

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

DISERTAČNÍ PRÁCE

Představy o profesní budoucnosti – případ jednoho ročníku soukromého
gymnázia

Future Career Ideas - The Story of a Private High School Junior Year Students

Hana Lukášová

Vedoucí práce: PhDr. Miroslav Klusák, CSc.

Studijní program: Psychologie

Studijní obor: Pedagogická psychologie

Prohlašuji, že jsem disertační práci na téma Představy o profesní budoucnosti – případ jednoho ročníku soukromého gymnázia vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

.....

podpis

Ráda bych zde poděkovala svému školiteli PhDr. Miroslavu Klusákovi, CSc. za jeho vedení práce, cenné konzultace, nápady a celkovou trpělivost během celého doktorského studia. Děkuji rovněž svým respondentům za poskytnuté rozhovory, škole, jež mi výzkum umožnila, a školní psycholožce, která mi poskytla své zázemí. Velký dík patří také mému muži Ondřejovi, mámě Marcelle a milým kolegyním Mgr. et Mgr. Aleně Pikhartové, Ph. D. a PhDr. Veronice Francové za všestrannou podporu.

ABSTRAKT

Príspevok vychází ze skutečnosti, že za nejrozšířenější teorii v oblasti profesního plánování lze považovat Hollandovu typologii osobnosti a pracovního prostředí. Pro předkládaný výzkum byla podstatná otázka, zda a nakolik tato teorie a v jejích pojmech prováděná poradenská praxe přešly do povědomí současných adolescentů, konkrétně dvaatřiceti třetáků na soukromém gymnáziu v centru hlavního města. Hlavním zdrojem empirických dat byly polostrukturované rozhovory připravené na základě mé vlastní praxe na pozici školního psychologa. Kvalitativní analýza umožnila pojmenovat tři základní typy představ o profesní budoucnosti. Ty vypovídají o způsobech, kterými respondenti navazují na tu pojmenovanou část sebe sama, kterou se rozhodli profesionalizovat, a o komplikacích, které při tom mohou nastat. Na základě této analýzy se také ukázalo, že problematičnost profesního rozhodování vybrané skupiny gymnazistů vedle prostého hledání informací o vlastním místě ve světě práce spočívala v citové dimenzi, která toto hledání doprovází.

KLÍČOVÁ SLOVA

Profesní rozhodování; kariérový vývoj; adolescence; gymnázium; komplikace

ABSTRACT

The study is based on the assumption that J. L. Holland's typology of personalities and work environment can be taken for the mainstream theory regarding the issue of career planning. The essential question of this research is whether and to what extent Holland's theory and the concepts implemented in its consulting practice are already premeditated in the minds of contemporary adolescents, namely of thirty-two junior year students attending a private secondary school in Prague. The main source of empirical data comes from semi-structured interviews conducted by the author from the perspective of a school psychologist. The application of qualitative analysis led to the determination of three fundamental concepts of professional future. The trio provides a guide for interpreting both the ways in which respondents further evolve the self-aware part of their mindsets they have decided to professionalize and the complications that may accompany such process. During the analysis it was revealed that besides the pursuit of information in an attempt to determine one's individual place in the world the process of career decision-making contains a strong emotional dimension accompanying such pursuit.

KEYWORDS

Career decision- making; career development; adolescence; high school; complication

Obsah

1	Úvod	10
2	Teoretická východiska	12
2.1	Úvod do teorie	12
2.2	Adolescence jako rámec profesního rozhodování	14
2.3	Nalézání identity jako podstata adolescence	21
2.3.1	Profesní identita	25
2.3.2	Kariérní nerozhodnutost	29
2.4	Teorie profesní volby	30
2.4.1	Základní pojmy	30
2.4.2	Obecné profesní teorie	32
2.4.3	Teorie profesního vývoje	38
2.4.4	Determinanty profesní volby	42
2.4.5	Kariérní zralost	44
2.5	Rodičovské působení na profesní rozhodování	48
2.5.1	Vztah rodič- dítě v adolescenci	48
2.5.2	Výchovné styly obecně	49
2.5.3	Rodičovské záměry ve vztahu k profesnímu plánování	51
2.5.4	Socioekonomický status (SES) rodiny	53
2.6	Specifika volby povolání u gymnazistů	56
3	Metodologie	60
3.1	Formulace výzkumného problému a cíle	60
3.2	Design výzkumu	61
3.3	Popis sledovaných jedinců (procedura výběru)	61
3.4	Prostředí	63
3.5	Historie výzkumu	63

3.6	Sběr dat	64
3.7	Technika analýzy dat	66
3.8	Způsoby zajištění kvality	68
3.9	Etické aspekty	69
4	Výsledky rozboru dat	70
4.1	Základní kategorie	70
4.2	Základní typy představ o profesní budoucnosti	72
4.2.1	Typ 1: <i>Návaznost bez podstatné komplikace</i>	81
4.2.2	Typ 2: <i>Alternativní návaznost</i>	96
4.2.3	Typ 3: <i>Postupně vyjasňovaná návaznost</i>	104
4.3	Průřezová kategorie: <i>rodina</i>	119
4.3.1	Typ 1	124
4.3.2	Typ 2	133
4.3.3	Typ 3	137
4.4	Dílčí závěry	146
4.4.1	Dílčí závěry v rámci jednotlivých typů	148
4.4.2	Souvislost rozboru dat vyplývajících z jednotlivých typů představ o profesní budoucnosti s rozбором dat zpracovaným v průřezové kategorii <i>rodina</i>	152
4.5	Interpretace dílčích závěrů	154
4.5.1	Interpretace vyplývající ze srovnání jednotlivých typů představ o profesní budoucnosti s průřezovou kategorií <i>rodina</i>	160
4.6	Shrnutí	163
5	Diskuse	165
5.1	Diskuse závěrů	165
5.1.1	Problematicčnost v uvažování adolescentů o profesní budoucnosti	165
5.1.2	Rodina	169
5.1.3	Socioekonomický status (SES)	171

5.2	Diskuse použitých metod	172
6	Závěr.....	173
6.1	Odpovědi na výzkumné otázky	173
6.2	Inspirace pro poradenskou praxi.....	174
7	Seznam použitých informačních zdrojů	175
8	Příloha.....	183
	Marie P.	183
	Rafael.....	186
	Tereza	188
	Anna	193
	Martina	196
	Sarah	199
	Dominika K.	202
	Aneta.....	207
	Kristián	210
	Dominika P.	213
	Eva.....	218
	Gabriela	221
	Helena.....	225
	Honza.....	229
	Karel N.	234
	Karel D.	238
	Michaela	243
	Klára	246
	Marek.....	250
	Mariana.....	254
	Marie R.	258

Max.....	261
Pavel	263
Dominika H.	267
Jakub.....	271
Nikola	273
Pavĺína	277
Filip.....	280
Johan.....	282
Tomáš	285
Isabel.....	287
Dominika L.....	290

1 Úvod

Poradenství pro adolescenty v oblasti profesní volby se dá všeobecně považovat za oblast velmi rozšířenou a dlouhodobě praktikovanou. Tato poradenská praxe má své zakotvení v bohaté výzkumné tradici a z ní vyplývající akademické teorii. Na základě této linie potom mohly vzniknout mnohé standardizované metody, jež mohly být v praxi následně využívány a ověřovány.

Předkládaný výzkum vychází z mé vlastní zkušenosti na pozici školního psychologa na gymnáziu. Svou roli zde také sehrálo specifikum gymnázia jako odrazového můstku pro další vzdělávání, které svou nezaměřeností otvírá velkou řadu možností, kam dál po maturitě. Situace blížící se volby profese, resp. školy, se ukázala být natolik silným tématem mezi gymnazisty v závěru studia, že jsem se rozhodla věnovat se mu podrobněji. Zvolila jsem proto takový výzkumný design, kde by toto téma vystoupilo na povrch z perspektivy gymnazistů samých. Jedním z mých cílů bylo také získat podněty či inspiraci pro poradenskou práci s daným typem adolescentů.

Struktura celé práce je potom následující:

V *Teoretických východiscích* jsou zmíněné nejrozšířenější teorie vztažené k tématu práce v několika relevantních okruzích. Je zde zahrnuto období *adolescence* a jeho výzvy spojené s hledáním *identity*. Hodně prostoru je věnováno teoriím *profesního rozhodování* a *profesního vývoje* a samostatně je zde zpracováno téma *rodiny* jako neoddělitelného vlivu na profesní vývoj.

Kapitola s názvem *Metodologie* obsahuje představení výzkumné *problematiky*, *designu výzkumu*, *výzkumného vzorku a prostředí*, reflektuje *historii výzkumu* a podrobně odkrývá procedury *sběru dat* a jejich *analýzy*. Celý text obsahuje odkazy na metodologickou literaturu z několika zdrojů.

Výsledky rozboru dat představují z významového hlediska hlavní část celé práce. Popisují v ní základní kategorie, na nichž jsou založeny základní typy představ o profesní budoucnosti coby centrální téma. V rámci těchto typů se seznamujeme s analýzami jednotlivých rozhovorů s žáky. V následujícím pořadí je zde také představena průřezová kategorie *rodina* a její vztah

k centrální kategorii. Kapitola obsahuje tabulky a korelace dílčích kategorií a proměnných a jejich následnou interpretaci.

Nezbytná kapitola *Diskuse* je konfrontací zjištěných závěrů s odbornou literaturou. Diskutována je zde především *problematicnost* zkoumaného jevu, dále pak výsledky rozborů na téma *rodina* a problematika *socioekonomického statusu*. Kapitola je zakončena diskusí použitých metod.

Konečně v kapitole *Závěr* najdeme v první řadě inspiraci výsledky výzkumu pro poradenskou praxi, dále pak přímou formulaci odpovědí na výzkumné otázky.

Celá práce je v *Příloze* doplněna plným zněním všech dvaatřiceti rozhovorů.

2 Teoretická východiska

2.1 Úvod do teorie

Kapitola s názvem *Teoretická východiska*, která je několikrát v práci současně zmíněna jako teoretické zakotvení, obsahuje přehled rozšířených teorií vztažených k předmětu výzkumu. Podrobněji se zde věnuji jak vývojovému období, v němž se respondenti nachází, a výzvám s ním spojeným, tak také vývoji výzkumu kariérového rozhodování a rozdílným pohledům na něj. Mezi zmíněné výzvy podle všeho patří hledání identity, jejíž součástí je i identita profesní. Dále považuji za důležité zmínit rodičovské působení jako důležitou okolnost profesního rozhodování. V následujících řádcích je stručný úvod do těchto teorií.

Protože se tento výzkum týká dospívajících (podle věku jsou sice na hranici rané dospělosti, situace, ve které se nacházejí je však typická pro adolescence), je potřeba podrobně předložit teorie vztahující se k období **adolescence**. Ucelený pohled na toto období v teoretickém přehledu předkládá Macek (2003). Různá pojetí adolescence od historie po současnost jsou doplňovány přehledem Vágnerové (2008). Tyto teorie jsou v Mackově pojetí řazeny na základě důrazu, který na adolescenci kladly. Bouřlivou a konfliktní povahu dospívání zdůrazňuje psychoanalýza. Jako důraz na splnění vývojového úkolu mimo jiných je třeba zmínit podstatnou a často uváděnou teorii epigenetického vývoje Eriksona (1968) a jeho vyjádření adolescence na základě základního konfliktu mezi hledáním identity a její ztrátou. *Adolescence jako proces učení, poznávání a přijímání nových rolí* je úhel pohledu teoretiků sociálního učení. V souvislosti s kognitivním vývojem je zde také uveden pohled Piageta (Piaget, Inhelder, 1958) a jeho klíčové pojmy vztahující se k adolescentům. Po uvedení Lewinovy konceptualizace životního prostoru (1939) a Arnettovy vynořující se dospělosti (2007) následuje představení psychologie celoživotního vývoje (např. Baltes, 1980; Vondracek, 1998) a její důraz na adolescenty jako tvůrce vlastní životní dráhy. Závěr přehledu teorií o adolescenci obecně tvoří přehled milníků, které v naší kultuře dospívající překračují.

Protože, jak vyplynulo z průběhu výzkumu problematiky adolescence, se ukázal v této souvislosti jako důležitý pojem **identita**, bylo nutné zabývat se jím blíže. Jako podstatné se v této souvislosti ukázaly teorie, které se zakládají na psychoanalýze. Jde především o pojetí identity Eriksona (1965; 1968; 1980) a navazující Marciovu (1980) teorii, dále také o podrobnou studii identity v adolescenci Blose (1979).

Jako součást identity jako takové je jistě považována identita **profesní**, jejímuž výzkumu se podrobně věnoval opět Vondracek (Vondracek, Reitzle, 1998) nebo Wallace-Broschius,

Serafica a Osipow (1994). V souvislosti s vývojem profesní identity jsou zde také představena stadia hledání identity dle Marcii (1980).

Protože předmětem výzkumu jsou představy o profesní budoucnosti, je nutné uvést nejrozšířenější teorie vztahující se k **profesnímu vývoji a profesní volbě**. Po upřesnění pojmů vztahujících se k tématu, které podrobně uvádí Hlad'o (2012), následuje přehled teorií, které uvádí Sharf (2013) v nejnovějším vydání *Handbook of Vocational Psychology*. V první řadě jde o obecné teorie volby povolání, jimž bezesporu dominuje pojetí Supera (1953) a navazující typologie Hollanda (např. 1968). Její klíčové sdělení spočívá v existenci různých typů osobnosti ve vztahu k různým typům prostředí. Zmiňuji zde základní teze jak těchto autorů, tak teorie na ně navazující a reagující (např. Gottfredson, Johnston, 2009; Schulenberg, Vondracek, Crouter, 1984). Mezi autory navazující na Superovy a Hollandovy teorie patří také autoři rozšířených odborných publikací v českém a slovenském prostředí (např. Vendel, 2008). Za důležité v této oblasti také považuji sice stručný, ale výstižný text na toto téma ve Vývojové psychologii Langmeiera a Krejčířové (1998) a také rozsáhlý výzkum Pražské skupiny školní etnografie věnovaný profi-volbě ze ZŠ (Pražská skupina školní etnografie, 2005).

Na přehled teorií následuje shrnutí **determinant** profesní volby coby faktorů určujících rozhodování mladých lidí, jak je uvádí v zahraničním diskursu např. Vondracek a jeho kolegové (Schulenberg, Vondracek, a Crouter, 1984), v českém pak Bělohávek (1994).

K tématu volby povolání patří jistě také pojetí profesního vývoje jako samostatné téma. V další části tedy navazuje přehled teorií profesního vývoje, jak je uvádí Sharf (2013). Vedle nejznámějšího pojetí vývoje Supera je zde postaven např. model vývoje profesního uvažování Howardové a Walshové nebo teorie vymezování, kompromisu a „sebeutváření“ Gottfredsonové.

Ve vztahu k mému výzkumu se jako inspirativní ukázala reakce na Superovo a Hollandovo pojetí volby povolání ze strany Vondraceka (např. 1998) vycházející z tzv. psychologie celoživotního vývoje (*Life-span developmental psychology*) formulované Baltesem (1980). Jeho problematizace především konceptu kariérní zralosti se pak přímo vztahuje k výsledkům tohoto výzkumu. Po přiblížení zmíněné psychologie celoživotního vývoje jako takové (Baltes, 1980) pak následuje pojetí kariérní zralosti (*career maturity*) a kariérní „nerozhodnutosti“ v tomto kontextu Vondracekem i jinými autory (Vondracek, Lerner, Schulenberg, 1983; Fouad, Arbona, 1994).

Podle všeho se jako důležitý vliv na volbu povolání ukazuje **rodičovské prostředí**.

V samostatném oddíle je tak zmíněn nejdříve vztah adolescenta s rodiči obecně (Macek, 2003), dále pak přímý vztah rodičovského působení na profesní rozhodování (např. Young, Friesen, 1992; Wiesner, Vondracek, Capaldi, Porfeli, 2003; Kracke, 1997; 2002). V závěru je pak abstrahován pojem socioekonomického pozadí ve vztahu k volbě povolání, resp. další vzdělávací cesty.

Úplný závěr teoretického přehledu představují výzkumy vztahující se ke specifickým gymnaziálních adolescentů a k profesní volbě z gymnázia, což je potřebná konkretizace vztahující se k vzorku respondentů (Výzkum služeb kariérového poradenství, 2003).

Je ještě nutné dodat, že následné dělení teoretických pojetí vztahujících se k tématu disertace podle zaměření je spíše orientační a že se témata přirozeně prolínají.

2.2 Adolescence jako rámec profesního rozhodování

Protože respondenty tohoto výzkumu jsou gymnazisté ve třetím ročníku, spadají do období dospívání neboli adolescence. Aby byl přehled teoretických východisek úplný, nesmí zde chybět teoretické vymezení a přehled výzkumné činnosti vztahující se k tomuto období, které vlastně tvoří rámec profesního rozhodování na gymnáziu.

Poměrně rozšířené jsou v našem prostředí texty P. Macka (2003), který věnoval období adolescence rozsáhlou výzkumnou a publikační činnost. V jeho pojetí zde tedy zazní vymezení pojmu, jednotlivé teoretické pohledy na adolescenci a stručný přehled výzkumné činnosti, který jí byl v minulosti věnován.

K pojmovému vymezení je třeba zmínit, že podle Macka (2003) existují dvě časová pojetí adolescence. V tom prvním, rozšířeném především v minulosti v Evropě, lze mluvit o období, které následuje po pubescenci, časově jde tedy o věkové rozmezí mezi patnácti a dvaceti lety. V našem výzkumném prostředí se k tomuto pojetí při teoretickém zpracování vývojové psychologie přiklání Langmeier a Krejčířová (1998). V pojetí druhém, rozšířeném nejdříve ve Spojených státech, ale v současné době i stále více po celém světě, jde o „*celé období mezi dětstvím a dospělostí*“ (Macek, 2003, s. 9). Macek se své práci přiklání k tomuto druhému pojetí, stejně jako M. Vágnerová (2008) věnující se komplexnímu pohledu na lidský vývoj. V kontextu této práce je třeba dodat, že většina zde citovaných textů pocházející často z anglosaského prostředí, pojímá adolescenci v tomto širším měřítku. Výzkum profesní orientace je tedy možné vidět v širším kontextu.

Macek (2003) pojímá historický pohled na adolescenci v pojmech klíčových důrazů, tedy na základě toho, jakým způsobem bylo toto období teoretizováno.

Konfliktní pojetí

Podle Macka (2003) je původcem tohoto pohledu na adolescenci G. S. Hall, který přirovnává adolescenci k německému literárnímu hnutí *Sturm und Drang* (Bouře a vzdor). Adolescence se v tomto světle jeví jako „*nevyhnutelný a dramatický střet protikladných tendencí v člověku*“ (Macek, 2003, s. 14). Své oprávnění v tomto kontextu tak v druhé polovině dvacátého století začal mít podle Macka a Lacinové (2006) pojem „*tzv. psychosociálního moratoria, který otevřel dospívajícím prostor k více méně nezávaznému experimentování se sociálními rolemi a s interpersonálními vztahy ve všech důležitých sférách života*“ (Macek, Lacinová, 2006, s. 12). Dodejme jen, že pojetí moratoria coby klíčové stadium adolescence rozpracoval Marcia (1980), čímž konkretizoval Eriksonovo pojetí identity (1968). Z pohledu teoretické návaznosti tak jde o vyústění psychoanalýzy. Těmto autorům je věnován zvláštní prostor v souvislosti s identitou coby podstatným pojmem, který je v úzké souvislosti s profesním vývojem.

Vnitřní konfliktnost jako součást adolescentního vývoje zdůrazňuje právě **psychoanalýza**, již také jako jeden z nejdůležitějších teoretických proudů (vedle psychosociálních teorií a teorií sociálního učení) pro pojetí adolescence zmiňuje ve shrnutí vývojových teorií Vágnerová (2008). Podle ní psychoanalýza „*zdůrazňovala význam pohlavního dozrávání a nastupující sexuální aktivity. Freud označil období dospívání jako genitální fázi. V tomto věku dochází k oživení sexuálního pudu, ale na jiné úrovni než dříve*“ (Vágnerová, 2008, s. 322). V této souvislosti je na místě zmínit současnou situaci související s adolescentní sexualitou. Podle Weisse a Zvěřiny (2001) má právě v adolescenci většina jedinců první sexuální styk (zatímco v patnácti letech má za sebou první sex jen 11,1% chlapců a 6,9% dívek, tak v 18 letech již 66,3% mužů a 68,9% žen). Z výzkumu zpracovaného v této práci rovněž vyplývá, že mnozí respondenti uvádí partnerský vztah jako normální součást svého života, někteří respondenti se svými partnery bydlí a vztah k nim dávají do přímé souvislosti s představami o profesní budoucnosti. Celkově se tedy dá říci, že důraz psychoanalýzy spočívá v pohledu na jednu z více podstatných proměn, tedy na sexuální dozrávání.

V souvislosti s úsilím, které je nutné vynaložit pro splnění těchto vývojových úkolů, se dá zmínit jeden z pohledů na adolescenci, jímž je právě krize či boj. „*Pojem krize tu má specifický význam, je obdobím, kdy je adolescent vtažen do procesu volby a rozhodování v důležitých oblastech současného a budoucího života (přesvědčení, vztahy, volba povolání). Jinak řečeno, je to proces aktivního hledání a objevování.*“ (Macek, 2003, s. 22). Z tohoto úryvku jasně vyplývá důležitost profesního rozhodování v období adolescence jako jednoho z bojů, které s sebou logicky nesou také riziko prohry.

V kontextu této práce lze rovněž říci, že tento „konfliktní“ pohled na adolescenci je zde důležitý právě kvůli již zmíněnému psychosociálnímu moratoriu, které má svou úzkou souvislost s hledáním profesní orientace, okrajově je pak dobré zmínit výše uvedené partnerské vztahy a jejich souvislost s profesním vývojem. Podstatné je ale také zdůrazňování konfliktnosti na úrovni rodinných vztahů, jimž je ve výzkumu věnován samostatný prostor.

Vývojový úkol

Podle Macka (2003) je „vývojový úkol“ pojmem Havighursta (1972) a zahrnuje *„potřeby a očekávání společnosti, ve které jedinec žije, stejně jako individuální potřeby a očekávání (...) Zahrnuje to, co člověk sám chce naplnit jako podstatné a důležité ve svém životě, a také to, co si uvědomuje, že je důležité naplnit v kontextu vlastního života v určitém prostředí, komunitě, společnosti“* (Macek, 2003, s. 16). V tomto bodě je důležité zmínit, že právě tato perspektiva byla konkretizována mnohými níže uvedenými teoretiky profesního vývoje. Konkrétně jde o tvrzení, že úkolem plněným volbou povolání je sladění zájmů jedince a nároků společnosti.

Mezi vývojové úkoly pojmenované Havighurtsem, které musí adolescent zvládnout, řadí Macek (2003) následující: přijetí vlastního těla, kognitivní komplexitu, flexibilitu a abstraktní myšlení, uplatnění emocionálního a kognitivního potenciálu ve vrstevnických vztazích, změnu vztahů k dospělým, získání představy o ekonomické nezávislosti, získání zkušenosti v erotickém vztahu, rozvoj intelektu, emocionality a interpersonálních dovedností zaměřených ke komunitě a společnosti, představu o budoucích prioritách v dospělosti a ujasnění hierarchie hodnot. Při bližším pohledu jde hned o několik vývojových úkolů, které přímo souvisí s profesním vývojem.

Jak již bylo zmíněno výše v souvislosti s konfliktem, mluví Erikson (1965) o základním konfliktu spočívajícím v nalézání identity oproti konfuzi rolí. Právě jeho teorii lze rovněž zmínit jako stěžejní v tomto kontextu, kdy se tento konflikt stává vývojovým úkolem. Vágnerová (2008) zmiňuje tři hlavní teoretické proudy ovlivňující pohled na adolescenci, vedle výše zmíněné psychoanalýzy a níže zmíněných teorií sociálního učení mluví o tzv. **psychosociálních teoriích**, které *„posuzují dospívání z hlediska vztahu mezi psychickým zvládáním, resp. vyrovnáváním se s proměnami danými dozráváním, a sociálními podmínkami, které je mohou pozitivně i negativně ovlivnit. Eriksonův model epigenetického vývoje lidské osobnosti hodnotí každou životní fázi z hlediska jeho vývojového úkolu i eventuálních rizik. Období dospívání je podle něho charakteristické hledáním vlastní identity...“* (Vágnerová, 2008, s. 322). Macek a Lacinová (2006) k tomuto pojetí dodávají, že z historického hlediska byla po druhé světové válce právě díky vlivu neopsychoanalytických koncepcí (jejichž vyústěním je výše zmíněný

epigenetický vývoj) věnována pozornost právě intraindividuálním procesům a osobnostnímu kontextu vývoje.

Jak se ukazuje, teprve v adolescenci se rodí první „opravdové“ plány, jež mají své vyústění v profesní volbě jako v platformě pro realizaci sebe sama. P. Bloss (1979) zabývající se psychoanalytickým pojetím adolescence popisuje toto období jako, řekněme, první „věrohodné“ ve smyslu plánů do budoucna: „*Nedá se přehlédnout fakt, že v závěru adolescence nastupuje nový model zvládání životních požadavků. Chování, postoje, zájmy a vztahy se stávají více předvídatelné, vykazují větší stabilitu a mají tendenci být neměnné i pod vlivem stresu*“ (Bloss, 1979, s. 171, překlad vlastní). Jako by zde Bloss popisoval velkou šanci, kterou adolescent má, aby splnil vývojový úkol, který spočívá v nalezení sebe sama.

Proces učení a nové role

V kontextu učení se adolescence jeví jako období, kdy nastává „*nová povaha sociálního učení*“ (Macek, 2003, s. 22). Vágnerová (2008) uvádí teorie **sociálního učení** jako třetí hlavní proud ovlivňující pohled na adolescenci. Podle ní tyto teorie „*kladou důraz na využití možností rozvíjet určité schopnosti a dovednosti, které jsou považovány právě v období dospívání za důležité*“ (Vágnerová, 2008, s. 323). Toto pojetí je v úzké souvislosti s nároky kulturního prostředí, ve kterém jedinec žije. Jistě se v tomto kontextu dají také zmínit přechodové rituály, resp. mezníky adolescence, diskutované níže. Z hlediska kognitivního vývoje zmiňuje Macek (2003) vývojový koncept R. Selmana (1980), v jehož pojetí období dospívání náleží tato charakteristika: „*Osvojení společenského systému rolí: Člověk si uvědomuje, že pohled z pozice druhého či třetího ještě nemusí znamenat celkové porozumění. Dospívající začíná chápat význam sociálních konvencí a standardů, protože těm rozumí všichni*“ (Macek, 2003, s. 23). Slovy sociálního učení je zde opět vyjádřen výše zmíněný požadavek sladění vlastního pohledu na věc a sociálních nároků.

Ve vztahu ke kognitivním procesům je třeba také zmínit teorii J. Piageta (Piaget, Inhelder, 1958). Ten vyjádřil specifika tohoto období, z nichž některé souvisí s profesním vývojem. Prvním takovým pojmem jsou **teorie o změně společnosti a reálné konstruování plánů do budoucnosti**: „*Adolescent nejen vytváří nové teorie a předělává ty staré, ale také chce vytvořit novou životní koncepci, která mu dá příležitost sebeuplatnění a vytvoření něčeho nového*“ (Piaget, Inhelder, 1958, s. 342, překlad vlastní). Tyto teorie, jakkoliv se mohou zdát nadsazené a odtržené od reality, jsou vlastně důležitým předchůdcem pozdějších reálných kroků spojených s profesní budoucností. K plánování budoucnosti Piaget dodává: „*V adolescenci přidává*

jedinec ke svým současným aktivitám životní program pro pozdější dospělé činnosti“ (Piaget, Inhelder, 1958, s. 339, překlad vlastní). Teprve v adolescenci tak vzniká pole pro vznik reálných plánů coby splnění výše zmíněných vývojových úkolů.

V souvislosti s obdobím adolescence a jeho vývojovými úkoly by se dal zmínit také pojem **adolescentní egocentrismus**. Autor jím míní „*neschopnost rozlišování mezi vlastním pohledem jedince a ohledem skupiny, kterou by chtěl reformovat*“ (Piaget, Inhelder, 1958, s. 343, překlad vlastní). Adolescentní egocentrismus je jakýmsi návratem egocentrismu, kterého se dítě zbavuje při schopnosti převzít autonomní morálku. Jiní autoři (např. Blos, 1979) mluví o nutnosti této neschopnosti v rozlišování mezi pohledy na svět a potažmo o nutnosti vidět svět černobíle. Byla-li výše řeč o vývojových úkolech, jedním takovým je podle Piageta právě odpoutání se od tohoto egocentrického vidění světa prostřednictvím **decentrace**. Macek a Lacinová (2006) k tomu dodávají, že právě v období adolescence se jedinec dokáže v daleko větší míře než dříve podívat na sebe sama z pozice druhého či třetího. Piaget tento proces popisuje jako jediné možné ukončení adolescentní krize. Jednou z konkrétních forem oné decentrace je pak vstup do světa povolání. Jde tak o jediný možný konstruktivní krok od formalismu zpět do reality (Piaget, Inhelder, 1958). Toto odpoutání pak nápadně koreluje s výše zmíněnou definitivní fází volby v postpubertě právě nutným splněním konkrétních kroků. Zatímco poslední fází volby se volba povolání stává zralou, odpoutáním od egocentrismu se adolescent stává dospělým a v obou případech vstupuje do reálného světa, na který se tak dlouho připravoval.

Koncept životního prostoru

Výše několikrát zmíněný požadavek skloubení vlastního pohledu na věc a sociálních nároků se v kontextu životního prostoru dá vyjádřit pomocí procesu znovuospořádání vlastního prostoru. Macek v tomto kontextu parafrázuje K. Lewina (1939), který pojímal lidské chování jako „*výsledek interakce jednotlivce a prostředí (...) a uvedl do širšího povědomí svou teorii pole*“ (Macek, 2003, s. 25). Vztaheno na období adolescence se tedy dá říci, že se jedinec „*obrazně řečeno, ocitá v silovém poli mezi dvěma ohnisky- dětstvím a dospělostí*“ (Macek, 2003, s. 25). Jde tak o vyjádření již zmíněné nejasnosti rolí, tedy ve značném rozdílu v tom, co jako skoro dospělí už musí, a v tom, co jako ještě ne dospělí ještě nemohou.

Celoživotní vývoj

Důležitým a silně zastoupeným teoretickým směrem, předmětem jehož zájmu je vývoj jedince je tzv. **psychologie celoživotního vývoje** (*Life-span developmental psychology*). Níže je tento

směr probírán podrobněji v souvislosti s pojmem kariérní zralost. Na obecnější rovině se dá říci, že hlavním důrazem tohoto směru je změna jako důležitý činitel v životě jedince, což umožňuje vývoj v průběhu celého života. V souvislosti s adolescencí se pak dá říci, že zdůrazňuje potenciál adolescenta jako strůjce změny a také možnost realizovat změny kdykoliv v průběhu života. Jedno ze shrnujících vysvětlení nalezneme přímo v práci, která podrobně pojímá hlavní důrazy tohoto teoretického směru: „*Psychologie celoživotního vývoje je potřeba ve chvíli, kdy je pozorované chování ovlivněno změnami a je mu pak lépe rozuměno, když se zasadí do kontextu řetězce předešlých a nadcházejících událostí (...) nevyžaduje biologické faktory jako vysvětlující determinanty, nepovažuje koncepci biologického růstu a zrání za primární výzkumný rámec... V této teorii není žádný status zralosti považován za obecný princip, a proto je na vývoj nahlíženo z celoživotního hlediska. Úkolem je nalézt podobu a podstatu těchto změn v chování, které se dějí za různých okolností a popsat vzorec jejich chronologické posloupnosti a vzájemné souvislosti.*“ (Baltes, 1980, s. 70, překlad vlastní). Dodejme jen, že v kontextu adolescence psychologie celoživotního vývoje biologické faktory bere v úvahu, nevysvětluje jimi však primárně změny v životě adolescenta a zdůrazňuje existenci jiných faktorů, které na člověka působí.

Vynořující se dospělost

Na výše zmíněnou rozpolcenost a nejasnost mezi povinnostmi a výhodami v období adolescence lze navázat teorií, která tomuto přechodu od dospívání k dospělosti vymezuje samostatné vývojové stádium. Teorie vynořující se dospělosti byla předložena jako rámec pro rozpoznání toho, že přechod do dospělosti se stal již natolik dlouhým, že se z něho mohlo stát samostatné stadium. Arnett (2000; 2007) pojmenoval pět rysů, podle nichž se toto období rozpozná: *hledání identity* (mladí lidé dělají klíčová rozhodnutí v oblasti práce a milostných vztahů, v práci hledají takové pozice, které jim nejvíce odpovídají a které jsou pro ně dosažitelné), *nestabilita* (možnost měnit zaměstnání nebo začít studovat jinou vysokou školu), *věk zaměření na sebe* (málo odpovědnosti a tím i možnost být zaměřen na svá kariérní rozhodnutí a jejich potenciál do budoucna), *pocit bytí „mezi“* (pocit, že už nejsou adolescenty, ale ještě ne dospělými, jsou na cestě k dospělosti) a konečně *možnosti* (pocit, že jejich život bude lepší než byl jejich rodičů a také než je teď ten jejich). Arnett také zdůrazňuje, že vynořující se dospělost je snad nejvíce různorodé období, protože je nejméně strukturované. Zmíněné rysy tedy nejsou univerzální, ale jsou v tomto období rozšířenější než v jiných životních etapách.

S četným hledáním, mezi něž patří také představy o profesní budoucnosti, je v adolescenci úzce

spjaté velké množství možností, které adolescenta mohou lákat. Výstižně to ve svém textu o adolescenci vyjadřuje S. Štech, který charakterizuje adolescenci mimo jiné také jako „*věk, kdy se vše přibližuje, vše je možné a známé a současně nedostupné, proto je to doba projektů a zkoušek*“ (Štech, 2000, s. 26). Tento paradox jednotlivých voleb s sebou kromě výše zmíněné lákavosti nese také bolest z možné prohry. Vztaheno k předmětu výzkumu by se pak dalo říci, že právě díky této dvojakosti může být profesní rozhodování vnímáno také bolestivě. Není tomu tak jen kvůli již zmíněným možnostem jako takovým, ale také na základě způsobu, jak společnost nahlíží na adolescenty samé: „*Společnost je umisťuje na periferii, na okraj svého světa, který jim na jedné straně banalizuje a na druhé straně zakazuje*.“ (Štech, 2000, s. 26). K tomu by se dalo říci, že součástí právě tohoto světa se na základě vyrovnávání se se všemi možnými ambivalencemi mají stát. A jedním z mnoha dílů tohoto stávání se součástí světa je právě profesní rozhodování.

Mezníky adolescence

V předchozím textu byly zmíněny způsoby, kterými se dá nahlížet na období adolescence, resp. důrazy, které byly nebo jsou v jejím pojmání kladeny. Následující text shrnuje jednotlivé milníky, které vytváří naše kultura jako nároky na jednotlivce. Macek (2003) je vyjadřuje jako „přechodové rituály“, čímž je tak přirovnává k iniciačním obřadům některých přírodních společenství, jejichž podstata však přetrvává i v naší současné společnosti. Tyto tranzitorní body měnící status jedince Macek (2003) shrnuje takto:

15 let- Mladý člověk dostává občanský průkaz, v právnické terminologii jde o období mladistvých, v psychologické terminologii jde o uznání společenského moratoria, tedy času na zkoušení různých možností vyznaných pro utváření identity na různých polích. Z hlediska profesního vývoje zde dochází k významnému kroku, jímž je volba střední školy. Z pohledu předmětu tohoto výzkumu jde o významný krok, který posléze významně ovlivňuje profesní rozhodování ze střední školy.

18 let- Jedinec se oficiálně stává dospělým, je zodpovědný před zákonem, získává možnost být zaměstnán, samostatně bydlet a uzavřít sňatek. Z hlediska statistik však jen málo jedinců využívá těchto práv a dospělost různým způsobem oddalují. Vágnerová (2008) mluví o tom, že se mladí nechtějí vzdát výhod, které jim dospívání přinášelo, přechod k dospělosti stále oddalují a dospělými se stávají opravdu jen v právnickém slova smyslu.

19 let- Je v našem školním systému důležitý mezník, kdy většina středoškoláků uzavírá SŠ maturitou. Z hlediska tohoto výzkumu jde o klíčový moment, který vlastně bezprostředně vybízí jedince k tomu, aby vytvářeli rozhodnutí týkající se jejich profesní budoucnosti.

23-25 let- V tomto věku většina mladých lidí, kteří se rozhodli navázat na střední školu školou vysokou, končí svá studia a jsou nuceni hledat si zaměstnání. Dá se však říci, že tato hranice je opravdu jen orientační, protože v terminologii výše zmíněného moratoria a v souladu s Vágnerovou (2008), která mluví o oddalování dospělosti, mladí lidé často využívají různých pobytů v zahraničí vedle důvodu získání jazykových dovedností také proto, aby oddálili další profesní rozhodnutí. Využívají také možnost prodlužovat si studium, měnit obory studia. V souladu s tím je také tvrzení, které zmiňuje sociolog G. Lipovetsky (1999), že mladí lidé využívají svých dobrých vztahů s rodiči, u nichž často zůstávají až do dospělosti.

K maturitě a promoci ještě dodejme, že tyto rituály jsou vlastně oficiálním a explicitním požadavkem společnosti na jedince, aby ukončil tolerované experimentování v podobě psychosociálního moratoria a zahájil tak „zralou dospělost“ (Macek, 1999b).

2.3 Nalézání identity jako podstata adolescence

Jak vyplývá z předchozího textu, ukazuje se jako klíčová v souvislosti s adolescencí, ale také v souvislosti s předmětem tohoto výzkumu, tedy představami o profesní budoucnosti, **identita**, konkrétně identita vybojovaná právě v období dospívání. Níže uvedené teorie pak vypovídají o složitém procesu utváření identity v tomto období.

Je-li řeč o identitě zejména v adolescenci, je jistě nutné věnovat více pozornost již zmíněnému epigenetickému vývoji lidské osobnosti neopsychoanalytika E. H. Eriksona (1965; 1968), který tomuto tématu věnoval rozsáhlou vědeckou činnost. V souvislosti s vývojovými úkoly již bylo zmíněno, že úkol pro období adolescence pojmenoval na základě konfliktu „identita proti konfúzi rolí“ (zde už přímo zaznívá, že identita je to, co má mladý člověk za úkol nalézat, aby čelil nebezpečí toho, že nebude vědět, kdo vlastně je). Zmiňme nyní podstatu procesu, již Erikson (1965) vystihuje ve své teorii, když popisuje vlivy, které k nalezení/ztrátě identity vedou: *„Integrace, ke které nyní dochází ve formě identity já, je (...) více než jen pouhý součet identifikací v dětství. S narůstající zkušeností je tak já schopno integrovat všechny identifikace s proměnami libida, se schopnostmi vyvinutými z nadání a s příležitostmi, které jim nabízejí sociální role. Pocit identity já je tedy vzrůstajícím přesvědčením, že vnitřní totožnost a souvislost, jež byly připraveny v minulosti, jsou nyní porovnávány s totožností a souvislostí vlastního významu pro druhé, jak je to patrné ve zřejmém příslibu životní dráhy“* (Erikson, 1965, s. 253, překlad vlastní). V kontextu této práce a jejího předmětu zájmu jen dodejme, že profesní vývoj, představy s ním spojené a volby v jeho rámci vykonávané jsou jednou z konkretizací oné životní dráhy, o níž Erikson mluví jako o vyústění procesů spojených s hledáním sebe sama a vlastního významu pro druhé.

V této souvislosti jako odbočení od „eriksonovské“ linie uvádím konkretizaci tohoto tématu, již zpracovala brněnská výzkumná skupina pedagogické fakulty Masarykovy univerzity zabývající se identitním pojetím vybraných etnik. Toto pojetí však zasazuje do kontextu srovnatelného s tím Eriksonovým ve smyslu návaznosti na složité procesy odehrávající se v minulosti uvnitř jedince. „*Identita nemůže být vybudována ze zcela nových prožitků. Jako stavební kameny jsou používány předcházející identifikace, které jsou nově artikulovány, transformovány a zařazovány do nových kontextů*“ (Hrdá, Šíp, 2011, s. 22). Svět povolání je tedy jedním z polí, kde se mohou ony znovu artikulované schopnosti a identifikace realizovat, v čemž spočívá jeho důležitost pro zmíněný boj o identitu.

Výše zmíněná důležitost druhých (především vrstevníků a vzorů) coby „referenčního rámce“ pro hledání sebe sama v období dospívání je zmiňována snad v každém odborném textu vztahujícímu se k adolescenci. Představy o profesní budoucnosti a jejich následná realizace, která je vyjádřena také procesem srovnávání sebe sama s ostatními, je vyústěním dříve nabytých snů a rolí, jak dále popisuje Erikson v pojetí identity: „*Čím jsou regredující a zároveň rostoucí, rebelující a zároveň zrající mladiství nejvíce zaměstnáni, je fakt, čím a kým jsou v očích širšího kruhu pro ně významných lidí, ve srovnání s tím, kým se cítí být oni sami; a jak spojit dříve nabyté sny, idiosynkreze, role a schopnosti s prototypy zaměstnání a sexuálních rolí v současném světě*“ (Erikson, 1965, s. 252, překlad vlastní). Jde tak vlastně o rozvedení výše zmíněného vývojového úkolu a o popis jeho obtížnosti a komplexnosti. Blíže se zde diskutuje také fakt, že svět zaměstnání je spolu s oblastí sexuálních vztahů hracím polem pro hledání vs. ztracení identity a její realizaci vs. konfúzi rolí.

V tomto bodě je vhodné zmínit tzv. „efektivní obranné systémy“, jimiž Krögerová a Marcia (2011) v reakci na Eriksona nazývají způsoby, jak zvládnout krizi spojenou s vývojovým úkolem hledání identity. Konkrétně mluví o dvou významných formách těchto obran, o výběru povolání a o utvoření ideologie. Zatímco utváření ideologie je úzce spjato s významnou rolí druhých lidí, s nimiž se adolescent identifikuje, hledání povolání je spojeno zejména s nároky společnosti a kulturního rámce, ve kterém adolescent svou identitu nalézá.

V jiné své práci Erikson (1996) deklaruje tuto „krizi adolescence“ nebo lépe řečeno boj o identitu na konkrétním případě mládí Martina Luthera, v souvislosti s nímž uvádí otázku „být či nebýt“, kterou si pokládal mladý Shakespearův Hamlet. K onomu boji Erikson píše následující: „*Introspektivně naladěný adolescent, který se pokouší osamostatnit se od rodičů, kteří ho částečně determinovali, a který se také pokouší začlenit do širších a zatím neosvojených institucí, takový adolescent vstupuje do doby obtěžkané otázkami, zda si zvolil svou vlastní*

minulost a zda má možnost svobodně volit svou budoucnost...“ (Erikson, 1996, s. 87). Jakkoliv se výše zmíněné postavy a jejich život může lišit od mladých lidí, kteří si v současnosti volí svou životní dráhu, spojuje je právě onen boj spjatý s přechodem z rodiny do „velkého světa“ se spoustou otázek. Podstatná je rovněž v tomto bodě svoboda volby své budoucnosti. Jako důležitý uvádí Erikson v tomto kontextu kulturní rámec, ve kterém jedinec přechází do dospělosti: *„Záleží na společnosti, ve které mladistvý žije, zda tyto krize na něho dolehnou náhle a traumaticky... V každém případě se dospívající stává částí univerzálního rámce, který sahá do polotmy tradice a zároveň slibuje jasnou budoucnost“* (Erikson, 1996, s. 88). Do souvislosti s přechodem do dospělosti a s kulturními nároky je možné vztáhnout již zmíněné přechodové rituály, které např. přehledně popisuje Van Genep (1997). Je nutné dodat, že spolu s již několikrát zmíněným psychosociálním moratoriem coby tolerovaným experimentováním, může tato krize probíhat o něco obtížněji, protože přechod do dospělosti se odehrává v méně jasných konturách, než tomu bylo a je v tradičních společnostech. Jak již bylo zmíněno výše, tyto přechodové rituály jsou v naší společnosti méně zřetelně zastoupeny např. maturitou (zkouškou dospělosti) nebo právě přechodem na vysokou školu nebo do zaměstnání.

Jako konkretizaci Eriksonova pojetí hledání identity coby vývojového úkolu Macek (2003) uvádí vývojovou teorii R. Josselsonové (1980) zachycující proces individuace adolescentů, která období dospívání dělí na čtyři stadia. Čtvrté, poslední a zde zkoumané populaci nejlépe věkově odpovídající stadium popisuje takto: *„Poslední etapou je konsolidace vztahu k sobě, založená na pocitu vlastní autonomie a jedinečnosti. Je to také uvědomění si sebe samého v širším časovém horizontu, propojení vlastní minulosti, přítomnosti a další perspektivy svého života...“* (Macek, 2003, s. 64). Slovem konsolidace jako by bylo míněno znovupostavení vztahu k sobě, jehož součástí je vidění sebe sama v čase. V souvislosti s budoucností si pak jako onu další perspektivu můžeme domyslet vstup do světa povolání, což je vlastně opětovné zdůraznění důležitosti tohoto kroku jako zakončení boje o vlastní identitu.

Volba povolání spjatá s přechodem na vysokou školu a tedy i výše zmíněná adolescentní krize podle Macka (2003) souvisí s možnou změnou životní filosofie. *„Vývoj hodnotové orientace však nemusí být kontinuální, důležité změny v životě adolescentů (např. přechod ze střední školy na vysokou...) mohou evokovat změny v životní filosofii“* (Macek, 2003, s. 68). Je-li životní filosofií míněn celkový postoj k životu, je potom profesnímu vývoji coby strůjci výše zmíněného přechodu ze SŠ na VŠ přičítána zásadní důležitost pro život. Jako by na splnění výše zmíněných vývojových úkolů důležitých pro realizaci představ o profesní budoucnosti ještě navazovaly další úkoly, které po volbě další cesty po střední škole následují, tedy styk

s reálným prostředím toho kterého budoucího projektu přímý důsledek celého procesu profesního rozhodování. Do souvislosti s hodnotami Macek (2003) také uvádí úspěšné ukončení „eriksonovského“ konfliktu jako získání nových integrujících hodnot: *„Integrujícím prvkem a novými hodnotami tu jsou poctivost a opravdovost...“* (Macek, 2003, s. 65). Vztaheno k předmětu výzkumu lze potom říci, že tato poctivost a opravdovost coby integrující prvek hraje jistě svou roli v představách o profesní budoucnosti, konkrétně souvisí s jejich autenticitou.

V souvislosti s identitou uveďme ještě Eriksonovo tvrzení vztahující se ke kulturní specifičnosti západní kultury: *„Demokracie ve státech jako je Amerika vytváří zvláštní problémy, jež zdůrazňují „samorostlou“ identitu, která je připravena uchopit mnohé výzvy a přizpůsobit se vzestupům a pádům, míru a válce, migraci a usedlému životu. Naše demokracie představuje adolescenta s takovými ideály, které může sdílet s mladými z různého prostředí a které zdůrazňují autonomii v podobě nezávislosti a iniciativu v podobě podnikání“* (Erikson, 1980, s. 93, překlad vlastní). Přestože se jedná o citaci starou již několik desítek let, dá se říci, že je stále aktuální. Variabilita životních stylů, možností vzdělání, cestování a celkově možností realizovat se se nepohybně podepisuje na vnímání sebe sama u mladých lidí. Vztáhneme-li tuto úvahu k respondentům tohoto výzkumu, dá se říci, že mnozí z nich na tyto možnosti ve svých představách o profesní budoucnosti reagují s určitou samozřejmostí, o níž by se dalo mluvit jako o specifiku dnešní mladé generace.

Marcia (1980), jenž podrobně rozpracoval zejména Eriksonovo adolescentní období charakteristické základním konfliktem identita proti konfúzi rolí, jež jsou ve vztahu k profesní identitě zmíněny níže, považuje za jednu z těžkostí na studiu adolescence definici tohoto stadia jako takového. Počátek stadia je sice variabilní avšak specifický fyziologickými změnami v pubertě, avšak velmi variabilní a velmi nespecifický je jeho konec. Kdyby byla terminologie závislá na získání určité psychické pozice, formaci identity, tak by adolescence pro některé jedince nikdy neskončila. Identita spíše odkazuje na existenciální pozici, na vnitřní organizaci potřeb, schopností, sebevnímání, stejně jako na sociopolitické postoje. Poukazuje tak na rozpor, jenž se ukazuje v různém pojetí identity: *„Identita je nazývána postojem, přístupem, odhodlaností atd. Chci představit jiný pohled a to identitu jako strukturu self- vnitřní, na self postavenou, dynamickou organizaci motivací, schopností a individuální historie. Čím lépe vyvinutá tato struktura je, tím jsou si jedinci vědomější své jedinečnosti a podobnosti ostatním a svých silných a slabých stránek na vlastní cestě životem. Čím méně je tato struktura vyvinutá, tím zmatenější jedinci jsou ve své rozdílnosti od ostatních a tím více se musí spoléhat na vnější zdroje pro sebehodnocení. Struktura identity je dynamická, ne statická“* (Marcia, 1980, s. 109,

překlad vlastní). V souvislosti s profesním vývojem pak dodává, že úspěšný výstup ze stadia snaživosti (tedy stadia předcházejícího adolescenci) spočívá v nabytí specifických schopností a sebedůvěry pro budoucí povolání. Marcia jako by tímto zdůrazňoval důležitost procesů, které vedou k vývoji *self*, čímž poukazuje na provázanost a neizolovanost období, která adolescenci v souvislosti s nabýváním identity souvisí.

Jako podstatné se v tomto kontextu ukazuje přiblížit pojem sebepojetí, někdy také synonymně self-koncept, jenž bývá v souvislosti s identitou v adolescenci často užíván. Macek jej vysvětluje jako „*soubor znalostí a pocitů o vlastním já, který se vytváří kontinuálně v průběhu celé ontogeneze*“ (Macek, 2003, s. 49). Důležitost „konzistentního a stabilního sebepojetí“ podle něho v období adolescence roste právě tím, že se dospívající stále více zapojuje do procesu regulace vlastního chování a prožívání. Markusová a Nuriusová (1986) zavádějí v souvislosti s adolescencí pojem „možná já“ (*possible selves*) jako prostředek pro vyjádření budoucích představ a přání, které se týkají jejich budoucnosti. „*I když se tyto představy v průběhu adolescence diferencují a specifikují, stabilně důležité zůstává pro většinu dospívajících tzv. ideální já. Obvykle v sobě má prvky jak chtěného já tak i požadovaného já*“ (Macek, 2003, s. 49). Jak se ukáže níže, jde ve volbě povolání vlastně o konkretizaci tohoto „ideálního já“ právě proto, že se v ní odehrává skloubení požadavků jedince na sebe samého, tedy jeho vlastních představ o budoucnosti, a požadavků společnosti či kultury, ve které žije.

2.3.1 Profesní identita

Považujeme-li předmět výzkumu za úzce spjatý s volbou povolání, je zde potřebné představit tematické okruhy výzkumů, které s ní nějakým způsobem souvisí. Jestliže se na základě vývojových teorií ukázalo jako jeden z primárních vývojových úkolů pozdní adolescence a mladé dospělosti ustanovení **identity** jedince, je zjevné, že její součástí je také identita profesní. Podle Macka (2003), jenž sumarizuje klíčová tvrzení vztahující se k identitě v adolescenci, právě v adolescenci v daleko větší míře než dříve se jedinec zabývá svou osobní perspektivou, uvažuje o budoucích cílech a plánech a vedle vztahové oblasti tak promýšlí také tu profesní. Jako krok k dospělosti je v případě adolescentů vnímán vstup do zaměstnání. Profesní identita tak není něčím, co by se při vstupu do zaměstnání utvářelo zcela nově, ale co navazuje na proces hledání sebe sama během dospívání.

Z hlediska historie výzkumu identity se podle Vondraceka (1992) výzkum identity odehrává především v kontextu níže podrobněji zmíněné psychologie celoživotního vývoje, vývoj volby povolání se v tomto kontextu zkoumá pouze posledních deset let. Podle Marcii (1980) bylo

nejvíce výzkumu ve formování identity děláno na studentech vysokých škol.

Vývojem profesní identity coby konkretizací Eriksonova pojetí identity se zabýval Super (1963), jenž rovněž zastával pohled psychologie celoživotního vývoje. Jev profesní identity specifikoval jako vztah mezi profesním vývojem a vývojem self-konceptu. Za předpoklad pro svou teorii považuje tvrzení, že volba povolání jako taková nutně obsahuje vtažení self-konceptu. Super se zpočátku zaměřuje na to, jak a za jakých nejvhodnějších podmínek si jedinec hledá povolání, kde by nejlépe vyjádřil sám sebe. Později se věnuje hodnocení sebe jako důležitému fokusu v profesním vývoji (Wallace-Broschius, Serafica, Osipow, 1994). Z pohledu této práce, tedy představ o profesní budoucnosti, které mladí lidé sami předkládají, se potom self-koncept, tedy vidění sebe sama v souvislosti s volbou povolání, ukazuje jako velmi důležité téma. Přestože představy, které respondenti předkládali, se nedají nazvat pojetím self-konceptu či identitou jako takovou (protože výzkum byl jinak metodologicky zaměřen), dá se říci, že s nimi úzce souvisí.

V souvislosti se Superem se nabízí zmínit již několikrát uvedenou Hollandovu teorii profesních typů a pracovního prostředí, tentokrát v souvislosti s pojetím sebe sama. Holland (1985) poukazuje na to, že během dětství a adolescence vzrůstá počet upřednostňovaných činností, zájmů, kompetencí a hodnot. Tyto události podle něj vytvářejí daný typ osobnosti a způsobují jedince pro vývoj jeho charakteristických schopností a zvládacích mechanismů, což mimo jiné obsahuje také koncept sebe sama (Vondracek, 1992).

Jestliže budeme považovat Superovo a Hollandovo pojetí self-konceptu ve vztahu k volbě povolání za konkretizaci Eriksona (ve smyslu hledání konkrétního způsobu splnění vývojového úkolu nalezení identity), je nutné si stručně Eriksonovo pojetí připomenout a zmínit, jak vztahoval identitu profesní k identitě celkové. Jedno z vysvětlení pojmu identita je obsaženo v této Eriksonově citaci: *„Celistvost, která má být v tomto stadiu dosažena, se nazývá vnitřní identita. Aby mohl mladý jedinec dosáhnout této celistvosti, musí cítit poslušnost mezi tím, čím se stal během dlouhých let svého dětství a tím, čím se chce stát v předjímané budoucnosti; mezi tím, za koho se sám považuje a mezi tím, jak jej vnímají ostatní a jaká mají očekávání. Samostatně řečeno, identita obsahuje, ale je více než, sumu všech úspěšných identifikací předešlých let, kdy dítě chtělo být a často bylo nuceno být jako lidi, na nichž je závislé. Identita je jedinečný produkt, který odpovídá na krizi, jež se dá řešit jedině novými identifikacemi s vrstevníky a vedoucími osobami mimo rodinu“* (Erikson, 1968, s. 87, překlad vlastní).

Nalezení či nabytí profesní identity se pak ukazuje jako proces hledání poslušnosti mezi tím, čím se stal během dětství a tím, čím se chce stát v blízké budoucnosti ve světě práce. Nalezení

profesní identity je tak oddálením krize, která při nezvládnutí hrozila zmatením rolí. Erikson (1980) považoval neschopnost přijmout profesní identitu za jeden z hlavních faktorů, které mohou mladé lidi znepokojovat.

Erikson mluví o mnohosti způsobů, jak odpovědět na výše zmíněnou identitní krizi. Učinil tak na základě stadií jejího hledání, které později blíže zpracoval Marcia (1980). Mladí lidé většinou na počátku bojují s nedostatkem jasně definované identity, což bylo nazváno difúzí identity, jež může v mladé adolescenci být potlačena (přejímají tak hodnoty, přesvědčení a cíle významných druhých). Později na základě zkušenosti dochází k postupnému vyjasňování množství možností, které se jedinci nabízejí.

Důležitost profesní kariéry pro sebepojetí vystihuje Erikson (1980) velmi dobře na příkladu, kdy popisuje krizi celé generace těch, kterým druhá světová válka znemožnila svobodnou volbu a výkon povolání. Utrpěla tak jejich identita, což se podepsalo i na následujících etapách jejich života. Tento příklad nemožnosti svobodné volby dokládá provázanost profesní identity s identitou v širším slova smyslu.

Vondracek (1992), jenž považuje práci jako hlavního činitele v procesu utváření sebe sama, tedy identity, vychází z toho, že Erikson soustředil na tři domény, ve kterých ji lze nabýt: povolání, ideologie a rodina. Autoři Archerová a Waterman (1983) později rozpracovávají dodatečné domény jako pracovní plány, náboženská víra, politická ideologie, pohlavní role, hodnoty a rodinná role.

Výše zmíněný Marcia (1980) se podrobně zabýval Eriksonovým pojetím identity a konkretizoval období adolescence, jež Erikson charakterizuje konfliktem *identita versus konfúze rolí*, čtyřmi stadii hledání identity. Ty se týkají identity jako takové, Marcia je však konkretizoval ve vztahu k identitě profesní. Přestože byl Marcia v návaznosti na Eriksona často kritizován, jsou jeho identitní statusy považovány za relevantní, protože nabízejí hodnotné informace o procesech hledání povolání (Wallace-Brosious, Serafica, Osipow, 1994).

Stadia hledání identity dle Marcii (1980):

Difúze (*diffusion*): jedinec má jen málo nebo žádné jasné představy o tom, čím by chtěl být a nezabývá se profesní volbou.

Moratorium: období, ve kterém jedinec prozkoumává různé možnosti, ale nemá žádný konkrétní směr, přestože jej vědomě hledá.

Potlačená identita (*foreclosure*): volba je vykonána většinou na základě rodinné tradice bez prozkoumání jiných možností.

Dosažení identity (*identity achievement*): znamená vědět, co jedinec chce a umět plánovat

dosažení tohoto profesního cíle.

Marcia ve snaze zavést tuto teorii do poradenské praxe související s volbou povolání vytvořil dotazník, v němž klasifikuje jedince podle toho, jaký identitní status nejlépe reprezentují. Klasifikace probíhá na základě přítomnosti nebo absence stadia hledání identity (tedy identitní krize) a rozsahu osobní angažovanosti ve dvou oblastech: **zábava a ideologie**. Předpokládá se, že ti jedinci, kteří **dosáhli identity**, v předchozí době prošli stadiem hledání identity a mluví o povolání, které si sami vybrali, a o vlastních ideologických cílech. Jedinci s **potlačenou identitou** sice mají profesní i ideologické cíle, ty jim však vybrali rodiče. U nich pak chybí prodělaná „krize“. **Identitní difúzi** reprezentují mladí lidé, kteří nemají žádné profesní ani ideové směřování, bez ohledu na to, zda prodělali nebo neprodělali stádium rozhodování. **Identitní moratorium** zastupují ti jedinci, kteří zrovna procházejí rozhodováním v profesní a/nebo ideologické oblasti a tím právě prodělávají identitní krizi. Vedle pracovní identity se tak jedinec potýká s více identitními otázkami. Tento bod je považován za akutní identitní krizi. Nutným cílem je vyřešení krize a získání identity (Marcia, 1980).

Podle Vondraceka (1992; Wiesner, Vondracek, Capaldi, Porfeli, 2003; Vondracek, Shulenberg, Skorikov, Gillespie, Wahlheim, 1995), jenž se svými kolegy ve snaze lépe vystihnout vývoj profesní identity upřednostňoval Maciova stadia vývoje identity před konceptem kariérní zralosti (viz Vondrackova kritika níže), ne každý projde všemi čtyřmi statusy počínaje difúzní identitou a konče jejím nalezením. Je totiž několik různých způsobů vývoje identity a právě v adolescenci, konkrétně v té pozdní se objevuje jejich největší různost (Waterman, 1982). V souladu s psychologíí celoživotního vývoje lze konstatovat, že různé změny na základě životních zvrátů mohou jedince vrátit od získání identity zpět k moratoriu. Rozhodnutí ohledně povolání a s nimi i pracovní identita tak bývají stále znovu prozkoumávány v průběhu života. Wallace-Brosciousová, Seraficová, a Osipow (1994) v souvislosti s těmito stadii konstatují, že nabytí identity je úzce spojeno s profesní rozhodností a plánováním, přičemž ideologická krize (moratorium a zmatení identity) je negativně vztažena na plánování kariéry a dělání rozhodnutí. Podle Raskinové (1985) ti, kteří jsou v procesu hledání identity „dále“, jsou současně schopnější lépe artikulovat svou volbu povolání a další kroky pro dosažení krátkodobých i dlouhodobých cílů. Ve snaze zamezit v tomto směru zjednodušení Bordin (1984) zdůraznil fakt, že vývoj profesní identity, především v podobě konkrétní volby povolání, nemůže být redukován na prostou asociaci s povoláním rodičů. Předpokládá, že vývoj profesní identity je tvořen třemi spolu souvisejícími oblastmi: a) rozlišováním pohlavní role b) rozvojem jedincova využití rodičovské lásky a péče při setkání s životními výzvami a radostmi a c) jedincovým

chováním vztaženým k vyvažování kontinuity a diskontinuity.

V tomto bodě se v souvislosti s tématem této disertační práce otvírá otázka konkrétní rozhodnutosti jako ukazatele stadia vývoje profesní identity. Níže je tématu nerozhodnutosti věnován zvláštní prostor také z toho důvodu, že i v souboru výpovědí respondentů má tato nerozhodnutost vs. rozhodnutost různou podobu a nepřímo tak poukazuje na různá stadia hledání identity.

2.3.2 Kariérní nerozhodnutost

Jako konkretizaci stadia moratoria ve vztahu k profesní orientaci uvádí Vondracek a kol. (Vondracek, Shulenberg, Skorikov, Gillespie, Wahlheim, 1995) kritiku negativního pohledu a problematiku stavu, kdy jedinec nenalézá žádné konkrétní profesní rozhodnutí. Ten se podle něj nutně nemusí interpretovat jako problematický, ale jako součást procesu hledání. Podle psychologie celoživotního vývoje, s níž se autoři ztotožňují, staví kariérní nerozhodnutost do daleko pozitivnějšího rámce, v němž se na něj dá nahlížet jako na reflexi probíhajícího průzkumu, zejména pro mladší adolescenty. Je zde zdůrazněn proces smysluplného prozkoumávání jako užitečná varianta pro ty adolescenty, kteří ještě nejsou schopni učinit rozhodnutí. Tuto variantu tak staví do kontrastu se zdůrazňováním konečného cíle v podobě dosažení rozhodnutí. Touto optikou se procesy, které vytváří kariérní nerozhodnutost, mohou současně stát těmi, které se podílí na vývoji profesní identity.

V souladu s Eriksonem (1968) Vondracek zdůrazňuje, že vývoj identity nemusí probíhat jako lineární pokrok, a že její hledání není nikdy opravdu završeno. Kariérní nerozhodnutost v adolescenci tak může být pouze způsobem, kdy se rozhodnutost odsouvá do budoucna, aby jí mohlo předcházet důkladné prozkoumávání možností. Podle Vondraceka a jeho kolegů (1995) se dá tedy říci, že kromě hledání vztahů mezi stavem rozhodování a stavem identity má smysl dlouhodobě zkoumat vztah mezi stavem identity a různými dimenzemi kariérní nerozhodnutosti.

Vondracek v souvislosti s nerozhodnutostí popsal čtyři faktory podílející se na tomto stavu či procesu.

Difúzi vysvětluje jako uvědomované pocity zmatení a nedostatku zkušeností nebo informací v souvislosti s kariérním rozhodováním.

Podpora je označení pro relativní rozhodnutost ohledně budoucí kariéry a současnou nejistotu ohledně způsobu jejího dosažení a tím i potřebu další podpory a posílení.

Apetence-apetence je vyjádřením stavu, kdy v úvahu připadá několik možných cest a není

jasné pro kterou se rozhodnout.

Konečně poslední stav je vyjádřen **vnějšími překážkami** ve vykonání konkrétního rozhodnutí a nedostatkem zájmu o rozhodování (Vondracek, Shulenberg, Skorikov, Gillespie, Wahlheim, 1995).

2.4 Teorie profesní volby

2.4.1 Základní pojmy

Vzhledem k tomu, že v souvislosti s tématem práce bývají užívány různé pojmy, je třeba je blíže specifikovat. Hlad'o (2012) uvádí jejich ucelený přehled.

Kariéra (*career*)

Na kariéru bývá nahlíženo jako na „*biodromální koncept, který nezahrnuje pouze profesní kariéru, ale celou životní dráhu člověka*“ Hlad'o (2012, s. 15).

V duchu celoživotního vývoje Super (1980) ve své definici považuje kariéru za „*kombinaci a sekvenci rolí zastávajících jedincem v průběhu celého života*“ (Hlad'o, 2012, s. 15). Bělohávek (1996) v podobné optice kariéru vykládá jako „*dráhu životem a to hlavně profesionálním, na níž člověk získává nové zkušenosti a realizuje svůj osobní potenciál*“ (Hlad'o 2012, s. 15).

Podle Hlad'a (2012) tedy tento pojem není vztažen pouze pracovní činnosti jako takové, ale vztahuje se i k procesům jí předcházejícím i následujícím, tedy k životní dráze člověka jako k celku. Kariéra tak zahrnuje i proces vzdělávání i oblasti v životě jedince.

Kariérový vývoj (*career development*)

Ve srovnání s předchozím pojmem kariéra jde podle následujících definicí v případě kariérového vývoje o pojmenování faktorů, které životní dráhu spojenou s kariérou ovlivňují. Brown (2003) jej považuje za „*komplexní celoživotní proces zahrnující psychologické, sociologické, ekonomické a kulturní faktory, které ovlivňují selekci, adjustaci a postup v zaměstnání jedinců a souhrnně formují jejich kariéru*“ (Hlad'o, 2012, s. 16). Podobně Searsová (1982) jej popisuje jako „*všeobecný model psychologických, sociologických, výchovně-vzdělávacích, fyzických faktorů a příležitostí, jež se spojují do podoby celoživotní dráhy jedince, ve snaze uskutečňování řady kariérových rozhodnutí, která utvářejí celkovou kariéru*“ (Hlad'o, 2012, s. 16). Podobně jako v případě Supera je v těchto definicích obsažen předpoklad, že se kariérový vývoj odehrává v průběhu celého života.

Kariérové rozhodování (*career decision making*)

Dle Hlad'a (2012) je tento pojem rozšířený převážně v angloamerické terminologii, ale

postupně proniká také do českého prostředí. „*Kariérovým rozhodováním rozumíme všeobecné označení procesu, kterým lidé procházejí, když hledají uskutečnitelné kariérové alternativy, vzájemně porovnávají a následně jednu z nich vyberou*“ (Hlad'o, 2012, s. 16). Tento pojem je užíván v této práci také pro proces, jímž procházejí respondenti výzkumu, je tak chápán v širším slova smyslu, tedy nikoli jako krok, kdy podávají přihlášky na vysoké školy či vyřizují odjezd do zahraničí. Toto širší pojetí platí i pro následující pojem.

Volba povolání

Dá se říci, že tento pojem je velmi rozšířený v české terminologii a jak ukážou následující citace, často se nevztahuje k volbě konkrétní profese, ale zahrnuje širší rámec rozhodování jako takového. Průcha, Walterová a Mareš (2003) ho definují jako „*proces zahrnující rozhodování o volbě studia nebo přípravy na povolání konkrétního povolání a celou profesní dráhu člověka*“ (Hlad'o 2012, s. 16).

Tento širší rámec také potvrzují Strádal, Mertin a Úlovcová (2002), podle nichž zahrnuje „*rozhodování o konkrétním povolání, které by dotyčný jednatel chtěl v budoucnu vykonávat, výchovu volbě povolání, výběr střední školy v posledním ročníku základní školy, hledání konkrétního zaměstnání u konkrétního zaměstnavatele, rekvalifikace na jiné povolání*“ (Hlad'o, 2012, s. 17).

Podle Hlad'a (2012) se v některé literatuře objevuje určitá diferenciaci, kdy se v případě volby z deváté třídy mluví o prvotní volbě povolání. Toto rozhodování bylo dříve označováno rovněž jako první směrová volba (např. Koščo 1971). Pražská skupina školní etnografie v této hovoří o profi-volbě (Pražská skupina školní etnografie, 2005), přičemž do tohoto pojmu zahrnuje širší proces rozhodování a utváření představ o profesní budoucnosti jak na konci základní, tak střední školy.

Podle všeho se volba povolání nejeví jako izolovaný proces, ale jako jev, který je ovlivněn mnoha faktory a probíhá celý život jedince.

Volba další vzdělávací dráhy

Tento pojem dle Hlad'a (2012) ne tak často užívaný je vlastně upřesněním předchozího pojmu, poukazující na fakt, že málokdo volí po základní škole něco jiného než další školu, v případě gymnázií se dá říci něco obdobného. Hlad'o (2012) v tomto kontextu zmiňuje terminologii Münicha a Myslivečka (2006), kteří užívají pro proces volby další vzdělávací dráhy termín „*alokace žáků*“. Je tak poukazováno na fakt, kdy jde o pouze volbu školy, na niž se podává přihláška. „*Výsledné spárování se školou je výsledkem mnoha dalších okolností, které rodiče a*

žák nemohou ovlivnit, a o kterých mají jen velice omezené informace“ (Hlad’o, 2012, s. 17).

Profesní orientace

Dle Hlad’a (2012) se tento jev vztahuje především k cíli, na nějž se jedinec zaměřuje a utváří jej v komplexním procesu kariérního rozhodování. V této souvislosti jde také o rozvíjení schopností, jež mu umožní tohoto cíle dosáhnout, popř. jej v průběhu života měnit či kultivovat (Průcha, Walterová, Mareš, 2003). Hřebíček (1984) definuje profesní orientaci jako *„činnosti, které se zabývají vedením, usměrňováním a orientováním dětí a adolescentů a dospělých na určité profese s cílem nabytí všestranné připravenosti pro uvědomělou volbu povolání, pro její další stálé zpřesňování...jedná se tak o rozsáhlý společensko-edukativní jev, jehož jádro tvoří diagnostika profesního vývoje, profesní informování a formování profesních zájmů, potřeb, postojů, motivů a způsobilosti pro samostatné řešení profesně orientačních životních dilemat voleb“* (Hlad’o, 2012, s. 18).

2.4.2 Obecné profesní teorie

Budeme-li v tomto přehledu teoretických východisek postupovat směrem ke konkrétnímu, je nutné dotknout se po popsání období, ve kterém se respondenti nacházejí také konkrétní v něm řešený úkol, tedy volbu další profesní cesty, která se uskutečňuje na poli profesního vývoje (*career development*). Předmět výzkumu, jímž jsou představy o profesní budoucnosti (nikoliv volba jako taková), se potom realizuje právě v tomto vývojovém rámci. Jako jedno z výchozích teoretických zpracování byl pro tuto část vybrán přehled nejrozšířenějších výzkumů na toto téma zpracovaný v souborné práci *Handbook of Vocational Psychology* (Walsh, Savickas, Hartung, 2013). V následujících řádcích jsou tedy uvedeny teorie, které jsou považovány za výchozí pro současný výzkum na téma profesního vývoje.

Parsonova teorie rysů a faktorů

Parson (1909) před více než sto lety představil teorii, v níž ve vztahu k profesnímu vývoji popsal tři stěžejní kroky: a) posouzení a porozumění vlastním postojům, schopnostem, zájmům, hodnotám a osobnosti, b) získání informací o světě práce (popis povolání, potřebné vzdělání, finanční odměna atd.) konkrétně z oblastí, které odpovídají postojům, schopnostem, zájmům, hodnotám a osobnosti každého jedince a c) vykonání rozhodnutí založená na krocích a) a b). Podle Sharfa (2013) většina pozdějších výzkumů v oblasti profesního vývoje navazovala na Parsonovu teorii. Jeho důraz na „seberozpoznání“ byl v mnoha případech podnětem k vzniku testů vývoje schopností, hodnot, zájmů a osobnostních dotazníků.

Většina výzkumů založená na této teorii byla posléze směřována na čtyři oblasti, které jsou

dodnes hlavními pilíři profesní diagnostiky:

Schopnosti: Tato oblast je v úzké souvislosti s oblastí intelektu. Podle nejnovějších studií (König, Frey, Dettermann, 2008) výsledky testů zaměřených na výzkum schopností korelují s výsledky testů inteligence. Podle Sharfa (2013) je mnohý výzkum schopností v současnosti zaměřený na predikci školního úspěchu. Ten je pak v úzké souvislosti s úspěšností realizace představ o profesní budoucnosti. Z hlediska diagnostiky je třeba dodat, že podle současné poradenské praxe důležitou část tzv. testů profesní orientace, jimiž prošli i naši respondenti, tvoří testy intelektu (např. Amthauer a kol., 2005).

Zájmy: Podle Sharfa (2013) Jde z hlediska minulosti i současnosti v oblasti profesní orientace o nejšíře zastoupenou oblast výzkumu. V současnosti se výzkumná činnost velmi často zaměřuje v tomto kontextu na genderové a kulturní otázky. V souvislosti s předmětem výzkumu dodejme, že další podstatnou částí výše zmíněných testů profesní orientace jsou právě zájmové dotazníky (např. DVP, Jörin, 2003).

Pracovní hodnoty: Výzkum pracovních hodnot je podle Sharfa (2013) konkretizací osobních hodnot. Hodnoty potom bývají testovány jako součást různých testů zaměřených na profesní vývoj. Jak vyplývá z předchozí části věnované období adolescence a identitě, je vývoj hodnot úzce spjatý právě s vývojem identity, pro nějž je období adolescence klíčové.

Osobnost: Rozpoznání typu osobnosti je podle většiny zde uvedených teorií součástí úspěšné volby povolání. Jednou z oblastí osobnosti jedince je také jeho sebedůvěra a pohled na vlastní schopnosti, což jsou nesporní činitelé profesního rozhodování. Testy osobnosti jsou rovněž součástí testů profesní orientace (např. NEO osobnostní inventář, Hřebíčková, 2004)

Teorie nastavení práce (*Work Adjustment Theory*)

Tento teoretický proud řadí Sharf (2013) mezi podstatné možná právě pro její specifičnost. Je vlastně konkretizací výše uvedené Parsonovy teorie rysů a faktorů a byla původně navržena, aby pomohla v profesní orientaci lidem po úrazu či dlouhé nemoci. Pojmenovává problémy, jimž tito lidé čelí, a je aplikována kariérovými poradci v takto specifických situacích. Tuto teorii pojmenoval R. Dawis a L. Lofquist (Dawis, Lofquist, Weiss, 1964), kteří se zaměřili především na výzkum a diagnostiku již zmíněných schopností a hodnot, avšak aplikovali je na jedince s uvedenými speciálními potřebami.

Superovy teze a Hollandova konkretizace

Souvisí-li úzce s předmětem výzkumu volba povolání či profesní vývoj, není možné nezmínit ty zcela nejrozšířenější teorie, které se k ní vztahují. V tomto případě jde jistě o pojetí D. Supera

a J. L. Hollanda. Jestliže se dosud v profesním poradenství čteně používá diagnostika založená na Hollandově typologii, je v tomto bodě potřeba zmínit, na co konkrétně Holland navazoval, resp. co konkretizoval. Jde o obecné principy profesního vývoje, které Super formuloval v deseti bodech (tezích):

1. *„Lidé se liší ve svých schopnostech, zájmech a osobnostních charakteristikách.*
2. *Lidé jsou na základě těchto charakteristik kvalifikováni pro celou řadu povolání.*
3. *Každé z těchto povolání vyžaduje určitý soubor schopností, zájmů a osobnostních charakteristik (profesní profil). Ten se vyznačuje poměrně vysokou mírou variability umožňující profesní uplatnění v celé řadě profesí.*
4. *Profesní preference a kompetence lidí se mění pod vlivem času a životních zkušeností. Tyto faktory pak významným způsobem ovlivňují výběr budoucí profese a počáteční adaptaci v povolání.*
5. *Proces výběru konkrétního povolání se skládá z několika životních etap, které mají svůj vývoj a dynamiku: (a) fantazijní stádium; (b) fázi předběžné volby; (c) etapu realistické předprofesní volby povolání ; (d) fáze adaptace v povolání.*
6. *Povaha profesního vývoje jedince je ovlivňována zejména: (a) socioekonomickou úrovní rodičů, (b) rozumovými schopnostmi, (c) osobnostními charakteristikami jedince; (d) možnostmi, ve kterých se jedinec ocitne.*
7. *Profesionální orientace jedince může být v jednotlivých etapách jeho vývoje významným způsobem usměrňována systematickým ovlivňováním jeho schopností, aspirací, zájmů a individuálního sebevědomí.*
8. *Proces profesního vývoje je procesem postupného sebeuvědomování.*
9. *Je to vlastně kompromisní proces utvářený sebehodnocením a hodnocením jiných lidí, kompromis mezi pojetím sebe sama a realitou, se kterou se stále vyrovnáváme.*
10. *Profesní a životní uspokojení je závislé na rozsahu uplatnění vlastních schopností, zájmů, osobnostních charakteristik a hodnot v povolání a osobním životě“ (Mezera 2005, s. 8).*

Jak vyplývá z tohoto textu, jde o poměrně komplexní teorii, která vystihuje mnohost vlivů vztahujících se k profesnímu vývoji. K několika aspektům Superova pojetí se budeme ještě vracet níže v textu, nyní tedy zmiňme pojetí, jímž na Supera navázal Holland, a jež se stalo základem mnoha dodnes používaných diagnostických nástrojů v oblasti profesního poradenství. Podle Mezery (2005) J. L. Holland se záměrem konkretizovat Superovu část teorie vztahující se k různosti osob a prostředí vytváří teorii, jež se měla stát nástrojem pro poradenskou praxi. Její hlavní tvrzení a vztahy mezi osobností a prostředím vyjádřil rovněž

v deseti tezích:

1. „*Jedince je možné charakterizovat podle jeho podobnosti s jedním nebo několika typy osobnosti. Čím větší je shoda s jedním osobnostním typem, tím spíše jedinec vykazuje rysy osobnosti příslušného typu.*
2. *Osobnostní typologie má svůj protipól v typologii modelů pracovních prostředí. Každý z osobnostních typů stejně jako modelů prostředí je konceptuálně a empiricky definovatelný podle charakteru výkonnosti, pozadí a vývoje osobnosti, cílů, hodnot, rolí, sociálních preferencí a averzí, selfkonceptu, vzdělávacích a profesionálních cílů.*
3. *Prostředí, ve kterém jedinec žije, je možné popsat charakteristikou jednoho či více modelů prostředí.*
4. *Mezi typologií osobnosti a typologií prostředí existuje určitý vzájemný vztah, který umožňuje jistou míru predikce.*
5. *Volbu povolání lze chápat jako výraz osobnosti jedince.*
6. *Platnost většiny zájmových testů je založena především na pracovních stereotypech, které převažují v různých povoláních.*
7. *Tyto pracovní stereotypy mají velmi důležitý psychologický a sociologický význam.*
8. *Osoby vykonávající povolání v určité profesní skupině, vykazují podobné osobnostní charakteristiky stejně jako i podobný profesionální vývoj.*
9. *Proto tyto osoby reagují ve stejných situacích podobným způsobem a řeší většinu problémů právě díky podobné osobnostní připravenosti.*
10. *Spokojenost, stabilita a výkonnost v povolání závisí především na souladu mezi profilem osobnosti a podmínkami pracovního prostředí“ (Mezera, 2005, s. 9).*

Pro doplnění je ještě třeba dodat konkretizaci pojmů **prostředí** a **osoby**. Gottfredson a Jonstunová vymezují pojem *prostředí* jako zaměstnání nebo specifické pracovní pozice, vysoké školy a jejich obory, studentské kluby, a jiná související místa (Gottfredson, Jonstun, 2009). Z hlediska předmětu výzkumu této práce je tedy podstatné zahrnutí volby vysoké školy jako specifikum voleného vhodného prostředí jednotlivými respondenty. Podobným způsobem potom studentské kluby a jiná místa i osoby s tím související mohou zahrnovat mimoškolní zájmovou činnost a osoby, o nichž respondenti mluví jako o důležitých pro své představy o profesní budoucnosti.

Osoby jsou potom charakterizovány jednotlivými typy, jež zahrnují rozličné kompetence, preference, hodnoty a sebehodnocení (Gottfredson a Jonstun, 2009, s. 103). Je třeba ještě dodat, že na základě tohoto vymezení osobnosti byly utvářeny již zmíněné testy profesní orientace

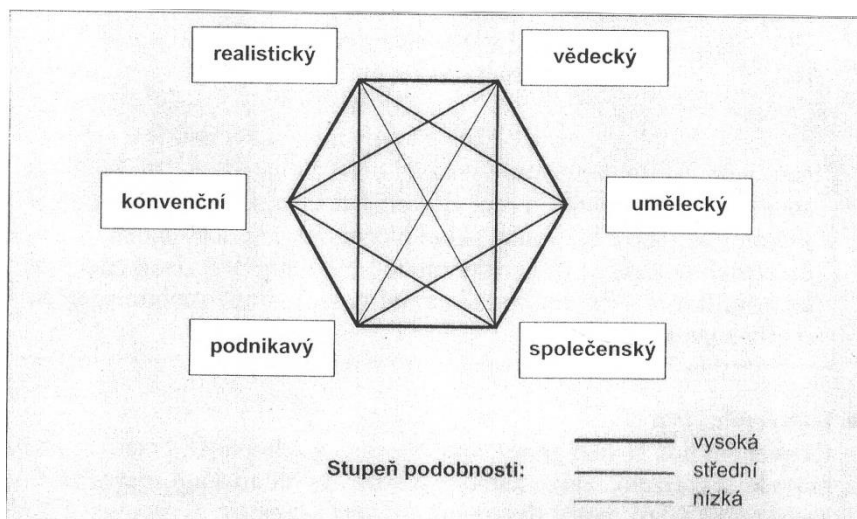
coby diagnostický nástroj nejčastěji užívaný i v současnosti. Tímto typem testu (konkr. DVP, Jörin, 2003) procházeli i respondenti před rozhovory. Mluvili-li o typech osobnosti a o tom, kam se podle jednotlivých typů hodí, nabízí se zde souvislost s výše zmíněným vymezením typů osobnosti.

Šest typů pracovního prostředí popsanych Gottfredsonem a Hollandem (1996), bylo definováno takto: **realistické** (R), **investigativní** (I), **umělecké** (A), **sociální** (S), **podnikavé** (E) a **konvenční** (C). Specifické aktuální prostředí by mělo svými nároky, zisky a možnostmi odpovídat patřičnému modelovému prostředí (Gottfredson, Johnstun, 2009).

Shodnými pojmy jsou potom vymezeny i jednotlivé typy osob. Například Vendel (2008) charakterizuje proces hledání povolání podle Hollanda jako hledání vhodného prostředí s hypotézou, že lidé, kteří najdou prostředí odpovídající jejich typu osobnosti, budou úspěšnější a spokojenější.

Kromě vztahů mezi osobami a prostředím ještě Holland rozpracoval vztahy mezi jednotlivými typy osobností. Blízkost resp. vzdálenost jednotlivých typů vyjádřená všeobecně rozšířeným tzv. hexagonálním modelem osobnosti, představuje fakt porozumění bližším typům osobnosti a také fakt, že u méně vyhraněných typů je možnost, že jedinec bude pravděpodobně vykazovat charakteristiky blíže postavených typů osobnosti. Podle Mezery (2005) nemusí jít v rámci Hollandovy teorie vždy o čisté typy, ale může jít o tzv. mezitypy dvou nebo tří popsanych typů. Hexagonální model s jeho pojmy ukazuje následující zobrazení:

Obrázek 1 Vztahy mezi Hollandovými typy osobnosti (Vendel, 2008, s. 26)

Podle Sharfa (2013) bylo mnoho výzkumu v návaznosti na Hollandovu teorii věnováno tzv. sekundárním konstruktům, tedy oblastem důležitým pro její efektivní využití. Konkrétně jde o následující:

- a) **Kongruence** představuje shodu osobnosti s prostředím. Z hlediska významnosti je to

nejdůležitější konstrukt a také byl v minulosti i v současnosti nejčastěji zkoumaný.

b) **Diferenciace** vystihuje rozdílnost jednotlivých typů v rámci jednotlivce. Jedná se o diskusi faktu, že se u jednotlivce mohou kombinovat jednotlivé typy, které jsou potom v příslušném kódu řazeny podle převahy.

c) **Konzistence** zahrnuje podobnost a rozdílnost jednotlivých typů. Čím jsou si na hexagonu blíže, tím konzistentnější jsou jejich charakteristiky.

d) Pomocí konceptu **identity** zjišťujeme, nakolik stabilní jsou profesní cíle jedince. Na měření identity vytvořil Holland škálu nazvanou „*My Vocational Situation*“.

Jako konkretizaci těchto sekundárních konstruktů zde uvádím text Mezery (2005), jenž ve své příručce určené pro poradenskou praxi vymezuje rizika, která jsou v tomto směru spjatá s obdobím dospívání. V níže zmíněném textu je užíván pojem volba „profesních modelů“, podle autora jde v období dospívání spíše o rozsah profesní volby, nikoliv o konkrétní povolání.

„Rizika, která jsou spojena s touto volbou profesní orientace žáka, spočívají ve stavu:

a) **inkongruence** či velmi malé shody profesní volby s osobností jedince (*žák preferuje model pracovního prostředí, který neodpovídá jeho osobnostním předpokladům, jež jsou výrazně inkompatibilní s požadavky preferovaného pracovního prostředí*). (...) *Nízká shoda osobnostních předpokladů s preferovaným modelem pracovního prostředí vede k tomu, že volba není stabilní, nevede k vysoké výkonnosti a pracovní spokojenosti. Právě ujasnění vlastních zájmových a profesních preferencí umožňuje žákovi hledat shodu mezi vlastním sebepojetím a širším spektrem preferovaných povolání, ke kterým žák vědomě či nevědomě inklinuje. Tento proces mu pak usnadňuje minimalizovat rozdíl mezi osobním sebepojetím a preferovaným pracovním prostředím.*

b) **inkonzistence** či nesoudržnosti profesní volby (*žák volí dva či více modelů pracovního prostředí, které nejsou konzistentní*)... *Nízká soudržnost svědčí často o nahodilosti v oblasti rozhodování, či neznalosti vlastních osobnostních předpokladů stejně jako i pracovního prostředí v preferované oblasti. Jedinec by v ideální rovině měl vykazovat zájmové a profesní preference, které vyjadřují určitou míru vnitřní konzistence. Jedině v takovém případě lze z hlediska rozhodovacích funkcí hovořit u žáka o přímé užitečnosti jeho profesních zájmů.*

c) **heterogenita volby** (*žák preferuje model pracovního prostředí, který sice koresponduje s typem jeho osobnosti, ale úroveň profesní volby, resp. předprofesní přípravy) neodpovídá jeho schopnostem a dosavadním školním výkonům. Nesourodost zvolené úrovně profesní volby (předprofesní přípravy) s úrovní dosahované výkonnosti dokumentuje „neseřízené“ aspirace žáka, nebo jeho rodičů a zvýšený vliv vzorů. V řadě případů se potom žák dostává do stavu tzv.*

blokování výběru, neboť sociální prostředí staví realizaci zájmů řadu překážek, které částečně narušují seberealizaci. Za této situace pak dochází k volbě v pořadí druhého (kompenzačního) pracovního prostředí, a to za předpokladu, že tento model je výrazně silnější než ostatní profesní skupiny“ (Mezera 2005, s. 14).

Celkově se tedy dá říci, že apel Hollandovy teorie se vztahuje na rozpoznání typu osobnosti a vhodného prostředí za předpokladu, že se jedinec orientuje v nárocích prostředí, o kterých uvažuje. Zejména v době dospívání je potom vhodné nároky sladit se sociálními vlivy, aby byly v souladu s vhodným profesním modelem, který chce jedinec zvolit.

2.4.3 Teorie profesního vývoje

Po předložení teorií vztahujících se k volbě povolání jako takové, následují teorie, které vymezují konkrétní stadia profesního vývoje. Opět se jedná o ty, které se dají považovat za nejrozšířenější.

Superovo pojetí profesního vývoje

Podle Sharfa (2013) při popisu jednotlivých stádií profesního vývoje, které pokrývají nejdříve dětský věk, popisuje Super (1957) sekvenci stávající z následujících faktorů:

Zvědavost v dětském věku může vést k prozkoumávání okolí, domova, školy a vrstevnických a rodinných vztahů. I v pozdějším věku se pak zvědavost vztahuje k touze po vědění nebo po něčem novém a neobyčejném.

Prozkoumávání je proces hledání a zkoušení. Zatímco zvědavost se dá vysvětlit jako potřeba, prozkoumávání jako chování.

Informace a proces učení jsou zásadní pro dětský vývoj a pro úspěch v období adolescence a dospělosti.

Klíčové figury pro děti představují rodiče, učitelé, veřejné osobnosti jako např. sportovci nebo osoby vystupující v televizi, nebo lidé, se kterými se dostanou do kontaktu ve svém domovském prostředí. Ve věku adolescence se pak dá mluvit o významnosti vrstevníku a jiných dospělých vzorů, k nimž mladí lidé vzhlíží v procesu odpoutávání se od rodičů.

Vnitřní kontrola nastane v okamžiku, když děti začnou zvládat dokončovat úkoly a projekty. Vnější kontrola ze strany rodičů a učitelů pak přestává být nezbytná.

Zájmy se začnou vyvíjet, když jsou dětské představy o povoláních ovlivněny vnějšími informacemi o světě.

Časová perspektiva znamená častější orientaci na budoucnost ve srovnání se současností.

Self-koncept vyjadřuje způsob, jakým jedinci vidí sami sebe a svou situaci. Podle níže

citovaných autorů Super (1963) vyjádřil přímý vztah mezi profesním vývojem a vývojem self-konceptu. Superova raná práce se podle nich zaměřuje na to, jak a za jakých nejvhodnějších podmínek si jedinec hledá povolání, kde by nejlépe vyjádřil sám sebe. Později dodává, že v profesním vývoji hraje roli také hodnocení sebe sama (Wallace-Brosious, Serafica, Osipow, 1994).

Z hlediska celoživotního vývoje Super tedy pojmenovává následující stadia (podle Macovei, 2009):

1. **Růst** (*Growth*; do 14- ti let): tělesný a psychický růst. Tvoření postojů a způsobů chování, které jsou důležité pro sebepojetí jedince. Získáváním zkušeností se rozvíjí znalosti dále využívané ve výběru.
2. **Zkoumání**- (*Exploration*; 14- 24 let): fantazijní fáze. Sbírání informací o sobě samém i profesním prostředí. Experimentování, tázání se, zkoušení možností.
3. **Ustálení**- (*Establishment*; 25- 44 let): Jedinec se snaží získat stálé profesní místo, ke konci fáze dochází ke stabilizaci.
4. **Udržování**- (*Maintenace*; do 65- ti let): Udržení si uspokojujících stránek práce, potřeba měnit neuspokojivé.
5. **Odpoutání**- (*Decline*; 65 a více let): Důraz na ponechání si stávající pracovní pozice a splnění pracovních požadavků.

Podle Sharfa (2013) pojmenovává Super (1957) v rámci období adolescence, tedy spadající do období zkoumání (*exploration*) tři podstadia kariérního vývoje: *vývoj kapacit*, *vývoj hodnot* a přechod do stadia dospělé volby povolání nazvaný *krystalizace*.

Podstadium spojené s **kapacitou** spadá do období mezi jedenácti a čtrnácti lety, kdy jsou jedinci více schopni nabýt svých schopností a realizovat je, než byli dříve.

Vývoj **hodnot** se jako další podstadium odehrává v různém období a týká se různých hodnot, které jsou závislé na každém jednotlivci. Někteří adolescenti už jsou ve věku patnácti až šestnácti let schopni brát potaz své hodnoty a životní cíle vztahu k volbě povolání.

Během přechodové fáze, tedy **krystalizace**, začínají hrát roli ve volbě povolání reálné podmínky jako neschopnost dosáhnout dané pozice nebo doporučení na preferovanou vysokou školu (zejm. v anglosaských podmínkách). To se většinou děje v posledních letech na střední škole (17-18 let, pozn. u nás 18-19).

Postaví-li se pojetí profesního vývoje podle Supera vedle rizik volby povolání popsanych Hollandem (Mezera, 2005, viz výše), dá se říci, že tato rizika časově odpovídají Superově fázi zkoumání (*exploration*). Riziko nedostatečné znalosti typu vlastní osobnosti a ideálního typu

prostředí a tím pádem i potíže s volbou vhodného profesního modelu se pak jeví jako konkretizace Superova zkoumání, ve kterém jedinec poznává sám sebe i profesní prostředí a je často spjato s experimentováním (tedy i s volbou toho nevhodného, aby jedinec později mohl zjistit, co je pro něj vhodné).

Model vývoje profesního uvažování Howardové a Walshové

Tyto autorky (Howard, Walsh, 2010; 2011) popsaly šest vývojových stadií profesního usuzování (*vocational reasoning*) dětí a dospělých.

Prostá asociace (úroveň 1): na této úrovni děti mluví o povoláních na základě atributů jako je výstroj nebo výzbroj, nevědí jak dané práce dosáhnout, jen vědí, že ji lidé vykonávají.

Magické myšlení (úroveň 2): myšlenka na volbu povolání se v tomto období zdá zcela jednoduchá. Děti zpravidla vůbec neřeší, jak se čím stanou, jen vědí, že prostě něčím budou.

Vnější činnost (úroveň 3): děti vidí sekvenci činností a její vztah k volbě povolání. Jsou rovněž schopny vidět, že volba povolání nemusí znamenat jeho realizaci.

Vnitřní proces spojený s vlastní kapacitou (úroveň 4): podobně jako v předchozím stadiu hraje roli vnější činnost jako spojitost s volbou povolání. V tomto stadiu jsou si však jedinci více vědomi schopností, které potřebují k dosažení konkrétních úkolů a také schopností, které postrádají.

Interakce (úroveň 5): jedinci jsou schopni posoudit stránky různých zaměstnání a začínají vidět jejich prestiž. V tomto věku už jsou si vědomi, že mají své vlastní hodnoty, schopnosti a rysy.

Systemická interakce (úroveň 6): Adolescenti dokážou vytvářet komplexní kariérní rozhodnutí a jsou schopni ohodnotit své zájmy kritickým pozorováním.

Viditelná je podobnost s výše popsányými Superovými stadii, v rámci adolescence zejména v tom, že až v tomto období je člověk schopen činit komplexní a reálnou volbu v souladu se svou kapacitou a hodnotami.

Teorie vymezení, kompromisu a „sebeutváření“ Gottfredsonové

(*Vocational theory of circumscription and compromise*)

Gottfredsonová (2002) vystihuje dědičné a biologické faktory a jejich vliv na rozhodnutí v životě jedinců. Na základě těchto vlivů „utvářejí“ jedinci sami sebe. Součástí tohoto self-konceptu je potom i volba povolání. Jedinci tedy musí nalézt taková povolání, která jsou „kompatibilní“ s tímto viděním sebe sama. Vedle kompatibility musí ale také jít o dosažitelnost daného povolání. V souladu s pojmy kompatibility a dosažitelnosti jsou pak koncepty vymezení (*circumscription*) a kompromisu.

Vymezování je proces, ve kterém člověk eliminuje alternativy, které se jim nezdají přijatelné.

Stadium 1 (3-5 let): orientace na velikost a sílu.

Stadium 2 (6-8 let) : orientace na pohlavní role.

Stadium 3 (9-13 let): orientace na společenské ocenění.

Kompromis je proces, ve kterém mladí lidé vzdávají alternativy, které se jim líbí a nahrazují je takovými, které jsou pro ně přijatelné. Gottfredsonová těmito dvěma procesy vyjadřuje, že člověk musí nejen volit povolání (vymezování- *circumscription*), ale také se musí vypořádávat s vlivem okolního světa, který zahrnuje kulturu, diskriminaci, trh práce a soupeření s ostatními.

Herzogův model fází volby povolání

Herzog (Herzog, Neuenschwander, Wannack, 2004) popisuje fáze, v nichž zdůrazňuje institucionální charakter volby, tedy skutečnost, že volba se uskutečňuje na základě požadavků instituce. Za hranici přechodu z jedné fáze do druhé považuje učinění konkrétního rozhodnutí.

Fáze 1: Difúzní profesní orientace (*diffuse Berufsorientierung*). Neexistují žádné konkrétní přání ohledně zaměstnání. Jedince napadají různá povolání, která následně zavrhuje. Někdy jde o sny ohledně budoucí profese. Tato fáze končí rozhodnutím pro nějaký obor.

Fáze 2: Mladí lidé vytvářejí realistické a konkrétní představy o povolání (*Konkretisierung der Berufsorientierung*). Některé zájmy jsou konkrétnější, povědomí o povoláních je diferencovanější. Fáze končí rozhodnutím pro nějaké povolání a tím i pro způsob, jak ho dosáhnout.

Fáze 3: Hledání konkrétní vzdělávací cesty (*Suche eines Ausbildungsplatzes*) a s ním související přijímací řízení a příprava na něj. Jestliže v předchozí fázi jedinec zpochybnil nějakou konkrétní volbu povolání, je pro něho důležité najít alespoň vyhovující obor. Tato fáze končí závazným spojením s konkrétní vzdělávací cestou.

Fáze 4: V této fázi dochází k upevnění konkrétní volby (*Konsolidierung der Berufswahl*). V případě, že jsou s volbou spokojeni, zaměřují se na dokončení studia, v opačném případě hledají způsoby, jak začít jinou vzdělávací cestu.

Fáze 5: Ve středu zájmu je prohloubená příprava na konkrétní povolání (*Berufsausbildung*), jedinec se kvalifikuje pro pracovní činnost. Fáze končí získáním diplomu, resp. absolvováním konkrétní vzdělávací cesty.

Fáze 6: V této fázi vstupují mladí dospělí do světa práce (*Eintritt ins Erwerbsleben*).

Podle Herzoga adolescenti sice procházejí jednotlivými fázemi v daném sledu, ale rychlost těchto fází ukazuje velké individuální rozdíly.

Proces rozhodování v souvislosti s profesní volbou

Na základě kauzálních vztahů v termínech subjektu a jeho vztahu k dosažení jednotlivých cílů jako postulát výzkumu volby povolání v osmdesátých letech v našem prostředí formuluje Danko (1988) na všeobecné rovině strukturu rozhodovacího procesu:

1. Vznik potřeby řešit situaci v rámci profesního vývoje rozhodnutím. Tato první a současně základní podmínka rozhodovacího procesu vystihuje motivační momenty. Jedinec si v rámci volby povolání v této fázi pojmenovává všeobecné charakteristiky jednotlivých cílů (například pracovat s lidmi, pracovat v administrativě apod.).
2. Vymezení možných alternativ v rámci rozhodovacího okruhu (profese, jež přicházejí v úvahu).
3. Hypoteticky se postulují výhledy, tedy důsledky každé alternativy. Žák podle Danko v rámci volby povolání uvažuje způsobem, kdy si vytyčí situaci volby školy N, jež mu umožní dosáhnout sumu cílů C s pravděpodobností P, že tyto cíle splní jeho očekávání.
4. Realizuje se výběr alternativ s nejlepšími vyhlídkami.

Podle Danko přijetím rozhodnutí jedinec anticipuje budoucnost. Důležité je, že v rámci volby povolání se nejedná o zcela jednoduchý kauzální vztah. Je zde ve hře mnoho alternativních výhledů, čímž se snižuje jistota dosažení určitého výsledku. Tato nejistota se tak stává významným činitelem v rámci profesní volby. Za důležité v této souvislosti považuje autor informace, k nimž má mít jedinec přístup, aby se v podmínkách zmíněné nejistoty zorientoval.

2.4.4 Determinanty profesní volby

Jako důležité téma ve vztahu k profesnímu plánování a rozhodování se jeví faktory, které tyto procesy ovlivňují. Všimněme si, jak velmi úzce tyto pojmenované determinanty souvisí s oblastmi, o nichž byla řeč např. ve vztahu k Parsonově teorii rysů a které jsou vlastně dodnes pilíři kariérového poradenství i diagnostiky. Z českých autorů tyto oblasti konkretizuje Bělohlávek (1994). Jde tedy o následující oblasti:

Povolání rodičů je důležité jednak proto, že se dítě či dospívající má s kým konfrontovat, dále pak proto, že vidí reálný obraz ze světa práce. V tomto směru lze říci, že v rámci tohoto výzkumu se důležitost rodičů v tomto směru v několika případech jistě potvrdila. Jako vzory fungovali buď ve smyslu inspirace konkrétním povoláním, nebo dílčími znaky, jako třeba pracovní nasazení, poctivost apod. Několik respondentů také uvedlo, že zkušenost ze světa práce jejich rodičů jim pomohla uvědomit si něco důležitého ve vztahu k profesní budoucnosti.

Příjem a vzdělání rodičů jsou často úzce spjatý s tím, jaké úrovně vzdělání mladí lidé

dosahují. Je poměrně rozšířeným faktem, že děti častěji dosahují vyššího vzdělání, než rodiče. K tomuto tématu ještě dodejme, že socioekonomický status je vedle dostatku příležitostí základním faktorem ovlivňujícím volbu povolání. Obecně se dá říci, že jedinci s vyšším SES mají lepší přístup k finančním zdrojům, aby se mohli dostat k vyššímu vzdělání, než jedinci s nízkým SES. Dosažené vzdělání potom určuje jak počáteční, tak následné zaměstnání (Schulenberg, Vondracek, Crouter, 1984).

Tito autoři také popisují jev, nazvaný “SES (socioekonomický status) plodí SES”, který vystihuje fakt různícího se procesu socializace napříč různými SES skupinami. Jinými slovy jde o pojetí rodinného prostředí jako významné determinanty pro vstup do společnosti. Konkrétně v souvislosti s volbou povolání jde o volbu vzorů, získávání profesních znalostí a poznávání a začleňování se do neformálních sociálních sítí.

Dodejme jen, že rodičům a celkově rodinnému prostředí ve vztahu k volbě povolání je věnována níže samostatná kapitola jak v teoretické, tak v empirické části.

Intelligence je úzce spjata se schopnostmi, jak již bylo zmíněno např. v souvislosti s teorií rysů a faktorů. Ve vztahu k dosaženému vzdělání bývá vykládána jako limitující faktor. Schopnosti v jednotlivých oblastech potom směřují člověka do různých zájmových oblastí.

Profesionální zájmy coby zájmová činnost, již se jedinec rozhodl profesionalizovat, navazuje na zájmy o dílčí činnosti, jejich zkoušení, redukování či zavržení a následný vznik zcela nové oblasti zájmu.

Osobnost je, jak již bylo zmíněno, vedle inteligence a zájmů další testovanou oblastí v rámci profesní orientace. Osobnostní charakteristiky jsou vykládány jako ovlivňující výběr konkrétního zaměstnání, konkrétně pracovního prostředí.

K dalším faktorům lze uvést např. **institucionální podmínky**, mezi které patří například poměr přijatých a přihlášených uchazečů na danou školu či obor nebo např. vzdálenost vybrané školy od místa bydliště (Neuenschwander, 2008).

Jako o zdrojích, ze kterých je proces volby sycen, píše Kučera (Pražská skupina školní etnografie, 2005) a pojmenovává tak navazování jiných než rodinných vztahů a právě již několikrát zmíněnou důležitost zájmů a jejich vztahu k volbě povolání. Přestože jde o jinou cílovou skupinu (mladší děti) než v tomto výzkumu, dá se pracovat s poznatky o procesech, které dozajista předcházely volbě gymnazistů. *„2. stupeň je sycen kognitivně z dost mimoškolních zdrojů, a to jednak koníčky (z nichž se rekrutuje volba povolání anebo kterou samy představují), psychosexuálními sociálními zkušenostmi (sexuálními a partnerskými zážitky a ohledáváním tak své vlastní identity, zkušenostmi s tím, co má puberta dělá s výchozí*

rodinou, desidentifikacemi a novými identifikacemi se vzory, vrstevníky a v kulturních stylech včetně hudby a oblékání atd.)(...) Tyto dvě oblasti ovšem mohou být v různém vztahu: někdy je původní raný koníček či zájem pubertou zcela nezasažen a trvá dál, jindy je pubertou na chvíli vyrušen nebo dokonce vystřídán, protože ona vyvolala zájem nový nebo vzkřísila opuštěný starý(...) Mezi nimi, ale i mezi ranějšími volbami provede postpuberta s její výhrůžkou realizace přání svou čistku: tomuto třídícímu procesu je třeba nechat čas, případně ukázat právě praxi a jednotlivé profese (...) to nejen k odstrašení, ale naopak i likvidaci případného přehnaného strachu“ (Kučera, 2005, s. 48-49). Jako by výše zmíněné determinanty ovlivňovaly druhy zájmů, a způsob, jakým způsobem budou v budoucnu změněny či v zájem profesní či zcela zavrženy. Důležitý je také fakt, že proces rozhodování funguje na základě zábavnosti. Druhý zdroj v textu vyjádřený jako psychosexuální sociální zkušenosti pak jen potvrzuje tvrzení o důležitosti identifikace s druhými. Blízcí druhí pak nejsou jen ti, kteří do volby zasahují a kladou jí překážky nebo ji potvrzují, ale především ti, jejichž existence vytváří identitu jedince.

2.4.5 Kariérní zralost

Jestliže je předmětem zájmu profesní vývoj, je třeba se zaměřit na způsob, jakým je na něj v odborné literatuře nahlíženo. Podle dostupné literatury je s pojetím profesního vývoje úzce spjat termín kariérní zralost, jíž by měl jedinec v určitém období dosáhnout, aby našel spokojenost v profesní oblasti.

Tématu kariérní zralosti je zde vyčleněn zvláštní prostor z toho důvodu, že bylo na akademickém poli v nedávné minulosti hodně diskutováno. V souvislosti s touto prací je problematika zralosti podstatná z toho důvodu, že klade otázku, jak taková zralá volba či zralé profesní uvažování vypadá a na čem je závislé. Začneme-li od začátku, je třeba opět zmínit D. Supera, jenž byl se svými kolegy na základě dlouhodobého výzkumu zejména adolescentů zaměstnán otázkou připravenosti jedince udělat dobrou volbu. Podle Sharpa (2013) nikdo z nich nepředpokládal, že jen tím, že jedinec dosáhne konce střední školy, je vyzrálý naplánovat si budoucí kariéru. Kromě toho, že viděli rozdíly v kariérní zralosti mezi jednotlivci, také rozlišili několik aspektů či složek kariérní zralosti. Super vymyslel koncept kariérní zralosti, aby pomohl zjistit, v jakém životním období jsou adolescenti schopni dělat kariérová rozhodnutí. Dotazník „*Career Development Inventory*“ (Thompson, Linderman, 1981) založený na jeho teorii měří tento koncept pomocí pěti škál: kariérové plánování, kariérový průzkum (*exploration*), rozhodování, informace ze světa práce, znalost preferované profesní skupiny.

Než navážeme teoriemi, které na tento koncept kriticky reagují, je vhodné uvést diskurs, který se v kontextu volby povolání v souvislosti s touto problematikou objevuje v našem prostředí. Dalo by se konstatovat, že za cíl kariérového rozhodování je považována zralá volba. Tento proces bývá logicky vztahován ke klíčovým obdobím profesního rozhodování, tedy ke konci základní a střední školy.

Š. Vendel (2008), jenž patří v souvislosti s kariérním poradenstvím v našem prostředí k často citovaným autorům, pojmenovává kariérní zralost jako *„poznání úrovně jedince při plnění vývojových úloh, které se týkají volby povolání, poukazuje na připravenost jedince uskutečňovat informované, věku přiměřené kariérní rozhodnutí a vypořádat se s kariérními vývojovými úlohami. Definice kariérní zralosti zahrnují schopnost jedince realizovat vhodné kariérní volby, včetně uvědomění si toho, co je třeba pro kariérní rozhodnutí učinit, a rovněž stupně, v jakém jsou volby realistické a stabilní“* (Vendel, 2008, s. 20). Zralá volba se zde tedy jeví jako moment, kdy už má člověk jasno v tom, co chce dělat, stejně jako ve způsobu, kterým toho chce dosáhnout. Zaznívá zde také splnění vývojové úlohy, což je faktor spojený s daným věkovým obdobím.

K často citovaným autorům v souvislosti s vývojem jedince patří v našem prostředí také Langmeier a Krejčířová (1998). Ti v souvislosti s volbou povolání také mluví o kritériích souvisejících se zralostí: *„Typ A řídí svou volbu v podstatě podle přání a rozhodnutí rodičů nebo jiných významných dospělých, popřípadě podle víceméně nahodilých vnějších skutečností, bez zřetele na vlastní zájmy a sklony. Zde lze vůbec sotva mluvit o volbě povolání, protože pasivní podřízení je převažující (...) Typ B představuje střední pozici. Dospívající mají určitá přání, avšak jejich představy jsou často nejasné a nepevné, určují spíše jen obecnou širokou orientaci, nejsou však cíleny na určité konkrétní povolání. To je pak nakonec voleno pod vlivem různě silného tlaku z okolí... Typ C řídí svou volbu podle osobního plánu založeného na cílech vlastního života, často dlouho předem promyšlených. Tito jedinci jsou zpravidla iniciativní, rozhodní, cílevědomí, se silnými seberealizačními tendencemi (...) Pomoc dospívajícímu se má tedy zaměřit na to, aby ho podpořila v úsilí vyvinout a přijmout integrovaný a přiměřený obraz sebe sama a své role ve světě práce, ověřit si pojetí vůči skutečnosti a přivést je do reality tak, aby v něm našel své vlastní uspokojení a zajistil také prospěch společnosti“* (Langmeier, Krejčířová, 1998, s. 155). Zralá volba je tedy ta, která není nahodilá, a která co nejpoctivěji reflektuje všechny zmíněné okolnosti, tedy srovnává vlastní nabyté schopnosti atd. s ostatními a s pravidly, která ve světě fungují. Zdůrazněna je v tomto pojetí také autenticita volby, tedy vlastní a uvědomované autorství rozhodnutí. Pojem zralosti pak stojí proti nahodilosti volby,

kterou určují jiné vlivy než vlastní rozum jedince, a kterou se tudíž autoři zdráhají nazvat volbou povolání jako takovou.

Po ujasnění tohoto pojmu v naší současné literatuře můžeme navázat kritikou Superova pojetí kariérní zralosti coby konstruktu vázanému k věku.

V souvislosti s různými pohledy na období adolescence byl již zmíněn teoretický proud zdůrazňující změnu jako důležitý důraz při pohledu na vývoj jedince. *Life-span developmental psychology* překládaný jako psychologie celoživotního vývoje (např. Balcar, 2010), nebo také celoživotního utváření (např. Macek, 2003).

Pro připomenutí dodejme, že tento směr se snaží nahlížet na lidský vývoj na základě změny a nepovažuje biologický rámec za své primární východisko. Zdůrazněme, že tedy není popírán, jen je jeho důležitost postavena vedle důležitosti změn, které přicházejí v průběhu života. Podle Baltese a ostatních autorů (Baltes, Reese, Lipsit, 1980), je celoživotní vývoj řízen jak normativními věkem danými vlivy úzce spjatými s ontogenetickými změnami a platnými pro všechny jedince dané populace (nástup puberty, začátek školy apod.). Dále pak normativními historicky danými vlivy spjatými se sociokulturními změnami (např. technologický pokrok, posun v chápání genderových rolí apod.). Konečně pak jde o nenormativní vlivy, které se mohou stát kdykoliv bez jakéhokoliv daného schématu či frekvence (nemoc, rozvod).

Na tomto místě zmiňuji tento pohled na vývoj z toho důvodu, že právě z něho čerpají autoři diskutující pojem kariérní zralosti. Dále se pak dá říci, že formulace celé teorie Baltesem a jeho kolegy je vlastně zobecněním profesního vývoje D. Supera, jenž se k tomuto teoretickému proudu řadí. Důležitost změny v profesním vývoji je patrná v jeho výše zmíněných deseti tezích.

Připomeňme si ještě konkrétně, jak na zmíněné pojmy Super nahlížel. Podle Vondraceka a Reitzla (1998) byl pojmy kariérní zralost (*career maturity*) a jí předcházející zralost volby povolání (*vocational maturity*) původně navrženy jako vysvětlující konstrukty k pojmenování individuálních rozdílů v připravenosti pro kariérní rozhodnutí, plánování budoucnosti a pro přijetí profesní role. Super (1955) představil zralost volby povolání jako prostředek ke zjištění pozice, které jedinec dosáhl v kontinuu kariérního vývoje. Fouadová (1994) v tomto kontextu zdůrazňuje dokončení příslušných profesních úkolů coby podstaty konstruktů kariérní zralosti, což považuje za hlavní linii Superovy teorie. Vondracek a Reitzle (1998) tvrdí, že klíč k pochopení kariérní zralosti spočívá v uvědomění si toho, že tento konstrukt je jasně vázán k věku. Myšlenka kariérní zralosti podle nich obsahuje předpoklad, že čím jsou jedinci zralejší

(starší), tím se stávají schopnějšími přejmout chování vedoucí k úspěšnému vstupu do světa práce a lepšímu přizpůsobení se. Vázanost k věku je tedy jedním z hlavních důvodů kritiky. Vondracek a kol. považuje ve své kritice za vhodnou alternativu konceptu kariérní zralosti „ideu dynamické interakce jedince a prostředí“ (Vondracek, Lerner, Schulenberg, 1983), v níž sumarizuje zde uvedené důvody kritiky. Autoři tak zdůrazňují současnou dobu jako charakteristickou prostřednictvím změn, což podle nich v původních teoriích kariérní zralosti nebylo bráno v potaz: *„Při posouzení teorie kariérního vývoje jako takové (...) jsme zjistili, že dominantní přístup k tématu v posledních padesáti letech byl založen na teoriích, které jsou padesát let staré (...) Výzkum věnovaný psychologii celoživotního vývoje poukázal obecně na chápání lidského vývoje jako daleko více dynamického a komplexního, než ukazují starší modely. Hranice mezi organismem a kontextem se stala méně definitivní, rozdíly mezi přirozeností a výchovou se staly méně ostře definované....“* (Vondracek, Reitzle, 1998, s. 7, překlad vlastní).

V reakci na Hollandovo pojetí hledání vhodného prostředí pro správně rozpoznaný typ osobnosti vyjádřil F. Vondracek (1998) kritiku toho, že se volba povolání soustředí na dobu dospívání jako krok rozhodující pro celý život. Opět zdůrazňuje, že zejména dnešní doba je specifická změnou a vývoj je třeba nevázat na jedno období v životě. Toto historické období se podle něj vyznačuje rychlými změnami a jim odpovídajícími možnostmi pro mnohé lidi, aby si sami volili důležité věci, jako je jejich práce, nejen jednou ale vícekrát během celého života. Profesní vývoj je pak vnímán jako předmět vztahující se k celému životu. Profesní vývoj a osobnostní vývoj jsou fenomény neoddělitelné a spojené dohromady, jež jsou natolik komplexní, že vyžadují široký vědecký výzkum. Podle něj žádná izolovaná věda neposkytne dostatečně hluboký pohled na tento jev a žádná izolovaná věda nemá ani metodologii na to, aby přinesla nová zjištění (Vondracek, 1998).

Vondracek dále zdůrazňuje důležitost období, které předchází a navazují na dospívání, a ve kterých vznikají důležité „předchůdci“ profesních rozhodnutí nebo se znovu vytváří nové. Přestože je podle něho většina výzkumu věnována profesnímu vývoji mladých dospělých, mělo by být zřejmé, že předchůdci profesních rozhodnutí a zájmů mají původ v dětství a že v tomto čase rychlých změn profesní otázky zasahují až do zralé dospělosti, což dělá z profesního vývoje celoživotní záležitost (Vondracek, 1998).

Z této perspektivy je nahlíženo jinak i na problematiku povolání. Není zde viděna jako něco, co si člověk jednou za život volí, ale jako životní role, která má svou dynamiku. Profesní vývoj je potom proces, v němž člověk přijímá a nakonec opouští roli pracovníka. Ve své podstatě

profesní vývoj nezačíná v adolescenci ani nekončí po ukončení prvního pracovního poměru, ale dá se říci, že probíhá celý život (Schulenberg, Vondracek, Crouter, 1984).

Historický aspekt, konkrétně fakt, že právě v dnešní době mají lidé více než kdy jindy možnost volby práce, která jim vyhovuje, stejně jako v průběhu celého života reagovat na možnosti, které takovou práci nabízejí, je tak podstatným důrazem této teorie (Vondracek, 1998). Jde také o zdůraznění faktu, že v 21. století je stále jasnější, že pouze málo faktorů zůstává konstantních a že změna reprezentuje normu. Kdyby všechny faktory byly považovány za konstantní, kariérní zralost by se pak stala proměnnou vypovídající o individuálních rozdílech ve vývoji volby povolání. Kariérní zralost stejně jako kariérní vývoj celkově mají smysl pouze ve vztahu ke kontextu a historickému času, ve kterém jsou pozorovány. Podstatná je podle autorů také mnohost možností v cestě za povoláním, jež umožňuje adolescentovi posoudit možnosti, nároky a omezení regionálně se různících pracovních trhů. Velké množství různých možností ale také vyžaduje velké množství iniciativy, flexibility a rozhodnosti (Vondracek, Reitzle, 1998).

2.5 Rodičovské působení na profesní rozhodování

Důležitost rodičovského působení ve spojení s profesním plánováním vyplývá už z předchozích tematických okruhů. Byla jistě zmíněna v souvislosti s identitou v adolescenci a byla pojmenována jako jedna z významných determinant profesního vývoje. V následujících řádcích jsou zmíněny ty teoretické pohledy, které se zaměřují a) na vztah adolescentů k rodičům obecně, b) na výchovné styly jako takové a c) na spojení profesního plánování adolescentů s rodičovským působením.

2.5.1 Vztah rodič- dítě v adolescenci

Macek (2003) z historického hlediska konstatuje určitý posun v chápání adolescence. Jak již bylo zmíněno výše v obecných textech o adolescenci, bylo na toto období dlouho nahlíženo jako na zvýšeně konfliktní období, což platilo zejména pro vztah adolescentů s rodiči. To se dělo hlavně díky silnému vlivu psychoanalýzy. *„Mezigenerační konflikt se jevil jako nezbytný předpoklad pro překonání závislosti na rodičích a získání pocitu vlastní autonomie. Dnes se ukazuje, že tento průběh nelze generalizovat, přičemž zde nejsou jen individuální rozdíly ale i kulturní a historické odlišnosti“* (Macek, 2003, s. 53). Podle Macka (1999a) je v současném teoretickém diskursu rozšířen názor, že konflikt není pro bezpečnou adolescentní individuaci nezbytný. Jako důležitá se stále více ukazuje vřelost, emoční podpora a porozumění ze strany rodičů. Pokud se jedinci podpory nedostává, zvyšuje se nebezpečí rizikového chování.

Potřeba vyjadřovat své názory, tedy zvyšující se potřeba autonomie, a častá negace všeho, samozřejmě zůstává předpokladem pro zvyšující se konfliktnost v tomto období (Vágnerová, 2008). Dnešní rodiče jsou však více než předchozí generace zvyklí přijímat konfliktnost jako součást adolescence a jsou více trpěliví (Macek, 2003). Konflikty jako takové nepředstavují v rodinných vztazích problém, když adolescent cítí podporu a možnost svobodně se vyjádřit.

Se vztahy rodič-dítě úzce souvisí pojem citová vazba (*attachment*). Jejím pojetí a významu v adolescenci se věnuje Macek a Štefánková (2006). Na základě jimi uvedených výzkumných zjištění jako se i podle nich potvrzuje důležitost dobrých vztahů (s nimiž se nevyklučuje bezpečný průběh budování kritické vzdálenosti, jež je pro vývoj vztahů v adolescenci klíčová) a podpory ve vztahu rodič-dítě. „*U adolescentů s jistou citovou vazbou má osamostatňování jasnější a přímější průběh. Adolescenti mají více důvěry, že vztahy s rodiči zůstanou v pořádku i přes nedorozumění a konflikty. Dospívání s nejistou citovou vazbou je charakteristické těžkostmi a častějšími konflikty*“ (Macek, Štefánková 2006, s. 34).

Dobový kontext adolescentů z pohledu sociologa vystihuje Lipovetsky (1999). Tento autor ve svém pohledu vlastně konkretizuje výše zmíněný fakt, že přestává dominovat „konfliktní“ pojetí adolescence a navrácí se pokojný průběh adolescence jako běžný jev: „*Dnes se rodina opět umísťuje na žebříčku hodnot. Přestala být sférou, z níž se každý snaží co nejdříve uniknout, mladí zůstávají s rodiči stále déle, cocooning (z anglického cocoon = ochranný obal) je v centru pozornosti a velká většina dospívajících prohlašuje, že si s rodiči rozumí (...) Rodina je nástrojem k osobní realizaci*“ (Lipovetsky, 1999, s. 179-182). Blaho dítěte je v centru dění daleko více než dříve. Upustilo se od důrazu na poslušnost dětí, zatímco pozornost e zaměřuje na důležitost citlivé výchovy ze strany rodičů. Ze strany společnosti už není kladen požadavek, že se musí o své rodiče na stáří postarat.

Celkově se tedy dá v současné době mluvit o odklonu od kolektivismu, tedy důležitosti a roli dítěte jako součásti rodiny a projevuje výrazná zaměřenost na jeho zájem jako jednotlivce (Výrost, Slaměník, 1998).

2.5.2 Výchové styly obecně

Lewin (1939), jenž pojímá adolescenci na základě interakce jednotlivce a prostředí, uvedl ve známost tři způsoby vedení. Ty se vztahují ke vztahu učitel- dítě obecně, dá se však vztáhnout i na rodičovské vedení a svojí specifickou významnost mají jistě také v adolescenci. Více než na schopnosti učitele poukazoval na důležitost atmosféry, kterou učitel dokáže ve třídě vytvořit. Pro tu jsou klíčové zmíněné styly vedení.

- **Demokratické** (*democratic*) – důraz je kladen na iniciativu členů skupiny, vychovatel

nabízí různé možné alternativy řešení, rozhodování nechá na ostatních. Pojímá sám sebe jako člena skupiny, nechce být vnímán nadřazeně. Nastavuje sice hranici, ale z hlediska trestů se snaží spíše působit příkladem než tresty a zákazy.

– **Autoritativní** (*authoritarian/autocracy*) – vychovatel užívá příkazy, tresty a hrozby. Malou pozornost věnuje přání členů skupiny a tak ani rozvoji jejich iniciativy a autonomie. Sám činí veškerá rozhodnutí. Chvála i kritika je bez udání objektivních důvodů.

– **Liberální** (*laissez-faire*) – skupina má naprostou svobodu v rozhodování, nejsou nastavena žádná pravidla. Vedoucí se vůbec nepodílí na skupinových řešeních ani nedává žádná doporučení ani žádné tresty. Pokud formuluje nějaký požadavek, nekontroluje jeho splnění, zřídka komentuje aktivitu členů. (Lewin, 1939).

Dodejme ještě, že zmíněné styly představují „čisté typy“ a že většina vychovatelů styly kombinuje.

Z hlediska souvislosti s tématem výzkumu, jde vlastně v tomto případě o konkretizaci vztahu důležitého dospělého k adolescentovi. Z výše uvedených teorií potom vyplývá, že pro klidný průběh procesu individuace v adolescenci je důležitý demokratický styl vedení, který jako jediný současně nastavuje dospívajícímu pravidla a neužívá takových trestů, které zamezují vzájemné komunikaci. Vzájemnost je podle všeho podstatným důrazem pro jistou citovou vazbu ve vztahu rodič-dítě (Macek, Štefánková, 2006).

Neuenschwander (2008) teoreticky pojímá proces volby povolání, současně jej také uvádí do souvislosti s výchovným působením rodičů. Volbu povolání vidí jako důsledek toho, jakým způsobem se rodiče v průběhu času ke svým dětem vztahovali. Na základě různých socializačních zkušeností v rodině se u dětí ještě dávno před volbou povolání vyvinou rozdílné postoje ke vzdělání, povolání a jeho volbě. Děti ze strany rodičů zažívají různé pedagogické orientace, které solně ovlivňují prozkoumávání (exploraci) v profesním vývoji.

Neuenschwanderem pojmenované pedagogické orientace integrují výše zmíněné výchovné styly a jsou podobně jako ony konkretizací vztahu rodič-dítě, v tomto případě pak v přímé souvislosti s volbou povolání.

Povzbuzující a na autonomii orientované rodiny (*Autonomieorientiert-anregende Familien*): Děti zažívají velkou míru náklonnosti a autonomie. Současně mají rodiče na děti velké nároky na výkon, což je spojeno s velkou nabídkou kognitivních stimulů v podobě vzdělávacích, zájmových a kulturních aktivit. Děti z těchto rodin mívají dobré školní výsledky.

Kontrolující a stimulující rodiny (*Kontrollierend-anregende Familie*): Děti zažívají současně autoritářské vedení spolu s vysokou emocionální podporou. Konflikty v těchto rodinách bývají

poměrně časté. Děti nebývají příliš školně úspěšní.

Atomistické rodiny (*Atomistische Familien*): Charakteristika těchto rodin spočívá v nízké míře náklonnosti, stimulace ze strany rodičů a důrazem na autonomii dítěte. Děti mívají konflikty ohledně plnění školních úkolů. Mezi členy rodiny není buď žádná, nebo vyhrocená komunikace v případě řešení konfliktů. Děti z těchto rodin vykazují slabé školní výsledky.

Lhostejné rodiny (*Gleichgültige Familien*): Děti nemají skoro žádné vedení a jen málo kognitivních stimulů. Děti o sobě mohou ve velké míře rozhodovat a užívají tak vysokou míru autonomie. Rodinní příslušníci žijí nezávisle na sobě navzájem a zajímají se primárně o své vlastní přání a zájmy, což způsobuje malou konfliktnost ve vzájemném vztahu. Děti z těchto rodin vykazují průměrné školní výsledky (Neuenschwander, 2008).

2.5.3 Rodičovské záměry ve vztahu k profesnímu plánování

V návaznosti na typologii rodičovského působení zde uvádím poznatky výzkumu, jehož autory jsou Young a Friesen (1992), kteří na základě svých poznatků o rodičovském působení na volbu povolání dětí pojmenovali deset kategorií tzv. rodičovských záměrů. Popsali tak na základě podobnosti několik dominujících způsobů, které rodiče ve volbě uplatňují. Kromě posledního případu jde vždy o takové záměry, které jsou založeny na součinnosti cílů dítěte a rodiče a tedy i na jejich vzájemné interakci. Autoři vychází z předpokladu, že dítě si rodičovský záměr dítě jistě vezme v určité podobě osobně, i kdyby mělo jen reagovat proti němu.

Získávání dovedností

Rodiče se u dítěte zaměřují na získání specifických dovedností.

Získávání specifických hodnot a přesvědčení

Rodiče v tomto případě dítě směřují na aktivity, které v dětech vytvářejí specifické hodnoty a přesvědčení jako např. vytváření vlastního podílu na svém životě (podpora autonomie), postavení se proti násilí a rasismu nebo vyzdvihování tradiční pracovní morálky.

Ochrana před nechtěnou zkušeností

Rodiče vidí jako součást své role ochraňovat dítě před nechtěnou zkušeností a považují za nutné proti takovým zkušenostem zasahovat v zájmu prevence.

Prohlubování nezávislého myšlení a chování

Rodiče nabízejí dítěti takové zkušenosti, které podpoří větší nezávislost myšlení nebo chování.

Eliminace tradičních pohlavních rolí

Některé rodičovské aktivity byly zaměřeny na zneplatnění tradičních pohlavních rolí.

Zprostředkování vztahů mezi rodiči a dětmi

Rodiče chtějí podpořit dobré vztahy se svými dětmi. Aby toho dosáhli, nabízejí dětem takové aktivity a příležitosti, které umožňují o vztahu diskutovat a měnit a spolunastavovat v souladu se zráním dítěte vzájemná pravidla.

Usnadňování mezilidských vztahů

Mezi cíli, které si rodiče ve vztahu k dětem kladou, je vzájemné vycházení s ostatními lidmi. Aby toho dosáhli, vysvětlují dětem rozdíly a podobnosti mezi lidmi různých ras a náboženství, a posilují vzájemné napomáhání mezi sourozenci.

Posilování charakteru

Rodiče chtějí posílit pocity dítěte o sobě samém, včetně obrazu sebe sama a sebedůvěry.

Rozvoj osobní zodpovědnosti

Rodiče chtějí, aby byly jejich děti za své činy zodpovědné. Tohoto cíle se snaží dosáhnout tak, že starší adolescenty nechávají a) realizovat vlastní rozhodnutí b) převzít zodpovědnost za druhé c) naučit se zodpovědnosti v nepříznivých podmínkách či událostech.

Dosažení osobních cílů rodiče

Někteří rodiče chtějí prosadit své osobní cíle a potřeby (Young, Friesen, 1992).

Výše uvedenou typologií rodičovských záměrů jsme se dostali přímo ke vztahu rodiny a volby povolání. Protože se ve zde citovaných textech často píše o tom, že rodinné prostředí má přímý vliv na prozkoumávání neboli exploraci v profesním vývoji dětí, bylo by vhodné tento pojem blíže vysvětlit.

Neuenschwander (2008) tímto pojmem zahrnuje hledání a sbírání informací důležitých k volbě. Konkrétně se tyto informace týkají vzdělávání a různých profesí. Mladý člověk podle něho prozkoumává profesní oblasti, na jejichž základě si pak tvoří obraz o povolání. Tento učební a objevovací proces potom považuje za základní stavební kámen procesu volby povolání.

Krackeová (1997) vnitřní exploraci vysvětluje střet s vlastní profesní identitou, reflexi zájmů, předností slabostí a hodnot. Celkově považuje exploraci za ústřední dimenzi nalezení vlastní identity. Vrátime-li se k hledání identity jako ústřednímu tématu adolescence, je explorace přímou součástí ustavování identity.

Vnější explorace je pak podle Krackeové (1997) vyústěním té vnitřní a zahrnuje sbírání

informací a zkoumání profesních oblastí, možností vzdělání a zaměstnání. V tomto procesu dochází k hledání a uzavírání jednotlivých možností a následnému zúžení na jednu nebo více konkrétních profesních plánů.

Vrátíme-li se k rodičovským postojům vůči adolescentům obecně, dá se říci, že je obecně kladen důraz na důvěru ve vztahu rodič-dítě jako na usnadnění klidného průběhu osamostatňování se. Vondracek (1992), jenž se zaměřuje na vývoj profesní identity, považuje vnitřní sebedůvěru za velké usnadnění zmíněné explorační. Tuto důvěru na základě výzkumu přisuzuje dětem, jichž rodiče jsou sami otevření a vnitřně orientovaní, a kteří nabízejí svým dětem podporu a vřelost. Rodiče jsou podle něho rozhodujícím faktorem v poskytování citové podpory, vedení a informací během rozhodujících životních mezníků, mezi něž jistě volba povolání patří. Slabá rodičovská podpora podle něho zvyšuje pravděpodobnost antisociálního chování a školní neúspěšnosti, což má negativní důsledky na další zaměstnanost a pracovní kompetence.

Podpora dětí také souvisí s utvářením výše zmíněného self-konceptu, tedy sebepojetí. I v tomto případě platí výše řečené, tedy, že rodiče, kteří chtějí, aby se jejich děti cítily dobře samy se sebou a měly pozitivní sebeobraz a sebedůvěru, posilují jejich self-koncept jako důležitou dimenzi jejich kariérního vývoje (Crook, Healy, O'Shea, 1984).

Hlad'o (2008) shrnuje na základě zahraničních i tuzemských výzkumů vliv rodičů jako nejvýznamnější faktor při formování profesních cílů a volbě povolání jako takové. „*Významnou roli hraje socioekonomický status rodiny, kulturní kapitál, dosažené vzdělání rodičů a vykonávané povolání. Na děti působí rodinné prostředí, ve kterém vyrůstají, a styly výchovy. Rodiče jako každodenní vzory předávají svým potomkům postoje k práci a jednotlivým povoláním. Dále dětem sdělují své představy a očekávání v souvislosti s jejich profesní budoucností, čímž výrazně formují jejich profesní a vzdělávací aspirace*“ (Hlad'o, 2008, s. 14).

2.5.4 Socioekonomický status (SES) rodiny

V mnohých studiích bývá socioekonomický status rodičů definován jako významná determinanta kariérního vývoje jedince. V návaznosti na vysvětlení procesu explorační jako klíčového procesu volby povolání zde uvedme několik poznatků, které souvisí se vztahem explorační a socioekonomického pozadí dítěte. Podle Coleman (1988) se dá ve vztahu k vnější explorační říci, že děti, které mají úzké vztahy se svými rodiči, mají lepší přístup k rodinným zdrojům, které se mohou vztahovat k dosažení akademických znalostí a vědomostí. Čím vyšší je vzdělání rodičů, tím širší se předpokládá nabídka těchto zdrojů. Mnohé studie ukázaly, že děti z bohatších rodin mají nižší pravděpodobnost předčasného ukončení studia a vyšší

pravděpodobnost pro získání vyššího vzdělání, což zlepšuje jejich vyhlídky na dlouhodobé zaměstnání a úspěch v něm (Arum, Hout, 1998).

Wiesner, Vondracek, Capaldi a Porfeli (2003) uvádí, že možné vysvětlení spočívá pravděpodobně v tom, že rodiče s vysokými příjmy a vysokým socioekonomickým statusem mají více peněz na investice do zdraví a vzdělání svých dětí, poskytují svým dětem lepší podmínky pro učení a předávají jim pozitivní postoje k hodnotě vzdělání. Vysoké požadavky na vzdělání vlastních dětí také bezpochyby souvisí s vlastním dosaženým vzděláním a s ním souvisejícím zaměstnáním.

Jako návaznost na tuto skutečnost se nabízí teoretický přehled Hlad'a (2012), jenž se mimo jiné zabýval i mírou autonomie ve volbě povolání. Autoři těchto výzkumů rodičům s vyšším socioekonomickým statusem, tedy „ze střední sociální třídy, odborníkům s vyšším vzděláním“ (Hlad'o, 2012, s. 71) přisuzují vyšší míru aktivního zapojování se do procesu volby povolání jejich dětí. Podle Davidové, Westové a Ribbensové (1994) nechávají své děti méně svobodně volit než rodiče s nižším socioekonomickým statusem. Tato skutečnost se dá vysvětlit tím, že tito rodiče vidí profesní vývoj a v něm činěné volby jako natolik důležité, aby jej nechali zcela na dětech. Hlad'o (2012) uvádí, že „typickou strategií rodičů ze střední třídy je limitace výběru, vytvoření užšího výběru škol, ze kterého si dítě může samo zvolit. Rodiny ze střední třídy vykazují vysokou míru kontroly maskovanou možností demokratického rozhodování“ (Hlad'o, 2012, s. 71). Tato strategie je v možné souvislosti s odlišným chápáním štěstí: „Zatímco rodiče s nižším socioekonomickým statusem hovoří o štěstí dítěte tady a teď, rodiče ze střední třídy pracují spíše s koncepcí budoucího štěstí. Pojem štěstí není v jejich pojetí svázán s aktuálními preferencemi dítěte, ale s projektováním a anticipací toho, co by mohlo představovat pro dítě štěstí v dospělosti. Poněvadž tato představa štěstí předpokládá závislost na vzdělávacím úspěchu, stávají se děti subjektem řízení a vedení, které zajišťuje přijetí pozitivní přijetí vzdělávacích cílů stanovených rodiči“ (Hlad'o, 2012, s. 71).

K rodičovským strategiím se dá ještě připojit fakt, že vysokoškolsky vzdělaní rodiče vědí, že zejména na konci ZŠ by se dítě mělo rozhodovat samo, z výše zmíněných důvodů nechtějí ale nechávat tento krok zcela na něm. „Důvodem je, že mají na své děti vysoké vzdělanostní aspirace, a chtějí, aby dosáhly co nejvyššího vzdělání. Pokud se jim to daří, na vzdělání dítěte už jen dohlížejí a nechávají ho, ať si vybere to, co samo chce a co ho baví“ (Hlad'o, 2012, s. 71). Tento fakt je v úzké souvislosti s tématem této práce. Mnozí respondenti totiž uvádí, že rodiče po nich chtějí, aby odmaturovali, popř. šli dál studovat. V případě, kdy si to přejí i oni sami, mají často volnou ruku ve výběru.

Wiesner, Vondracek, Capaldi a Porfeli (2003) mluví o reprodukci zaměstnání rodičů, resp. časté podobnosti ve volbě povolání a potvrzuje, že existuje relativně úzký vztah mezi oblastí, ve které pracují rodiče, a oblastí, kterou si vyberou jejich děti. U chlapců je podle něho často touha napodobit otce nebo naopak v druhém extrému antipatie k otci, která se odráží v chlapeckém rozhodování a často determinuje vzory chování v dospělosti. Autoři mluví sice na jedné straně o časté tendenci mladých lidí vybírat si zaměstnání se socioekonomickou úrovní stejnou jako zaměstnání jejich rodičů, na straně druhé podle něj však existuje podle řada výjimek. Do hry totiž vedle výše zmíněných psychologických faktorů vstupuje další řada sociálních faktorů jako např. společenská reputace a finanční situace rodiny, zaměstnání a zaměstnanecká mobilita otce a matky, sourozenská konstelace, aspirace rodičů, postoje ke vzdělání dětí, kulturní stimuly, vzájemné vztahy a atmosféra v rodině.

Bělohlávek (1994) považuje příjem rodičů vedle jejich vzdělání a povolání za významný vnější faktor volby povolání, který má podle něho stále větší význam. Skutečnost, že mnohé školy různého stupně jsou soukromé či jinak zpoplatněné, má dopad na to, že stupeň vzdělání může být závislý na příjmech rodičů. Je však také pravda, že zatímco v jiných západoevropských zemích nebo Spojených státech je zpoplatnění studia dlouhodobou zkušeností (úroveň studia je také mimo jiné závislá na tom, jak je placená), v tuzemsku je stále preferováno veřejné (státní) školství jak v případě středních, tak i vysokých škol. Také konstatuje všeobecně rozšířenou skutečnost, že děti ve velké většině dosahují vyššího nebo stejného vzdělání ve srovnání s jejich rodiči. Skutečnost placení školného se vztahuje i k respondentům našeho výzkumu, resp. k jejich rodičům. Je zjevné, že jejich vzdělání je v tomto případě také závislé na příjmech rodičů. Většina respondentů počítá s finanční podporou při studiu po maturitě, někteří potom uvádí, že rodič jim zainventují i nákladnější studijní pobyt v zahraničí.

Zajímavé zjištění v tomto kontextu uvádí Krackeová (1997), která zkoumala rodičovské strategie ve vztahu k volbě povolání v Německu. Podle ní s chováním rodičů vůči adolescentům jako je otevřenost, podpora vzájemnosti a stimulace kariérového prozkoumávání (explorace), nemá jejich vzdělání významný vliv. Demokratické výchovné cíle, které posilují vývoj adolescentů a jejich možnost vyjádřit svůj názor jsou zastoupeny v celé (německé) generaci nezávisle na vzdělání. Autorka tak potvrzuje již výše zmíněnou důležitost „demokratické“ výchovy, již v později publikovaném výzkumu nazývá „na dítě zaměřené rodičovství“ (Kracke, 2002). Čím je podle ní výchova více zaměřená na dítě, více podporující a vzájemnost ve vztahu, podporuje tak aktivnější prozkoumávání nezávisle na vzdělání rodičů a genderu. Na dítě zaměřené rodičovství v jejím pojetí spočívá v dimenzích „rodičovská otevřenost“, „podpora

profesního vývoje“, „autoritativnost“, „individuace“ (Kracke, 2002).

2.6 Specifika volby povolání u gymnazistů

Vzhledem k tomu, že respondenty tohoto výzkumu jsou gymnazisté, považuji za důležité zmínit specifickou tuto populaci. Ucelený výzkum věnovaný gymnaziální populaci provedl Národní ústav odborného vzdělávání (Výzkum služeb kariérového poradenství, 2003). Ve vztahu k volbě povolání jsou zde uvedeny důležité poznatky tohoto výzkumu spojené s kariérním rozhodováním z gymnázia. Tato výzkumná zjištění jsou doplněna staršími výzkumy z našeho prostředí (Adamovič, 1990; Orosová, 1991; Vendel, 1991).

V návaznosti na subkapitolu věnovanou rodičovskému působení můžeme zmínit důležitost vlivu rodinného prostředí na žáky gymnázií. Podle autorů výzkumu byl tento vliv na další rozhodování významný. *„Jako zdroj pro své rozhodování uvedli respondenti doporučení a zkušenosti rodičů, starších sourozenců, příp. ostatních příbuzných v cca 51% případů, dalších 12,4% dotázaných připouští, že se v otázkách volby povolání rozhodují také na základě příkladu v rodině“* (Výzkum služeb kariérového poradenství, 2003, s. 17).

Z hlediska zdrojů informací pro vzdělávací možnosti nejčteněji jako informační zdroj uvádí Internet (59,2% respondentů), 52,8% respondentů pak uvedlo využívání nejrozličnějších informačních a propagačních příruček. Téměř 47% respondentů uvádí, že čerpá potřebné informace na nejrozličnějších trzích a výstavách vzdělávacích příležitostí (Výzkum služeb kariérového poradenství, 2003, s. 17).

Co se týče míry autonomie, dá se říci, že ve srovnání se středními odbornými školami a středními odbornými učiteli, jsou podle očekávání gymnazisté ve svých rozhodnutích samostatnější a zároveň více přiznávají vliv rodinného prostředí. *„Téměř 38% respondentů vypovědělo, že jim v otázkách volby povolání nejvíce pomohli rodiče. Zároveň však cca 35,5% žáků uvedlo, že se rozhodovalo převážně samostatně“* (Výzkum služeb kariérového poradenství, 2003, s. 34).

Výzkum motivů odkazuje v této výzkumné zprávě k prvotní volbě povolání, tedy důvodu, proč si jedinci na konci základní školy vybrali gymnázium. Základní otázka zněla „Jaké byly hlavní důvody, které Vás vedly k tomu, že jste se rozhodli pro studium na gymnáziu?“, odpovědi na ni byly potom následující: *„Asi 1/4 respondentů uvedla, že měla sama zájem o studium na této škole a zároveň 23,4 % respondentů jako hlavní důvod uvedlo zájem o budoucí studium na vysoké škole. Necelých 15% dotazovaných studuje na gymnáziu, protože jim to doporučili rodiče, příp. se jednalo o přání rodičů a současně cca 11% respondentů uvádí, že je při jejich rozhodování ovlivnil příklad v rodině (5,9 % dotazovaných uvádí vliv příkladu přátel a*

známých). *Téměř 10% dotázaných uvedlo jako hlavní důvod doporučení studia pedagogy na ZŠ*“ (Výzkum služeb kariérového poradenství, 2003, s. 35). Tyto údaje anticipují zaměřenost gymnazistů na další studium na vysoké škole, zájem vzdělaných rodičů na tom, aby jejich děti získali dobré vzdělání, stejně jako souvislost zájmu o studium gymnázia s předešlou školní úspěšností.

Se specifickými motivy odkazující na nárok dalšího studia zejména na vysoké škole souvisí také zjištění Orosové (1991), která mluví o větší cílevědomosti gymnazistů ve srovnání s žáky SOU. Tuto cílevědomost mimo jiné spojuje s výchovnými styly: *„Čím je člověku jasnější, čeho chce dosáhnout, k čemu se chce dopracovat, tím se také jeho aktuální chování vyznačuje vyšší úrovní záměrnosti, cílevědomosti. Úroveň konkrétnosti životního plánování je závislá jak na vrozených, tak na získaných dispozicích, na činnostním stylu každého jednotlivce, na jeho výchovném vedení“* (Orosová, 1991, s. 293, překlad vlastní).

Mezi nejdůležitější cíle tehdejší gymnaziální mládeže Orosová řadí vzdělání, zájmovou činnost a materiální hodnoty. Blíže tyto cíle konkretizuje jako „aktivní život naplněný v prospěch společnosti“, „získání společenského uznání, vážnosti, úcty nejbližšího okolí, spolupracovníků“ a „dosáhnout něčeho, objevení něčeho, touha patřit k lidem, po kterých něco zbude“.

Soulad s prvotním rozhodnutím, tedy spokojenost výběrem gymnázia byl podle odpovědí na otázku „Kdybyste se dnes se svými zkušenostmi rozhodovali znova, rozhodli byste se opět pro gymnázium?“ následující: *„3/4 z dotazovaných respondentů by svou volbu zopakovalo a zvolenou vzdělávací cestu nastoupilo znova. Tato skutečnost je v souladu s dalším zjištěním, a sice že pro více než polovinu respondentů – 65,7% dotázaných studium z hlediska náplně doposud spíše naplnilo jejich očekávání a představy, s nimiž na gymnázium vstupovali. Obdobně vysoký počet dotazovaných – 55,3% souhlasí s tvrzením, že se spíše naplnila jejich očekávání ve vztahu k náročnosti studia“* (Výzkum služeb kariérového poradenství, 2003, s. 36). Tato tvrzení jsou opět v úzké souvislosti s faktem, že gymnazisté, resp. uchazeči o gymnázium mají ve srovnání s jinými vrstevníky vyšší studijní nároky na sebe samé.

Co se týče zájmu o další studium, se podle očekávání ukázalo, že respondenti z gymnázií mají vysoký zájem o studium na vysoké škole, ten uvedlo 46,3% dotázaných. Další zvažovanou možností, kterou uvedlo 17,7% respondentů, bylo studium v zahraničí. *„Ve 13% případů by dotázaní nejraději odcestovali do zahraničí (bez specifikace důvodu). Téměř stejný počet respondentů (10,9%) by chtěl pokračovat ve studiu na vyšší odborné škole, 8,3% v jakémkoliv pomaturitním, studiu. O vysokých vzdělávacích aspiracích studentů gymnázií svědčí také*

zjištění, že pouhých 0,7% dotázaných uvažuje o tom, že si po ukončení studia bude hledat pracovní uplatnění. V necelých 6% případech respondenti uvedli možnost studia při zaměstnání. Za pozitivní lze jistě považovat skutečnost, že pouze velmi nízký počet respondentů - 0,7% uvádí, že v tomto směru nemá žádnou představu“ (Výzkum služeb kariérového poradenství, 2003, s. 37).

Skutečnost potřeby studovat dále potvrzují i starší výzkumy. Adamovič (1990) charakterizuje gymnazisty jako „specifickou skupinu naší středoškolské mládeže v tom, že se svým všeobecným vzděláním ve velké míře zaměřují na vysokoškolské studium“ (Adamovič, 1990, s. 425, překlad vlastní).

Podobně se k volbě dalšího studia vyjadřuje i Orosová (1991): „Specifikou životního plánování žáků gymnázií v porovnání s žáky SOU je skutečnost, že volba dalšího studia, jako předpokladu naplnění pracovních ambicí jistého charakteru, je jejich aktuálním úkolem. S cíly úspěšně zvládnout maturitní zkoušky, přijímací pohovory na VŠ, dostat se na vysokou školu, resp. ji ukončit, je možné potkat se takřka každé slohové práci. Volba dalšího studia představuje bod, ve kterém se projevuje jedna z prvních nejvýznamnějších integračních tendencí životního plánování adolescentů. Jde o integraci zájmů, vzdělanostních a pracovních ambicí jejich představách o budoucím životě“ (Orosová, 1991, s. 299, překlad vlastní).

Tato zjištění lze postavit vedle situace respondentů našeho výzkumu. Vedle nejčastěji uváděné vysoké školy se jako důležitá kategorie objevoval výjezd do zahraničí někdy i v kombinaci se studiem VŠ. Ve výzkumu tyto možnosti zahrnovala kategorie *studium/práce mimo Prahu*.

Z hlediska rozhodnutosti se dá říci, že gymnazisté jsou specifictví tím, že méně než jejich vrstevníci vědí, jakou by chtěli dělat práci. Z logiky věci vyplývá, že všeobecné zaměření gymnázia je ke konkrétnímu vývěru méně předurčuje a prodlužuje dobu, ve které se mohou rozhodovat (psychosociální moratorium, viz výše). Vendel (1991) vedle sebe staví schopnost posoudit své schopnosti povahové vlastnosti a schopnost uvést konkrétní představu o povolání. Podle jeho zjištění 95% čtvrtáků na gymnáziu umí zmíněné schopnosti posoudit, vedle toho staví fakt, že pouze 73,7% z nich má konkrétní představu ve srovnání se žáky SOU, z nichž tuto představu měli všichni.

Na závěr ještě zmiňme specifiku gymnazistů týkající se potřeby rebelovat proti konformitě, jak ji v souvislosti s pohledem na adolescenci jako na konflikt vidí Vágnerová (1998): „*Studenti bývají se svým postavením identifikováni ve větší míře než učni, a proto bývají sociálně konformnější, mimo jiné i pod tlak rodiny. Ztrátou této role by se snížil jejich společenský status a bylo by ohroženo jejich budoucí postavení. Toho se většinou chtějí vyvarovat, i když často*

proto, aby si nekomplikovali život“ (Vágnerová, 2008, s. 370). V této souvislosti je možné zmínit asociaci odkazující na fakt, že školní úspěšnost, jež je u gymnazistů logicky vyšší, má spojitost s dodržováním pravidel, tedy konformitou. Nezanedbatelné je také zjištění našeho výzkumu, že hodně respondentů je v souladu s požadavky rodičů a tím vlastně odkazuje na konformitu.

3 Metodologie

3.1 Formulace výzkumného problému a cíle

Předkládaný empirický výzkum se zabývá úvahami gymnazistů vztahenými k otázce profesní budoucnosti. Podstatný pro tento výzkumný záměr byl předpoklad, že za velmi rozšířenou teorii v oblasti kariérového rozhodování jak v akademickém tak i v poradenském prostředí lze považovat Hollandovo pojetí typů osobnosti a pracovního prostředí a teorie z něho vycházející. Jestliže Vendel (2008) charakterizuje proces hledání povolání podle Hollanda jako *hledání vhodného prostředí za účelem nalezení cesty k úspěchu a spokojenosti*, a jestliže Mezera (2005) dokládá na základě své poradenské praxe nejčastější problémy s volbou povolání právě *problematickým vztahem mezi osobností a prostředím* či *problematickým rozpoznáním vlastního typu osobnosti*, popř. Langmeier a Krejčířová (1998) apelují na podporu mladých lidí v úsilí nalézt *přiměřený obraz sebe sama a svého místa ve světě práce*, otvírá se pak na základě těchto teoretických východisek vztahených k výzkumnému záměru otázka konkretizace vztahu osobnosti a pracovního prostředí. **Výzkumný problém** tedy spočívá v úvahách respondentů nad vztahem sebe samých k profesní budoucnosti, tedy svým místem ve společnosti daným výkonem budoucí profese.

Pro výzkumnou problematiku bylo tedy podstatné ptát se, zda a nakolik tato teorie rozšířená v oblasti kariérového rozhodování a v jejích pojmech prováděná poradenská praxe přešly do povědomí současných adolescentů, a zda slouží třeba i vybrané konkrétní skupině gymnazistů k pojmové orientaci v tom, jak řešit otázku „Kam dál po maturitě?“.

Cílem práce je pak zjistit, jakým způsobem daní gymnazisté při úvahách o své profesní budoucnosti hledají onen přiměřený obraz sebe sama a svého místa ve světě práce, konkrétněji onen soulad mezi budoucím povoláním, uchopeným jako prostředím, a svým typem osobnosti z jejich perspektivy. Za podstatné považují také zjistit, co daní gymnazisté v rámci těchto úvah mohou považovat za problematické.

V tomto bodě je potřebné uvést několik terminologických upřesnění. První spočívá v názvu práce „Představy o profesní budoucnosti – případ jednoho ročníku soukromého gymnázia“. Protože termín představa bývá definován jako *obsah vědomí* (Hartl, Hartlová, 2000), popř. *reprodukce v mysli* (Nakonečný, 1997), je třeba upřesnit, že se v případě tohoto výzkumu jedná spíše o reflektované představy, tedy o takové obsahy vědomí, které respondenti verbalizují.

Dále je pro zpřesnění třeba dodat, že na základě zvolené metody nejde v tomto výzkumu o to,

komplexně zkoumat některý z jevů definovaných v předchozí kapitole, tedy kariérový vývoj, kariérové rozhodování, volbu povolání či profesní orientaci, jejichž definice od různých autorů sdružuje Hlad' o (2012). O co však jde, je zachytit úvahy, které se v rámci těchto procesů mohou odehrávat, a uvést je do vzájemných vztahů k vybraným teoriím.

Posledním terminologickým zpřesněním je pak skutečnost, že cílem práce nebylo přímo pracovat s typy osobnosti a prostředí pojmenovanými v některém ze standardizovaných testů. Je-li zde používán pojem osobnost, jde spíše o širší pojetí ve smyslu vidění sebe sama respondenty samými a také toho, co považují za důležité.

Konkretizaci cíle výzkumu do podoby **výzkumných otázek** pak lze formulovat následovně:

- 1) **V jakých pojmech by se daly co nejadekvátněji uchopit úvahy daných gymnazistů, ve kterých reagují na výchozí otázku „Kam dál po maturitě?“?**
- 2) **Co mohou daní gymnazisté v těchto úvahách považovat za problematické a jak na to mohou reagovat? Jsou jejich pojetí problematičnosti a reakce na ni zcela jedinečné nebo v nich lze nalézt nějakou podobnost?**

3.2 Design výzkumu

Design celého výzkumu by se dal označit jako pragmatický, jak jej definuje Švaříček a Šed'ová (2014), převážně inspirovaný zakotvenou teorií. Pragmatický design spočívá v autorském výběru metod, sběru dat i jejich analýzy. Design zakotvené teorie byl zvolen jako nejlépe odpovídající cíli výzkumu a jeho základním otázkám. Podstatným kritériem byla plastičnost metod a fakt, že se zde nepracuje s předem danou teorií. Teorie zkoumaného jevu potom vychází přímo z dat.

Bližšímu odůvodnění výběru respondentů, prostředí, metod sběru a analýzy dat jsou věnovány následující odstavce.

3.3 Popis sledovaných jedinců (procedura výběru)

V souladu s kroky doporučenými Hendlem (2005) bylo vzorkování prováděno tak, aby odpovídalo zvolenému cíli výzkumu a výzkumným otázkám, aby vzorek dobře reprezentoval zkoumaný jev, aby odpovídal proveditelnosti výzkumu (časové možnosti školy, dostupnost) a aby odpovídal etickým aspektům.

Zvolená metoda výběru je srovnatelná s Miovského metodou **účelového výběru**, již charakterizuje jako: „*cílené vyhledávání účastníků výzkumu splňujících předem určená*

kritéria“ (Miovský, 2006, str. 135), popř. s Pattonovým **kriteriálním vzorkováním**, tedy „výběr všech případů splňující daná kritéria“ (Hendl, 2005, s. 154).

Kritéria výběru byla tedy následující. Gymnázium jako takové cílem bylo zvoleno proto, že jeho zaměření je všeobecné, což vytváří předpoklad, že respondenti budou mít větší rozsah představ o profesní budoucnosti než na jiných typech středních škol. Zajímavým faktem v tomto směru byla dobrovolnost matematického semináře ve čtvrtém ročníku, což byla velká výhoda pro žáky humanitního zaměření. Tato skutečnost nakonec směřovala k tomu, že většina respondentů chtěla volit spíše humanitní obory. Cílem výzkumu však bylo zjistit strukturu jejich úvah o profesní budoucnosti, zaměření tedy bylo spíše druhotné.

Důležitou roli hrál také fakt, že gymnázium bylo soukromé (v době sběru dat se zde platilo školné asi 40 000 ročně) a v hlavním městě. U rodin respondentů by se pak dal předpokládat odlišný socioekonomický status než na školách v regionech např. s vyšší nezaměstnaností nebo celkově na státních gymnáziích. Na základě všeobecně známých demografických údajů se tak otevírá otázka, nakolik se tyto skutečnosti mohou promítat v představách o profesní budoucnosti. V této souvislosti předesílám, že součástí rozhovoru byl také dotaz na povolání (a vzdělání) rodičů a také na to, zda i nadále budou respondentům jejich studia financovat. Protože ale nejde o reprezentativní vzorek a cílem práce není ani učinit objektivní závěry o gymnaziální populaci jako takové, neměla by tato skutečnost data zkreslovat, přestože je potřeba ji brát na vědomí.

Z hlediska účastníků samých byl zvolen konec třetího ročníku jako doba, kdy už je otázka „Kam po maturitě?“ dostatečně otevřena a respondenti ještě nejsou v bezprostředním předmaturitním shonu, kdy by se pozornost mohla soustředit především na cíl odmaturovat. Svou roli zde také hrála spolupráce se školní psycholožkou, která toto téma otevřela testy profesní orientace.

Počet respondentů a forma dotazování vyplývala také ze zkušenosti načerpané v přípravné části výzkumu, již zde nazývám vstupem do diskursu (viz níže), a z vlastní znalosti prostředí. Písemná forma dotazování, která v přípravné fázi proběhla, se ukázala jako nedostačující, texty obsahovaly příliš málo dat. To stejné platí o počtu dotazovaných, třináct účastníků přípravné fáze neposkytovalo dostatečná data.

Cílem hlavní fáze sběru dat bylo tedy oslovit oba maturitní ročníky a se všemi udělat rozhovor. Na základě dobrovolnosti a časové dostupnosti se jich nakonec účastnilo **třicet dva** z obou tříd, dvacet dívek a dvanáct chlapců. Ostatní buď nebyli dlouhodobě přítomni, nebo se odmítli výzkumu zúčastnit.

3.4 Prostředí

Jak již bylo zmíněno, sběr dat proběhl v soukromém čtyřletém **gymnáziu** v centru Prahy. Z povahy zařízení vyplývá, že se v něm platí školné. K povaze školy a tím i k výzkumnému vzorku je ještě třeba doplnit poměr přihlášených a přijatých. Vzhledem k obecně známé skutečnosti, že je mezi absolventy ZŠ vždy větší zájem o státní gymnázia, byla vždy větší šance se dostat na ta soukromá. V roce, kdy probíhal sběr dat, bylo dle výroční zprávy na zmíněné gymnázium přijato třicet devět uchazečů ze třiasedmdesáti přihlášených při skutečnosti, že je možno podat přihlášku na dvě SŠ. Nejde sice o data z doby, kdy byli respondenti přijímáni, na základě výpovědí učitelů a školní psycholožky, stejně jako osobní zkušenosti s touto funkcí na této škole, lze však tvrdit, že nejde o střední školu, kam se dostávají žáci s celkově nejlepším prospěchem. Na gymnázium se hlásí méně žáků v porovnání se státními gymnázii. Má-li pak někdo potíže s prospěchem, může být vyloučen v průběhu studia. Škola je zapojena do několika projektů, má školní poradenské pracoviště včetně školního psychologa.

3.5 Historie výzkumu

Téma uvažování o profesní budoucnosti jsem zpracovávala již ve své **diplomové práci** (Riglová, 2005). Dotazovanými byli tehdy rovněž žáci soukromého gymnázia v hlavním městě (šlo o jinou školu než v tomto výzkumu), rozhovory však byly menšího rozsahu a šlo o menší počet respondentů (jedenáct). Soukromé gymnázium se na základě diplomové práce i mé osobní zkušenosti coby jedné z prvních maturantek této školy otevřelo jako specifický terén hodný bližšího zkoumání. Důležitými tématy jsou již výše zmíněná všeobecnost společná pro všechny typy gymnázií a socioekonomický status specifický pro soukromá gymnázia v regionu s nízkou nezaměstnaností. Tyto skutečnosti mě pak vedly k otázkám vzdělávacích a profesních možností absolventů tohoto typu školy a také skutečnosti, zda, jak a nakolik o těchto možnostech respondenti uvažují.

Stejně jako sběr dat a jejich analýza měl svůj vývoj, jenž je potřebné zde zmínit. Za první **vstup do terénu** se dá označit skutečnost, že jsem v době předcházející sběru dat pracovala na gymnázium, tedy místě pozdějšího sběru dat, jako školní psycholožka. Náplní práce byla jak práce s jednotlivými studenty, třídními kolektivy a učiteli, ale také výuka povinně volitelného semináře psychologie ve čtvrtých ročnících. Podstatnou zkušeností byla také administrace a interpretace testů profesní orientace, kde byla znalost problematiky výzkumu prohloubena. Dá se tedy říci, že přestože respondenty samé jsem již v době zaměstnání nepotkala, znala jsem dobře prostředí školy, jeho vedení i třídní učitele, stejně jako školní psycholožku, jež tam

pracovala v době sběru dat.

Důležitým krokem pro následný sběr dat bylo otevření otázky úvah o profesní budoucnosti v semináři psychologie, jenž nazývám **vstupem do diskursu**. Za cíl jsem si kladla zjistit na základě krátkých psaných textů, pomocí jakých pojmů definují gymnazisté své úvahy o profesní budoucnosti. Jinými slovy, jaký je jejich diskurs. V souvislosti s tím mě dále zajímalo, o kom a o čem nejčastěji v této souvislosti mluví. Z tohoto kroku se nakonec vyvinul záměr pomocí těchto pojmů sestavit osu rozhovoru k vlastnímu výzkumu. Tedy vytvořit přípravu pro polostrukturovaný rozhovor. Tento vstup do diskursu probíhal na výše popsaném gymnáziu na jaře roku 2007 (pro přehlednost dodávám, že hlavní sběr dat proběhl o několik let později tamtéž). V rámci výuky semináře jsem požádala žáky o psané texty. Bylo dotazováno třináct žáků čtvrtých ročníků, tedy téměř bezprostředně před maturitou. Šlo o deset chlapců a tři dívky. Vzhledem k výběru humanitně zaměřeného semináře bylo zapotřebí brát v úvahu pravděpodobnost, že rozhodování gymnazistů bude zaměřeno spíše humanitně nebo půjde o nerozhodnuté respondenty. Je však podstatné, že v případě tohoto kroku šlo jen o zjištění náznaku toho, o kom a o čem nejčastěji gymnazisté v rámci představ o profesní budoucnosti uvažují v obecném slova smyslu. Zaměření zvažovaných oborů bylo tedy spíše druhotné.

Instrukce pro psaní textů byla následující: „*Na konci střední školy člověk musí řešit dilema, kam bude dále pokračovat. Zkuste, prosím, takovéto dilema popsat v krátkém textu, nemusíte jej podepisovat. Zkuste vystihnout, jak taková volba probíhá, co vám přinese a co vám naopak zase vezme, co budete muset obětovat.*“ Na základě této instrukce vzniklo několik krátkých textů, které měly napomoci vzniku otázek pro polostrukturované interview hlavní části sběru dat.

K historii výzkumu patří také vývoj v analýze dat a psaní celé disertace. Výsledky analýzy uvedené v této práci byly vypracovávány v reakci na připomínky oponentů první verze obhajované v roce 2014. V této druhé verzi byla použita stejná data, celá analýza dat však proběhla znovu. Základní rozdíl mezi těmito verzemi spočívá ve formulaci výzkumných otázek a v následném uchopení centrální kategorie (viz níže). V první verzi šlo o zaměření na morálku a ptala jsem se po způsobu, jakým se v případě úvah o profesní budoucnosti realizuje mravní usuzování, v této verzi jsem nechala otázku v úvahách o profesní budoucnosti zcela otevřenou a ptám se, co je to podstatné, co respondenti řeší při svém rozhodování (z jejich perspektivy). Doplněna a upřesněna byla také metodologická část a teoretické zakotvení.

3.6 Sběr dat

Někteří autoři, z nichž metodologicky vycházím (Miovský, 2006; Švaříček, Šedřová, 2014), se

shodují na dělení kvalitativních rozhovorů na základě strukturovanosti otázek. Miovský (2006) dělí interview na strukturované, polostrukturované a nestrukturované, Švaříček a Šed'ová (2014) mluví o hloubkovém rozhovoru jako o jedné z metod kvalitativního sběru dat, přičemž jej dále dělí na polostrukturovaný a nestrukturovaný. Na základě těchto kritérií nazývám hlavní metodu sběru dat v rámci tohoto výzkumu **polostrukturovaným interview**. Hendl (2005) používá pro srovnatelný způsob dotazování termín **rozhovor pomocí návodu**. Podstatou této metody je dotazování na základě předem připravených okruhů otázek, které tvoří tzv. **jádro interview**, tedy minimum otázek, které je třeba probrat (Miovský, 2006). Vytvoření tohoto jádra bylo založeno na hlavním cíli výzkumu, tedy co nejlépe zmapovat představy o profesní budoucnosti dotazovaných, důležitou roli v něm také hrála fáze vstupu do terénu pomocí výše zmíněných psaných textů. Ve fázi přípravy (Hendl, 2005; Švaříček, Šed'ová, 2014), tak byly vytvořeny základní okruhy otázek a jejich forma. Během dotazování došlo jistě k určitému vývoji, kdy se některé otázky ukázaly jako duplicitní nebo naopak bylo potřeba vytvořit nové.

Pro sběr dat jsem oslovila ředitele výše zmíněného gymnázia. Hlavní sběr dat zde proběhl na jaře roku 2012. Ve spolupráci se školní psycholožkou jsem požádala všechny žáky třetích ročníků o rozhovor. Rozhovory následovaly poté, co respondentům školní psycholožka interpretovala testy k profesní orientaci, toto téma tak bylo otevřeno. Trvání každého rozhovoru bylo cca 30 minut.

V úvodu rozhovoru byl každý respondent seznámen s důvodem a cílem dotazování stejně jako se způsobem výzkumného použití dat. Respondentům byly následně položeny níže uvedené otázky ne vždy v totožném pořadí. Byla tak využita možnost tohoto typu interview pořadí otázek zaměňovat, popř. doplňovat či nechat respondenty mluvit nad jejich rámec, aby byla maximalizována výtěžnost rozhovorů. V případě potřeby byly kladeny upřesňující otázky (tzv. „inquiry“, Miovský, 2006). Polostrukturovanost otázek také umožnila respondentům otevřít témata, o kterých sami začali v tomto kontextu mluvit. Úplné znění rozhovorů je uvedeno v přílohách práce. Rozhovory probíhaly v samostatné místnosti a byly nahrávány se souhlasem respondentů.

Po sběru dat proběhlo několik doplňujících rozhovorů se školní psycholožkou a třídními učiteli. Data z nich však byla použita jen okrajově.

Tabulka 1 Jádru rozhovoru

Okruhy	Příklady otázek
Plány do budoucna	<p>Co chcete dělat po maturitě (škola, obor, profese, zahraničí apod.)?</p> <p>Co budete muset pro svůj plán udělat?</p> <p>Proč je pro vás dobré mít VŠ (v případě, že ji zmíní)?</p> <p>Ideální povolání: Co je pro něj charakteristické? Jaké podmínky (chcete pracovat v týmu/sám, s lidmi, s dětmi) V jakém prostředí?</p> <p>Výdělek (je v tuto chvíli podstatný?)</p> <p>Je důležitá prospěšnost ostatním?</p> <p>Možnost studovat/pracovat v zahraničí: Jaká je forma, důvody, konkrétní představa? Jak se k tomu staví rodina? Co na tom bude těžké?</p>
Jak o sobě mluví	<p>Jací jste/nejste? Co vás baví/nebaví?</p> <p>Zájmy: Jak se vyvíjely? Kdy začaly? Jak se měnily? Jaké jsou teď (co znamenají)?</p> <p>Zdroje inspirace: vzory, události, životní, zájmové, profesní.</p> <p>Životní „filosofie“: Je nějaká? V případě že ano, má nějaký vliv na plány do budoucna?</p>
Jak mluví o rodině	<p>Jak představu rodiče podporují? Budou poskytovat finanční/psychickou podporu? Jak na jejich postoj reagujete vy?</p>

3.7 Technika analýzy dat

Jak již bylo zmíněno výše, jedná se podle Švaříčka a Šed'ové (2014) o pragmatický design výzkumu převážně inspirovaný **zakotvenou teorií**. Charakteristika pragmatického designu spočívá jak ve výše popsaném autorském zvolení metody sběru dat, tak v metodě analýzy dat. Zvolení dílčích analytických metod zakotvené teorie odůvodňuji v následujícím textu. Jednotlivé kroky analýzy dat jsou založeny na postupech publikovaných Straussem a Corbinovou (1999), popř. Švaříčkem a Šed'ovou (2014), Miovským (2006) a Hendlem (2005). Kódovací procesy zakotvené teorie zde byly zvoleny těžištěm analýzy dat především pro svou

plastičnost, tedy možnost průběžně přecházet od jednoho druhu kódování k druhému a širokou možnost využití (Miovský, 2006). Metoda byla vybrána také z důvodu zakotvenosti v datech, tedy skutečnosti, že nepracuje s předem danou teorií, ale nechává, „*ať se vynoří to, co je v této oblasti významné*“ (Strauss, Corbinová, 1999, s. 14). Odborná literatura zde tedy má sloužit k diskusi nálezů výzkumu a současně je jedním ze zdrojů tzv. teoretické citlivosti. Otevřené kódování, tedy základní kódovací technika této metody se pak dá považovat za univerzální začátek pro jakýkoliv kvalitativní výzkum (Švaříček, Šed'ová, 2014).

Dříve než přejdu k popisu základních fází, které v analýze proběhly, je třeba zmínit, že v průběhu celé analýzy byla užívána metoda **konstantní komparace**, jež umožňuje průběžně porovnávat surová data s pojmy, popř. kategoriemi, jež jsme jim přiřadili. Celkově jde tedy o velmi dynamický proces, kdy jsou zjištěná fakta průběžně validizována porovnáváním jednotlivých případů a ověřováním vlastních poznatků (Švaříček, Šed'ová, 2014; Hendl 2005).

Analýza dat proběhla v následujících krocích:

1) První fáze v rámci **otevřeného kódování**, tedy procesu „*rozebírání, prozkoumávání, porovnávání, konceptualizace a kategorizace údajů*“ (Strauss, Corbinová, 1999, s. 42) je fází přechodu od deskripce k obsahu jevu, je tedy nazývána *konceptualizací*.

Výsledkem této fáze byl prostý výčet pojmů, které z mého pohledu nejlépe uchopovaly části textu. Pojmy označovaly jednotlivé odpovědi v rámci každého rozhovoru, přičemž v rámci jedné odpovědi mohlo vzniknout několik pojmů, stejně jako jeden pojem se mohl vyskytovat u více odpovědí. Prakticky tak byly v textu označovány jednotlivé sekvence, které nakonec ve *Výsledcích rozboru dat* dokládají jednotlivé kategorie.

2) Další kódovací fází stále v rámci otevřeného kódování je podle zmíněných autorů charakteristická *určováním kategorií* (Strauss, Corbinová, 1999, s. 45). Vznikla tak první představa o tom, jak jednotlivé pojmy zapadají do celku.

Při bližším pohledu na výčet pojmů se ukázalo být nápomocné časové hledisko, tedy formulace budoucnosti, současnosti a minulosti. Výsledkem této fáze je explicitní vyjádření toho, že na základě kladených otázek respondenti popisují a různě konkretizují svou plánovanou profesní budoucnost a uvádějí ji do vztahů s tím, jak se vidí a co se jim v tomto kontextu děje v současnosti a jak se vidí a co se jim dělo v minulosti.

V tomto bodě též vznikla kategorie, která byla později použita jako průřezová, protože je z perspektivy respondentů důležitá pro budoucnost, současnost i minulost (jako „dimenze“ jdoucí

napříč k dimenzi času).

3) Těžištěm dalšího kroku bylo další uvědomění si a rozvíjení vlastností a dimenzí kategorií (Strauss, Corbinová, 1999, s. 48). Došlo tak jak k přesnějšímu pojmenování kategorií tak také k ujasnění si otázek, jejichž odpovědi tvoří obsah jednotlivých kategorií. Konkrétně šlo o tyto kategorie, jejichž obsah je přiblížen ve *Výsledcích rozboru dat: budoucí profesní projekt, pojetí sebe v současnosti, pojetí sebe v minulosti, rodina*.

4) V této fázi analytické práce došlo k dalšímu propracování pojmového uchopení vztahů mezi již popsanými kategoriemi. Terminologicky jde tedy o proces v zakotvené teorii nazývaný **axiální kódování** (Strauss, Corbinová, 1999). Na základě spojování jevu s příčinnými podmínkami a jeho zasazování do kontextu vznikla nová kategorie. Vztahy mezi *budoucím profesním projektem a pojetím sebe v minulosti a současnosti* jsou tak uchopeny novou kategorií **souvislosti**. Hlavní vlastnost této kategorie spočívá v uvádění *budoucího profesního projektu* do souvislosti s *pojetím sebe v minulosti a současnosti*. Ještě konkrétněji řečeno jde o to, zda a jakou vidí respondenti souvislost mezi svou profesní budoucností a svou současností a minulostí v kontextu profesního rozhodování.

Nyní je potřeba v rámci zpřesnění dodat, že ačkoliv používám pojem současnost, minulost, budoucnost a její souvislosti, nemíním tím souvislost mezi těmito jevy jako takovými, ani souvislost profesní volby s minulostí a současností respondentů, ale pouze souvislost představy o jejich budoucí profesi, o které sami mluví, s pojetím sebe v minulosti a současnosti, které sami popisují.

5) Výše zmíněná kategorie *souvislosti* byla v rámci **selektivního kódování** vybrána jako **centrální**, tedy taková, která se jeví jako ústřední a je pak uváděna do vztahu k ostatním kategoriím (Strauss, Corbinová, 1999). Na základě vlastností této kategorie a jejich dimenzionálního rozsahu vznikly následující subkategorie, které jsou rovněž vysvětlené v následující kapitole: **komplikace**, **zakořeněnost**. V rámci tohoto procesu mohly tak na základě existence a povahy komplikací vzniknout *základní typy představ o profesní budoucnosti*, jejichž prezentace a následné uvedení do vztahu s průřezovou kategorií *rodina* představují hlavní sdělení následující kapitoly.

3.8 Způsoby zajištění kvality

Pro zvýšení důvěryhodnosti byl kladen zvláštní zřetel na přímé citace dokládající jednotlivá tvrzení a možnost ověřit si jednotlivé kategorie v plném znění rozhovorů v přílohách práce

(*technika přímých citací*, Švaříček, Šed'ová, 2014, s. 35).

Kritérium přenositelnosti je vyjádřeno limity výzkumu, jež jsou blíže popsány v kapitole *Diskuse*.

Přenositelnost byla dále zajištěna ve spojení závěrů výzkumu a odborné literatury (Švaříček, Šed'ová, 2014) jež je částečně vyjádřeno v kapitole *Teoretická východiska*, především však v *Diskusi*.

Kritérium spolehlivosti bylo zohledněno technikami *reflexe konzistence otázek, přepisem nahrávek rozhovoru a konzistencí při kódování* (Švaříček, Šed'ová, 2014). V prvním případě jde o způsob postupného zdokonalování dotazování v průběhu sběru dat (viz *Historie výzkumu a Sběr dat*). Kompletní přepis rozhovorů je, jak bylo zmíněno výše, pro ověřitelnost k nahlédnutí v příloze práce. Zvláštní důraz byl také kladen na konzistenci při kódování, tedy na to, aby stejnými kódy nebyly označeny nepodobné druhy výpovědí, nebo naopak aby různými kódy nebyly označovány srovnatelné úryvky.

S důrazem na kvalitu výzkumu se dá spojovat také výše popsaná metoda konstantní komparace specifická pro zakotvenou teorii. Důležitý pro důvěryhodnost je i proces vstupu do problematiky popsany v *Historii výzkumu*.

3.9 Etické aspekty

V rámci etické dimenze bylo bráno v potaz kritérium důvěrnosti, tedy fakt, že v práci „*nebudou zveřejněna žádná data, jež by umožnila čtenáři identifikovat účastníky výzkumu*“ (Švaříček, Šed'ová, 2014, s. 45). Podepsáním informovaného souhlasu respondenti souhlasili s uveřejněním dat ve výzkumu (ve všech případech šlo o zletilé žáky, nebyl tedy potřebný souhlas rodičů). Během instrukcí všichni dotazovaní také vyjádřili souhlas se zvukovým záznamem, který z nich byl pořizován. Respondenti též souhlasili s uveřejněním křestních jmen.

4 Výsledky rozboru dat

Tato kapitola se dá z obsahového hlediska považovat za stěžejní. Po představení základních kategorií následuje prezentace centrální kategorie, jejíž součástí jsou také analýzy jednotlivých rozhovorů. Do vztahu s ní je pak uvedena průřezová kategorie *rodina* rovněž obsahující analýzy vztahující se k tomuto tématu. Dále pak následují podrobné dílčí závěry a jejich interpretace uzavřená závěrečným shrnutím.

4.1 Základní kategorie

K teorii zkoumaného jevu je nejdříve potřeba porozumět názvům a obsahu kategorií, na nichž je vystavěn. Tyto níže představené kategorie vznikly v průběhu analytických fází popsaných v kapitole *Metodologie*.

Budoucí profesní projekt

Jde v první řadě o odpověď na úvodní otázku srovnatelnou s otázkou „Jakým způsobem byste chtěl/a dosáhnout plánované profese?“ a z ní logicky vyplývající „Jakou profesí byste se v budoucnosti chtěl/a živit?“ („srovnatelnost“ otázek odkazuje na to, že otázky nebyly kladeny jako rozhovorem získávané odpovědi na dotazník, ale jako součást polostrukturovaného rozhovoru; některé tak zazněly v dané formulaci, některé v obměněné verzi a některé nebylo nutné formulovat vůbec, když respondent formuloval požadovanou odpověď v souvislosti s jinou otázkou; srov. Miovský, 2006; Hendl, 2005).

Jako konkretizace těchto otázek je podstatná často se opakující odpověď na otázku srovnatelnou s otázkou „Byl by pro vás problém studovat/pracovat mimo Prahu?“.

Pojetí sebe v současnosti

Zde jde o pojmenování toho, jak se jedinec vidí v souvislosti s profesním plánováním v současnosti- jde pak o odpovědi na otázky srovnatelné s otázkou „Jaký/á jste teď, co vás baví, nebaví, co je pro vás důležité?“ a na odpovědi na otázky srovnatelné s otázkou „Co pro vás je na volbě nejtěžší?“.

Pojetí sebe v minulosti

V rámci této předběžné kategorie jde o odpovědi na otázky srovnatelné s otázkou „Jaký/á jste byl/a v dětství, co vás bavilo, nebavilo, jak se vaše zájmy vyvíjely a kdy přišel nápad jít touto cestou?“ a otázky rozvíjející.

Pro zahrnutí vzorů a určujících událostí pro volbu sem patří odpovědi na otázky srovnatelné

s otázkou: „Byl někdo nebo něco, kdo/co vás v životě inspiroval?“.

Na tomto místě se nabízí otázka, zda je nutné oddělovat *pojetí sebe v současnosti a v minulosti*, když jde o odpovědi na téměř totožné otázky. Je nutné zmínit, že právě rozdíl, popř. shoda v *pojetí sebe v minulosti a současnosti* se později v rámci axiálního kódování ukázala být rozhodující pro třídění celé množiny textů. V současnosti je potom třeba v tomto kontextu chápat jako určité ověření toho, zda respondenti považují ve volbě za nejdůležitější to, o čem mluví v souvislosti s minulostí.

Rodina

Kategorie *rodina* obsahuje tři podkategorie: a) **zaměstnání rodičů** jako důležitý faktor níže uvedený v tabulce a zpracovaný především v následujících korelacích. Jde o odpovědi na otázky srovnatelné s otázkou „Čím se živí vaši rodiče?“, b) **volnost/podporu vs. tlak/nepodporu** ze strany rodiny (původně jsem se ptala pouze na podporu rodičů, někteří respondenti však vyjádřili jako vliv na volbu i ostatní členy rodiny, popř. vztahy k nim), jež je vyjádřena odpověďmi na otázky srovnatelné s otázkou „Podporují vás vaši rodiče ve vaší volbě?“. Konečně c) **vnitřní připoutanost** reflektuje situace, kdy se jedinec cítil natolik připoután ke své rodině, že pro něho bylo překážkou studovat nebo pracovat mimo Prahu.

Souvislosti

Tato kategorie byla vybrána jako centrální téma/kategorie (srov. Strauss, Corbinová, 1999). Její hlavní vlastnost spočívá v uvádění *budoucího profesního projektu* do souvislosti s *pojetím sebe v minulosti a současnosti*. Ještě konkrétněji řečeno jde o to, jakou vidí respondenti souvislost mezi svou profesní budoucností a svou současností a minulostí.

V tomto bodě je nutné dodat, že ačkoliv používám pojem současnost, minulost, budoucnost a její souvislosti, nemíním tím souvislost mezi těmito jevy jako takovými, ani souvislost profesní volby s minulostí a současností respondentů, ale pouze souvislost představy o jejich budoucí profesi, o které sami mluví, s deklarovaným pojetím sebe v minulosti a současnosti.

V rámci této kategorie je potřeba vysvětlit následující pojmy, které vlastně vystihují souvislost jako takovou, popř. její komplikaci či absenci a vytváří tak vlastně subkategorie kategorie *souvislosti*.

Komplikace

Tato kategorie vyjadřuje událost, která změnila (popř. v současnosti mění) *pojetí sebe v minulosti*, tedy určité zaměření na jiné směřování nebo dala vzniknout *budoucímu profesnímu*

projektu při nevyjasněném směřování. Jednotlivé druhy *komplikací* jsou uvedeny v následujícím textu.

Zakořeněnost

Tato dimenze kategorie *souvislosti* charakterizuje především *pojetí sebe v minulosti*. Je jí míněna podstata celého *pojetí sebe v minulosti*, na niž chtějí respondenti volbou navázat, a již vyjadřují sami svými slovy. Tyto *zakořeněnosti* jsou podle podobnosti dále rozděleny do subkategorií, jež jsou následně popsány a uvedeny do příčinných vztahů.

V kontextu minulosti je třeba rozlišit mezi pojmy ***zakořeněnost*** a ***zájem***. Rozlišení spočívá v tom, že na rozdíl od výše popsané *zakořeněnosti* je zájem jen dílčí částí *pojetí sebe v minulosti*, nikoliv jeho charakteristickým či hlavním znakem.

K výše zmíněnému třídění jen ještě zbývá dodat, že v souladu s metodologií inspirovanou zakotvenou teorií (Strauss, Corbinová, 1999) je variabilita v rámci jednotlivých typů vyjádřena dimenzemi, jež jsou popsány vždy v úvodu konkrétního typu.

Přímost, popř. nepřímost návaznosti *budoucího profesního projektu* na *pojetí sebe v minulosti a současnosti* je vyjádřena v prvním kroku přítomností resp. nepřítomností podstatných komplikací, což vyděluje první typ od druhého a třetího. V dalším kroku pak druhem komplikace, což vyděluje druhý typ od třetího. Druh komplikace pak představuje způsob rozhodování, jež respondenti popisují.

4.2 Základní typy představ o profesní budoucnosti

Jak již bylo zmíněno výše, nově vzniklá kategorie *souvislosti* vystihuje způsob uvádění *budoucího profesního projektu* do souvislosti s *pojetím sebe v minulosti a současnosti*. Je tedy výsledkem hledání návaznosti plánované profesní budoucnosti na to, jak se respondenti vidí v minulosti a současnosti. *Pojetí sebe v minulosti a současnosti* bylo tedy uchopeno výše popsanými pojmy *zakořeněnost* a *dílčí zájem*. Druhy *zakořeněností*, coby jasně popsané pojetí sebe, na něž chtějí respondenti navázat, byly uchopeny do následujících kategorií. V případě dílčích zájmů, tedy jen částí toho, na co chtějí navázat, šlo o takovou různorodost, že nedošlo k jejich třídění a sdružování do kategorií. Jejich charakteristika je uváděna až u jednotlivých výpovědí respondentů. Vzhledem k tomu, že se v případě *zakořeněností* jedná o kategorie, jde tak o *pojetí sebe v minulosti*, které mají společné, popř. rozdílné rysy. U jednotlivých respondentů se *zakořeněností* či zájmů může objevit více, popř. respondent neuvádí žádnou *zakořeněnost*, ale pouze zájem. Tyto vztahy jsou uvedeny níže, stejně jako jejich přímá spojitost

s výpověďmi respondentů.

Druhy zakořeněností

- **Rodinný kontext:** Jde o odvozování *budoucího profesního projektu* od rodinného prostředí, ve většině případů od zaměstnání rodičů. Může jít ale také o silný rodinný zájem či postoj, který u respondenta vyústil v potřebu profesionalizace.
- **Zájmová linie:** V tomto případě respondent uvádí dlouhodobě realizovanou zájmovou činnost, již chce převést do plánované profese (profesionalizovat ji).
- **Potřeba pomoci druhým, vřelosti nebo také „hlubšího smyslu“:** Jak vyplývá z názvu, jde o realizaci dlouhodobě uvědomované potřeby smyslu pro prospěšnost druhým v různých podobách.
- **Potřeba dobrého výdělku a/nebo úspěchu:** Respondenti uvádějící tuto potřebu mluví o dlouhodobě a intenzivně uvědomované touze po tom, stát se úspěšným/ úspěšnou v širším slova smyslu (nejde tedy jen o úspěch ve studiu, popř. profesi), popř. mluví o dlouhodobě uvědomované důležitosti finančního zisku (zajištění) prostřednictvím plánované profese.

V souvislosti s pojmenováváním *zakořeněností* a zájmů, tedy s vyjadřováním toho, jak o sobě respondenti mluví v kontextu minulosti a současnosti, došlo k rozlišení několika způsobů tohoto pojmenování. Jako podstatná se ukázala být přítomnost již výše popsaných *komplikací*. V případě, že respondent nějakou *komplikaci* pojmenovává, byla zařazena do příslušné subkategorie, kterých bylo nakonec rozlišeno pět.

Komplikace

- **Návaznost zahrnuje nesourodé alternativní směřování:** V těchto případech jde zpravidla o dvě možnosti *budoucího profesního projektu*, jež se navzájem těžko slučují. Celkově se tato situace týká dvou respondentek, které jasně pojmenovávají *zakořeněnosti* (popř. v kombinaci se zájmy), na něž chtějí navázat. Tyto *zakořeněnosti* jsou ale odlišné a ony tudíž stojí před rozhodováním, pro kterou se rozhodnout.
- **Návaznost zahrnuje změnu směřování:** Respondentky (opět se to týká v tomto vzorku jen dívek) v tomto případě pojmenovávají *zakořeněnosti*, na něž chtěli svým *profesním projektem v minulosti* navázat, v určitém okamžiku se však stala nějaká zásadní událost nebo došlo k uvědomění, že tento projekt chtějí opustit a vydat se novým směrem, tedy mluví o vzniku nového *budoucího profesního projektu* ať už jako navázání na konkrétně nově

pojmenovanou *zakořeněnost* nebo jako navázání na dílčí zájem.

- **Návaznost je věcně zcela nesourodá nebo jen povrchní:** Jde o případy, kdy respondent uvádí zcela nejasné *pojetí sebe v minulosti a současnosti* zpravidla v podobě nesourodých dílčích zájmů a/nebo uvádí takové *budoucí profesní projekty*, které navazují jen na jejich dílčí znaky, což vytváří povrchní návaznost.
- **Návaznost je charakteristická potřebou odložit volbu směřování:** Tato fáze vyjadřuje situaci, kdy respondent vyjadřuje potřebu ujasnit si *pojetí sebe v minulosti a současnosti* a tím i *budoucí profesní projekt*, jímž chtějí na něj navázat, odložením rozhodnutí.

Návaznost je objevená nedávno: Jde o situace, kdy respondenti mluví o dlouhodobé nevyjasněnosti a následném momentu či období v nedávné minulosti, kdy došlo k ujasnění *pojetí sebe v minulosti a současnosti* a tím i *budoucího profesního projektu*, jímž chtějí na ně navázat.

V rámci hledání souvislostí mezi výše uvedenými druhy *komplikací* došlo k několika klíčovým krokům. V první řadě se ukázalo jako podstatné rozlišení výpovědí respondentů na ty, kteří o *komplikaci* mluví a ty, kteří vyjadřují návaznost bez podstatné *komplikace*. Dále se pak bylo potřeba nalézt podobnost, popř. rozdílnost mezi jednotlivými druhy *komplikací* a nalézt klíč, podle něhož by mohly být sdruženy do menšího počtu typů o větším počtu případů. Z hledání souvislostí vyplynuly nakonec dva druhy podobností. První skupina *komplikací* je vztažena k rozhodování mezi nesourodými alternativami. Druhá se určitým způsobem vztahuje k nevyjasněnosti související s *pojetím sebe v minulosti a současnosti* a tím i s hledáním návaznosti *budoucím profesním projektem*. V rámci těchto dvou skupin *komplikací* muselo dojít k pročlenění pomocí dimenzí, aby mohly být vyjádřeny rozdíly v jednotlivých výpovědích. Dimenze v rámci konečných typů představ byly vyjádřeny na základě časového, resp. vývojového hlediska. Jak bude specifikováno níže, v jednom případě je dimenze vyjádřena na jedné straně těmi respondenty, kteří v současnosti řeší rozhodování mezi dvěma stejně silnými alternativami, na straně druhé pak těmi, kteří tento druh rozhodování zasazují do minulosti. V dalším případě pak vede dimenze od těch, kteří se s nevyjasněností potýkají v současnosti, přes ty, kteří vyjadřují potřebu odložit směřování, aby si mohli návaznost lépe vyjasnit až po ty, kteří po dlouhé nevyjasněnosti návaznost *budoucím profesním projektem* objevili nedávno.

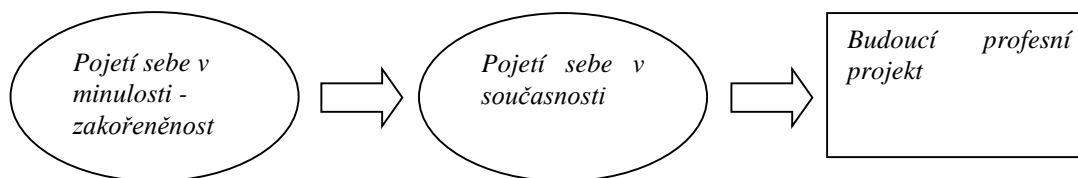
Na základě výše popsaného postupu vznikly tyto **tři základní typy představ o profesní budoucnosti** a jejich podtypy:

Typ 1: Návaznost bez podstatné komplikace

Tento typ představy o profesní budoucnosti je charakterizován přímou návazností *budoucího profesního projektu* na *pojetí sebe v současnosti a minulosti*. *Pojetí sebe v minulosti* je charakterizováno již zmíněnou kategorií *zakořeněnost*, popř. jen pojmem *dílčí zájem*. *Pojetí sebe v současnosti* pak má sloužit pro srovnání toho, zda odpovídá *pojetí sebe v minulosti*.

Podstatné tedy je, že respondenti v této skupině přímo vyjadřují *pojetí sebe v minulosti* jako *zakořeněnost*. Ta potom odpovídá *pojetí sebe v současnosti*. Na této návaznosti se zakládá *budoucí profesní projekt*. Respondenti v rozhovorech nezmiňují **žádné podstatné komplikace**.

Obrázek 2

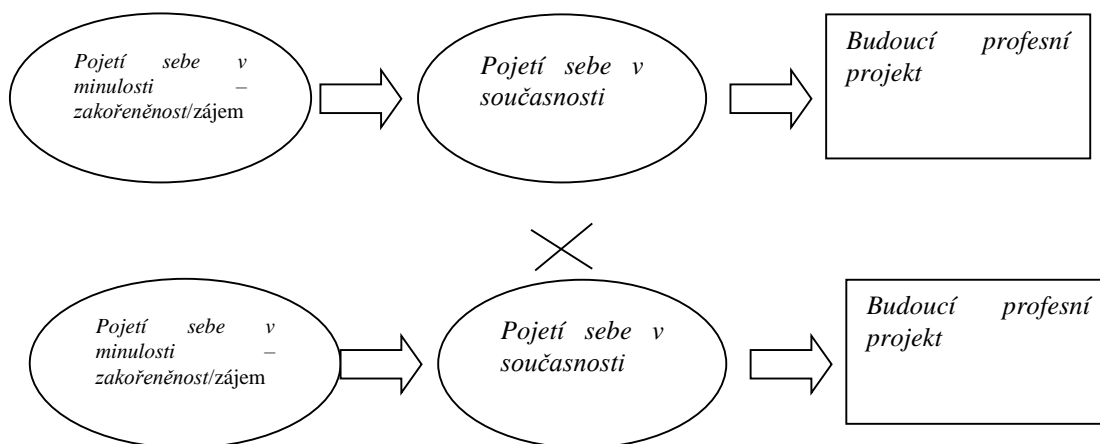
Typ 2: Alternativní návaznost

Jak již bylo zmíněno výše, tento typ představ o profesní budoucnosti sdružuje takové výpovědi respondentů, jejichž základem je rozhodování mezi zpravidla dvěma **nesourodými alternativami**. Nesourodými proto, že je podle respondentů nereálné nebo velmi obtížné realizovat je současně. Byly zde popsány dvě situace v rámci profesního rozhodování, které vlastně představují vývojovou řadu. Obě jsou současně vyjádřením již zmíněné podstatné komplikace v návaznosti *budoucího profesního projektu* na *pojetí sebe v minulosti a budoucnosti*.

Konkrétně tedy tento typ návaznosti zahrnuje tyto druhy komplikací:

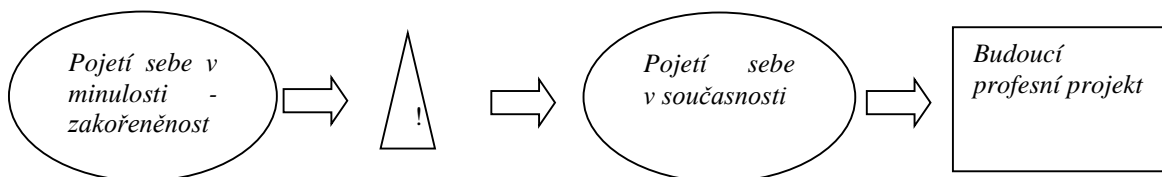
2.1: Návaznost zahrnuje nesourodé alternativní směřování

Obrázek 3

2.2: Návaznost zahrnuje změnu směřování

Obrázek 4

Souvislost mezi nimi je tedy vývojová. V prvním případě respondentky mluví o tom, že v době konání rozhovoru je pro jejich představu o profesní budoucnosti klíčové rozhodování mezi dvěma nesourodými alternativami. V druhém případě respondentky takovou situaci řešily v minulosti, tedy chtěly konkrétním způsobem navázat na jasně pojmenovanou *zakořeněnost*, v určitém důležitém momentu jim však došlo, že takto směřovat vlastně nechtějí a vytvořily novou návaznost novým *budoucím profesním projektem*. Vývojovost tedy spočívá v tom, že respondentky v první situaci svým vyprávěním směřují k té druhé (směřování v tomto případě neznamená jistotu, že se tak nakonec stane, ale vyjádřenou potřebu rozhodnout se pro jednu z alternativ). Opačným směrem pak spočívá v tom, že vyprávění respondentek v druhé situaci zahrnuje rozhodování srovnatelné s tou první.

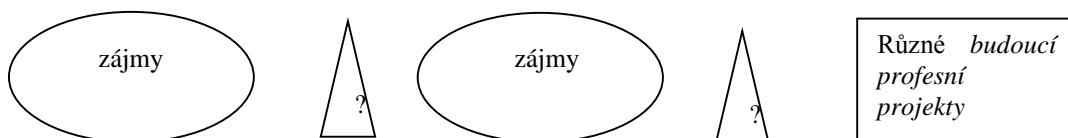
Typ 3: Postupně vyjasňovaná návaznost

Do této kategorie spadají ty typy představ o profesní budoucnosti, u nichž ve smyslu návaznosti *budoucího profesního projektu* na *pojetí sebe v minulosti a současnosti* dochází nebo došlo k takovým komplikacím, které souvisí s nevyjasněností. Pro větší srozumitelnost dodávám, že nevyjasněnost v tomto případě znamená nejasnost v nalezení a pojmenování *zakořeněnosti*, na

niž by respondent chtěl navázat. Dimenze je tedy vyjádřena směrem od úplné nevyjasněnosti k nedávno objevené vyjasněnosti následujícími druhy komplikací:

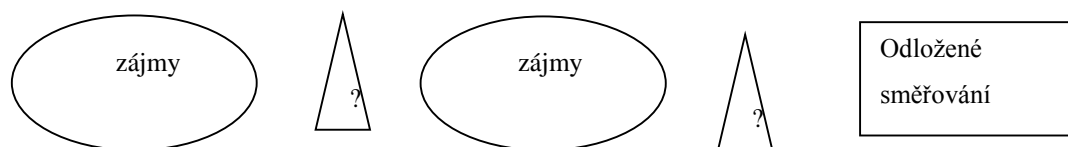
3.1: *Návaznost je věcně zcela nesourodá nebo jen povrchní*

Obrázek 5

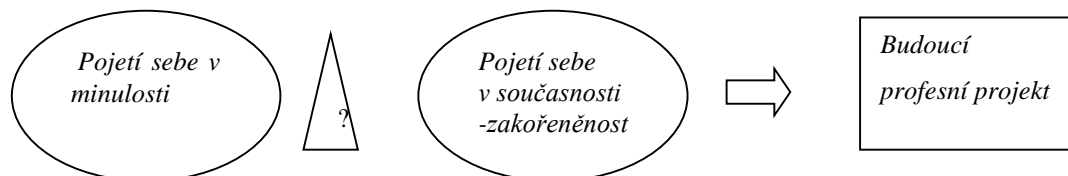
3.2: *Návaznost je charakteristická potřebou odložit volbu směřování*

Obrázek 6

3.3: *Návaznost je objevená nedávno*

Obrázek 7

Podobně jako v předchozím případě je souvislost mezi jednotlivými druhy situací vývojová. Zatímco v první situaci je klíčová nejasnost v nalezení a pojmenování *zakořeněnosti* a zájmů a tudíž i v navázání konkrétním *budoucím profesním projektem*, v druhé situaci respondenti formulují potřebu směřování odložit, aby mohli návaznost vytvořit, v třetí situaci respondenti mluví o zakončení dlouhodobé nejasnosti nedávno objevenou návazností.

Dále následuje pro přehlednost tabulka *budoucích profesních projektů* jednotlivých respondentů. Jak uvádím u popisu jednotlivých typů představ, došlo mezi nimi k pročlenění, které uchopuje rozdíly v rámci jednoho typu. Toto pročlenění se týká Typu 2 a 3 a pro lepší orientaci je vyjádřeno příslušným číslováním uvedeným jak v tabulce, tak i v následujícím textu, kde uvádím popis jednotlivých typů představ dokládány citacemi jejich „reprezentantů“.

Pro doplnění považuji za důležité zmínit, že součástí jednotlivých analýz je rovněž skutečnost, zda jednotliví respondenti zvažují studovat mimo Prahu (jak v zahraničí nebo v rámci ČR). Tato

skutečnost byla uchopena kategorií *studium/práce mimo Prahu*, coby součást *budoucího profesního projektu*.

Tabulka 2 Přehled třídění respondentů a jejich *budoucích profesních projektů* dle typu představy o profesní budoucnosti

Jméno a typ	<i>Budoucí profesní projekt</i>
Anna 1	Ta, která ve svém zaměstnání využije humanitní vzdělání, možná psycholožka nebo právnička
Dominika P. 1	Advokátka
Helena 1	Profesionální tanečnice
Jakub 1	Právník
Johan 1	Architekt
Karel D. 1	Grafik v médiích
Karel N. 1	Majitel firmy, advokát, politik
Klára 1	Ta, která ve svém zaměstnání využije humanitní vzdělání
Kristián 1	Produkční v reklamě

Mariana 1	Herečka nebo práce v reklamě
Marie R. 1	Výzkumnice a/nebo vyučující
Martina 1	Zubařka
Pavlína 1	Lékařka
Rafael 1	Lékař (kardiolog)
Sarah 1	Ta, která ve svém zaměstnání využije VŠ vzdělání zaměřené na jazyky a ekonomiku
Marie P. 2.1	Ta, která bude učit, pracovat v laboratoři či ve vědní sekci UNESCO, nebo se zabývat problematikou jaderných zbraní
Nikola 2.1	Majitelka otcovy firmy a/nebo produkční
Aneta 2.2	Etopedka
Dominika K. 2.2	Učitelka tělocviku a angličtiny
Michaela 2.2	Herečka
Isabel 3.1	Možná učitelka nebo charitativní pracovnice v zahraničí

Max 3.1	Ten, který ve svém zaměstnání využije VŠ vzdělání, možná diplomat či psycholog
Dominika L. 3.2	Ta, která ve svém zaměstnání využije humanitní vzdělání
Eva 3.2	Ta, která ve svém zaměstnání využije humanitní vzdělání
Gabriela 3.2	Ta, která ve svém zaměstnání využije humanitní nebo přírodovědné vzdělání
Honza 3.2	Majitel firmy
Marek 3.2	Ten, který ve svém zaměstnání možná využije jazykové nebo žurnalistické vzdělání
Pavel 3.2	Ten, který ve svém zaměstnání využije humanitní vzdělání
Tereza 3.2	Ta, která ve svém zaměstnání využije humanitní vzdělání
Tomáš 3.2	Ten, který ve svém zaměstnání uplatní cizí jazyky možná v mezinárodních vztazích nebo v práci u moře
Dominika H. 3.3	Podnikatelka v zahraničí
Filip 3.3	Ten, který se ve svém zaměstnání bude zabývat obchodním právem

4.2.1 Typ 1: Návaznost bez podstatné komplikace

Z hlediska struktury je v jednotlivých analýzách v první řadě formulován *budoucí profesní projekt*, dále pak vyjádřená přímá návaznost na *pojetí sebe v minulosti a současnosti* v podobě jasně pojmenovaných *zakořeněností*, případně doplněných o dílčí zájmy.

Anna

Nezbytná součást *budoucího profesního projektu* je způsob dosažení plánované profese. Ten v případě Anny napovídá o samotné možné profesi: „*Co máte v plánu dělat po gymnáziu (pozn.: dále v citacích už jen 'G') ?*“ „... „*No to já právě ještě úplně nevím, ale bude to nějaký humanitní obor, asi práva nebo psychologie.*“ Odpověď na otázku srovnatelnou s otázkou „Jakou profesí byste se v budoucnosti chtěla živit?“ tak není zcela jednoznačná. Otázky prohlubující však úvahy opět směřují k povolání psycholožky nebo právničky: „*Ještě se zaměřím na vaše možné zaměstnání. Vy jste zmínila tu psychologii, jak se v tom vidíte, co by vás přitahovalo?*“ „... „*Tak mě by celkově bavila nějaká práce s lidma, jsem taková, že bych chtěla lidem pomáhat. Takže si myslím, že to jedna z dobřejších variant. Když jsme brali psychologii v prváku, tak mě to bavilo.*“ „... „*A co by vás přitahovalo na právu?*“ „... „*Tam bych taky mohla někomu pomáhat, zas v jiným směru. Tam by mě bavilo, že bych musela dostat to, co chci. Možná to tak zní, ale já nejsem moc teda soutěživá. Ale tam je vidět víc jako ten výsledek. V té psychologii je to běh na dlouhou trať a v některých případech se těm lidem ani jako pomoci moc nedá.*“ „... „*A co konkrétně v právu byste chtěla dělat?*“ „... „*Buď trestní právo, anebo sociální.*“ V tomto případě jde o podrobnější popis plánované profese a její zdůvodnění. Respondentka také v úryvku pojmenovává *zakořeněnost* v podobě potřeby pomoci druhým (spadající do kategorie *potřeba pomoci druhým, vřelosti nebo také „hlubšího smyslu“*).

Obě zmíněné možnosti studijních oborů jsou pro Annu přitažlivé tím, že by jimi mohla pomoci druhým (v jejím úhlu pohledu právy ještě o něco efektivněji než psychologií). Jak vyplývá z kontextu rozhovoru, pomáhání není jen něčím, co ji napadlo jako jedno z mnohých kritérií volby. Dokládá to způsob, kterým o něm mluví v kontextu své rodiny: „*Hodně mluvíte o pomáhání, je to něco, co se s vámi táhne už dýl?*“ „... „*Tak já jsem vychovaná v tom, že by si lidi měli pomáhat. Rodiče jsou celkově takoví humanitární.*“ Tento původ potřeby pomoci druhým v rodinném prostředí vtahuje do hry další *zakořeněnost*, tedy *rodinný kontext*.

Přestože respondentka uvádí dvě na první pohled různorodé varianty, v jejím pojetí vytváří návaznost na společné *zakořeněnosti*, jež jasně pojmenovává. Navzdory nejasnostem ohledně oboru proto může spadat do této kategorie.

Shrnutí: *Budoucí profesní projekt* obsahuje dvě profese. Jeho návaznost na *pojetí sebe v současnosti a minulosti* má pro obě profese povahu *zakořeněností*, a to **společných** (jednak v *potřebě pomoci druhým, vřelosti nebo také „hlubšího smyslu“*; jednak v *rodinném kontextu*). Jde tedy o typ představy o profesní budoucnosti **bez podstatné komplikace**.

Dominika P.

Respondentka v tomto případě uvádí zcela jasnou a konkrétní představu o profesní budoucnosti. *Budoucí profesní projekt* je tak vyjádřen nejprve odpovědí na otázku po dosažení plánované profese: „*Tak jaké máte plány po G, co byste chtěla dělat?*“... „*Odstěhovat se a vystudovat práva.*“ Otázka srovnatelná s otázkou „*Jakou profesí byste se v budoucnu chtěla živit?*“ pak byla spíše prohlubující, protože odpověď na ni byla už od počátku jasná: „*Ted' mi ještě zkuste přiblížit, když chcete studovat práva, co na tom právu je pro vás přitažlivý?*“... „*Bejt u toho soudu a vyhrát to.*“ Z textu jasně vyplývá, že chce být advokátkou.

Návaznost *budoucího profesního projektu* na *pojetí sebe v minulosti a současnosti*, tedy příběh jejího plánování je následující: „*No, já na práva chci už asi od sedmý třídy, stojím si za tím a jdu si za tím. Překonala jsem díky tomu strach z dějepisu, se kterým bojuju od šestý třídy. Přihlásila jsem se na seminář z dějepisu, mám jedničku z dějepisu, což jsem v prváku fakt neměla.*“ Jasně pojmenovává také **zakořeněnost**, na niž chce svým profesním projektem navázat: „*Protože chci bejt v životě hrozně úspěšná. Chci bejt úspěšná.*“. Jde tedy o potřebu být úspěšná, jež spadá do kategorie **potřeba dobrého výdělků a/nebo úspěchu**.

Součástí projektu je také **studium/práce mimo Prahu**: „*No já mám sen se právě odstěhovat třeba do té Ameriky na Miami.*“ Tato představa má také velmi konkrétní podobu: „*Já bych nejradši odjela po maturitě. Nebo udělala po maturitě zkoušky sem na Karlovku, kdybych se dostala, tak bych se dostala, a pak bych odjela na ten rok s rodičema, se ségrou bysme odjely a pak bych se třeba vrátila. Já to mám asi s rodičema, že tady nechci bydlet a chci se odstěhovat, ted' to ještě nejde, ale v budoucnu se hodláme odstěhovat pryč... Chtěla bych ještě všechno vyzkoušet, procestovat všechno a usídlit se a bejt hrozně úspěšná a hrozně dobrou maminkou bejt.*“ Jak vyplývá z textu, není v tomto bodě zcela jasné, zda by odcestovala až po studiu na Karlově Univerzitě, nebo by chtěla zkusit studovat práva už v Americe. U obou variant je však jasné, že by jimi navázala na pojmenovanou *zakořeněnost*. Je třeba dodat, že jasným tématem, jemuž je třeba věnovat pozornost, je v tomto případě vztah k rodičům jako součást *budoucího profesního projektu*. Tomuto tématu je vyhrazen samostatný prostor v rámci průřezové kategorie *rodina*.

Shrnutí: *Budoucí profesní projekt* zde obsahuje jednu profesi. Jeho návaznost na *pojetí sebe v současnosti a minulosti* má pro tuto profesi povahu **jedné zakořeněnosti** (potřeba dobrého výdělku a/nebo úspěchu), proto jde o typ představy o profesní budoucnosti **bez podstatné komplikace**.

Helena

V případě Heleny je součástí **budoucího profesního projektu** cesta do zahraničí (tedy **studium/práce mimo Prahu**), která podle respondentky ne nutně musí být cestou k dosažení plánované profese: „*Co máte v plánu dělat po G?*“ ... „*Tak po G bych chtěla odcestovat. Chtěla bych jet na pár měsíců možná do Ameriky, to je můj takovej sen. S kamarádkou to plánujeme, chtěly bysme odjet za prací.*“ ... „*Takže zatím nemáte v plánu jít na VŠ?*“ ... „*Zatím mám v plánu odcestovat a pak se uvidí, jestli třeba tam si najdu školu, která by mě zajímala, tak zůstanu tam anebo se vrátím.*“ Jak se ale ukáže později, není její představa o budoucnosti tak nejasná. Otázka srovnatelná s otázkou „*Jakou profesí byste se v budoucnosti chtěla živit?*“ a odpověď na ni by potom vypadala takto: „*A máte něco, co byste fakt chtěla, jako nějaký sen třeba?*“ ... „*No mám sen jít do té Ameriky a mít tam svoje taneční studio s dětma nebo organizovat nějaký akce by mě bavilo.*“

V souvislosti s tímto plánem Helena jasně pojmenovává **zakořeněnost**, jíž je **zájmová linie**. Ta je tvořena dlouhodobým zájmem o tanec, jenž nejlépe pojmenovává v souvislosti s otázkou na životní vzory: „*Tak já tancuju už několik let, tak rozhodně mě inspirujou lidi kolem mě. Jak v tom tancování, tak v životě...*“ Jako doplnění zájmu o tanec je z jejího plánu patrný také zájem o práci s dětmi, jenž odůvodňuje takto: „*Já už od malička jsem si hrála s menšíma dětma, jakože se ráda o ně starám. Vždycky v tancování mi říkaj, že mi daj nějakou školičku, že se hnedka starám o všechny děti, to mě baví hrozně.*“

Přestože Helenin plán odcestovat a najít si práci v zahraničí nemusí vést bezprostředně k dosažení plánované profese, tedy nejede tam zřejmě studovat tanec, dá se její plán vycestovat vnímat jako prostředek k nalezení cesty k plánované profesi, což sama uvádí ve svých očekáváních od cesty do zahraničí: „*Očekávám nový zkušenosti, poznat nové lidi, což mi může zas otevřít dveře někam dál.*“

Shrnutí: *Budoucí profesní projekt* v jejím případě obsahuje jednu profesi. Jeho návaznost na *pojetí sebe v současnosti a minulosti* má pro tuto profesi povahu **jedné zakořeněnosti** (**zájmová linie**) a jednoho zájmu. Jde tedy o typ představy o profesní budoucnosti **bez podstatné komplikace**.

Jakub

Budoucí profesní projekt Jakuba obsahuje přímou návaznost představy o profesní budoucnosti na prostředek k jejímu dosažení. „*Co chcete dělat po G?*“ ... „*Po maturitě doufám, že se dostanu na práva a nějak dostuduju.*“ Z kontextu pak jednoznačně vyplývá, že chce dělat právníka, otázku srovnatelnou s otázkou „Jakou profesí byste se chtěl v budoucnosti živit?“, pak není ani třeba pokládat.

Z hlediska **zakořeněnosti** jde o dva silné důrazy. Prvním je fakt, že „právníčina“ má v jeho rodině tradici: „*Děda je právník, ségra studuje práva.*“ Jinde v rozhovoru mluví o tom, že „*právníčina je řemeslo*“, které jeho rodina uznává. Jde tedy o **zakořeněnost v rodinném kontextu**.

Další **zakořeněnost** pojmenovává Jakub jako odpověď na otázku po motivaci: „*Já pořád chci vědět, proč chcete dělat právníka...*“ ... „*Protože si myslím, že právníci mají docela solidní příjmy... jsou tam solidní peníze a ta spravedlnost tam hraje jenom velice malou roli.*“ Vedle inspirace rodinou mluví tedy také o finanční motivaci. Ta je pravděpodobně spojena s potřebou po úspěchu (prospěchu), jak Jakub deklaruje na svém pojetí prospěšnosti: „*U těch práv a u těch právníků, jak já to vnímám, tak z 99% je to o vlastním prospěchu... ta prospěšnost lidem jako takovejm je minimální... jako je to špatný*“ Přestože Jakub mluví ve třetí osobě, z textu vyplývá, že takto to pravděpodobně vidí i on. Na základě této vyslovené motivace jde tedy o **zakořeněnost v potřebě dobrého výdělků a/nebo úspěchu**.

Zakořeněnosti Jakub doplňuje také zájmy, na něž chce studiem práv navázat: „*No já už ji mám poměrně dlouho (představu)... Postupem času mi bylo jasné, že nějaký ty přírodovědný předměty asi nebude ono a fyzika matika taky ne, přes svou zálibu v dějepisu mě bavila historie. Starověkej Egypt, Řím, to jsem hodně žral..., ale hlavně ta historie.*“ Kromě již zmíněných **zakořeněností** i tento úryvek pojednávající o dílčích zájmech vystihuje přímou návaznost.

Shrnutí: **Budoucí profesní projekt** obsahuje jednu profesi. Jeho návaznost na *pojetí sebe v současnosti a minulosti* má pro tuto profesi povahu **dvou zakořeněností** (rodinný kontext, *potřeba dobrého výdělků a/nebo úspěchu*) a několika zájmů a to **společných se zakořeněností**. Jde tedy o typ představy o profesní budoucnosti **bez podstatné komplikace**.

Johan

Budoucí profesní projekt v tomto případě rovněž obsahuje konkrétní návaznost plánované profese na prostředek k jejímu dosažení, tedy vysokou školu. Otázka způsobu dosažení

plánované profese jasně předesílá i popsání profese samé: „*Co byste chtěl dělat po G?*“ ... „*Chystám se odjet studovat do Berlína architektonickou školu.*“ Otázky srovnatelné s otázkou „*Jakou profesí byste se v budoucnosti chtěl živit?*“, jsou pak spíše doplňující: „*Jak ten váš plán vznikl?*“ ... „*To trvá dlouho. Už od dětství jsem chtěl být architekt, akorát se v tom tak postupně utvrzuju. A čím to bylo? Rodiče mají hodně rádi architekturu a mají spoustu kamarádů architektů, takže to bylo, že jsem v tom vyrůstal.*“ ... „*Odkdy jste chtěl být architektem?*“ ... „*Tak ve čtrnácti patnácti už jsem věděl, jaký domy se mi v té architektuře líbí a který ne, prostě mě bavilo se na ty domy dívat a jako to studovat, takže jsem to měl jasný už dlouho.*“ V tomto úryvku Johan pojmenovává **zakořeněnost**, na niž chce svou plánovanou profesí navázat, tedy **rodinný kontext**, spolu se **zájmovou linií** (dlouhodobě uvědomovaný a realizovaný zájem o architekturu). Zde jde o případ **rodinného kontextu**, kdy rodiče nemají stejnou profesi, ale je to natolik silný rodinný zájem, že v případě respondenta vyústil v touze po profesionalizaci

Jak vyplývá hned z úvodu, je součástí Johanova plánu studium v zahraničí (**studium/ práce mimo Prahu**). Vznik tohoto plánu Johan popisuje takto: „*Od té doby, co jsem byl ve Švýcarsku, protože mi přijde, že člověk by měl mít nějaký zkušenosti z ciziny a být schopnej kvůli práci odjet na nějaký čas do ciziny a taky zažít si ten jazyk, ten se mi bude hodit v životě a studium na VŠ v Německu to podpoří.*“ Cesta do zahraničí je v tomto případě současně prostředkem k dosažení plánované profese.

Shrnutí: *Budoucí profesní projekt* tedy opět obsahuje jednu profesi. Jeho návaznost na *pojetí sebe v současnosti a minulosti* má pro tuto profesi povahu dvou **společných zakořeněností** (**rodinný kontext, zájmová linie**). Jde tedy o typ představy o profesní budoucnosti **bez podstatné komplikace**.

Karel D.

Karlův **budoucí profesní projekt** odhaluje rovněž jasnou návaznost způsobu dosažení plánované profese s profesí samou: „*Co máte v plánu po G?*“ ... „*Po VŠ bych chtěl dělat obor média komunikace, v podstatě něco s médii spolupracovat.*“. Při otázce srovnatelné s otázkou „*Jakou profesí byste se v budoucnosti chtěl živit?*“ se pak otvírá několik kritérií plánované práce, stejně jako poměrně konkrétní představa o ní: „*Mě by teď zajímalo, jak by mohlo vypadat vaše budoucí zaměstnání?*“ ... „*Jako co bych chtěl dělat? Tak chtěl bych nějak tu angličtinu využívat v komunikaci, abych mohl jet do toho Londýna a do Francie.*“ ... „*Zkuste to úplně konkrétně popsat, dělal byste spíš s lidma nebo s počítačem?*“ ... „*No asi s lidma i s počítačem, abych neseseděl jak blázen někde v kanclu osm hodin sám. Aby ta práce byla taková, že by se*

dala využít ve více směrech, abych občas letěl někam jinam, měl nějakou prezentaci třeba. Ale určitě něco s počítačem, s grafikou.“ Z kontextu rozhovoru potom vyplývá, že Karel chce pracovat nejpravděpodobněji v reklamě v rámci médií coby grafik. Dále si pak hned v úvodu této citace všimněme, že Karel uvažuje o odjezdu do zahraničí pravděpodobně po absolvování VŠ, možná za prací. Vstupuje zde tedy do hry kategorie **studium/práce mimo Prahu**.

Z hlediska návaznosti na *pojetí sebe v minulosti*, popisuje Karel dvě spolu spjaté **zakořeněnosti, rodinný kontext** a **zájmovou linii**: „*Tak já jsem vlastně po tátovi zdědil takovej talent v kreslení, takže mě bavilo hrozně kreslit. Tak jsem jako ve čtrnácti kreslil různé grafy. Kamarád dělal hudbu, tak jsem mu dělal na CD různé covery, tak to mě bavilo... No, z jeho (tátovy) rodiny, od něj přímo, my jsme vždycky kreslili, jako malej jsem s nim kreslil, i mně s tím jako pomáhal a bavili jsme se o tom... on mě hodně bral na výstavy odmalička i architekturu, mi vždycky ukazuje kostely a tak, takže v tom umění jsem hodně takovej, že mě to i baví.*“ Dlouhodobě praktikovaný zájem o kreslení, potažmo grafiku, inspirovaný prací otce (blíže v průřezové kategorii *rodina*), tak vytvořil základ, na nějž mohl potom dobře navázat zájmem o konkrétní seminář na gymnáziu: „*No tak v těch sedmnácti osmnácti, takže teď, je to novinka. Od té doby, co tady je ten seminář, média-komunikace, jsem se o to začal zajímat. Jsem zjistil, že jsou VŠ, že se to dá hodně využít v dnešní době...*“ Souhrnně by se dalo říci, že média a komunikace coby nově objevený obor sám prezentuje jako prostor pro konkrétní realizaci pojmenovaných **zakořeněností**.

Shrnutí: *Budoucí profesní projekt* zde také obsahuje jednu profesi. Jeho návaznost na *pojetí sebe v současnosti a minulosti* má pro tuto profesi povahu dvou **společných zakořeněností** (*rodinný kontext, zájmová linie*). Jde tedy rovněž o typ představy o profesní budoucnosti **bez podstatné komplikace**.

Karel N.

Cílem **budoucího profesního projektu** je v případě Karla konkrétní představa o několika možných profesích. Otázka odpovídající otázce „Jakou profesi byste se v budoucnosti chtěl živit?“ a odpověď na ni tedy vypadá takto: „*Máte nějakou představu, co konkrétně byste chtěl dělat?*“ „... „*Určitě bych chtěl založit nějakou firmu a možná jít do politiky.*“ To však, jak se ukazuje, není to jediné možné, vezmeme-li v potaz další prohlubující otázku: „*Když mluvíte o právech, tak by mě zajímalo, co vás tam jako láká, bere a tak?*“ „... „*Co mě tam láká? Mně přijde, že když má člověk práva, tak může dělat cokoliv. Může být CEO (pozn.: v překladu „výkonný ředitel společnosti“), může být advokát, cokoliv, takže mi to přijde takový hodně*

univerzální...nebo politik.“ Určitý rozpor se objevuje ve způsobu dosažení plánované profese. Hned v úvodu odpovídá jednoznačně takto: „*Já bych se vás chtěla zeptat, co máte v plánu jít dělat po G?*“ ... „*Chci jít na práva na Karlovu univerzitu.*“ Při otázce na studium mimo Prahu však dává jinou odpověď: „*V zahraničí bych chtěl studovat, jedině v zahraničí, Anglie nebo Amerika.*“ Vstupuje zde tedy do hry **studium/práce mimo Prahu**. Ačkoliv místo studia není z rozhovoru zcela jasné, je jasný obor i jeho návaznosti. Je-li řeč o návaznosti, můžeme ještě zmínit citaci, v níž mluví o studiu jako o konkrétní přípravě na plánovanou profesi: „*Proč je pro vás důležité mít VŠ?*“ ... „*Tak aby se mi otevřely dveře, abych měl nějaký podklad k tomu, abych dělal svoji profesi, aby mě lidi brali vážně.*“

Z hlediska návaznosti na *pojetí sebe v minulosti a současnosti*, mluví Karel nejdříve o zájmech, které jej k oboru práv vedly: „*Tíhnu k humanitním předmětům, k dějepisu, k angličtině.*“ Dále pak pojmenovává **zakořeněnost**, na niž chce navázat, když mluví o motivaci finančním ziskem: „*Já jsem byl vždycky hodně na peníze, takže už odmala na hřišti jsem chtěl vybírat peníze od dětí. Tak pro mě, kam mě peníze zavedou, tam půjdu.*“ ... „*To říkáte trochu s nadsázkou...nebo je to dneska taky tak?*“ ... „*Ne, je to i dneska tak.*“ Jako doplnění touto finanční motivací je s ní spojená potřeba vypracovat se, jít „proti proudu“, již popisuje v souvislosti se svým životním vzorem: „*Já mám svůj největší vzor Stevea Jobse, to je můj životní vzor, vím o něm všechno, čtu jeho životopisy. Proto bych chtěl založit tu firmu a něco takovýho dokázat.*“ ... „*Co nejvíc se vám na něm líbí, co dokázal?*“ ... „*No vlastně to, že nikdy nešel po proudu, že šel proti proudu, že lidi mu říkali, že to nebude fungovat, že to nepude a on stejně to dokázal. A vlastně přetvořil to, jak dneska vypadá IT svět.*“ V obou případech se jedná o **zakořeněnost** **potřeba dobrého výdělku a/nebo úspěchu**.

Shrnutí: *Budoucí profesní projekt* obsahuje tři profese. Jeho návaznost na *pojetí sebe v současnosti a minulosti* má v případě dvou profesí (advokát, politik) povahu prosté návaznosti na zájmy (humanitní předměty, dějepis, angličtina), v případě všech profesí povahu **zakořeněnosti**, a to **společné** (v *potřebě dobrého výdělku a/nebo úspěchu*). Na základě těchto vlastností jeho profesního směřování jde o typ představy o profesní budoucnosti **bez podstatné komplikace**.

Klára

Budoucí profesní projekt v případě Kláry nemá tak konkrétní podobu jako u většiny respondentů v této skupině představ o profesní budoucnosti. Otázka po způsobu dosažení plánované profese otvírá několik možností zaměřených humanitním směrem: „*Co budete dělat*

po G? “... „Ještě v tom úplně nemám jasno, rozhoduju se, asi něco v humanitních oborech, uvidíme, no...“ Konkrétnější je pak při prohlubující otázce mířící ke konkrétním oborům: „Ještě mi zkuste trochu přiblížit tu školu, na kterou byste chtěla jít...“ ... „To kdybych věděla, ale přemýšlím o pedagogický fakultě nebo o psychologii nebo o filosofický fakultě, to překladatelství by mě lákalo...“ ... „A co na tý pedagogický fakultě?“ ... „No mě jako dost baví práce s dětma, i pracuju jako chůva, takže asi nějakou angličtinu, výtvarku, dějepis...“ Celkově vzato si Klára vybrala několik humanitních oborů, z nichž některé odhalují i možný předmět její budoucí profese. Otázka srovnatelná s otázkou „Jakou profesí byste se v budoucnosti chtěla živit?“ pak vzhledem k tomu, že není blíže rozhodnutá ve smyslu oboru, míří spíše ke kritériím povolání: „S kým a s čím byste chtěla ideálně pracovat?“ ... „Chtěla bych nějakou práci, kde budu komunikovat s lidma, nechtěla bych bejt zavřená někde v kanclu, to by mi moc nevyhovovalo... a asi něco kreativního, abych neplnila jenom nějaký příkazy... to asi taky do jistý míry, abych měla nějakou tvůrčí možnost.“ Práci s lidmi potom blíže specifikuje při další prohlubující otázce: „A ta práce s lidma, mělo by to bejt spíš pomáhací nebo byste jim chtěla předat nějaký znalosti?“ ... „Tak určitě by to mělo bejt něco, co by mělo nějaký hlubší smysl, nejenom vydělat peníze a za ty si pak koupit jídlo, takže nějak pomáhací.“

V tomto bodě je vhodné Klářinu nejasnost v oborovém zaměření postavit do kontrastu se **zakořeněností**, z nichž nejdříve pojmenovává hledání „hlubšího smyslu“: „Ten hlubší smysl, co to pro vás znamená?“ ... „Určitá pomoc lidem, v tom vidím i takovej účel, nebejt tu jenom sám pro sebe, mít nějaký vliv, v kladným slova smyslu.“ Blíže tuto potřebu pojmenovává v souvislosti se svými životními vzory: „Vzor? Tak třeba za svůj vzor pokládám sira Nicholase Wintona, hodně mě oslovuje ten jeho příběh...nebo Václava Havla, Anne Frankovou.“ ... „V čem vás ty lidi přitahují?“ ... „Tím, že jenom nepřežívali, ale měli nějaký dosah kladný na svoje okolí.“ Tuto **zakořeněnost** můžeme tedy zařadit do kategorie **potřeba pomoci druhým, vřelosti nebo také „hlubšího smyslu“**. Jako další je důležité zmínit, že tuto potřebu hlubšího uvádí do **rodinného kontextu**, když mluví o tom, že v její rodině je důraz na „humanismus“, jenž uvádí do souvislosti s křesťanskou vírou pramenící z rodinného prostředí.

Shrnutí: *Budoucí profesní projekt* zde obsahuje tři možné profese jen jako implicitní vyústění možných oborů. Podstatné ale je, že jeho návaznost na *pojetí sebe v současnosti a minulosti* má povahu dvou na sobě závislých *zakořeněností* (*rodinný kontext, zájmová linie*) **společných** pro všechny jmenované profese. Tato návaznost tak vytváří typ představy o profesní budoucnosti **bez podstatné komplikace**.

Kristián

Budoucí profesní projekt obsahuje v tomto případě opět přímou návaznost plánované profese na zvolenou školu: „*Já bych se vás chtěla zeptat, co máte v plánu jít dělat po G.*“ ... „*Po G určitě jít na vysokou školu a zaměřit se do filmové oblasti.*“ Filmová oblast je pak při prohlubujících otázkách blíže specifikována: „*Takže vy byste chtěl studovat co konkrétně na té škole?*“ ... „*Produkci.*“ Z rozhovoru plyne, že zvažuje buď FAMU, nebo filmovou školu v zahraničí, jde tedy o **studium/práci mimo Prahu**. Otázka srovnatelná s otázkou „Jakou profesí byste se v budoucnu chtěl živit?“ vlastně v případě Kristiána musí být položena s ohledem na jeho zkušenosti, protože on jako jeden z mála už takto pracoval: „*Když zůstanu u práce, tak s kým anebo s čím by vás bavilo pracovat v tom smyslu jako sám za sebe, v týmu, s hodně lidma, jaký podmínky by pro vás byly ideální?*“ ... „*Tak určitě v tom týmu, protože tam v té reklamě závisí hodně na oddanosti a spolupráci toho druhého, že bez té spolupráce by to nešlo. Koordinace a tak...*“ ... „*Ještě mě zajímá, vy mluvíte hodně o reklamě, to je to, co chcete dělat?*“ ... „*Hm.*“ Z rozhovoru tedy vyplývá, že jde o konkrétní představu práce produkčního v reklamě.

Z hlediska navázání na *pojetí sebe v minulosti* se vynořují dvě určující **zakořeněnosti**. V první řadě jde jednoznačně o **rodinný kontext**: „*Tak já jsem k tomu byl nák brán vlastně od dětství, protože můj děda a teď vlastně i táta je z filmové oblasti, takže mě tam brali jako malého, takže já už vlastně od dětství jsem si budoval ten vztah.*“ Dále Kristián popisuje způsob, jakým byl svou rodinou (otcem) inspirován: „*No tak začal s tím, že mě tam bral třeba o víkendech, když jsem měl čas, postupně jsem tam poznával to prostředí a poté mi všechno vysvětloval, co jak funguje.*“ Protože jde o dlouhodobě praktikovanou zájmovou činnost, vedle **zakořeněnosti** v **rodinném kontextu** jde také o **zájmovou linii**. Ta byla v nedávné minulosti již částečně profesionalizována: „*No tak vlastně věnoval jsem tomu teď dvoje velký prázdniny a mám už nějakých patnáct reklam vodtočenejch.*“ ... „*A ty se přímo jako realizovaly?*“ ... „*Ano.*“ Zábavnost, tedy zisk z tohoto zájmu pak Kristián vysvětluje na základě různorodosti: „*Tak např. když vezmu nějakou reklamu, tak každá reklama je jiná, pracuje se s jinýma lidma, je v jiném prostředí, točí se jinak dlouho. Je to zajímavý, že to není takovej ten stereotyp a je to různorodý.*“

Shrnutí: *Budoucí profesní projekt* tedy obsahuje jen jednu profesi. Jeho návaznost na *pojetí sebe v současnosti a minulosti* má pro tuto profesi povahu dvou **společných** a zřejmě na sobě závislých **zakořeněností** (**rodinný kontext**, **zájmová linie**). Jde tedy znovu o typ představy o

profesní budoucnosti **bez podstatné komplikace**.

Mariana

Budoucí profesní projekt Mariany obsahuje rovněž jasnou návaznost plánované profese na vzdělávací cestu. Odpověď na úvodní otázku se nejdříve nezdá být tak jasná: „*Co budete dělat po G?*“ ... „*Tak asi nějakou VŠ. Uměleckou asi, možná DAMU herectví nebo něco s reklamou. Prostě umělecký věci, protože na ty technický, to jako úplně není ono.*“ Prohlubující otázka (srovnatelná s otázkou „Jakou profesí byste se v budoucnosti chtěla živit?“) pak pomůže lépe specifikovat Marianinu představu o plánované profesi: „*Proč je pro vás důležité mít VŠ?*“ ... „*Tak pro mě to není zas tak úplně důležitý mít VŠ. Ale když chce člověk dělat to herectví, tak je potřeba na sobě pracovat a něco se sebou dělat s lidma, který se o to taky zajímají a tak.*“

Varianta „něco s reklamou“ se ukazuje spíše jako vedlejší možnost pro případ, že by se nedostala na DAMU.

Jako **zakořeněnost** zcela jasně pojmenovává **rodinný kontext**: „*Ona celá naše rodina je herecká, takže to má na mě docela vliv.*“ V souvislosti s vnímáním vlastních šancí na úspěch pak dále přibližuje rodinnou tradici ve studiu konkrétní školy: „*A jak moc vnímáte svoje šance dostat se na to herectví?*“ ... „*No nevím, právě že se toho docela bojím. Jako sice je pravda, že všichni z naší rodiny se tam dostali napoprvý... ale nevím, jestli by se mi to taky jako povedlo...nevím.*“ Tato rodinná tradice je v případě Mariany zkombinována s dlouhodobě praktikovanou zájmovou činností, u níž došlo již k částečné profesionalizaci (hraní v seriálu). Jde tedy paralelně o **zakořeněnost v zájmové linii**: „*Já jako odmalička, asi..., všichni říkají, že jsem jakoby nadaná na hudbu, chodila jsem na klavír, na zpěv. Jakoby do dramatického kroužku jsem nikdy nechodila, ale už jsem jakoby někde hrála, takže to mě bavilo, tak když jsem přemýšlela, co bych jako mohla dělat.*“ Jak již bylo zmíněno výše, vytvořila si Mariana pro případ neúspěchu alternativu, již navazuje na zájem o práci své příbuzné a také na již zmíněnou **zakořeněnost v zájmové linii**, již předesílá v úvodu (chce dělat „umělecký věci“, což spojuje reklamu s herectvím): „*a potom když jsem se rozhodla zajímat se o tu reklamu, tak jako bratrova přítelkyně pracuje v reklamce, tak jsem se o to začala hodně zajímat...*“ ... „*Takže je to taková alternativa...*“ ... „*No, to jo*“

V závěru je třeba dodat, že ačkoliv Mariana neuvažuje o studiu mimo Prahu a říká, že její dobře doma, v souvislosti se snem spojeným se zaměstnáním uvažuje o prosazení se v zahraničí: „*No třeba v tom herectví...ono je to takový nemožný...ale dostat se do jiný země aby lidi viděli, že je možný se odsud někde dostat...jako spousta českých herců hraje v zahraničí jako třeba Karel*

Roden... ale je to hodně těžký se tam dostat...vlastně aby lidi viděli, že to jde.“ Do hry tak vstupuje kategorie *studium/práce mimo Prahu*.

Shrnutí: *Budoucí profesní projekt* obsahuje dvě profese. Jeho návaznost na *pojetí sebe v současnosti a minulosti* má pro obě profese povahu *zakořeněnosti*, a to **společné** (v *zájmové linii*). Dá se tedy mluvit o typu představy o profesní budoucnosti **bez podstatné komplikace**.

Marie R.

Budoucí profesní projekt Marie uvozuje několika možnostmi studia s jedním společným jmenovatelem: „Co máte v plánu dělat po G?“... „Tak já bych chtěla něco s matematikou spojeného, buď na MatFyz, nebo na ČVUT a na ČVUT jsem chtěla buď na dopravní, nebo na strojní.“. Otázka srovnatelná s otázkou „Jakou profesí byste se v budoucnosti chtěla živit?“ a odpověď na ni vlastně navazují na VŠ vzdělání svým zaměřením: „S kým nebo s čím byste nejradši pracovala, v jakých podmínkách?“ ... „Mně by se líbilo něco vymýšlet, něco sestrojít, nějak do toho dát trochu invence. Třeba i s někým, v nějakým menším kolektivu.“ ... „Ale máte preferenci v tom, že než učit tu matiku, tak byste chtěla dělat spíš ve výzkumu.“ ... „Asi jo. Jako mě by třeba i učit bavilo, možná, nevím, jestli na to úplně jsem, ale napadlo mě to.“ Její představa o budoucí profesi je tedy stát se výzkumníci a/nebo vyučující (což se nemusí vylučovat) prostřednictvím studia VŠ zaměřeného na matematiku. Později v rozhovoru Marie ještě vedle možností několika jmenovaných oborů v Praze zmiňuje také Brno: „Tak trochu, nejspíš si dám nějakou přihlášku do Brna, ale já tam mám rodinu, bydlí tam brácha a babička.“ Jde tedy o kategorii *studium/práce mimo Prahu*.

Z hlediska *zakořeněnosti*, na něž chce Marie navázat, jde o konkrétní návaznost: „No a s tou matematikou, tak tatka je matematik a ekonom, tak je to spojený s tím.“ Jde tedy o **rodinný kontext**. Spolu s ním pak vyplývá na povrch *zájmová linie*, charakterizovaná dlouhodobě uvědomovaným zájmem o matematiku: „Tak mě vždycky bavila ta matika, i když mě nikdy nenapadlo, že si tuhle školu vyberou lidi proto, že tady není matika, což bude asi příští rok, protože budeme mít jen seminář. A tím, že se tu nedělaj ani přijímačky, tak mě ani nenapadlo, že to takhle bude. Takže já jsem chtěla dělat něco s matikou, ale nevěděla jsem co, to jsme pak vymysleli v tom průběhu.“ Přestože mnozí její spolužáci zvolili toto gymnázium, aby matematiku eliminovali, pro ni je vlastně cestou, jak v ní pokračovat a navázat tak na pojmenované *zakořeněnosti*.

Shrnutí: *Budoucí profesní projekt* obsahuje dvě profese. Jeho návaznost na *pojetí sebe v současnosti a minulosti* má pro obě profese povahu *zakořeněnosti*, a to **společných** (jednak v

zájmové linii; jednak v rodinném kontextu). Jde tedy znovu o typ představy o profesní budoucnosti **bez podstatné komplikace**.

Martina

Martina podobně jako většina respondentů v rámci tohoto typu představ mluví o konkrétním studijním oboru jako o prostředku k dosažení konkrétní plánované profese. Její ***budoucí profesní projekt*** je tedy uvozen následující představou: „*Kam se hlásíte, co byste chtěla dělat po G?*“ ... „*No chtěla bych na medicínu, ale uvidíme, jak to dopadne.*“ Při prohlubující otázce se dozvídáme i odpověď na otázku srovnatelnou s otázkou „Jakou profesí byste se v budoucnu chtěla živit?“, „*Medicína je o práci s lidma, když si představíte samu sebe, jak by vám to sedělo?*“ ... „*Já bych chtěla být zubařka, asi to bude hodně těžký, bude to chtít hodně úsilí.*“ Pro upřesnění dodejme, že se chce pokusit o studium oboru stomatologie v rámci lékařské fakulty, aby mohla v budoucnosti tuto profesi praktikovat.

Vznik své představy, tedy to, na co chce Martina navázat, není tak zcela jednoznačný jako u většiny respondentů v rámci tohoto typu. Jako první impuls uvádí setkání se známou zubařkou, které ji ovlivnilo: „*No když jsem se rozhodovala pro SŠ, tak jsem narazila na obor, který se jmenoval zubní laborant, dokonce mě tam i, myslím, vzali, říkala jsem si, že je to docela dobrý. Jedna naše příbuzná je taky zubařka a je strašně milá a nějak se mi to s tím asi spojilo.*“ Úplně rozhodnutá ale tehdy ještě zřejmě nebyla, protože se hlásila i na gymnázium. Zmíněná známá zubařka (vřelost, s níž toto setkání uvádí do souvislosti, se zde ukazuje jako velmi důležitá) jí potvrdila gymnázium jako nejlepší řešení: „*A ona říkala, že když mě vzali na G, že je lepší jít na G a potom dál.*“

Dále by pravděpodobně Martina chtěla navázat na zájem o biologii jako takový: „*Tak biologie (mě baví...)*“. Ten deklaruje na čerstvém zážitku z výstavy lidských těl (pozn.: kontroverzní výstava mrtvých lidských těl v různých pozicích a při různých činnostech): „*Včera jsme byli na té výstavě Human Bodies a byla tam slečna, která nás jako prováděla, a bylo to úplně úžasný, ona to všechno uměla, popisovala tam, nezdálo se mi to tak úplně těžký a docela mě to i zajímalo a ještě to bylo od té studentky, která studuje na medicíně, takže to bylo fajn.*“ Vzory jako inspirace k volbě jsou zřejmě pro Martinu důležité, z úryvku vyplývá na povrch důležitost studentky medicíny, která měla o tématu přehled.

Určitá přitažlivost vzorů na základě vřelosti ve spojení s pojetím sebe založeném na potřebě vzájemnosti (být nablízku ostatním- „*Já nejsem ten typ, co by se měl stranit lidí. Radši budu v kolektivu a řešit ty každodenní problémy a věci.*“), tak vedla k interpretaci směřující

k *zakořeněnosti* v *potřebě pomoci druhým, vřelosti nebo také „hlubšího smyslu“* (konkrétně jde tedy zejména o potřebu vřelosti).

Shrnutí: *Budoucí profesní projekt* tedy obsahuje jednu profesi. Jeho návaznost na *pojetí sebe v současnosti a minulosti* má pro tuto profesi povahu jedné *zakořeněnosti (potřeba pomoci druhým, vřelosti nebo také „hlubšího smyslu“)* **společné** se zájmem (o biologii). Tato návaznost tak vytváří typ představy o profesní budoucnosti **bez podstatné komplikace**.

Pavlína

Budoucí profesní projekt Pavlína představuje na svém dlouhodobém „snu“. Na otázku srovnatelnou s otázkou „Jakou profesí byste se v budoucnosti chtěla živit?“ Pavlína odpověděla současně s odpovědí na způsob, jak této profesi dosáhnout: „*Co máte v plánu dělat po G?*“... „*Tak asi bych chtěla jít na medicínu, jestli se mi to povede, jestli na to mám, uvidíme, ale v podstatě je to takovej můj sen už asi od malička, takový poslání v sobě cítím, že to má význam, smysl a je tam vidět ten výsledek, že si nedovedu představit, že bych dělala něco jiného.*“ Chce se tedy stát už dlouho lékařkou a motivace k tomu si uvědomuje již dlouho.

Pavlína pojmenovává dvě spolu související *zakořeněnosti*. Začneme lékařskou tradicí v rodině, tedy **rodinným kontextem**: „*Já mám totiž tátu doktora, takže to vidím u něj, že jako malý děti jsme si hrály na doktory.*“ Inspiraci rodinným kontextem rozvíjí spolu s další *zakořeněností*, již je *potřeba pomoci druhým, vřelosti nebo také „hlubšího smyslu“*, tu vlastně nejlépe pojmenovává už v citovaném úvodu, když mluví o „poslání, významu a smyslu“. Potřebu smyslu spojenou s pomocí druhým pak ještě dokládá příklady nejdříve ze svého dětství: „*Cejtím tu zodpovědnost za ty ostatní děti vždycky. Vždycky, když se někam jelo, tak jsem ty učitelce pomáhala se o ty kamaráda starat nebo když se někomu něco stalo, tak jsem u něho byla a pomáhala jsem mu. Často za mnou lidi chodili, že chtěli s něčím poradit, jsem byla taková vrba, do který mluvili.*“ Další příklad potřeby pomáhat uvádí v kontextu nedávné minulosti „*Tak já je nechám, ale když vidím, že někdo má dost, že jako přesáh, tak si ho vezmu stranou a trochu mu vyčiním. Třeba jsem si chtěla udělat řidičák hlavně kvůli tomu, abych mohla někoho odvézt, ne kvůli sobě, ale spíš kvůli ostatním.*“ Fakt, že chce na potřebu pomáhat navázat svým profesním projektem, dokládá ještě jedním příkladem konkrétní pomoci pacientovi jako potenciální lékařka: „*Tak pro mě je důležitý, abych viděla ten výsledek toho, že kdyby pro mě přišel člověk, kterej má zlomenou nohu, a já bych mu doporučila nějaký cviky nebo bych cvičila s ním a pomáhala mu, tak prostě se za pár let nebo za pár měsíců by se to zlepšilo, jel by třeba do lázní. Najednou bych viděla tu změnu, že má zase smysl života, že může dělat to, co předtím,*

a že já jsem mu k tomu dopomohla.“

Shrnutí: *Budoucí profesní projekt* zde obsahuje opět jednu profesi. Jeho návaznost na *pojetí sebe v současnosti a minulosti* má pro tuto profesi povahu dvou **společných zakořeněností** (rodinný kontext a potřeba pomoci druhým, vřelosti nebo také „hlubšího smyslu“). Jde tedy znovu o typ představy o profesní budoucnosti **bez podstatné komplikace**.

Rafael

Budoucí profesní projekt v případě Rafaela rovněž spojuje představu o profesní budoucnosti s vysokou školou coby prostředkem k jejímu dosažení. V odpovědi na otázku srovnatelnou s otázkou „Jakou profesi byste se v budoucnu chtěl živit?“ se tak dozvídáme obojí: „*Tak já bych se vás nejdřív zeptala, co chcete dělat po maturitě, jaký máte možnosti?*“ ... „*Já bych asi nejspíš na medicínu, na lékařskou fakultu, o tom jsem přemýšlel asi nejvíc. A jestli by to třeba nevyšlo, tak bych zkusil scenáristiku.*“ ... „*Proč je pro vás důležitý mít vysokou školu?*“ ... „*No asi abych se mohl dostat tam, tedy mluvím o práci, jakou bych chtěl.*“ ... „*A to?*“ ... „*Já bych chtěl na takovou prestižní kliniku, nemuselo by to být zaměřené na kardiologii ... A pak bych do budoucna rád otevřel svoji vlastní kliniku, zaměřenou na tu kardiologii.*“

Hlavní prioritou je tedy stát se lékařem (kardiologem- což je však v našem vzdělávacím systému otázkou specializace po dosažení vysokoškolského titulu v oboru všeobecného lékařství, na rozdíl od předešlého případu Martiny, která se pro obor stomatologie na lékařské fakultě musí rozhodnout už nyní). Scenáristika se pak jeví jako druhá možnost při možném neúspěchu.

Coby **zakořeněnost** uvádí Rafael **zájmovou linii**. Konkrétně jde o tento dlouhodobě uvědomovaný zájem: „*Vždycky jsem měl zájem o tu přírodu, jako jak funguje lidský tělo a tak.*“ Tuto linii Rafael potvrzuje i v souvislosti s přímou otázkou, proč zrovna lékařství: „*No k tomu mě inspirovalo to, jak říkám, že mě zajímalo, jak funguje lidský tělo.*“ Zájem o kardiologii vznikl na základě rodinné historie: „*Protože kvůli kardiovaskulárním nemocem umřeli oba moji dědečkové.*“ (tento původ zájmu o kardiologii neoznačuji jako **zakořeněnost** v *rodinném kontextu* z toho důvodu, že považuji za hlavní cíl vystudovat lékařskou fakultu a stát se lékařem, jako takový, specializaci vnímám jako něco navíc).

Shrnutí: *Budoucí profesní projekt* obsahuje dvě profese, z nichž jedna je uváděna jen jako alternativa. Jeho návaznost na *pojetí sebe v současnosti a minulosti* má v případě hlavní cesty povahu **jedné zakořeněnosti** (*zájmová linie*). Na co chce navázat v případě zmíněné alternativy, respondent neuvádí. Bere-li se však jako hlavní plán zmíněná hlavní cesta, o níž jediné

dopodrobna mluví, jde o představu o profesní budoucnosti **bez podstatné komplikace**.

Sarah

Otázka po dosažení plánované profese uvozující ***budoucí profesní projekt*** Sarah se vztahuje ke konkrétnímu zaměření: „*Kam byste chtěla jít po G?*“ ... „*No chtěla bych jít na VŠ zaměřenou nějak na jazyky, asi na ekonomku.*“ ... „*Na jazyky nebo na ekonomku?*“ ... „*No ekonomka, mezinárodní vztahy, kde je to zaměřený na jazyky. Jazyky mě baví.*“ Otázka vztahující se ke konkrétní profesi srovnatelná s otázkou „Jakou profesí byste se v budoucnosti chtěla živit?“ potom souvisí s otázkou smyslu studia VŠ: „*Proč je pro vás důležitý mít VŠ?*“ ... „*No, kvůli práci a práce vlastně souvisí se vším, jako s rodinou s cestováním a takhle. Takže kvůli uplatnění.*“ VŠ má tedy představovat prostředek k uplatnění, zcela konkrétní představu o plánované profesi zatím nemá: „*Máte nějakou představu, jaké konkrétní zaměstnání byste z té školy mohla dělat?*“ ... „*Ne.*“

Sarah však celkem zřetelně pojmenovává **zájmy**, na něž by chtěla navázat a jednu konkrétní **zakořeněnost**. Zájmy nejlépe vyjadřuje při popisu *pojetí sebe v minulosti a současnosti*: „*Když se zamyslíte nad svými plány, tak mě zajímá, jaká jste a co vás baví?*“ ... „*Tak ráda cestuju, bavěj mě ty jazyky, teď se učím angličtinu a němčinu, ale ráda bych to nějak rozvinula na víc jazyků.*“ ... „*Jaká jste byla jako dítě, co vás bavilo, jak se vaše zájmy vyvíjely?*“ ... „*Já jsem docela cestovala už od mala s rodinou. Vždycky to bylo o prázdninách na tejden nebo na dva po Evropě. Pár let zpátky jsme byly s mamkou na Havaji a v New Yorku.*“ Cestování a sním spojené cizí jazyky jsou to, čím by se chtěla zabývat i v budoucnosti.

Zřetelnou **zakořeněností**, již na několika místech v rozhovoru vyjadřuje je **potřeba dobrého výdělků/úspěchu**. Při odpovědi na otázku po plánované profesi je zajištění jednoznačnou prioritou: „*Co všechno by vám ta VŠ a i ta profese přinést?*“ ... „*No tak hlavně to zajištění. Pak třeba kdybych chtěla tu rodinu, tak abych prostě nemusela řešit, jestli mám na nájem.*“ Tato **zakořeněnost** je vlastně vyjádřena také už v úvodu, kdy mluví o smyslu studia VŠ: „*No, kvůli práci a práce vlastně souvisí se vším, jako s rodinou s cestováním a takhle. Takže kvůli uplatnění.*“ Přestože jako velmi důležitou stránku Sarah vidí finanční zajištění, je pro ni důležité spojení této **zakořeněnosti** s tím, aby ji obor bavil, tedy se zájmy, o kterých mluví. Na otázku, zda je zábavnost důležitá, odpovídá: „*Jo, určitě. Já jsem právě chtěla jít na práva, a právě když mě nebaví ten dějepis, tak jsem zvolila ty jazyky.*“

Shrnutí: *Budoucí profesní projekt* zde neobsahuje konkrétní profesi, jen obor, jehož absolvováním jí chce Sarah dosáhnout. Je však podstatné, že návaznost *budoucího profesního*

projektu na *pojetí sebe v současnosti a minulosti* má povahu **jedné zakořeněnosti** (zájmová linie) a několika zájmů (cizí jazyky, cestování). Celkově jde tedy o představu o profesní budoucnosti **bez podstatné komplikace**.

4.2.2 Typ 2: Alternativní návaznost

V následujícím textu, podobně jako v textu předchozím následuje analýza rozhovorů s jednotlivými respondenty odpovídajícími tomuto typu představ o profesní budoucnosti. Struktura textů zahrnuje v první řadě uvedení *budoucího profesního projektu* v různé míře konkrétnosti, dílčí zájmy nebo *zakořeněnosti*, na něž chce respondent navázat a konečně popis *komplikace*, jež danou představu charakterizuje.

4.2.2.1 Návaznost zahrnuje nesourodé alternativní směřování

Marie P.

Marie v rámci svého *budoucího profesního projektu* odhaluje dva poměrně konkrétní plány dosažení plánované profese: „*Já bych se vás chtěla zeptat, co máte v plánu dělat po maturitě.*“ ... „*No tak určitě půjdu na vysokou školu. Ted'ka mám vlastně to změření, že nejpravděpodobnějc půjdu na přírodovědnou fakultu chemii studovat. I když v současné době se taky zajímám o bezpečnostní a strategická studia, který jsou v Brně.*“ Tyto dva konkrétní obory potom v Mariině představě o profesní budoucnosti jasně předesílají konkrétní profese, proto prohlubující otázka srovnatelná s otázkou „Jakou profesí byste se v budoucnosti chtěla živit?“ může mířit k celistvé představě o povolání: „*Ještě do toho budu šťourat: když se zamyslíte nad tím konkrétním oborem, chemií, tak co konkrétního byste s tím chtěla dělat s tím oborem*“ ... „*No, já bych ho mohla zneužít po všech směrech, tak jako nevalila by mi práce v laboratoři, nějaký výzkum, už jsem se smířila s tím, že učit. Ted' jsem se dozvěděla, že bych ho mohla využít v humanitnějších vědách, jako je dejme tomu angažovanost v UNESCO... ale to už je takovej hrozně vysokej level, to jenom říkám, jak bych ho mohla zužitkovat a co by se mi líbilo... to je organizace pro vědu, kulturu a informace. A tam jsou rozdělený i sekce, takže v tý vědní, určitě, takže tam člověk musí mít nákej ten přírodovědný obor, bez toho to nejde, pak musí bejt orientovanej v mezinárodních vztazích, na jazyky, to hodně, tři jazyky se říká minimálně....*“ Tolik tedy ke konkrétní představě o cestě chemie, v níž se jako nejvyšší cíl ukazuje práce ve vědní sekci UNESCO. Celkem nedávno se však objevila další poměrně silná alternativa v podobě **zájmu** o jaderné zbraně, který by chtěla profesionalizovat v podobě studia bezpečnostních a strategických studií v Brně. Do hry tak vstupuje kategorie *studium/práce mimo Prahu*.

Co se týče návaznosti *budoucího profesního projektu*, je tedy třeba probrat postupně obě zmíněné možnosti. V prvním případě mluví Marie o vzniku zájmu o chemii, jenž by se na základě dlouhodobosti dal nazvat **zakořeněností** v **zájmové linii**: „*No, já jsem byla ještě v půlce osmý třídy přesvědčená, že půjdu na zdrávku. Pak nevím, proč se to ve mně nějak zlomilo, nebo že jsem si začala říkat, proč zdrávka, nebo tak. Pak mě začala bavit ta chemie v tý osmičce, měli jsme tam na to výbornou učitelku, která mě do toho nadchla a říkala mi, že bych s tím měla pracovat dál.*“ Nadšení pro chemii se tak projevilo také ve výše zmíněném výčtu odborných činností, které by Marie mohla v budoucnu po absolvování tohoto oboru dělat.

Marie přesně popsuje také pozdější vznik zájmu pro problematiku jaderných zbraní: „*No ono to pochází už z loňska, já jsem vlastně byla na pražském studentském summitu, to je takovej studentskej projekt, vlastně simulace modelů OSN, a my jsme tam vlastně loni měli v agendě, protože lidi jsou ještě rozdělení do skupin, do orgánů, a ve valném shromáždění jsme vlastně měli problematiku jaderných zbraní. No a mě to strašně chytlo tehdy a letos se to tam znovu objevilo, znova tam byly nějaký přednášky na to, tak jsem se na to znova zaměřila. A ještě loni to bylo hodně umocněný tou Fukušimou, tak jsem se rozčilovala všelijak nad tím, člověk v tom hledá víc věcí.*“ Pro shrnutí dodejme, že nadšení po tuto problematiku ji drží již dva roky, utvrdil se i opakováním studentského summitu a konkrétní událostí ve světě spojenou s touto tematikou.

U obou možností pak své nadšení vyjadřuje nejlépe v souvislosti s tím, jak ji vidí její vrstevníci: „*Kamarádi o mně vědí, že jsem hodně blázen do té chemie, taky o mně vědí, že jsem taky blázen do té problematiky jaderných zbraní.*“

Z tohoto úryvku stejně jako z celého rozhovoru tedy vyplývá, že její představa o profesní budoucnosti obsahuje nesourodé alternativy, což představuje její hlavní **komplikaci**.

Ačkoliv v případě studia v Brně nakonec vyjadřuje určitou nejistotu ohledně opuštění domova a finanční náročnosti („*No musím se přiznat, že do Brna se mi jako jít nechce, jako změna prostředí, město a tak... Ale zase jsem o tom začala uvažovat teď jinak. Protože je to Brno, není to tak daleko, co hroznýho se jako může stát, takže to asi tak hrozný nebude. Ale je fakt, že to by asi pak byly finanční problémy...*“ „*Vnímala byste to tak?*“ „*Hm, to už by tam byla komplikace ze všech stran.*“ ...), čímž částečně upřednostňuje studium chemie v Praze, je zřetelné, že mluví o velkém zájmu o dva obory, z nichž si nakonec pravděpodobně vybere jen jeden.

Shrnutí: *Budoucí profesní projekt* obsahuje čtyři profese – první tři jsou varianty směřování

stejného rodu, ta poslední je novější, nesourodou alternativou k prvním třem. Návaznost první trojice profesí na *pojetí sebe v minulosti a současnosti* je povahy *zakořeněnosti* (zájmová linie). Návaznost alternativní profese je zcela **odlišná**, povahy zájmu (problematika na studentské simulaci valného shromáždění OSN). Podstatné tedy je, že se jedná o návaznost zahrnující **nesourodé alternativní směřování**.

Nikola

Nikola v rámci svého **budoucího profesního projektu** mluví o dvou možnostech dosažení plánované profese a tudíž i o dvou představách profese samé: „*Co byste chtěla dělat po G?*“ ... „*Já to ještě nemám moc rozmyšlený, ale ráda bych šla na optometrii, to je s brýlemi a tak, a jinak bych chtěla na produkci a bavilo by mě připravování akcí a různých třeba muzikálů a takových věcí.*“ Otázka srovnatelná s otázkou „Jakou profesí byste se v budoucnosti chtěla živit?“ pak už ani nemusí zaznít. Dále jde spíše o prohlubující otázky, co se jí na volených profesích líbí: „*V jakých ideálních podmínkách byste chtěla pracovat?*“ ... „*Tak asi pro lidi, ale nechtěla bych být nikým moc omezená, chtěla bych si jet takovou tu svoji vlnu. Právě třeba v tý produkci, tak je hodně toho volání a organizování a to by mi sedělo.*“ ... „*Co všechno se vám na tý produkci líbí?*“ ... „*Tak ono je tam víc těch podoborů... já bych si vybrala ten, když třeba vezmu ten muzikál, tak se shání ty lidi a zařizuje se, v kolik má kdo čas, vybíraj se ti herci, celý se to jakože plánuje a mě baví to promešlet a sjednocovat to.*“ ... „*A co by se vám líbilo na tý optometrii?*“ ... „*No mně se líbí, že je to taková čistá práce, ale já nevím, co by se mi na tom líbilo...*“

Návaznost vyjadřuje Nikola odděleně vůči jednotlivým alternativám odděleně. V případě produkce mluví o tomto vývoji: „*Tak plán se zrodil docela nedávno, ani si tím ještě nejsem moc jistá. Nikdy jsem jako malá neměla plán, za kterým bych si chtěla jakože jít, jsem tak jako proploouvala životem a nevěděla jsem. Baví mě číst, malovat, ráda sportuju.*“ Ze zaměření v minulosti tedy přímo nevyplyvá konkrétní návaznost, tu uvádí dále a specifikuje ji jako „důležitost práce pro ostatní“: „*Láká mě na tom kontakt s lidma, nějaká jako, to zní blbě, nějaká důležitost... že se budu cejtit jako že... já nevím.*“ ... „*Jakože vám to dodá sebevědomí, že se budete cítit důležitá?*“ ... „*To nemyslim.*“ ... „*Tak prospěšnost ostatním?*“ ... „*To spíš.*“ Rozhodující faktor byla podle Nikoly inspirace přítelem v podobě **zájmu**, který v ní vzbudil: „*Byl to můj přítel, kterej se věnuje umění, a ten mi dal tady tu myšlenku s tou produkcí a plánování těch věcí, což by mě vlastně hrozně bavilo.*“ Celkově by se možná tento zájem dal vystihnout jako zájem o organizování.

V případě optometrie jde potom o **zakořeněnost** v **rodinném kontextu**, konkrétně o dědictví otcovy profese a předávání firmy: „*Tak táta by byl hodně rád, kdybych šla na tu optometrii, on si vlastně udělal svůj vlastní řetězec, tak mě do toho tlačí...*“

Důležitá **komplikace** ve vyprávění Nikoly spočívá v rozhodnutí se mezi těmito dvěma směry: „*No nejtěžší je to, jestli půjdu na tu optometrii nebo na to, co chci já, to bude asi hodně těžký.*“ Nikola sice říká, že by chtěla studovat obojí („*ale já bych to nějak chtěla zvládnout obojí*““) později však vychází najevo, že jasně vyjadřuje preferenci pro studium produkce. Důležitost dělání toho, co ji baví, přímo vyjadřuje takto: „*Člověk by měl dělat práci, která ho baví a co ho naplňuje. Takže ta práce je důležitá, pokud je to i práce za malý peníze, ale toho člověka to naplňuje.*“ ... „*Co to má být, aby vás to naplňovalo?*“ ... „*Musí mě to bavit a musím to dělat ráda a těšit se z toho, že to dělám.*“ Jak uvádí už v úvodu, v případě optometrie neví, co by ji na tom vlastně bavilo. Ze strany otce mluví o počínajícím tlaku: „*No byla to nabídka, ale teď se začínám cejtit pod tlakem.*“ Když probíráme dál motivaci k tomuto oboru, mluví Nikola o tom, že by jeho odmítnutí mohl otec nakonec pochopit, čímž vyjadřuje i to, že sama jeho odmítnutí bere v úvahu: „*Je pro vás ale důležitý tomu tátovi splnit přání?*“ ... „*Je, ale myslím, že to není tak úplně jeho přání, a myslím, že by to mohl bejt schopnej překousnout, kdyby pochopil, že to není to, co chci dělat. Protože on sám taky neposlechnul rodiče a šel na medicínu, i když to oni nechtěli, takže myslím, že by to mohl pochopit.*“

Shrnutí: *Budoucí profesní projekt* obsahuje dvě profese, ta novější je nesourodou alternativou k té první. Návaznost první profese na *pojetí sebe v minulosti a současnosti* je povahy **zakořeněnosti** (v **rodinném kontextu**). Návaznost alternativní profese na *pojetí sebe v minulosti a současnosti* je zcela **odlišná**, povahy prostého zájmu (kontakt s lidmi, organizovat, důležitost, prospěšnost ostatním). Podstatné je, že se jedná o návaznost zahrnující **nesourodé alternativní směřování**.

4.2.2.2 Návaznost zahrnuje změnu směřování

Aneta

V případě Anety **budoucí profesní projekt** zahrnuje představu o vzdělávací cestě jako prostředku k dosažení konkrétní profese. Sama jej uvozuje, když mluví o jeho nedávném vzniku: „*Kdybyste mi mohla říct, jaké máte plány po střední škole, co byste chtěla dělat?*“ ... „*No právě jsem o tom mluvila se školní psycholožkou. Já jsem byla tak nějak rozhodnutá, že když nebudu vědět, tak půjdu na ty humanitní studia tady na Karlovku a právě jsme se bavily a ona mi navrhla, že bych mohla jít studovat etopedii, a právě to je takový zajímavý, že by mě*

to mohlo hodně bavit, jakože to zní dobře.“

Odpověď na otázku srovnatelnou s otázkou „Jakou profesí byste se v budoucnosti chtěla živit?“ pak blíže konkretizuje představu o plánované profesi: „*A už jste nad tím přemýšlela, nebo je to něco novýho?*“ ... „*No mě už jako napadlo, že bych chtěla dělat třeba v dětském domově nebo prostě s dětma, co to nemaj jednoduchý, a tohle mě zaujalo nejvíc.*“ Z textu tedy vyplývá, že představa o profesi se u Anety objevovala pravděpodobně v určitých konturách již dříve, setkání se školní psychologkou jí zřejmě pomohlo ujasnit si konkrétní cestu k jeho dosažení.

K možnostem studia je ještě třeba dodat, že ačkoliv cítí Aneta určité překážky ze strany matky (blíže v kategorii *rodina*), zvažuje možnost studia mimo Prahu (*studium/práce mimo Prahu*): „*Ale mně by to nevadilo, ale ono je to stejně dálkově, jak je ta vejška, to není jako každý den. Já bych klidně jako dojížděla.*“ ... „*A máte to jako i v těch možnostech, nebo spíš počítáte jenom s Prahou?*“ ... „*No já myslím, že bych klidně mohla někde v ČR, že by to jako nebyl problém i jak finančně, tak jinak.*“

Z hlediska navázání zmiňme nejdříve dílčí **zájmy** či zaměření, na něž chce Aneta navázat: „*No tak jako já jsem spíš nikdy nebyla na matiku, fyziku, chemii nebo takovýhle, mě vždycky víc zajímala hudobka, výtvarka a takový.*“ Vylučovací metodou tedy dohází k humanitnímu zaměření. Další důležitou vlastností, o níž mluví, je potřeba či zájem být s lidmi: „*A taky prostě s lidma a já bych jako nemohla bejt třeba zavřená v nějaký místnosti a jenom tam jako sedět a dělat něco s papírama, já bych asi umřela v takovýchhle podmínkách. Já vždycky musím bejt, i když jsem byla menší, tak jsem musela bejt mezi lidma.*“

Vedle těchto dílčích zájmů také Aneta pojmenovává **zakořeněnost**, jež by se dala interpretovat jako **potřeba pomoci druhým, vřelosti nebo také „hlubšího smyslu“**. Potřebu pomáhat ilustruje na vzpomínce z dávnější minulosti: „*To sem byla ještě malá, protože... já už jsem odmala se chtěla orientovat na tu psychologii a tohleto... To bylo hlavně proto, že za mnou všichni chtěli chodit se svejma problémama, tak už jsem si jako nějak zvykla, že jsem pro ně takováto vrba, že všem radím a tak...*“ O důležitosti pomoci dále mluví ve vztahu k motivaci ke svému profesnímu směřování: „*No tak právě proto to chci dělat, no, abych pomohla ostatním.*“ ... „*Je to ten první důvod?*“ ... „*No, jako já nechci dělat nic, co vim, že ostatním nepomůže.*“

Pomáhání druhým hraje roli také v **komplikaci**, která je pro její příběh charakteristická. Původní představa stát se psychologkou (která pomáhá zejména dospělým) se na základě konkrétních důvodů změnila na představu práce etopedky (která pomáhá „problematickým“ dětem). Potřeba pomáhat však zůstává: „*A pak jsem si uvědomila, že vyloženě tu psychologii nechci dělat,*

protože to je hodně s lidma, který si ty problémy sami vytvářejí, a snažit se jim to furt vysvětlovat a oni to zase nepochopí... a vysvětlovat jim to znova. To už vidím jenom teď, co je všechno kolem mě, se na mě žene, ty jo... já bych to asi nemohla dělat jako povolání, já bych se z toho asi zbláznila“ ... „A v čem je jiná ta práce, kterou chcete dělat?“ ... „No protože s těma dětma je to tak, že oni ty problémy maj, že ty lidi si je jakoby vytvářej, a je to takový jako zbytečný, ne jako zbytečný, no prostě zbytečný jim jako pomáhat. A prostě ty děti ty problémy maj a hlavně se jim to odráží do dospělosti a je to všechno ovlivňovaný se všim, nevím, no...“ Aneta na základě tohoto rozlišení nalézá skupinu, které by nejlépe dokázala pomoci. Pomoc potom konkretizuje jako vyřešení problémů, jímž přispěje společnosti jako celku, což je deklaruje v následujícím úryvku: *„To je všechno o vyvíjení té společnosti, že jo, ty děti zase když maj’ problémy odmalička, tak se to s nima táhne celej život a všechno se to na sebe nakupuje a pak sou z toho hrozný problémy a tak. Podle mě je nejlepší to v tom raným věku tohle všechno nějak vyřešit, aby ten člověk mohl v klidu žít, a pak se to všechno odráží do všeho.“*

Shrnutí: *Budoucí profesní projekt* zde obsahuje vlastně dvě profese (včetně té nedávno opuštěné). Návaznost opuštěné profese na *pojetí sebe v minulosti* měla návaznost na zájmy („hudebka“, „výtvarka“, humanitní předměty, „bejt s lidma“) a návaznost na *zakořeněnost* (v *potřebě pomoci druhým, vřelosti nebo také „hlubšího smyslu“*). Návaznost nedávno zvolené profese na *pojetí sebe v minulosti a současnosti* je stejná jako dříve v případě návaznosti na zmíněné zájmy, ale také **odlišná**, byť společného rodu, v případě *zakořeněnosti* (v *potřebě pomoci druhým, vřelosti nebo také „hlubšího smyslu“* došlo k diferenciaci druhých na „dospělé, kterým by nemohla pomáhat“ a „děti, kterým by chtěla pomáhat“). Podstatné tedy je, že se jedná o návaznost zahrnující **změnu směřování**.

Dominika K.

Dominika v kontextu svého ***budoucího profesního*** projektu mluví v odpovědi na otázku po způsobu dosažení plánované profese o konkrétních oborech: *„Co budete dělat po G?“ ... „Mám pár vyhlídnutejch škol, ještě nejsem úplně rozhodnutá. Chtěla bych studovat tělocvik a angličtinu, že bych učila. Ale takovej obor jsem zatím nikde nenašla. Na dvou pedagogických fakultách jsem ho nenašla.“* Otázka srovnatelná s otázkou „Jakou profesí byste se v budoucnosti chtěla živit?“ pak už nemusí padnout, protože o profesi učitelky mluví hned v kontextu studia VŠ.

Dominika podle všeho chce svým profesním projektem navázat na **zájem** a dvě konkrétní *zakořeněnosti*. V první řadě jde o zájem o cizí jazyky („*jdou mi jazyky*“). K tomu je třeba dodat,

že strávila celý předešlý rok v USA. Tuto zkušenost sice hodnotí zčásti negativně na základě zázemí, které tam měla, přispělo to však jistě ke znalosti angličtiny.

Dále pojmenovává *zakořeněnost* v *zájmové linii* (říká o sobě, že je pohybově nadaná a mluví o praktikování různých sportů už od dětství). Z hlediska dlouhodobosti jde v tomto případě o *zakořeněnost* na rozdíl od cizích jazyků, jejichž zábavnost spojuje až se střední školou a studiem v zahraničí.

Klíčovou *zakořeněnost*, na niž by chtěla navázat, pojmenovává hned na několika místech: „*Potřebovala bych nějakým způsobem pomáhat lidem... Prostě bych potřebovala nějak pomoci.*“ Tuto potřebu dále rozvíjí a odůvodňuje v následujícím úryvku: „*Já jsem spíš si říkala, že od čeho tady vlastně jsem. Naši mi dávali vždycky hrozně moc a lidi kolem mě, do mě investovali taky dost ze sebe. Tak si říkám, že bych jim to chtěla nějakým způsobem vrátit. Jak jim, tak i pomoci dál. Jednak sobecky pro sebe, abych z toho měla dobrou pocit, ale taky proto, že mám pocit, že bych potřebovala svoje schopnosti nějak posunout dál.*“ Jde tedy o *zakořeněnost* spadající do kategorie *potřeba pomoci druhým, vřelosti nebo také „hlubšího smyslu“*. Učitelství pro ni potom představuje způsob, jak ona sama dokáže druhým nejlépe pomoci: „*Třeba to učitelství je takový, že to není tak, že učitel pomůže každému. Že naučí tu třídu a můžou být případy, kdy se tomu studentovi dostane blíž a on po něm pak může i chtít pomoci. I to, že má nějaký vliv na ty mladý lidi, že jim jako může otevřít oči nebo tak.*“

Dominika ve své minulosti vztažené k profesní orientaci zmiňuje podstatnou *komplikaci*. Dlouhou dobu si totiž myslela, že převezme otcovu firmu s technickým zaměřením: „*Já jsem si vždycky myslela, že budu pokračovat v tom, co dělal táta, táta by si to asi taky přál. Ale zjišťuju, že si nejsem úplně jistá, že by mě to naplňovalo.*“ ... „*A co byste potřebovala dělat, aby vás to naplňovalo?*“ ... „*Potřebovala bych nějakým způsobem pomáhat lidem.*“ Zde tedy znovu potvrzuje *zakořeněnost* v pomoci druhým, jež je pro ni natolik důležitá, že změnila směr. Jak se později ukáže v průřezové kategorii *rodina*, přestože by byl její otec rád, kdyby, jak říká, převzala jeho firmu, podporuje ji také v tom, co si nakonec vybrala. Další vývoj naznačuje v tom, jak hledala způsob pomáhání, který by jí vyhovoval: „*Přemýšlela jste i nad některýma sociálníma oborama?*“ ... „*Nad psychologii jsem přemýšlela, ale nejsem si jistá, jestli bych to zvládla. Já jsem teďko taková, že mě hrozně rozhodí ty věci. Právě proto chci pomáhat, protože mě to třeba trápí. Ale nejsem si jistá, že bych to psychicky unesla, jako třeba psychologka.*“ Její pojetí pomoci a snášení utrpení, o kterém mluví, pak potvrzuje učitelství jako vhodnou alternativu.

Shrnutí: *Budoucí profesní projekt* obsahuje vlastně dvě profese (včetně té nedávno opuštěné). Návaznost opuštěné profese na *pojetí sebe v minulosti* byla povahy *zakořeněnosti* (v *rodinném kontextu*). Návaznost nedávno zvolené profese na *pojetí sebe v minulosti a současnosti* je zcela **odlišná**, a to povahy návaznosti na zájem o cizí jazyky a povahy *zakořeněnosti* (*zájmová linie, potřeba pomoci druhým, vřelosti nebo také „hlubšího smyslu“*). Podstatné tedy je, že se jedná o návaznost zahrnující **změnu směřování**.

Michaela

Budoucí profesní projekt Michaely sdružuje představu o plánované profesi spolu s konkrétním způsobem jejího dosažení: „*Kam máte v plánu jít po G? ... „Já to nemám takhle úplně přesně rozplánovaný, chtěla bych zkusit nějaký herecký školy. Tohle je jediná představa, kterou mám, ne že je to jediná věc, kterou bych chtěla dělat, ale zatím to nemám rozmyšlený, ale určitě si podám přihlášku.“*. Odpověď na otázku srovnatelnou otázkou „Jakou profesí byste se v budoucnosti chtěla živit?“ se pak dozvídáme v souvislosti se smyslem studia na VŠ: „*A zkuste se zamyslet nad tím, proč je dobrý ji mít...je to o uplatnění nebo je to pro vás hodnota to vzdělání...? ... „Tak pro mě je to určitě hodnota, a hlavně kdybych chtěla dělat herectví, tak si nedokážu představit, že bych po SŠ měla jít někam hrát, to bych prostě nezvládla, protože bych neměla žádný zkušenosti, nikdo by mě to jako nenaučil. Takže potřebuju vědět, jak na to.“* Přestože Michaela říká, že herectví není to jediné, co by chtěla dělat, je jedinou konkrétní představou o plánované profesi, kterou se rozhodla navázat na *pojetí sebe v minulosti a současnosti*. V souvislosti s profesí tedy můžeme konstatovat, že si ještě není úplně jistá, ale možná se chce stát herečkou.

Co se týče návaznosti, Michaela pojmenovává **zakořeněnost**, již si uvědomuje od dětství: „*přišlo to tak před pěti rokama, ale jen tak prostě jsem si říkala, že by mě to mohlo bavit, mě už od malička bavilo připravovat divadélka a tyhle věci. Jako já nemívám trému nikdy. Myslím, že bych v tom mohla bejt dobrá.“* Jde tedy o **zájmovou linii**. Tuto inspiraci světem divadla chce Michaela potvrdit konkrétními kroky, které by ji přiblížily k plánované profesi: „*Tak začala jsem víc chodit do divadla, abych jako viděla, jaký hry by mě lákaly. Budu mít učitelku herectví, ještě budu mít učitelku zpěvu...“* Přestože ohledně cesty herectví vyjadřuje určitou nejistotu, ukazuje se tato cesta zatím jako jediná konkrétní k potvrzení toho, co ji baví („*fakt nevím, co bych mohla jiného zkusit*“).

Velmi důležitá **komplikace** týkající se jejího profesního směřování nastala před několika lety. Michaela byla vrcholovou volejbalistkou a dlouhou dobu to vypadalo, že touto cestou půjde i

po gymnáziu. Pak ale přišlo několik úrazů a kvůli tomu poslednímu musela hraní opustit. Tuto událost ale podle všeho zpětně hodnotí jako vítanou změnu směru: „*Já jsem nad tím přemýšlela a pro mě to možná byl signál, proč skončit. Každý dva roky jsem si říkala, jestli neskončit. Já jsem se nedokázala pořádně rozhodnout, jestli nepřejít do jiného týmu, ale zase jsem nechtěla odejít z toho mého... a to už byl druhý úraz za dva roky, každý prázdniny se mi něco stalo... Jo, myslím, že to tak mělo být. Už ten první úraz byl nějaký signál... Něco jako osud?... Já si to myslím.*“ Odchod z vrcholového sportu tedy představuje podstatnou změnu směru.

Shrnutí: *Budoucí profesní projekt* Michaely tedy obsahuje dvě profese (ta druhá je před několika lety opuštěná). Návaznost opuštěné profese na *pojetí sebe v minulosti* byla povahy *zakořeněnosti* (v *zájmové linii*). Návaznost nově zvolené profese na *pojetí sebe v minulosti a současnosti* je zcela **odlišná**, byť stejného rodu, tedy *zakořeněnosti* (*zájmová linie*). Podstatné tedy je, že se jedná o návaznost zahrnující **změnu směřování**.

4.2.3 Typ 3: *Postupně vyjasňovaná návaznost*

V následujícím textu podobně jako v předešlých typech představ následuje analýza rozhovorů s jednotlivými respondenty odpovídajícími tomuto typu. Z hlediska struktury po uvedení *budoucího profesního projektu* následují úryvky rozhovorů odpovídající *pojetí sebe v minulosti a současnosti* v podobě *zakořeněností* či zájmů, analýza je uzavřena popisem konkrétní komplikace, popř. citacemi, které ji dokládají.

4.2.3.1 *Návaznost je věcně zcela nesourodá nebo jen povrchní*

Isabel

Budoucí profesní projekt Isabel obsahuje několik možností plánovaných profesí i způsobu k jejich dosažení. Pro jejich různorodost se však v úvodu ukazuje určitá nejistota: „*Co máte v plánu dělat po G?*“ ... „*To ještě nevím. Jsem právě doufala, že se tam (u psycholožky) něco dozvim. Jsem humanitně a umělecky zaměřená.*“ Jedna z dalších otázek pak ještě odhaluje jednu z možností: „*Je pro vás myslitelný, že byste studovala mimo Prahu?*“ ... „*Přemýšlela jsem, že bych studovala v USA nebo v Anglii.*“ Poprvé se zde objevuje možnost ***studia/práce mimo Prahu*** vyjadřovaná jako cesta k dosažení plánované profese.

Otázky srovnatelné s otázkou „*Jakou profesí byste se v budoucnosti chtěla živit?*“ pak odhalují jednotlivé činnosti v rozmezí zmíněného zaměření, ale také zcela mimo ně: „*Jak to máte s prací s lidma?*“ ... „*Jo je to důležitý*“ ... „*Kdybyste si mohla představit ideální práci, jaká by byla?*“ ... „*Ráda bych pomáhala těm lidem.*“ ... „*A napadá vás něco konkrétního?*“ ... „*Ráda bych jezdila*

třeba do Afriky a tam bych nějak pomohla. Nebo jako učitelka, tím bych taky pomohla těm dětem, že bych je něco naučila.“ ... „My máme známý třeba v Nepálu, tak mě napadlo, že bych tam jela, tak mám tu možnost tam jet.“ Jet do Afriky nebo Nepálu jsou tedy další možnosti spadající do kategorie **studium/práce mimo Prahu**, v tomto případě zřejmě jako možnost charitativní práce. K práci v zahraničí ještě třeba dodat, že kromě pomoci druhým uvádí Isabel jako inspiraci práci v mezinárodním prostředí, což se jí líbí např. na práci jejího otce: *„Že vlastně pracuje s lidma z různých zemí a tak.“*

Podobně jako u možností budoucí profese, se v případě **zájmů**, na něž by Isabel mohla navázat, ukazuje velká různorodost: *„Vždycky jsem byla umělecky zaměřená, měla jsem ráda hudbu, zpívala jsem, kreslila jsem, keramiku jsem dělala. A teď jsem taky a taky humanitně, mám ráda jazyky a tak.“* Umělecké zaměření pak ještě přibližuje konkrétními činnostmi: *„Ráda kreslim, ale i ráda něco zařizuju, třeba i pokoj, kde co má být nebo tak. Ráda radím lidem s oblečením.“*

Možnosti pomoci např. dětem v Africe potom staví na inspiraci pomocí celebrit: *„To mám až teď z internetu, když třeba nějaký celebrity pomáhaj... Tohle jsem četla na webu drbárna, tam se píše o těch celebritách, to mě zajímá. Je to hezký, když čtu, že někdo někomu pomoh, taky bych chtěla něco takovýho udělat.“* Jako jeden z cílů si klade kladný dopad na své okolí: *„Chtěla bych bejt vzorem.“* Z rozhovoru není jasné, nakolik je tato potřeba prospěšnosti dlouhodobě uvědomovaná, proto nebyla označena jako *zakořeněnost*.

Isabel tedy uvádí určité množství zájmů a potřeb, způsobů jak na ně navázat, stejně jako možností, jakou by mohla dělat jednu práci. Sama si však zřejmě není jistá, čemu dát přednost, což mj. dokládá doufáním v pomoc školní psycholožky (*„Jsem právě doufala, že se tam něco dozvim.“*). Celkově by se tak **komplikace** její představy o profesní budoucnosti dala vystihnout jako nevyjasněnost.

Shrnutí: *Budoucí profesní projekt* obsahuje dvě profese, které by mohly být variantami směřování stejného rodu, jimž by mohla odpovídat společná návaznost na *potřebu pomoci druhým, vřelosti nebo také „hlubšího smyslu“* (respondentka o ní ale nemluví jako o *zakořeněné* v této potřebě). Návaznost obou profesí na *pojetí sebe v minulosti a současnosti* je formálně povahy prostých zájmů (jazyky, hudba, zpěv, kreslení, keramika, zařizování pokoje, radit lidem s oblečením, web o celebritách). Podstatné pak je, že návaznost je věcně zcela **nesourodá nebo jen povrchní**.

Max

Max hned v odpovědi na úvodní otázku uvozující jeho **budoucí profesní projekt** mluví o vývoji,

který byl pro jeho představu charakteristický: „Co máte v plánu dělat po G?“ ... „Teď jsme řešili s paní psycholožkou moje budoucí povolání. Vždycky jsem přemýšlel nad diplomacíí, nad mezinárodníma vztahama. Ale teď to neguje to, že uvažuju, jestli je to vůbec pro mě dobrý, ale stejně bych tam měl směřovat do těch humanitních záležitostí, takže i nad tou psychologií jsem přemýšlel, že možná na filosofickou fakultu nebo na VŠE.“ Otázka srovnatelná s otázkou „Jakou profesí byste se v budoucnosti chtěl žít?“ a odpověď na ni se pak v mezích možného studijního oboru váže spíše ke kritériím práce: „Co vás přitahuje na těch školách, které jste zmínil, co očekáváte?“ ... „já zastávám ten názor, že od každého člověka se můžu něco naučit. Od každého získám určitou zkušenost. Poměrně rád pracuju s lidma, nejsem vyloženě jako samotář, že bych si dělal svoje, rád pracuju v týmu, nejsem osamělej vlk, i když jsem jím vždycky chtěl být.“ ... „A na tý práci s lidma... dokážete si představit, že budete pomáhat lidem v té pomáhající profesi?“ ... „Já myslím, že jo, mně nikdy nedělalo problém si povídat s lidma. Lidi se mi občas svěří, mám na ně asi pozitivní vliv, tak by se to dalo využít.“ Na základě zmíněných oborů by tedy Max chtěl zřejmě vykonávat takovou profesi, v níž bude pracovat s lidmi, možná jim pomáhat ve smyslu pomáhající profese, na základě zmíněné VŠE, jak vyplývá z dalšího textu, by se chtěl zřejmě zabývat diplomacíí.

Z hlediska návaznosti uvádí Max svůj vývoj **zájmů** v minulosti, který si uvědomil při psaní slohové práce: „Já jsem teď sepsal slohovou práci na volbu povolání a popsal jsem tam svůj vývoj vlastně... já jsem jako malej byl umělecky zaměřenej i teď jsem umělecky zaměřenej. Takovýty dětský sny, kdy chce člověk být režisér, herec nebo úžasnej muzikant, tak já jsem chtěl být herec, pak na mě přišlo režisérství a pak jsem chtěl dělat hudbu a to jsem chtěl být hudebníkem, ale postupně jak se to vyvíjelo, tak jsem o tom začal uvažovat racionálně a dostal jsem se k té diplomacii, možná ta psychologie.“

Umělecké zaměření z minulosti Max opustil a na základě toho, že o tom začal více „přemýšlet“, se dostává k humanitnímu zaměření, což má zřejmě spojené s prací s lidmi.

Vzhledem ke **komplikacím**, které z rozhovoru vyplývají, jde o nevyjasněnou představu o profesní budoucnosti. Nejdříve totiž Max mluví o tom, že by rád opustil zaměření na mezinárodní vztahy a pustil se humanitním směrem, možná k psychologii. Ve výčtu možností studia ale stále uvádí VŠE, což později konkretizuje jako diplomacii. Pro podobnost diplomacie s mezinárodními vztahy se tedy otvírá otázka ujasnění cílů. Další nejasnost se objevuje u smyslu studia VŠ a později i výkonu konkrétní. Max nejdříve mluví o důležitosti pomáhání nebo obklopení lidmi v jeho životě, vedle toho však stojí důležitost uplatnění: „Mám pocit, že

každý chce vydělávat, dnešní doba se pochopitelně točí jen kolem peněz, kolem vlastního požitku, ale vlastně bez té VŠ se člověk už pořádně neuživí. Dneska je taková konkurence, že je to taková honba za penězi“ ... „takže je to o tom uplatnění?“ ... „No spíš o tom uplatnění pak v té následující práci, ale ta doba je taková, že ten titul nepomůže.“ Max sice používá třetí osobu, ale zdůrazním-li, že se ptám na jeho motivaci, dá se jeho komentář vztáhnout i k motivaci jeho samého. Další nejasnost se v tomto tvrzení objevuje v tom, že na jednu stranu mluví o studiu VŠ kvůli uplatnění, v závěru pak ale říká, že mu titul k uplatnění nepomůže, protože doba je taková.

Shrnutí: *Budoucí profesní projekt* obsahuje dvě alternativní profese. Návaznost obou profesí na *pojetí sebe v minulosti a současnosti* je formálně povahy prostých zájmů (práce s lidmi, umělecké zaměření). Podstatné tedy je, že návaznost je věcně zcela **nesourodá nebo jen povrchní**.

4.2.3.2 Návaznost je charakteristická potřebou odložit volbu směřování

Dominika L.

Dominika představuje svůj *budoucí profesní projekt* odpovědí na otázku po dosažení plánované profese jako částečnou jistotu ve smyslu zaměření: „*Co máte v plánu dělat po G?...*“ „*Tak mě baví humanitní obory, ale jinak nemám představu.*“ Otázka srovnatelná s otázkou „*Jakou profesí byste se v budoucnosti chtěla živit?*“ pak nemůže logicky úplně navazovat, jde spíše o kritéria, která by její profese měla mít: „*V jakých ideálních podmínkách byste nejradši pracovala?*“ ... „*Určitě pracovat s lidma, nechtěla bych být v nějaký výzkumný laboratoři, někde si tam něco pitvat nebo tak. Aby ti lidi byli příjemný, aby tam nebylo nějaký až moc velký soutěžení mezi sebou, nějaký velký rozepře, prostě pohodová atmosféra.*“ ... Dále pak jde o určitou inspiraci pomáhajícími profesemi: „*Máte to taky tak, že byste chtěla pomáhat lidem?*“ ... „*I jim pomáhat i být v jejich společnosti, ale radši pomáhat, radit nebo tak.*“ Dále v rozhovoru na téma pomáhání Dominika říká, že prospěšnost pro ni není nejdůležitějším aspektem: „*A co je teda nejvíc důležitý?*“ ... „*Aby mě to nějak zajistilo.*“ Pro shrnutí tedy řekněme, že prostřednictvím zřejmě humanitně zaměřené VŠ by chtěla dosáhnout profese, v níž bude obklopená lidmi, nebude ji stresovat a především ji zajistí.

Dílčí **zájem**, který Dominika pojmenovává, spočívá v humanitně zaměřených předmětech: „*Já jako malá jsem hodně tančila a sportovala, to nějak nevyšlo, tak jsem šla na G. Doted' tancuju, už jsem se přeorientovala, dřív mě bavila chemie a biologie a teď mě baví ty humanitní, dějepis.*“ Kromě humanitního zaměření ještě Dominika v souvislosti s inspirujícími osobami či

událostmi mluví o studiu své sestry: „*Ta psychologie, ona říká, že je to hodně zajímavý a že jí to hrozně baví. Furt jezdí na nějaký výjezdy s lidma.*“ Další inspirací je potom studiem jejího přítele: „*on studuje na UK politologii, to je fakt dobrá škola, tak bych se mu ráda trochu vyrovnala.*“ Z těchto inspirací tedy vyplývá, že by ráda studovala obor, který ji bude bavit a bude obklopena lidmi (jako sestřina psychologie) na škole, která má úroveň (jako přítelova politologie na UK).

Nyní však několik slov ke **komplikaci** spojené s nejasností. Přestože Dominika mluví o jistotě alespoň v zaměření, protože ji baví humanitní předměty, není v tuto chvíli jisté, na co jiného by chtěla navázat. Uvádí sice jako inspiraci studium psychologie její sestry, jako o konkrétní možnosti pro ni samu o ní ale nemluví a celkově v souvislosti s výběrem vysoké školy říká: „*Určitě (je to důležité). Já vůbec netuším, kam půjdu.*“. Jako své životní přesvědčení považuje za důležitý život v přítomnosti: „*já spíš žiju tou přítomností, že se moc neohlížím na minulost ani na budoucnost. Mě otravuje, když všichni řeší, co bylo a co bude.*“ Není sice jisté, nakolik toto přesvědčení spojuje s volbou školy, vedle vyslovené nejistoty ohledně dalšího směřování spíše odkazuje k nevyjasněné představě.

Shrnutí: *Budoucí profesní projekt* zde neobsahuje profesi, jen humanitní směřování. Návaznost humanitního směřování na *pojetí sebe v minulosti a současnosti* je povahy prostého zájmu (humanitní předměty, dějepis, sestřin studijní obor, kvalita školy přítele). Podstatné však je, že návaznost je charakteristická více či méně explicitní **potřebou odložit volbu směřování**.

Eva

Otázka způsobu dosažení plánované profese uvozující **budoucí profesní projekt** v případě Evy směřuje k ne zcela jasné představě o budoucí profesi stejně jako o způsobu jejího dosažení: „*Mohla byste mi říct, jaký máte plány, co byste chtěla dělat po G?*“ ... „*No to já právě jsem nerozhodná, teď jsem se o tom bavila s paní psycholožkou a přišly jsme na to, že určitě bych nechtěla matiku, fyziku a tyhleto technický věci, počítání a tak. Spíš humanitní, spíš přírodovědný... No vidíte, mám to zmatený, tak humanitní studia, jako psychologie, sociologie a právě jsme vymyslely, že se podívám na vysokou školu humanitních studií, že možná by to bylo fajn.*“ Otázka srovnatelná s otázkou „Jakou profesí byste se v budoucnosti chtěla živit?“ potom zcela logicky nemůže být tak konkrétní ve smyslu profese, ale spíše musí mířit ke kritériím, která by jí vyhovovala: „*Kdybyste si měla představit to ideální povolání, tak v jakých podmínkách byste nejradši pracovala, jako s lidma nebo sama*“ ... „*No třeba asi bych nechtěla pracovat v nějaký firmě, sedět v kanceláři, ale zase úplně jako sama za sebe taky ne, jako mít*

celou tu váhu na sobě, no nevím no, možná jako menší nějaký kolektiv.“ Pojmenujme tedy Evinu plánovanou profesi tak, že se chce žít jako ta, která ve své profesi využije humanitní vzdělání.

Eva v kontextu *pojetí sebe v minulosti* pojmenovává **zájem**, jenž by se v jejím případě dal označit jako humanitní směřování. *„No mě vždycky bavily takovýty flákačský, jestli to tak můžu říct, výtvarka, hudebka, čeština...“* Při dotazu na to, co znamená „flákačský“, dále Eva mluví o tom, že ji tyto předměty nebavily proto, že by tam nic nemusela dělat, ale proto, že k nim zkrátka měla lepší vztah.

Komplikaci rozhodování ve svém vyprávění Eva asi nejlépe vystihuje v této větě: *„Já jako prostě nemám nějaký cíl, jako třeba někdo teď už ví, že chce dělat tohle, tak to já absolutně nejsem.“* Poukazuje tak na nejasnost směřující ke konkrétnímu oboru nebo profesi. Jako o komplikaci mluví o rozhodování také v širším slova smyslu: *„Pro mě je vůbec každý rozhodování těžký, protože jsem hrozně nerozhodnej člověk a vždycky hrozně zvažuju, co proti a co pro. A i když se nějak rozhodnu, tak i zpětně se rozhoduju, jestli jsem udělala správně, jestli tohle je dobře. Takže se bojím všech voleb, vlastně se bojím i výběru tý vejšky, vlastně se bojím, že mě to nebude bavit a vyberu si úplně špatně.“*

Navzdory tomu, že se potýká s určitými nejasnostmi, je si jistá výše zmíněným humanitním směřováním. To dokládá ve svém vyprávění, když jasně pojmenovává dobu, kdy si uvědomila, že chce takto směřovat: *„No ale tak v osmý devátý třídě jsem si říkala, jak je to úplně v klidu, a proto jsem šla na G, protože nebylo nic, co by mě jako víc bavilo, měla jsem to ve všem tak jako stejný, i ty první roky na G jsem měla stejný známky ve všem, to byl jako takovej průměr. Ale až ve třetíku jsem si začala uvědomovat, že právě ty přírodovědný vědy pro mě vůbec nejsou. To jsem pochopila až tady na tom G, předtím jsem to nechápala rozdílně.“* Fakulta humanitních studií, kterou jí školní psycholožka pomohla najít, tak vlastně potvrzuje toto objevené směřování. Ještě je třeba dodat, že kromě potvrzení záliby humanitních věd, Eva vidí studium na VŠ jako prostředek k ujasnění dalšího profesního směřování: *„No asi jako že se už fakt budu rozhodovat, co v ní budu dělat, ne teda celý život, ale aspoň nějakou tu práci, třeba nějaký obecný rozhled, prostě ještě větší, to se hodí vždycky.“*

Shrnutí: *Budoucí profesní projekt* obsahuje profese (historik, psycholog, sociolog) jen jako implicitní varianty vyústění humanitního vzdělání. Návaznost humanitního směřování na *pojetí sebe v minulosti a současnosti* je povahy prostého zájmu („výtvarka“, „hudebka“, „čeština“). Podstatné však je, že návaznost je charakteristická více či méně explicitní **potřebou odložit**

volbu směřování.

Gabriela

Budoucí profesní projekt Gabriely neobsahuje konkrétní vyslovenou představu o profesi ani o jejím dosažení: „Co máte v plánu dělat po G?“ ... „Nejsem vůbec rozhodnutá, tak jako balancuju mezi přírodníma a humanitníma vědami, ale asi teď víc přemýšlím o přírodovědecký fakultě na UK.“ Prohlubující otázka srovnatelná s otázkou „Jakou profesí byste se v budoucnosti chtěla živit?“ tak opět musí mířit spíš ke kritériím, které by měla mít: „Když se zamyslíte nad ideální prací, kterou byste jednou mohla dělat, s čím nebo s kým byste nejradši chtěla pracovat?“ ... „No určitě s lidma, nejsem žádnéj sólista.“ Tato odpověď nesměřuje k žádnému oboru, návaznost je potom potřeba hledat prostřednictvím *pojetí sebe v minulosti*.

Zájmy z minulosti opět neodhalují žádné konkrétní zaměření: „No já jsem byla už odmalička, buď jsem chtěla být veterinářka, nebo herečka, takže jsem byla tak zvláštně profilovaná, no nevím.“ ... „A zájmy jste měla jaký?“ ... „No umělecký a zároveň jsem si třeba ráda četla encyklopedie, takže já jsem odjakživa byla takhle napůl.“ Při otázce na prospěšnost plánované profese ji Gabriela považuje za důležitou. Z rozhovoru však vyplývá, že potřeba hlubšího smyslu se zde objevuje spíše jako zájem nikoliv jako dlouhodobě uvědomovaná *zakořeněnost*: „No to určitě, mě by bavilo pomáhat lidem nebo zvířatům nebo přírodě. To bych určitě chtěla, aby to mělo nějaký větší smysl.“

Jako **komplikace** jejího rozhodování se jeví dlouhodobě uvědomované hledání té správné cesty coby řešení nevyjasněnosti. Nejdříve o tomto hledání mluví v souvislosti s obavou do budoucna: „No já se jako bojím, že se rozhodnu špatně... Taky se bojím, že nejsem dost dobrá a takovýto věci. Ale je to taky tím, že jsem ještě nenašla něco, co mě bude bavit. Ale já se bojím, že to nenajdu ještě dlouho, že to najdu až po vejšce, když už budu třeba pracovat“. Dlouhodobost hledání Gabriela potvrzuje při pohledu do minulosti: „A jak dlouho hledáte?“ ... „No v podstatě už od té doby, co nad tím už nějak vážněji uvažuju, nad tou vejškou a všema těma věcmi tak jako víc uvažuju...“ ... „Tak třeba teď od třetáku?“ ... „To dyl, třeba už od té devátý třídy na ZŠ.“

Shrnutí: *Budoucí profesní projekt* profese neobsahuje, jen alternativní směřování. Návaznost humanitního i přírodovědného směřování na *pojetí sebe v minulosti a současnosti* je povahy prostého zájmu (odjakživa byla „takhle napůl“, umělecké zájmy, ráda četla encyklopedie). Podstatné však je, že návaznost je charakteristická více či méně explicitní **potřebou odložit volbu směřování** (hledá od deváté třídy).

Honza

U Honzy otázka dosažení plánované profese coby součást **budoucího profesního projektu** odhaluje několik možných variant: „*Tak mě by zajímalo, co chcete dělat po G, jaký máte plány?*“ ... „*No já to mám takový trochu zobecněnější po tý maturitě, že mám tři nebo čtyři vysoký školy, na který bych chtěl. Je to jaderná fyzika, architektura a pak marketing, management.*“ Navazující otázka srovnatelná s otázkou „Jakou profesí byste se v budoucnosti chtěl živit?“ pak nesměřuje ke konkrétním povoláním, ale spíše k podmínkám, které by mu vyhovovaly: „*Já bych si jako tak představoval firmu, s velkým rozšířením, různý obory. Mohl bych to jako dělat s vejškou, ale to asi ne. Ideální by bylo dva ve vedení, s kamarádem. No a ty lidi, aby se, když řeknu přesný číslo, tak tisíc lidí, aby tam pracovalo.*“ Honza by tedy vystudoval rád jednu ze zmíněných VŠ, jako možnost budoucí profese pak uvádí vlastnictví větší firmy.

Svým **budoucím profesním projektem** by podle všeho chtěl navázat na dílčí **zakořeněnost** v **zájmové linii**, konkrétně jde o zájem o matematiku: „*Tak na základce jsem měl dobrej vztah k matice, já jsem přestoupil na základku s matematickým zaměřením, pak na gymplu matika, matematickej seminář.*“ Dá se říci, že matematika je vlastně pojítkem jím volených oborů. Další podstatnou skutečností, již Honza zmiňuje, je inspirace technickým zaměřením práce jeho otce: „*No ted' asi trochu od táty, jak jsem dělal ty testy* (pozn.: testy profesní orientace), *tak tam byl jako technik, inženýr, tak jako po tý technický stránce mi to přijde zajímavý, tomu bych se určitě zčásti chtěl věnovat.*“ Jde tedy o **zakořeněnost** v **rodinném kontextu**.

Z hlediska **komplikace**, jež je pro jeho vyprávění o profesním rozhodování charakteristické, je nejvýstižnější „zobecněnost“ oborů, jak sám říká, tedy v určitém smyslu nevyjasněnost. Při odpovědi na prohlubující otázku na priority v oborech tuto nevyjasněnost přibližuje: „*A s tím, že jste pohodář, taky souvisí ta různorodost těch plánů, že si nejste jistej? Nebo jste si jistej tím, co byste chtěl nejvíc?*“ ... „*No na to se to hodně váže, že jako by se vždycky nemůžu rozhodnout, do čeho jít, začnu dělat všechno najednou, pak najednou zjistím, že něco bylo úplně k ničemu. Se zaměřím na jedno téma a pak zjistím, že jsem zanedbal něco, tak nemůžu dokončit ani to jedno. Ale pak zjistím, že můžu nějak navázat*“.

Shrnutí: *Budoucí profesní projekt* obsahuje na první pohled jednu profesi. Návaznost profese má na první pohled povahu **zakořeněností** (v **zájmové linii** a v **rodinném kontextu**). Podstatné však je, že návaznost je charakteristická více či méně explicitní **potřebou odložit volbu směřování** (neví, zda v plánované firmě uplatní jadernou fyziku, architekturu, marketing nebo

management, otcově technické stránce by se chtěl věnovat jen zčásti, vždycky se nemůže rozhodnout, začne dělat všechno najednou, pak nemůže dokončit ani jedno a až nakonec zjistí, že může nějak navázat).

Marek

Marek při otázce po způsobu dosažení plánované profese, tedy o svém *budoucím profesním projektu*, mluví o dvou možnostech: „*Co máte v plánu dělat po G?*“ ... „*No na vejšku určitě, a pokud vejška nevyjde, tak bych chtěl někam odcestovat třeba na rok, nebo spíš pracovat, ale hlavně se naučit jazyk, takže třeba do Anglie...*“ Vedle studijní cesty zde tedy hraje roli cesta do zahraničí, tedy *studium/práce mimo Prahu*. Odpověď na otázku srovnatelnou s otázkou „Jakou profesí byste se v budoucnosti chtěl živit?“ pak spíše odhaluje podmínky, ve kterých by rád pracoval: „*Když se zamyslíte nad tím, co byste jednou mohl dělat, tak s kým nebo s čím byste chtěl dělat.*“ ... „*Tak práce venku jako na stavbě, to asi ne, spíš s počítačem možná práce, kolektiv mi nevadí a šéf aby byl příjemnej.*“ Jak Marek jinde v rozhovoru zmiňuje, ještě o budoucí profesi úplně vážně nepřemýšlel, jde tedy pravděpodobně o podmínky práce čerstvě formulované.

Co se týče studijní cesty, tedy konkrétně žurnalistiky, chtěl by Marek navázat na nedávno objevený dílčí **zájem**: „*Tak to vzniklo tady díky semináři a díky pani profesorce, která je jako v pohodě, sem si myslel, že to bude dobrý jako a je to právě i o těch médiích a chodíme na takový exkurze třeba do televize plus pořád sem chodí někdo z novin, kdo se tomu věnuje, takže to je takový rozmanitý, no baví mě to, no.*“ Co se týče psaní textů jako takového (které se mi jako tazatelce první asociovalo se žurnalistikou), tak to zřejmě není to, co by jej na žurnalistice oslovilo: „*Rád píšete?*“ ... „*No psaní moc ne, ale baví mě číst dost.*“ Zaujal jej tedy seminář, na kterém našel něco, co by jej mohlo bavit.

Další možností je tedy cesta do zahraničí, u níž si je možná o něco jistější. Tuto prioritu dokládá v souvislosti s tím, že rodiče nabídli cestu do zahraničí jeho bratrovi, který musel zanechat studia: „*Jako já bych jel určitě, kdyby mi to nabídli a nevěděl bych, na jakou školu jít. Kdybych něco zkazil, tak bych jel hned. Mnohem radši než se hlásit na vejšku. Jako kdybych šel na tu jazykovou vejšku, tak bych se naučil perfektně anglicky a pak bych se vrátil, tak by to bylo mnohem lepší tam jít potom.*“ Vycestování jako mezičlánek ve vzdělání coby prioritu ještě dále specifikuje: „*A získat na to jinej pohled, dát si odstup, odpočinout si od studia a pak bych přišel třeba na nějaký školy.*“ Marek tuto variantu tedy pojímá jako cestu k dosažení plánované profese v tom smyslu, že na základě jiného pohledu a odstupu by se mu pak lépe hledalo a

rozhodovalo pro konkrétní školy. Kromě této motivace, je zde ještě dílčí zájem, na nějž by chtěl navázat, tedy zájem o jazyky („*zaměření budou ty jazyky*“).

Komplikace jeho vyprávění o profesním rozhodování tedy, jak vyplývá z předchozího textu, jednoznačně spočívá v nevyjasněnosti. Nevyjasněnost Marek explicitně vyjadřuje hned na dvou místech. První se týká způsobu hledání oborů: „*No já jsem žádnou nehledal, jako zaměření budou ty jazyky a ňák ta žurnalistika.*“ Na dalším místě spojuje své hledání s pojetím sebe v minulosti v kontextu hledání profesní orientace: „*Veterinář sem chtěl bejt a právník jako po tátovi... to jsem zavrhnul ted', protože humanitní studia nejsou nic pro mě, to samý dějepis, a veterinář, to mě taky přešlo, protože biologie nějak... A jako možná, možná chemie. Jako ta mně sice jde a baví mě, ale ne, abych to bral dopodrobna asi. Přece jenom je to těžký už ted'...*“

Shrnutí: *Budoucí profesní projekt* obsahuje jednu profesi jen jako implicitní vyústění jednoho ze směřování. Dále pak obsahuje alternativní směřování („*jazyková vejška*“). Návaznost první varianty na *pojetí sebe v minulosti a současnosti* je povahy prostého zájmu (letošní seminář o médiích ve škole), návaznost druhé varianty na *pojetí sebe v minulosti a současnosti* je povahy prostého zájmu (aby mu rodiče nabídli cestu do zahraničí jako bratrovi, když musel zanechat studia). Podstatné však je, že návaznost je charakteristická více či méně explicitní **potřebou odložit volbu směřování**.

Pavel

Pavlova představa o ***budoucím profesním projektu*** je uvozena hrubou představou o dosažení možné budoucí profese: „*Co plánujete dělat po maturitě, jaký máte nápady?*“ ... „*No já to mám trochu složitější, protože každej tak nějak tuší, co by chtěl dělat, ale já jasno nemám. Já vím, jako co bych nechtěl... fyziku chemii, matematiku. Mám rád psaní, svým způsobem i dějiny, ale ne takovou tou nudnou formou... dělám třeba historický šerm, takže takovou aktivnější... Ale chtěl bych pracovat s psáním, s hlavou, s fantazií a takhle, což právě ta matematika, tam to moc nevidím.*“ Odpověď na prohlubující otázku pak potvrzuje představu o rysech, které by studovaný obor měl mít: „*Tak to není zas tak, že byste úplně nevěděl.*“ ... „*Mám tak z poloviny vyhráno, ale někdo chce třeba na ekonomku a připravuje se na to, tak to já říct nemůžu a právě už je třeták, tak by to chtělo a já pořád ty VŠ nevím.*“ Otázka srovnatelná s otázkou „*Jakou profesí byste se v budoucnosti chtěl živit?*“ potom otevírá jeho úvahy o vhodných podmínkách: „*S kým nebo s čím by vám bylo blízky pracovat?*“ ... „*Nad tím jsem úplně nepřemýšlel, ale myslím, že by mi bylo blízky pracovat v nějakém týmu třeba, neříkám, že bych ho musel vést, i když by to nemuselo být úplně špatné. Nejsem si jistý, jestli bych vydržel osm hodin denně sedět*

v kanceláři u počítače. Byl bych rád, kdyby to bylo venku mezi lidma, kdyby se při tom cestovalo a hodně různorodých aspektů, ne monotonní práce, to by mě strašně ubíjelo. V tom kontaktu s lidmi mám jasno, to by bylo lepší. A pomáhat lidem jako třeba právník, to by nemuselo být úplně špatný.“ Konkrétní profesí si tedy jistý není, ale podobně jako většina jeho spolužáků potřebuje volnost v profesi, nesedět v kanceláři, být v kontaktu s lidmi.

Pavlův **zájem**, na nějž by chtěl navázat, je asi nejlépe vystižen už v úvodu, tedy v tom, co by jednou rád dělal: *„pracovat s psaním, s hlavou, s fantazií a takhle“*. K tomuto zájmu došel jednak vylučovací metodou (nebaví jej matematika a příbuzné obory), jednak také tím že mimo jiné v psaní různých textů vidí způsob, jak trávit volný čas.

Komplikace, kterou Pavel popisuje, spočívá v nevyjasněnosti. Pavel sice podobně jako např. Michaela (viz výše) odešel z vrcholového sportu (hokeje), což mu umožnilo další prostor pro rozhodování, téma hledání a ujasňování si své nejen profesní budoucnosti však jednoznačně převládá. Je spojeno s dlouhodobým hledáním toho pravého a překonávání sebe sama: *„Překonat sám sebe, vidím sám sebe jako největšího nepřítele, jako největší překážku, vnímám ty možnosti, který mám a který se mi každý den jako nabízí a je jich opravdu hodně a potom zjišťuju, že je prostě nevyužívám. Já pořád to plýtvám. Kdybych prostě dokázal sám se sebou spolupracovat, tak by to nebyl žádný problém.“* V této souvislosti vyjadřuje také obavu do budoucna: *„Nechtěl bych jako dopadnout jako spousta lidí, že se nárazově našrotí na test, vůbec nad tou problematikou nepřemýšlí, že jim jde o ten titul. Ale bojím se, že to nakonec tak dopadne, protože zatím jsem nenašel žádný obor, který by mě zaujal všema aspektama.“* Jako předmět hledání se tedy jeví správná cesta k profesní budoucnosti, jež by měla podle jeho kritérií být přitažlivá všemi aspekty a nemělo by v ní jít jen o povrchní „získání titulu“.

Shrnutí: *Budoucí profesní projekt* profese neobsahuje, jen humanitní směřování. Návaznost humanitního směřování na *pojetí sebe v minulosti a současnosti* je povahy prostého zájmu (o práci s psaním, s hlavou, s fantazií). Podstatné však je, že návaznost je charakteristická více či méně explicitní **potřebou odložit volbu směřování**.

Tereza

Tereza v kontextu svého **budoucího profesního projektu**, vyjadřuje jistotu v plánu studovat na humanitně zaměřené VŠ, coby prostředku dosažení plánované profese: *„Co máte v plánu dělat po G?“* ... *„No asi bych chtěla na nějakou školu vysokou...“* ... *„A na jakou?“* ... *„No já nemám jasnou představu, co jako bych dělala přesně, ale obory, třeba nějakou tu psychologii, nebo něco takhle humanitně zaměřeného vlastně.“* Otázka srovnatelná s otázkou „Jakou profesí byste

se v budoucnosti chtěla žít?“ pak sice padne v souvislosti s psychologií, v odpovědi na ni se tato možnost ukazuje jako jeden z více nápadů: „A vy jste zmínila psychologii. Máte blízko k práci s lidma nebo vás zajímá obor jako takovej?“ ... „No mě by spíš zajímal asi ten výzkum v té psychologii jako než jako vyloženě nějaké poradenské psycholog.“

Co se týče studia jako takového, během rozhovoru vstupuje do hry **studium/práce mimo Prahu**: „Já myslím, že určitě v zahraničí bych to zkusila, ... že bych už nebyla tady v okolí toho domova, že bych si vyzkoušela, jak to funguje bez rodiny, jako nějaký nový zkušenosti.“ Jak se ukáže také v průřezové kategorii *rodina*, je pro Terezu určitým způsobem významné vyzkoušet si jiné prostředí mimo rodinné zázemí s více sourozenci. Nakolik tuto možnost spojuje se studiem zmíněných humanitních oborů nebo ji pouze vnímá jako mezičlánek ve studiu, není jasné, každopádně se v rozhovoru jeví jako důležitá.

Z hlediska navázání na konkrétní **zájmy** (*zakořeněnosti* Tereza nepojmenovává), nejdříve popisuje vývoj svých zájmů v dětství: „No u mě se to jako hodně střídalo, když jsem byla hodně malá, tak jsem měla ráda zvířata, takže jsem si vždycky představovala, že budu veterinářka nebo něco takovýho, potom vlastně maminka i babička jsou zdravotní sestry, takže jsem vyrůstala v tom prostředí, takže jsem si jako myslela, že budu doktorka, ale teď už si spíš myslím, že už ne, že už jsem od toho odstoupila.“ Po opuštění dětských představ o povolání si začala uvědomovat nepřitažlivost předmětů příbuzných s matematikou: „No určitě, já takovýty přírodní vědy, jako je ta matika, tak jsem s tím měla vždycky problémy na základce“, což by se dalo považovat za začátek humanitního zaměření, současně však dodává, že jí baví i biologie a zeměpis („mě nikdy nebavily ty přírodovědný věci, třeba baví mě biologie, baví mě zeměpis, ale jako ta matika a ta chemie, to už jako moc ne.“). Z hlediska zájmů je také třeba dodat, že mluví o tom, že jí baví vzdělávání jako takové: „Ale mě škola, prostě vzdělávat se bavilo už na základce, a proto jsem šla třeba na to gymnázium.“

Na gymnáziu pak přichází inspirativní seminář, který jí vlastně otevře humanitní obory jako nejvhodnější řešení její momentální nevyjasněnosti, jež představuje hlavní **komplikaci** jejích představ o profesní budoucnosti. „No my máme vlastně seminář humanitní studia, tak máme seminář jako politologii, kde hodně mluvíme o těch humanitních věcech, o té politice, a to mě jako baví.“

Shrnutí: *Budoucí profesní projekt* profese neobsahuje, jen humanitní směřování. Návaznost humanitního směřování na *pojetí sebe v minulosti a současnosti* je povahy prostého zájmu (o letošní seminář humanitní studia- politologie). Podstatné však je, že návaznost je

charakteristická více či méně explicitní **potřebou odložit volbu směřování** (nemám jasnou představu, co jako bych dělala přesně; baví prostě vzdělávat se; baví i biologie a zeměpis).

Tomáš

Tomášův **budoucí profesní projekt** sestává z více variant společných pro níže jmenované **zakořeněnosti**: „*Co máte v plánu dělat po G?*“... „*Nějakou tu VŠ určitě. Myslím, že ty, mezinárodní vztahy. Umím hodně jazyků. Jsem byl ve Francii, pak v USA, takže bych potřeboval udělat ještě nějaký zkoušky z těch jazyků, takový to FCE.*“... „*Proč je pro vás důležitý mít VŠ?*“... „*Abych moh mít lepší zaměstnání, a kdyby to nevyšlo, tak bych třeba vymyslel nějakou zábavnější práci někde u moře nebo tak.*“ Další možnost zmiňuje během rozhovoru: „*Já bych chtěl studovat na nějaký francouzský škole.*“ Není však jasný obor, ani to, zda třeba zmíněné mezinárodní vztahy nechce studovat ve Francii, což by vlastně tyto dvě studijní možnosti sdružovalo do jedné.

Odpověď na otázku „*Jakou profesí byste se v budoucnosti chtěl živit?*“, by pak v prvním případě možná souvisela s oborem mezinárodních vztahů (představa o konkrétní profesi se však spíše jeví jako nejasná), v druhém a možná i třetím případě potom s prací v zahraničí (**studium/práce mimo Prahu**).

Jako zřetelné se jeví pojmenování **zakořeněnosti** v **zájmové linii**, v podobě zájmu o cizí jazyky, jejichž znalost nabyl během několika pobytů v zahraničí: „*Když jsem byl malej, tak jsem žil pět let ve Francii u Paříže, potom dva a půl roku ve Švýcarsku v Ženevě, takže jsem byl bilingvní, už jsem to docela zapomněl, ale občas chodím na francouzské institut, minulý léto jsem byl ve Francii na stáži zase, v Nice na měsíc a to bylo kvůli otcovi, kterej tam pracoval, a teď po prváku jsem chtěl vyjet na výměnný pobyt do USA a tam to bylo dobrý, tam jsem dokončil střední školu, tam mě dali do čtvrtáku, podle věku a tam jsem si taky užil.*“ Některé dlouhodobé výjezdy do zahraničí byly spjaty s rodinnou situací, tedy celá rodina tam žila, proto se dá také mluvit o **zakořeněnosti** v **rodinném kontextu**. Cizojazyčné prostředí se v Tomášově případě zdá být natolik blízké, že mu tato blízkost zřejmě pomáhá v nejasnostech ohledně volby.

Tomáš mluví o nevyjasněnosti jako o **komplikaci** v souvislosti s tím, že potom, co opustil dětské představy o budoucí profesi, vlastně o dalším profesním zaměření moc nepřemýšlel: „*Já jsem o tom právě nikdy moc nepřemýšlel ani teď nevím jako, co chci přesně dělat. Jako když jsem byl malej, tak jsem chtěl být podnikatel, pilot.*“ Podobná odpověď je i na otázku, zda má představu o tom s kým nebo s čím by chtěl v budoucnosti pracovat: „*Ani ne, o tom moc nepřemýšlím, o tom povolání jsem taky nepřemýšlel.*“

Shrnutí: *Budoucí profesní projekt* obsahuje dvě profese. Jeho návaznost na *pojetí sebe v současnosti a minulosti* má pro obě profese povahu *zakořeněnosti*, a to **společných** (v *zájmové linii* a v *rodinném kontextu*). Podstatné však je, že návaznost je charakteristická více či méně explicitní **potřebu odložit volbu směřování**.

4.2.3.3 Návaznost je objevená nedávno

Dominika H.

Budoucí profesní projekt v případě Dominiky obsahuje poměrně konkrétní varianty způsobů, jak dosáhnout plánované profese, jež sama není tolik konkrétní: „*Co máte v plánu dělat po G?*“ ... „*Můj velký plán je odcestovat na univerzitu do ciziny. Ještě nevím na jakou, mám vybraných asi šest univerzit, ale chci jít do Anglie.*“ ... „*Zkuste trochu specifikovat ty obory.*“ ... „*Vybrala jsem si něco mezi managementem, byznysem a developerstvím a pak realitní makléřství.*“ Kromě specifikace oborů tedy jednoznačně vstupuje do hry kategorie *studium/práce mimo Prahu*. V odpovědi na otázku srovnatelnou s otázkou „*Jakou profesí byste se v budoucnosti chtěla živit?*“ se v prvním okamžiku nedozvídáme nic konkrétního: „*Máte v hlavě nějaký konkrétní povolání?*“ ... „*To ještě ne.*“ Až otázka prohlubující nabízí vhled na způsob, jakým by chtěla Dominika pracovat: „*S kým nebo s čím byste chtěla pracovat?*“ ... „*No nevím, spíš bych v tom chtěla být sama, jako podnikat, abych nebyla na nikoho vázaná.*“ Z rozhovoru tedy vychází najevo, že by ráda podnikala v zahraničí.

Z hlediska vyjádření sebe v minulosti Dominika nejdříve popisuje své **zájmy**, na něž by chtěla navázat: „*Vím, že jsem jako malá chtěla vždycky umět hrozně moc jazyků a cestovat. Takže toho se tak nějak držím doted.*“ Na základě těchto zájmů a zřejmě na základě vylučovací metody pak dochází k těmto konkrétním oborům, jak dává najevo: „*No mě tohle asi spíš víc zajímá než ty ostatní obory. Já jsem si to jako vybírala docela pečlivě. Bylo tam něco okolo tří set kurzů právě. Tady to mě zajímalo jakoby nejvíc, že se dá s tím cestovat, a kdybych se tam dostala na tu školu, tak můžu jít ještě na rok na Erasmus do zahraničí jinam, to se mi právě líbilo.*“

Kromě zájmů mluví Dominika také o **zakořeněnosti** ve vztahu k budoucí profesi: „*Rodiče podnikaj, tak se toho jako by držím, že vím, co to obnáší. Vlastně se bojím jít do něčeho jiného, dá se říct.*“ Inspirace prací rodičů tedy představuje *zakořeněnost* v **rodinném kontextu**.

Dominika dále mluví o dlouhodobé nejasnosti ohledně *budoucího profesního projektu* jako o nedávno řešené **komplikaci**. „*Já jako malá jsem měla vysněných hodně prací. Mě hrozně bavilo o tom přemýšlet. Chtěla jsem být právnička, to mě ale teď přešlo... Přemýšlela jsem nad tím, kam chci jít dál, přes zimu... A uvědomovala jsem si už to, že když chci jít do ciziny, tak bych to*

měla začít řešit už teď, protože tam bude hodně problémů, věci, který musím zařídit. Takže jsem se teď už dívala na nějaký ty specifický obory a vybrala jsem si tohle, ani nevím, jak mě vlastně napadlo k tomu se dostat.“ Relativně nedávný vznik tohoto plánu (přemýšlela o tom teď přes zimu) a nejasnost ohledně vzniku (ani neví, jak ji to napadlo) poukazuje na zmíněnou nevyjasněnost.

Shrnutí: *Budoucí profesní projekt* obsahuje jednu profesi. Návaznost profese na *pojetí sebe v minulosti a současnosti* je povahy *zakořeněnosti* (v *rodinném kontextu*) a povahy prostého zájmu (jazyky a cestování). Podstatné je, že **návaznost je objevená nedávno**.

Filip

Filip uvádí svůj ***budoucí profesní projekt*** jasnou představou o způsobu, jak dosáhnout plánované profese, tedy ve volbě VŠ: „*Co máte v plánu dělat po G?*“ ... „*Po maturitě bych určitě chtěl nastoupit na VŠ... Chtěl bych studovat obor obchodní právo. Nebo nějaký školy to mají tak, že je tam spojená ekonomika, management a právo dohromady, takže už mám vybranější asi pět škol.*“. Otázka srovnatelná s otázkou „Jakou profesí byste se v budoucnosti chtěl živit?“ pak přímo nepadla, ale z kontextu vyplývá, že „dělat obchodní právo“ se nevztahuje jen ke studiu, ale také k profesi.

Ve výčtu Filipových **zájmů**, se dozvídáme také dílčí zájmy v souvislosti s jeho minulostí, na něž by chtěl svým profesním projektem navázat: „*Co vás v dětství bavilo za předměty?*“ ... „*Společenský vědy, matika. Já jsem měl víc škol a na každý škole mě bavilo něco jiného. Takže se to střídalo.*“ ... „*A kdy se to ustálilo?*“ ... „*Dá se říct, že až tady na G.*“ Filip v kontextu tohoto „ustálení“ mluví o zaměření na ekonomii jako takovou „*Já jsem dlouho chtěl dělat ekonomku.*“. Filip výčet toho, co jej bavilo v minulosti, doplňuje výčtem současných zájmů: „*Já mám těch zájmů strašně moc. Sportuju, hraju závodně americké fotbal, zároveň hraju na saxofon, baví mě angličtina, je toho hodně, hlavně ty sporty, chodím občas na nějaký ty přednášky právě s dědou, který jsou o dopravě, o lodním obchodu, takže to mě tak svým způsobem baví.*“ Kromě sportovních aktivit se dá vcelku mluvit o dílčích zájmech, jež by směřovaly k plánované profesi.

Filip také pojmenovává nedávno objevenou ***zakořeněnost v rodinném kontextu***. Mluví o ní v souvislosti s ***komplikací***, jež nastala v nedávné minulosti ve smyslu upuštění od nejasnosti. Tuto nevyjasněnost v minulosti Filip popisuje takto: „*Dlouho tady to zaměření nebylo, to se mi projevilo až vlastně ve druháku, kdy jsme ve škole, kdy jsme začali brát právo a to mě bavilo a víc jsem se začal bavit se svým dědečkem, kterej v tomhle oboru dělá.*“ Na kombinaci výše

zmíněných zájmů (společenské vědy, právo, ekonomie) a na *zakořeněnost* v podobě inspirace dědečkovým povoláním, nalézá Filip konkrétní odpověď v oboru obchodního práva.

Shrnutí: *Budoucí profesní projekt* obsahuje jednu profesi. Návaznost profese na *pojetí sebe v minulosti a současnosti* je povahy prostého zájmu (společenské vědy, matematika; nověji přednášky o dopravě, lodním obchodu – s dědou) a nedávno objevené *zakořeněnosti* (v *rodinném kontextu*). Podstatné je, že návaznost je **objevená nedávno**.

V předchozím textu byla popsána hlavní část badatelské práce, tedy uchopení způsobů, kterými si respondenti podle svých vyprávění vytvářejí představy o profesní budoucnosti. Bylo tak činěno na základě jednotlivých kroků popsaných v metodologické části, jejichž vyústěním jsou výše popsané tři typy se svými dimenzemi. Závěry této kapitoly budou coby odpovědi na výzkumné otázky dále rozvíjeny a diskutovány v následujících kapitolách. Aby však byl analytický příběh úplnější, je potřeba nejdříve uvést průřezovou kategorii, již se z níže popsaných důvodů ukázalo jako podstatné postavit do vztahu k té hlavní.

4.3 Průřezová kategorie: *rodina*

Z hlediska metodologického postupu tato kategorie vznikla jako rozvinutí subkategorie pojmenované jako *zakořeněnost*, konkrétně *rodinný kontext*. Tuto *zakořeněnost* však pojmenovávají jen někteří respondenti jako *pojetí sebe v minulosti a současnosti*, na něž by chtěli navázat *budoucím profesním projektem*. Tato kategorie však sdružuje všechny výpovědi respondentů na téma rodina v souvislosti s představami o profesní budoucnosti. Z důvodů popsaných v kapitole *Teoretická východiska* (konkrétně v subkapitole o rodinném zázemí), jejichž podstatou je úzká vztažnost mezi rodinným zázemím a vzdělávacím profesním vývojem jedince, byla tato kategorie vybrána jako průřezová, tedy taková, jež se srovnává s tou centrální, tedy kategorií *souvislosti* vystihující návaznost *budoucích profesních projektů* na *pojetí sebe v minulosti a současnosti*. Odpovídá tak na otázku do jaké souvislosti kladou respondenti své představy o profesní budoucnosti a působení rodiny (tedy zejména rodičů a významných příbuzných).

Pro přehlednost následuje tabulka znázorňující zaměstnání rodičů jednotlivých respondentů.

Tabulka 3 Zaměstnání rodičů

Jméno a typ	Zaměstnání matky	Zaměstnání otce	Zaměstnání/studijní obor sourozenců či

			jiných příbuzných
Anna 1	Technická práce v telekomunikační firmě	Manažer telekomunikační firmy	
Dominika P. 1	V domácnosti	Podnikatel, akcionář, majitel několika firem	Teta: stylistka
Helena 1	Práce ve firmě otce	Majitel firmy na parkovací systémy	
Jakub 1	Učitelka matematiky	Školitel firem	Sestra: studium práv, děda: právník
Johan 1	Majitelka terapeutického centra	Podnikatel	
Karel D. 1	Právníčka	Grafik v Zentivě	
Karel N. 1	Tlumočnice japonštiny	Architekt	
Klára 1	Výtvarnice, vyučující, restaurátorka	Překladatel	
Kristián 1	Práce ve filmové oblasti	Produkční v reklamě	Děda: Produkční v reklamě
Mariana 1	Herečka	Herec	Bratr: Herec, zpěvák
Marie R. 1	Psycholožka	Matematik, ekonom	

Martina 1	Pomoc ve firmě otce	Kominík (majitel společnosti)	
Pavlína 1	Inženýrka	Lékař, neurolog	
Rafael 1			
Sarah 1	Obchodní manažerka	Práce v obchodě se smíšeným zbožím (rozvoz ovoce a zeleniny do restaurací)	
Marie P. 2.1			
Nikola 2.1	Zdravotní sestra	Majitel firmy zaměřené na optometrii	Přítel: herec, zpěvák
Aneta 2.2	Prodavačka oblečení	Podnikatel	
Dominika K. 2.2	Práce ve firmě otce	Podnikatel- výroba světelných systémů ve zdravotnictví	
Michaela 2.2	Poradkyně náměstka primátora	Ředitel technicky zaměřené firmy	
Isabel 3.1	Zubařka	Podnikatel	
Max 3.1	Módní návrhářka	Filmový architekt	

Dominika L. 3.2	V domácnosti	Podnikatel	Sestra: studium psychologie
Eva 3.2	Vyučující českého jazyka na Americké škole	Daňový poradce, účetní	Sestra: mezinárodní vztahy
Gabriela 3.2	Majitelka úklidové firmy	Majitel stavební firmy	
Honza 3.2	Kazatelka ČCE	Technik na ředitelství silnic a dálnic	
Marek 3.2	Práce v nadaci NROS Pomozte dětem	Právník	
Pavel 3.2	Vedoucí oddělení městské části, jež má na starosti zeleň	Finanční analytik v bance	
Tereza 3.2	Zdravotní sestra		Babička: zdravotní sestra
Tomáš 3.2	Pořadatelka kongresů	Obchodník ve firmě na detektory výbušnin	
Dominika H. 3.3	Podnikatelka	Podnikatel, manažer	
Filip 3.3	Finanční poradce	Manažer v automobilové firmě	Děda: obchodní právo

V rámci subkategorie *volnost/podpora vs. tlak/nepodpora* vznikly na základě dimenzí pro lepší vnitřní rozlišení druhy deklarovaného vztahu rodiny k vzniku a vývoji jednotlivých představ o profesní budoucnosti, popř. vztahu respondenta k rodině v otázkách profesního rozhodování. V podstatě jde o dva způsoby toho, zda a o jakých překážkách respondenti mluví, z čehož ten

první se dělí na tři typy. Někteří z respondentů potom vyjadřují i svůj vztah k rodině, coby překážku ve vycestování mimo Prahu, což představuje další subkategorii.

Jejich výčet a vysvětlení je následující:

Volnost/podpora

Zde jde o volby, kdy podle respondentů dávají nejbližší jejich volbě volnost úplnou nebo takovou, že podle nich nijak zásadně neomezí jejich směřování. Způsob volnosti by se dal rozdělit ještě na další tři způsoby:

- a) ***Volnost absolutní***: Respondenti mluví o úplné volnosti bez jakýchkoliv požadavků
- b) ***Volnost s tlakem na chtěné***: Jde o případy, kdy rodina chce po jedinci to, co chce také on sám (např. vystudovat VŠ).
- c) ***Volnost s dílčími obavami***: V těchto případech rodina volbě přeje, ale vyslovuje určité obavy či pochybnosti, které ale nemají volbě činit zásadní překážky.

Tlak/nepodpora

Dalo by se říci, že tato kategorie je opačným pólem volnosti. Jde o případy, kdy respondent mluví o zásadních překážkách ze strany rodiny, nebo o případy, kdy si jedinci stěžují na málo pozornosti či podpory jejich volbě.

Vnitřní připoutanost

Jde o zvláštní kategorii, která je kombinovatelná s těmi předchozími. Nejde totiž o vztah rodiny k respondentovi, ale naopak. Jde o případy, kdy jedinec necítí od rodiny žádné podstatné překážky, ale sám je podle svých slov k rodině natolik připoután, že tomu přizpůsobuje svou volbu.

Z hlediska struktury obsahují následující analýzy zpracování subkategorie *zaměstnání rodičů* jako *budoucí profesní projekt* respondenta/ky postavený vedle konkrétního zaměstnání rodičů (je-li uvedeno) a jejich vzájemné souvislosti či nesouvislosti. Toto je pro přehlednost doplněno o *zakořeněnost v rodinném kontextu*, jestliže ji respondent zmiňuje (vztah *zakořeněnosti v rodinném kontextu* s podobností zaměstnání někoho z rodiny je popsán výše). Dále je pak uvedeno zpracování subkategorie *volnost/podpora* vs. *tlak/nepodpora* pomocí výše popsaných dimenzí doložené souvisejícími citacemi.

4.3.1 Typ 1

Anna

Budoucí profesní projekt Anny spočívá v cestě za humanitním vzděláním, možná se chce stát psycholožkou nebo právničkou. Oba rodiče jsou zaměstnaní v telekomunikační firmě, otec jako manažer, matka zde vykonává technickou práci. Jako inspiraci uvádí Anna zpočátku jen dílčí znaky otcova zaměstnání, konkrétně jeho způsob práce: „*Myslím, že mě hodně inspiruje tatínek tím, co dělá, jak je, jak si dokáže svoje věci zorganizovat. V té práci je taková přirozená autorita, tak to mě inspiruje.*“. Nejde tedy o přímou souvislost s její představou o profesní budoucnosti, je však důležité zmínit jedinečný způsob, kterým zmiňuje *zakořeněnost* v *rodinném kontextu*. Jak bylo podrobněji zmíněno v předchozím rozboru její představy o profesní budoucnosti, chce zaměstnáním právničky navázat na *zakořeněnost* v *potřebě pomoci druhým, vřelosti nebo také „hlubšího smyslu“*, která je ovšem podmíněna *zakořeněností* v *rodinném kontextu*, což dokládá tímto tvrzením o původu potřeby pomáhat v rodině: „*Tak já jsem vychovaná v tom, že by si lidi měli pomáhat. Rodiče jsou celkově takoví humanitární.*“. Pomáhání je tedy silným rodinným zájmem, který chce Anna profesionalizovat zaměstnáním právničky.

Osobu svého otce v pracovním kontextu ale vidí jako inspiraci dílčími znaky:

Z hlediska rodinné podpory potom mluví o **absolutní volnosti**: „*Rodiče mě podporují úplně maximálně ve všem, jakkoliv to jde. Do toho vzdělání mi ale nechtěj mluvit, protože říkají, že to je moje věc, a nechtějí, abych jima byla ovlivněná. Samozřejmě když něco potřebuju, tak mi pomůžou. Výběr SŠ jsem s nima probírala, teď ty plány taky, ale oni sami mě do něčeho nutit nechtěj. Protože já to budu studovat a bude to můj život.*“

Přestože nemluví ze strany rodičů o žádných překážkách, nechce např. studovat mimo Prahu z toho důvodu, že se cítí doma příliš dobře: „*Uvažovala jsem o tom, ale nevím, jestli bych to jako vydržela, protože jsem na té rodině dost fixovaná, citově.*“ Jde tedy o vyjádření **vnitřní připoutanosti**. Na závěr je třeba dodat, že tento pocit „fixovanosti“ vztahuje kromě rodičů také na své sourozence, tedy na rodinu v širším pojetí: „*Já jsem zvyklá, my jsme se s sestro jenom o dva roky a ty bráchové jsou zase takový malí, tak jsme se o ně staraly, trávily s nima spoustu času, blbly, hrály si. A na rodiče jsem celkově taková fixovaná, já jsem prostě citlivka.*“

Dominika P.

Budoucí profesní projekt Dominiky spočívá v tom, že se chce stát právničkou. Její otec je

podnikatel, akcionář, majitel více firem, matka je v domácnosti. Přímá souvislost v zaměření zde sice není, ale Dominika mluví také o tom, že právě na základě jeho profese by se mohla dostat blíž ke svému cíli: „*taťka, on se pohybuje ve všech věcech, co já bych chtěla jednou dělat, včetně právníčení a hrozně tomu rozumí. Jako nemáme to v rodině, ale hrozně bych chtěla tam jako jít. Mám i domluvený od něj a jeho právníka praxe*“ Otcův přehled a kontakty v oboru mají být podle Dominiky prostředkem k rozšíření jejího vlastního obzoru v rámci profesního směřování, dá se tak mluvit o částečné souvislosti.

Z hlediska rodinné podpory mluví Dominika jednoznačně o **absolutní volnosti** vztahující se nejen k profesnímu směřování: „*Oni mě podporují úplně ve všem, úplně ve všem. To, co budu já chtít, tak v tom mě budou podporovat. Už jsem to i říkala, že kdybych měla děti, tak by mi je hlídali, a že budou hrozně hodný jako prarodiče a určitě mě ve všem podpoří.*“ Dominika na několika místech mluví o velmi dobrém vztahu k rodině. Svou připoutanost k ní spolu s plánem studia/práce mimo Prahu integrovala do plánu vyjet do zahraničí i s rodinou: „*chci být s rodičema, já s nima mám hrozně dobrou vztah a mám své rodiče hrozně ráda a s nima se chci odstěhovat pryč.*“ ... „*A oni mají taky ten plán?*“ ... „*Jo. Taťka chce okamžitě vypadnout a odjet.*“ Pro úplnost dodejme, že s sebou chce Dominika vzít do zahraničí i svého přítele.

Na závěr ještě třeba doplnit citace vztahující se k životním vzorům, které se v případě Dominiky vztahují k rodině: „*Tatínek (mě inspiroval), to je takovej hodně silnej člověk... Jo, a maminka taky vlastně, ta si toho prošla, jak se svojí první dcerou, která pak umřela, tak se svým bývalým manželem.*“ Dominika tedy nemluví pouze o inspiraci spojenou s profesí, ale, dá se říci, že o celkové inspiraci osobností svých rodičů.

V předchozí analýze byla zpracována Dominičina *zakořeněnost v potřebě dobrého výděлку a/nebo úspěchu*. Z hlediska úspěšnosti považuje za inspiraci svou tetu, tedy rodinu v širším pojetí: „*A teta vlastně taky, ona vystudovala ekonomku a stala se z ní hrozně úspěšná stylistka, a psala do časopisů, dokopala se k tomu sama, všechno si to tiskala sama, to je pro mě taky takovej člověk.*“

Helena

Helenin *budoucí profesní projekt* spočívá v tom, že se chce stát profesionální tanečnicí. Její otec je majitel firmy na parkovací systémy, matka mu ve firmě pomáhá. Podobnost se svým profesním projektem tedy Helena neuvádí.

Při otázce na rodinnou podporu ve vztahu k profesnímu plánování Helena odpovídá „*moc opravdu moc (mě podporují)*“. Připomeňme si, že Helena chce po maturitě vycestovat do USA.

V tomto kontextu potom zmiňuje dílčí obavy své maminky: „*tak rozhodně, abych si dávala pozor na lidi, abych nevěřila každému.*“ Jde tedy o **volnost s dílčími obavami**. Obavu z opuštění domova vyjadřuje i ona sama, plánuje ji však vyřešit častými návraty domů: „*Rozhodně bude těžký nechat tady rodinu. Ale myslím si, že mě baví se postavit na vlastní nohy, na vlastní pěst někam jet. My to plánujeme s tou kamarádkou, je dobrý mít s sebou nějakého partáka. Myslím si, že to bude fajn, doufám v to, ale zas nemám růžový brýle. No mamka mi říkala, ať nejezdím nikam, že se jí bude stejskat. Ale já taky nevydržím bez rodiny dlouhou dobu, takže rozhodně bych se vracela domů.*“

Jakub

Podstatou Jakubova *budoucího profesního projektu* je stát se právníkem. Jeho matka je učitelkou matematiky, otec je školitelem firem. Na první pohled zde o přímou podobnost nejde. Při bližším pohledu však u Jakuba vyplývá na povrch rodinná inspirace. Mluví o tom, že jeho děda je právník a chtěl, aby se jím stal i jeho syn, otec Jakuba. V tomto kontextu uvádí své zaměření do **rodinného kontextu** (a pojmenovává tak stejnojmennou *zakořeněnost*): „*Já myslím, že přes toho tátu ty práva trochu jdou, protože on do toho byl hodně tlačenej svým tátou, mým dědou, a možná díky tomu na ty práva nikdy nešel... spíš dělá psychologii a takovýhle podivný vědy. Prostě právníčina je řemeslo, tak to u mě podporuje možná paradoxně.*“ Dodejme ještě, že rodinná tradice v podobě práv se vztahuje i na Jakubovu sestru, která je studuje.

Z hlediska rodinné podpory mluví Jakub o **absolutní volnosti** v tom smyslu, že rodičům nic jiného nezbývá: „*Moji rodiče mi do toho nemůžou mluvit, protože každý z nich šel úplně jinak, než je tlačili rodiče.*“ Podporu zejména svého otce Jakub oceňuje, což dokládá tím, že přestože mluví o jeho oboru jako o „podivné vědě“, oceňuje jeho cílevědomost a samostatnost, jež je pro něho inspirací: „*Celkově svým postojem, protože on není úplně konvenční, dělá hodně věcí, o kterých lidi říkají, že to nejde, že je to hloupost a většinou to je hloupost, ale dělá, co ho baví. Přestože na něho rodiče vyvíjeli tlak, aby dělal něco pořádného, tak nejdřív dělal v DropInu a teď dělá všechno možný a daří se mu dobře, protože se probojoval nějakou svojí vlastní cestou...*“

Johan

Johan se chce stát architektem prostřednictvím studia na VŠ v Německu. Jeho matka má terapeutické centrum, otec je podnikatel. Přímá oborová souvislost zde sice není, přesto v jeho případě byla pojmenována *zakořeněnost* v **rodinném kontextu**. Architektura je totiž

dlouhodobým zájmem jeho rodiny a do přímé souvislosti svůj *budoucí profesní projekt* s rodinou uvádí především sám Johan: „*V tomhle směru to byli asi rodiče, který prostě se pro nějaký dům nadchli a měli to hodně rádi, myslím si, že to, že se o tom hodně bavili s kamarádama, kteří měli něco rozestavěného, tak jsme se tam jeli podívat a mně se to vždycky líbilo. Jezdili jsme s pár architektama brzo ráno na kole a projížděli jsme Prahou a obdivovali jsme hezký domy a to mě hrozně bavilo.*“

Z hlediska rodinné podpory mluví Johan o **absolutní volnosti**, jež se zřejmě vztahuje jak na studium architektury jako takové, tak na plán studovat v zahraničí (v tomto případě rodiče s návrhem sami přišli): „*Rodiče mě chtěli už poslat dýl a já jsem se pro to rozhod sám a oni byli pro.*“ Při otázce finanční náročnosti uznává, že studium celé VŠ v zahraničí bude finančně nákladné, volnost a podporu ze strany rodičů, však opět potvrzuje i v této souvislosti: „*To asi jo, ale to může bejt něco, co mi otec nejradši zaplatí.*“

Karel D.

Karel se chce stát grafikem v médiích, jeho matka je právnička, otec pracuje s grafikou v Zentivě. Karel své zaměření na grafiku uvádí do přímé souvislosti s otcovým zaměstnáním a uvádí tak *zakořeněnost* v **rodinném kontextu**: „*No, z jeho rodiny, od něj přímo, my jsme vždycky kreslili, jako malej jsem s nim kreslil, i mě s tím jako pomáhal a bavili jsme se o tom...Tak já jsem vlastně po tátovi zdědil takovej talent v kreslení, takže mě bavilo hrozně kreslit.*“ Co se týče inspirace, mluví Karel jako o důležité osobě o svém dědečkovi, jenž měl sice úplně odlišnou profesi, jako přitažlivou však Karel vidí jeho silnou vůli, tedy dílčí znak spojený s profesním zaměřením: „*Tak v rodině to byl dědeček, protože on začínal už od malička...v sedmnácti odešel od rodiny a začal, myslím u policie dělat a dostal se až k nějakýmu šéfování a pak se přemístil na jinej obor, na to právo. Takže mě inspiroval, že na to jako měl tu touhu a bojoval s tím se všim, na tu dobu bylo asi těžký se prosadit a teďka je s tím spokojenej a teď se mu daří... Inspiroval mě tou touhou jít si za tím, co chce, takže to je taková moje inspirace...*“

Z hlediska podpory mluví Karel o rodině velmi pozitivně: „*Právě že hodně (mě podporuji), já jsem za to vděčnej.*“ Podpora je potom vyjadřována také aktivně, jak sám říká, povzbuzováním k tomu, co už si vybral: „*Už teď mě honí k tomu, abych si něco vybral, co nejrychleji, tak jsem si vybral tohle a jsou úplně šťastný a snažej se mě v tom podporovat, co nejvíc. I hledat nějaký brigády jako v tom oboru.*“ Jde tedy o **volnost s tlakem na chtěné**. Přestože v pojmenování kategorii je slovo tlak, Karel zdůrazňuje, že tuto aktivitu rodičů vnímá jako dobro: „*Nejsou tam tlaky takovýhle, ale jako budou rádi, já taky, že by mě přímo do toho nutili, to ne. Ale spíš to*

myslej kvůli mému dobru, že se to bude hodit a tak.“

Vedle podpory jsou zde ale také dílčí obavy, které pramení z toho, že se otec v oboru pohybuje: *„Oni se mě naopak snažej odradit od toho jejich oboru, protože už to znaj, vědí, jak to je.“* V kontextu celého rozhovoru a současně i aktivity ve snaze podpořit syna v jeho rozhodnutí se toto „odrazování“ od oboru dá spíše interpretovat jako dílčí obava.

Na závěr je ještě třeba dodat, že dobrý vztah k rodině vnímá Karel jako překážku ke studiu nebo práci v zahraničí: *„Ale asi ta rodina by mi chyběla a vůbec nějaká ta domácnost, sem se tady narodil, tak jsem zvyklej. I když tady jsou taky chyby, ale to je všude, ať už politika nebo... i když radši bych tu Prahu, tady je všechno blízko, znám to tady, jsem na to zvyklej.“* Do hry tak opět vstupuje subkategorie **vnitřní připoutanost**.

Karel N.

Karel se chce prostřednictvím studia práv stát právníkem, majitelem firmy nebo politikem. Jeho otec je architekt, matka tlumočnice japonštiny. Přímá inspirace zaměstnáním rodičů se zde tedy neobjevuje.

Z hlediska podpory mluví Karel o rodičích velmi kladně: *„Rodiče mě podporují úplně ve všem, co dělám.“* Při bližším pohledu na věc však mluví o tlaku na dobré výsledky: *„oni spíš tlačej, abych rostl co nejvejš. A bych měl co nejlepší známky, abych ve sportech byl dobřej a tak.“* Na základě rozhovoru, konkrétně na základě pojmenované *zakořeněnosti* v *potřebě dobrého výdělků a/nebo úspěchu*, se můžeme domnívat, že „růst co nejvýš“ je současně i Karlovo přání, dá se tedy mluvit o **volnosti s tlakem na chtěné**.

Klára

Klára chce studovat humanitně zaměřenou VŠ. Její otec je překladatel, matka výtvarnice, restaurátorka, vyučující. Na přímou otázku po inspiraci prací rodičů odpovídá: *„Tak překladatelství mě trochu láká, takže to ještě uvidíme.“* Zcela konkrétním oborem si není jistá, dá se tedy mluvit o částečné souvislosti jejího zaměření se zaměstnáním otce, čímž vstupuje do hry *zakořeněnost* v **rodinném kontextu**.

Z hlediska podpory rodičů mluví Klára o tom, že se cítí být podporována jak citově, tak finančně: *„Tak řeší to se mnou doma, není jim to rozhodně jedno. A podporují mě hodně, platí i školné a myslím, že s nějakou podporou můžu počítat i do budoucna... no taky bude záležet na tom, jestli budu dělat VŠ, při který budu moct dělat nějakou práci a tak.“* Z hlediska profesního zaměření se tedy dá mluvit o **absolutní volnosti**.

Je třeba ještě dodat jeden fakt související s podporou rodičů. Klára má starší sestru, která se už odstěhovala a dva o sedm let mladší bratry. Ze strany rodičů cítí odlišný přístup: „*oni jsou o sedm let mladší a jsou to už kluci, tak jim prochází víc věcí než nám.*“ ... „*A šťve vás to?*“ ... „*Někdy, a taky už nejsem bráná jako dítě, co se ta starší sestra odstěhovala, někdy si připadám jako takovej třetí rodič...*“ Otvírá se zde otázka, zda to, že Klára není ze strany rodičů brána jako dítě, může souviset i s prostorem a zodpovědností v jejím rozhodování.

Kristián

Kristián se chce prostřednictvím studia na filmové škole stát produkčním v reklamě. Jeho matka pracovala ve filmové oblasti, otec i děda dělají produkční v reklamě. Jde tady o jednoznačné pojmenování *zakořeněnosti* v **rodinném kontextu**, tedy o přímou souvislost mezi tím, čím se chce Kristián stát a prací jeho otce a dědy (a částečně i matky). Pro úplnost si připomeňme, jak tuto souvislost vidí on sám: „*Tak já jsem k tomu byl něk brán vlastně od dětství, protože můj děda a teď vlastně i táta je z filmové oblasti, takže mě tam brali jako malého, takže já už vlastně od dětství jsem si budoval ten vztah.*“

Mimo jiné i na základě toho, že Kristián k točení byl „brán už od dětství“, se dá mluvit o podpoře ze strany rodičů. Přestože si vlastně už vybral, mluví o volnosti pro své rozhodování: „*No nechávají to zcela na mně, co chci dělat do budoucna, a když jsem si zvolil tuto volbu, tak mě v tom podporují.*“ Dá se tedy mluvit o **absolutní volnosti**.

Dodejme ještě, že Kristián chce studovat v zahraničí. Do souvislosti s rodinou uvádí také těžkosti, které se s odjezdem pojí: „*Tak není to pro mě určitě dost lehké, protože tady mám rodinu, přátele, a určitě i v cizím jazyce se to bude studovat obtížněji, ale je tam určitě lepší kvalita a větší úspěšnost, že se tam dostanu než tady, protože tady nejlepší filmová škola je FAMU, na niž se dostanu jen s velmi malou pravděpodobností, takže ještě uvidím.*“ Ačkoliv se v jistém smyslu cítí být k rodině připoután, není mu to překážkou k výjezdu do zahraničí, jenž vidí jako prostředek k větší úspěšnosti.

Mariana

Mariana chce především studovat DAMU, aby se mohla stát herečkou, jako alternativu uvádí práci v reklamě. Její rodiče jsou oba herci, stejně jako bratr i širší rodina. Své zaměření sama dává do souvislosti s prací rodičů: „*Tak určitě rodiče (mě inspirovali), ona celá naše rodina je herecká, takže to má na mě docela vliv.*“ Jasně zde tedy pojmenovává *zakořeněnost* v **rodinném kontextu**. V případě alternativy práce v reklamě, uvádí tento nápad do souvislosti s prací přítelkyně jejího bratra, dá se říci, že jde také o širší rodinnou inspiraci.

V souvislosti s otázkou na podporu rodičů, mluví Mariana o **volnosti s dílčími obavami**: „*No tak rodiče mě jako by do ničeho nenutí, že vlastně jako by říkají, ne ať si dělám, co chci, ale ať dělám, co mě baví, že vlastně oni jako by jsou herci, tak máma mi říká, že by jako by nebyla ráda, kdybych to dělala, ale není to jakože by mě od toho odrazovala... No tak ona jako by říká, že je to těžký s tou prací, že vlastně nestačí hrát jenom v divadlech, ale že musí hrát ve filmech a seriálech, aby se člověk jako uživil, aby to za něco stálo.*“ Dílčí obavy maminky tak spíše spočívají v tom, aby se uživila, nekladou jí však žádné podstatné překážky v profesním výběru.

Marie R.

Marie by chtěla pracovat jako vědkyně a/nebo vyučovat matematiku. Dosáhnout by toho chtěla prostřednictvím studia na MatFyzu nebo ČVUT. Její matka je psychologka, otec matematik, ekonom. Své zaměření sama uvádí do přímé souvislosti s otcovou prací, čímž pojmenovává **zakořeněnost v rodinném kontextu**: „*No a s tou matematikou, tak tatka je matematik a ekonom, tak je to spojený s tím.*“ Kromě toho, že ji matematika vždycky bavila, vidí jako výhodu, že se s ní mohla na koho doma obrátit: „*Mě přišlo vždycky dobrý, když mě to moh vysvětlit, když jsem tomu nerozuměla.*“

Z hlediska rodinné podpory neuvádí vůbec žádné překážky, jednoznačně tak mluví o **absolutní volnosti**: „*Tak já myslím, že mejm rodičům je to jedno, co si vyberu, tak to podpoří. My to jako máme dobrý, že nemaj nějakou představu, ty budeš dělat tohle nebo tak.*“ Když Marie mluví v množném čísle, vztahuje tuto volnost i na své dva bratry, z nichž jeden studuje politologii a druhý je hudebník. Volnost tak nemá jen ona ve volbě podobné zaměstnání otce, ale také bratři ve zcela různorodých zaměřeních: „*No, to jako u nás nikdy fakt nebyl problém, brácha jako řekl, že chce bejt hudebník, tak mu to umožnili.*“

Martina

Martina se chce stát zubařkou prostřednictvím studia na medicíně. Její otec je majitelem kominické firmy, maminka mu ve firmě pomáhá. Přímá souvislost s jejím zaměřením tedy není. Při otázce na životní vzory však Martina uvádí svého otce jako inspiraci na základě dílčích rysů spojených s jeho prací: „*Ale můj táta mě fascinuje tím, že i když nemá tu známku či předpoklad, teda VŠ, tak že se vypracoval a že to k tomu nepotřeboval. On je takovej úspěšnej, známej, vždycky ho někdo někde zve. Když jdeme spolu, tak ho vždycky někdo potká a pozdraví, má spoustu známých.*“

Z hlediska podpory se dá mluvit o **volnosti s tlakem na chtění**. Tím „chtěným“ je v tomto případě maturita, kterou logicky Martina ke svému plánu potřebuje: „*No podporujou mě. Táta*

říká, až budeš mít maturitu, tak si dělej, co chceš, ale určitě nejsou naštvaní a neříkaj, ty budeš tohle a přes to voda neteče. Takže nemají konkrétní představu. A vždycky ne že by mě chválili, ale srovnávají mě se sebou, že se na to nedokázali naučit. Podporujou mě v tom, nutí mě se učit a chtějí, abych měla nějaký to vzdělání. Ale neurčují mi přesně který.“ Určitý tlak na vzdělání jako takové Martina uvádí do souvislosti se vzděláním rodičů samých. Fakt, že jej zřejmě sami nemají, souvisí s tím, že vidí jeho důležitost.

Pavlína

Pavlína se chce stát lékařkou prostřednictvím studia medicíny. Její matka je inženýrka, otec je neurolog. Svě zaměření kromě jiného uvádí také do přímé souvislosti s prací otce, jde tedy o *zakořeněnost v rodinném kontextu*: *„Já mám totiž tátu doktora, takže to vidím u něj, že jako malý děti jsme si hrály na doktory, cejtím tu zodpovědnost za ty ostatní děti vždycky.“*

Z hlediska podpory mluví nejdříve o úplné volnosti: *„Vždycky když vidí, že bych chtěla něco dělat, tak mě v tom podporují, když vidí, že to má nějaký význam nebo tak. Kdybych řekla, že chci být zedník, tak mně to asi budou trochu rozmlouvat, vždycky to se mnou mysleli dobře, a i když jsem měla jiný názor než oni, tak mě podpořili.“* Při bližším pohledu na věc však mluví o kritickém pohledu otce, který se z celkového pohledu dá interpretovat jako dílčí obavy: *„Tak táta mi paradoxně rozmlouvá celou medicínu, abych tam nešla, ale vidí, že asi narazil, že to nepůjde. On chce, abych byla právnička, ale to vůbec nejde... Pracuje v tom, vidí, jak to chodí, to zdravotnictví není úplně v pořádku. Jedna věc jsou ty peníze, ale o to by ani tak nešlo, když člověk chce pomáhat lidem, tak na těch penězích nezáleží, a druhá věc je, že jsou tam různé ty úplatky, a než se člověk stane tím doktorem, tak ta praxe, a než něčeho dosáhne, že je to taková dlouhá cesta.“* Z rozhovoru však vyplývá, že přestože si je Pavlína vědoma rizik, o kterých její otec mluví, cítí se k lékařství prostě povolána a tuto její touhu zřejmě vidí i otec: *„Tak on to vždycky řekne třeba ze srandy, protože ví, že bych to nemohla dělat. Právníci se nemaj vůbec špatně.“* Celkově se dá tedy mluvit o *volnosti s dílčími obavami*.

Rafael

Rafaelovou prioritou je stát se lékařem, jako alternativu uvádí scenáristiku. Povolání rodičů neuvádí, proto není možné mluvit o jakékoliv návaznosti. Když ale mluví o motivaci k medicíně, o inspiraci rodinou nemluví. Jediné, co víme v této souvislosti, je fakt, že mu oba dědečkové zemřeli na onemocnění srdce (*„Protože kvůli kardiovaskulárním nemocem umřeli oba moji dědečkové, tak nějak mě to“ ... „Nakoplo vás to, ... inspirovalo vás to?“ ... „Ano.“*), což jej motivovalo k představě specializace na kardiologii.

Z hlediska podpory mluví Rafael o určitém tlaku na to, co si už sám vybral. Jde tedy o kategorii **volnost s tlakem na chtěné**. O tomto tlaku mluví v souvislosti s tím, jak se jeho zájmy vyvíjely od dětství: „*Dá se říct, že oni když viděli, že jako malej se zajímám o to lékařství, tak mě teď dá se říct začínají tlačit k tomu lékařství...*“ Podle všeho, tento tlak nevidí jako přímou překážku (na přímou otázku ohledně překážek odpovídá jasně: „*To rozhodně ne*“), spíše se snaží být „nad věcí“: „*No někdy je to takový úsměvný, no a někdy si říkám, tak dobře.*“

Ke vztahu k rodině je ještě třeba dodat, že Rafael mluví o celkové navázanosti k rodině, což se dozvídáme v souvislosti s možností odjezdu do zahraničí: „*Já bych dost nerad pryč, protože jsem navázán ke své rodině.*“ Do hry tak vstupuje subkategorie **vnitřní připoutanost**.

Sarah

Sarah by ve svém zaměstnání chtěla využít VŠ zaměřenou na jazyky a ekonomiku. Její otec pracuje v obchodě se smíšeným zbožím, matka je obchodní manažerka. Sarah vidí částečnou inspiraci v zaměstnání matky: „*Možná trochu u mamky, že tam jako obchoduje s něčím a jezdí třeba do Polska, tak i tím jakoby.*“ Cestování, využití cizích jazyků a ekonomický ráz profese, je něco co ve své představě o profesní budoucnosti považuje za podstatné.

Z hlediska podpory je výpověď Sarah složitější. Jak se zdá, s jejím plánovaným zaměřením rodiče zřejmě nemají problém: „*Asi s tím nějak souhlasej, spíš nejsou nák proti tomu. Asi se jim zdá, že bych se tím mohla v životě uživit a i ty jazyky jsou takový, že se u toho člověk jako nenudí.*“ Zpočátku Sarah mluví spíše o **volnosti s tlakem na chtěné**, tedy o tom, že její rodiče spíše chtějí, aby měla práci, se kterou se uživí, což koresponduje s pojmenovanou **zakořeněností** v **potřebě dobrého výdělků a/nebo úspěchu**: „*No tak třeba nechtěj, abych pracovala někde v nějakém obchodě, jako je Albert nebo tak. Furt si ze mě dělají srandu, že budu prodávat šunku nebo něco takovýho. Chtějí, abych měla pořádnou práci, abych v životě vycházela.*“ Do souvislosti s rodinou Sarah také uvádí plán finančně se osamostatnit: „*Já bych asi nechtěla, aby mě finančně podporovali. Ani bych nechtěla na VŠ, která je soukromá, spíš bych chtěla na tu státní, za kterou se platit nemusí. A chtěla bych sama bydlet, osamostatnit se.*“ Jinými slovy se dá říci, že Sarah podle svých slov do budoucna s finanční podporou rodičů nechce počítat. V této souvislosti je třeba ještě zmínit, že přání rodičů zřejmě přizpůsobila nápad studovat v zahraničí: „*Jo, měla jsem takovej nápad, že bych mohla i na VŠ do zahraničí, ale kolikrát mi to rodiče vyvracej, protože chtějí být se mnou.*“ Postoj rodičů by se tak dal vnímat jako překážka, již Sarah přizpůsobila svůj plán.

Vrátíme-li se k otázce podpory jako takové, z odpovědi na přímou otázku po podpoře však

vyplývá, že jí necítí vždy dostatek: „*Cítíte podporu v tom, co chcete dělat?*“ ... „*Někdy jo, někdy ne. Někdy bych tu podporu potřebovala a oni mi vyloženě říkají, že to nezvládnou, a já to pak zvládnou. Jsou jakoby rádi, že to zvládnou, ale myslejte si kolikrát, že něco nezvládnou... Někdy bych tu podporu potřebovala*“ Celkově tak její výpověď o rodině může spadat do subkategorie **tlak/nepodpora**.

4.3.2 Typ 2

Marie P.

Marie se rozhoduje, zda půjde studovat chemii do Prahy, aby mohla jednou pracovat možná v UNESCO nebo zda půjde studovat strategická studia do Brna, aby se mohla ve svém zaměstnání věnovat problematice jaderných zbraní. Zaměstnání svých rodičů neuvádí, nelze tedy mluvit o souvislosti.

Z hlediska podpory mluví Marie o velké volnosti: „*No, podporují... Respektují všechny volby, co si vyberu.*“ Dále pak mluví o třech oblastech tlaku, které se na její minulé i budoucí studium vztahují. První se týká toho, že její rodiče ovlivnili volbu střední školy: „*Ale vlastně chtěla jsem jít na přírodovědnější gympl, ale naši chtěli, abych šla na všeobecnější, abysem neměla zaměření vůbec a abych si to utřídila během těch let.*“ Protože se ale i ze všeobecného gymnázia může hlásit na zmíněné VŠ se srovnatelnou šancí na přijetí, není nutné tento tlak rodičů vnímat jako překážku v minulosti. Další takovou oblastí je tlak na studium VŠ jako takové: „*A u nás se s tím vlastně trošičku počítalo, jako v rodině... No ale teďka je to vlastně i můj cíl... Ale teď přece jenom když jsem na gymplu, tak už je to takový jasný, že se na tu vejšku nechci říct musí, ale mám pocit, že po tom gymnáziu člověk nic moc neumí a nemá ani kvalifikaci a možnost se uplatnit.*“ V této oblasti tedy platí, že se Marie s přáním rodičů mít dceru vysokoškoláčku ztotožňuje. Poslední oblastí rodinného tlaku, kterou Marie zmiňuje, je tlak na jazyky: „*A jediný, co tam je, že jsem tlačena do těch jazyků, že to je takový rodinný gró, když to tak řeknu.*“ Marie jinde v rozhovoru přiznává, že jí jazyky moc nejdu, ale že je v budoucnosti bude potřebovat, jako příklad uvádí sen pracovat v UNESCO, kde je podmínkou znalost několika světových jazyků. Opět jde tedy o něco, co Marie považuje sama za důležité. Ve všech případech jde tedy o kategorii **volnost s tlakem na chtěné**.

Na závěr je ještě třeba zmínit překážku ve studiu mimo Prahu, která také souvisí s rodinnou situací. V první řadě jde o určitou připoutanost, kterou ale, jak vyplývá hned z další věty, chce překonat: „*No musím se přiznat, že do Brna se mi jako jít nechce, jako změna prostředí, město a tak... Ale zase jsem o tom začala uvažovat teď jinak. Protože je to Brno, není to tak daleko,*

co hroznýho se jako může stát, takže to asi tak hrozný nebude.“ Další překážkou je ale podle ní finanční náročnost studia mimo domov, kterou vidí jako méně překonatelnou: *„Ale je fakt, že to by asi pak byly finanční problémy“... „Vnímala byste to tak?“... „Hm, to už by tam byla komplikace ze všech stran.“* Připoutanost k rodině a potřeba nezatížit ji finančně jsou tak argumenty mluvící proti možnosti studovat v Brně.

Nikola

Nikola se rozhoduje mezi dvěma obory, resp. zvažuje studium obojího: VOŠ obor optometrie, aby mohla převzít otcovu firmu, sále pak VŠ obor produkce, aby mohla pracovat jako produkční muzikálů. Její matka je zdravotní sestra (Nikola s ní však nežije), otec vlastní již zmíněný řetězec zaměřený na obchod s brýlemi. V této možnosti je jednoznačná spojitost, která je vlastně základem konfliktu Nikolina profesního rozhodování, a která souvisí i s rodinnou podporou (do hry vstupuje *zakořeněnost v rodinném kontextu*): *„Tak táta by byl hodně rád, kdybych šla na tu optometrii, on si vlastně udělal svůj vlastní řetězec, tak mě do toho tlačí, ale já bych to nějak chtěla zvládnout obojí.“* Dále se v rozhovoru dozvídáme, že Nikola se opravdu cítí být k něčemu tlačena: *„No byla to nabídka, ale teď se začínám cejtít pod tlakem.“* Rozhovor byl pořízován v době procesu rozhodování, zda zvládnout studovat obě možnosti. Následující úryvek dobře zachycuje toto rozhodování spolu se zvažováním možnosti, že by se otcí postavila na odpor: *„Je pro vás ale důležitý tomu tátovi splnit přání?“ ... „Je, ale myslím, že to není tak úplně jeho přání, a myslím, že by to mohl být schopnej překousnout, kdyby pochopil, že to není to, co chce dělat. Protože on sám taky neposlechnul rodiče a šel na medicínu, i když to oni nechtěli, takže myslím, že by to mohl pochopit.“* Celkově se dá říci, že toto dilema Nikola považuje za největší potíže celého procesu rozhodování: *„No nejtěžší je to, jestli půjdu na tu optometrii nebo na to, co chci já, to bude asi hodně těžký.“* Všimněme si toho, že v tomto úryvku jasně definuje to, co chce sama, druhou možnost tak nepovažuje „za svou“. Celkově lze vnímání otcova postoje tedy označit pomocí kategorie **tlak/nepodpora**.

Určitá připoutanost otce k ní vyplývá také ze zvažované možnosti vycestovat: *„Kdybych odjela do zahraničí a jela bych tam třeba studovat, tak to by byl hrozně rád, to by bylo všechno super, ale kdybych mu teď řekla, že se budu stěhovat jinam, tak by moc nadšený nebyl, protože je na mě docela závislej v té pomoci nebo tak.“... „V jakým smyslu?“... „Domácnost.“* Přestože Nikola nezvažuje možnost vycestovat pryč, z rozhovoru vyplývá, že vztah k otcí je pro ni spojen se závazky zasahujícími také do profesního směřování.

Aneta

Aneta by se chtěla stát etopedkou prostřednictvím studia speciální pedagogiky. Její matka prodává oblečení, otec je podnikatel. Souvislost či inspiraci rodinou Aneta neuvádí. Sama dokonce zdůrazňuje, že je jiná než všichni ostatní: *„Ale třeba co se týče takhle rodiny nebo co znám lidí, tak jsou všichni úplně jiný než já. Babička mi pořád říká, že nechápe, po kom jsem.“ ... „Takže to vnímáte jako svůj vlastní projekt“ „Jo.“*

V souvislosti se svým profesním projektem mluví o podpoře. Její maminka vyjadřuje jen dílčí obavy vztahujícími se k psychické náročnosti plánované profese, jde tedy o **volnost s dílčími obavami**: *„Jo, to zase voni mě podporují v tom, co chci dělat já, že mě do ničeho jako nenutěj. Že sice máma, že by se tohle jako ke mně hodilo, ale že neví, jak bych to zvládala psychicky nebo tak, ale to je to, co jsem říkala, že se nějak zvládne, a táta jako chce, abych dělala to, co mě baví. V tomhleto směru jsem hodně ráda, že mě do ničeho nenutěj.“* Při hlubším pohledu na věc se však ukazuje, že Aneta rozlišuje podporu jejího *budoucího profesního projektu* a jí samé: *„No to jako zase jo. Jako co se týče toho vzdělání, tak jako je to v pohodě, že prostě chtěj, abych si tu budoucnost jako vytvořila sama, ale co se týče mě, to mám jako nedorozumění často.“* Není jisté, čeho se nedorozumění týká, nerovnoměrnost podpory ještě Aneta doplňuje v souvislosti s jejím bratrem: *„Ono je to jako spíš, že máma jako furt na bráchu a táta zase furt na mě. Jakože si navzájem ze sebe dělaj srandu, že já jsem tatánek a on je mamánek, ale jinak se k nám chovaj férově, ale v určitejch směrech takhle.“*

Jediné, co se z rozhovoru jeví jako překážka je podle Anety matčin postoj k odcestování mimo Prahu: *„No mně by to asi nevadilo, ale nevím, jak by to vydejchala máma. Ona je taková, že nás s bratrem furt musí mít u sebe. Ale mně by to nevadilo, ale ono stejně dálkově, jak je ta vejška, to není jako každý den. Já bych klidně jako dojížděla.“* Z rozhovoru není přímo jasné, zda chce podat přihlášku i mimo Prahu. Protože však říká, že celkově není do ničeho nucena, je možné postoj jejích rodičů vnímat jako již zmíněnou volnost s dílčími obavami.

Dominika K.

Dominika se chce stát učitelkou tělocviku a angličtiny. Její otec má firmu na světelné systémy ve zdravotnictví, matka pracuje v jeho firmě. Jak již bylo popsáno v předešlém textu v souvislosti s *komplikací*, Dominika chtěla jít původně takovým směrem, aby převzala otcovu firmu, pak ale zjistila, že chce dělat něco úplně jiného. S novým zaměřením tedy práce rodičů vůbec nesouvisí.

I přes toto nové rozhodnutí Dominika mluví o velké volnosti: *„Oni mi dávají oba dva hrozně*

moc prostoru. Ale občas na druhou stranu potřebuju, aby se mnou víc jako komunikovali. Tak si o to jako řeknu a oni to chápou... Mám takovej pocit, že jsem si vždycky dělala, co jsem chtěla, a když to byla velká hloupost, tak mě na to rodiče upozornili a já jsem to většinou stejně udělala, takže oni mi řeknou, že na to mají jinej názor, ale nakonec si ty věci dělám po svém.“ I přes tuto volnost však nakonec Dominika stejně mluví o dílčím tlaku, konkrétně na to, aby se měla dobře: *„Tlak jenom k tomu, abych se měla dobře. Což je vlastně taky takovej nátlak, protože vůbec nevím, co by to mělo bejt.“* Když se jí ptám, jak takový tlak vypadá, vykládá historku, která se jí stala ten den u lékaře. Čekala v přeplněné čekárně a musela stát ve dveřích, sestřička jí řekla, jestli by mohla odejít. Jí se to velmi dotklo, cítila se ponížená a odešla úplně. Když to volala svému otci, řekl jí: *„No vidíš, tak aspoň vidíš, že budeš muset něco udělat, abys nebyla v budoucnu odkázaná na to, abys tam seděla pět hodin. Ale budeš moct udělat něco pro to, aby sis třeba mohla dovolit nějakého soukromého doktora a tak.“* Protože z rozhovoru nevyplývá, že by se s tímto tlakem Dominika úplně ztotožňovala, dal by se postoj rodičů spíše interpretovat jako **volnost s dílčími obavami**. Dílčí obavou je pak obava o to, aby se dcera měla v budoucnu dobře.

Michaela

Michala by se chtěla stát herečkou. Její matka je poradkyně náměstka primátora, otec pracuje v technicky zaměřené firmě. Přímá souvislost se zaměřením rodičů zde sice není. Michaela ale mluví o tom, že studium na VŠ považuje za samozřejmost už jen proto, že to vidí u rodičů: *„Já odmalička počítám s tím, že VŠ je důležitá, už jenom proto, že moji oba dva rodiče jí mají.“*

V souvislosti s rodinnou podporou je třeba ještě zopakovat Michaelin vývoj směřování. Dlouho hrála ve volejbalové extralize, potom začala uvažovat o odchodu, k němuž jí nakonec dopomohly opakované úrazy. Ukončení cesty vrcholové sportovkyně tak otevřelo prostor pro nové směřování. Cesta herectví se Michaela jeví jako jedna z dobrých možností. V souvislosti se sportem mluví o to, že k němu byla vždycky vedena: *„Já jsem odmalička byla vedená ke sportu“* Což vlastně vyjadřuje postoj rodiny k jejímu předchozímu směřování. V souvislosti se směřováním novým, tedy herectvím, Michaela mluví o podpoře: *„A cejtíte podporu?“ ... „Jo, to jo“ ... „Tak máma by jako ráda, abych dokázala, co bych chtěla. Ale samozřejmě mě nechláholí a říká, že je možný, že se mi to nepovede, tak já tomu nechávám nějaký zadní vrátka. Já tomu rozumím, akorát fakt nevím, co bych ještě mohla jiného zkusit...“* Michaela tedy nemluví o žádných překážkách, řekněme realistický postoj její mámy by se tak v tomto kontextu dal interpretovat jako **volnost s dílčími obavami**.

4.3.3 Typ 3

Isabel

Isabel mluví o svém uměleckém a/nebo humanitním zaměření, možná chce studovat v zahraničí, zvažuje také charitativní práci v zahraničí, možná také práci učitelky. Její matka je zubařka, otec podnikatel. Částečnou inspiraci vidí v otcově práci: „*Možná u táty. On kupuje hračky ze zahraničí a pak je u nás prodává.*“ ... „*A čím se vám ta práce tak líbí?*“ ... „*Že vlastně pracuje s lidma z různých zemí a tak.*“ Protože Isabel zvažuje práci v zahraničí jako jednu z možností, jde tedy o dílčí inspiraci prací lidmi z jiných zemí.

Z hlediska podpory rodiny mluví Isabel o **absolutní volnosti**: „*Spíš jim záleží na tom, abych si já vybrala, neříkaj mi, jakým směrem mám jít...Oni myslí na mě, takže co je dobrý pro mě, je dobrý i pro ně.*“ To, že se její rodiče řídí tím, co je dobré pro ni, zmiňuje i v souvislosti s možností vycestovat. Připouští sice, že by se jí trochu stýskalo, ale rozhodně to nevidí jako překážku: „*Určitě jo (by se mi stýskalo), ale je to nová zkušenost a je to potřeba něco takovýho.*“ ... „*Jak si myslíte, že by se s tím srovnala vaše rodina?*“ ... „*Myslím, že dobře. Oni myslí na mě, takže co je dobrý pro mě, je dobrý i pro ně.*“ I tento zmíněný přístup rodiny k jejímu možnému vycestování potvrzuje volnost, kterou Isabel od své rodiny zřejmě cítí.

Max

Max chce ve svém zaměstnání využít možná studium humanitně zaměřené VŠ, možná ekonomickou VŠ. Matka je módní návrhářka a otec je filmový architekt. Na otázku inspirace nejdříve odpovídá zcela zamítavě: „*Vůbec, já trpím takovým tím syndromem, kterým trpí většina mladých lidí, že nechtěj dělat, co dělají jejich rodiče.*“ Dále pak ale připouští dílčí schopnosti, které po rodičích snad zdědil: „*Tak já určitě k tomu mám vlohy, že jsem vlastně kreativní a že mám dobrou orientaci v prostoru, to v sobě mám určitě zabudovaný, to jsou geny...nicméně móda mě netáhne, mám k tomu, dá se říct, odpor...vždycky jsem nenáviděl matiku a geometrii. Ale stereometrie, kde byly řezy v prostorech, tak to mi zase šlo, podíval jsem se na to a věděl jsem, kam říznout, ale konkrétní inspirace tam není.*“ Jak sám Max říká, jde jen o dílčí schopnosti, ale přímá souvislost s jejich zaměstnáním zde není. Jako inspirující osobu ve vztahu ke svému studiu uvádí svou přítelkyni, již podle svých slov považuje za rodinu: „*Strašně mě ovlivnila moje ambiciózní přítelkyně. Je to rok a půl, předtím jsem byl takovej opravdu flegmatickej a ona byla ambiciózní, studium, jedničky a tím mě strašně ovlivnila a já jsem se začal snažit, strašně jsem se zlepšil v tý škole. Já mám takovou špatnou vlastnost, že mě někdo musí k těm věcem dokopat a jako strašně mi pomohla. Nevnímám to jako voprúz, ale jako*

pozitivum, že by se člověk měl snažit...vlastně je to jeho budoucnost.“ Opět tedy nejde o inspiraci konkrétním oborem, ale podle Maxe o velmi důležitou dílčí inspiraci přístupem k práci a snad i určitým tlakem, který je ale z jeho strany velmi kvitován.

Pro otázku rodinné podpory je potřeba snad nejdříve zmínit specifickou rodinnou situaci, ve které se Max nahází: *„Moji rodiče jsou rozvedení. A já vlastně žiju v takovém trojúhelníku. Poslední rok. Dostal jsem řidičák, tak když se mi to hodí, tak jsem v centru, když potřebuju, tak jedu do Černošic, kde moje matka má dům, a když má přítelkyně čas, tak jedu za ní, takže já vlastně takhle koluju.*“ Většinu času ale tráví sám ve svém bytě, kde má poměrně velkou volnost dospělého člověka. S touto situací může souviset i postoj rodičů k jeho profesnímu směřování: *„Oni jsou toho názoru, že je to můj život, že mě budou podporovat v čemkoliv, kam budu chtít jít. Člověk by měl být takový, jaký chce být, měl by mít svůj vlastní život. Dávají mi svobodu, nechť mě omezovat svými ideály.*“ Mluví tedy o **absolutní volnosti** a veškeré rozhodování je jen na něm.

Na závěr je jen třeba zmínit vztah k rodině coby překážku v možnosti vycestovat mimo Prahu: *„Určitě rodina (by mi chyběla). Jsem takovej, nechci říct konzervativní, prostě nerad se jakoby hejbu pryč. Radši jsem doma, mám rád svoji pohodu.*“ Při bližší specifikaci vyplývá, že za rodinu považuje Max především přítelkyni, s níž tráví nejvíce času. Do hry tak vstupuje kategorie **vnitřní připoutanost**.

Dominika L.

Dominika chce studovat VŠ humanitního zaměření. Její otec je podnikatel, matka nepracuje. Ji samu na rodičích paradoxně neinspiruje práce, ale právě to, že tolik nepracují: *„Oni maj takovej svůj volnej čas hodně. To se mi líbí, ne že jsou v práci od rána do večera.*“ Jde tedy o dílčí inspiraci řekněme uměním zorganizovat si čas. Co je pro Dominiku inspirativní je ale studium její sestry, konkrétně to, že pracuje s lidmi: *„Ta psychologie, ona říká, že je to hodně zajímavý a že jí to hrozně baví. Furt jezdí na nějaký výjezdy s lidma.*“ Dominika psychologii jako takovou neuvádí ve svých možnostech, pravděpodobně jde u sestry spíše o dílčí inspiraci tím, že tráví čas s lidmi. Další inspirativní osobou, jež se dá počítat do rodiny, je Dominičin přítel: *„Můj současnej přítel, on studuje na UK politologii, to je fakt dobrá škola, tak bych se mu ráda trochu vyrovnala.*“ Opět tedy zřejmě nejde o přímou inspiraci konkrétním oborem, ale o dílčí inspiraci studiem na „dobré“ VŠ.

Ve vztahu k rodičům mluví Dominika o úplné podpoře: *„Oni říkaj, že jsem dospělá, že je to moje volba, chtějí, abych byla samostatná.*“ Nikde jinde v rozhovoru o žádných překážkách

ani obavách rodiny nemluví, můžeme tedy přístup její rodiny považovat za **absolutní volnost**.

Na závěr ještě zbývá dodat její přístup k možnému studiu popř. práci v zahraničí, jenž v jejím případě souvisí s rodinou: „*Přemýšlela, ale já bych asi nedokázala opustit svoje kamarády a rodinu.*“ Vstupuje tak zde do hry dimenze **vnitřní připoutanost**, coby překážka v možnosti vycestovat.

Eva

Eva chce ve svém budoucím zaměstnání využít humanitní VŠ vzdělání. Její matka učí český jazyk na zahraniční střední škole, otec je účetní, ekonom. Přímá souvislost se zaměstnáním rodičů zde tedy není, možná také pro prozatímní nekonkrétní představu. Co však je dobré zmínit je určitá inspirace studiem sestry. Ta v současné době studuje mezinárodní vztahy, Eva se však inspirovala jejím studiem na gymnáziu: „*Možná jako, nevím, jestli je to inspirace, ale když jsem se rozhodovala jít na G, já jsem totiž vůbec nechtěla jít na G, ale ségra jako byla taková inspirace, že ona to zvládá, že to udělala a tak.*“ Nevíme, jakou jinou střední školu Eva v minulosti zvažovala, ale dá se říci, že gymnázium je vhodný předstupeň pro humanitní vysokou školu, takže je možné, že touto inspirací sestrou nepřímo ovlivnila i profesní směřování na konci gymnázia.

Z hlediska podpory rodičů Eva mluví o volnosti a dobrých vztazích: „*My máme fakt jako skvělý vztahy, oni mě vyjdou ve všem vstříc, fakt jako podporují mě ve všem, co prostě bych vždycky chtěla, jako že přijdu s nějakým nápadem a oni jo jo, tak to je dobrý, jakože mi nevnučují nic, spíš se snažej abych to jako vedla nějak dál. Třeba máma pořád jako apeluje na tu vysokou školu, jako prostě ať už si něco vyberu, že chce pro mě to nejlepší.*“ ... „*Kdybyste se rozhodla, že na ni nechcete, tak by tam jako byl nějaký problém?*“ ... „*To asi kdybych řekla, že nechci na vysokou z gymplu, tak asi jo, to asi máma by z toho nebyla nadšená, táta asi taky ne, ale hlavně u té mámy by to bylo jako, že bych ji zklamala v něčem, a myslím, že bych neudělala nejlíp. Ale není to tak, že chci na vysokou, protože máma chce taky, to je tak, že to tak mám, nic jiného asi nechci.*“ Eva sice v odpovědi předjímá nelibost matky v případě „nestudia“ na VŠ, protože ale sama tuto variantu nezvažuje, nepředstavuje to v jejím rozhodování žádnou překážku. Jde tedy o **volnost s tlakem na chtěné**.

Je třeba doplnit, že tato volnost je doprovázena poutem k domovu, které jí brání v možnosti studovat nebo pracovat dlouhodobě mimo Prahu: „*Já mám hrozně ráda Prahu, narodila jsem se tu a neumím si představit, že bych bydlela někde jinde, jako kdybych byla sama, tak to by šlo, i když mám ráda hodně kamarádů, ale to jiný prostředí bych nezvládla. Muselo by to být fakt*

dočasně, jako nemám v plánu někam odejít, žít život někde jinde. Amerika...to ne, na chvíli jo, sice by se mi stejskalo, ale když jsem byla malá, tak jsem hodně cestovala, jako na tábory jsem jezdila, školy, školky v přírodě, to mi jako nevadilo bejt od rodičů, ale na dýl nechci jinam.“

Do hry tak vstupuje subkategorie **vnitřní připoutanost**.

Gabriela

Gabriela si je jistá jen tím, že chce studovat vysokou školu, zaměření jí zatím není jasné. Její rodiče oba vlastní firmu, otec stavební, matka úklidovou. Kvůli prozatímní nevyjasněnosti směřování není možné mluvit o přímé souvislosti. Gabriela sama považuje za inspiraci svého otce, konkrétně jeho pracovitost a píli: *„No to určitě, jakože to se mi líbí, zvlášť u táty ten úplně z ničeho udělal firmu, jakože je fakt pracovitej, to já úplně nejsem, to na něm obdivuju hodně.“*

Z hlediska podpory mluví Gabriela o své rodině pozitivně: *„Myslím si, že v rodičích mám hodně dobrou podporu, že cokoliv se rozhodnu, co jako bych chtěla dělat, tak budou pro. Že jediný, co by asi nechtěli, je, abych s tou školou sekla, což ani nechci já. Minimálně vzdělávat se chci určitě. Sice to podle známek tak nevypadá, ale v budoucnu bych chtěla. Ale v rodičích mám hodně velkou oporu.“* Na tomto místě je třeba zmínit specifikum Gabrielina rodinného prostředí ve vztahu k profesnímu vývoji. Její o jedenáct let starší bratr nedostudoval střední školu a nikdo z rodiny nemá VŠ vzdělání. Ve vztahu k nedostudování bratra mluví o vlastní zodpovědnosti dostudovat alespoň SŠ: *„Takže to vlastně všechno leží tak jako na mně. Já vim, že chtěj, abych to udělala.“* Ve vztahu k tomu, že nikdo jiný z rodiny nemá VŠ, mluví o přání rodiny, aby ji ona měla: *„Vim, že by nebyli rádi, kdybych nešla. Tak jako SŠ musím udělat, to je jasné, a byli by určitě rádi, kdybych šla na vejšku. Byla bych i první z rodiny, kdo by tam šel.“* Protože si Gabriela přeje oboje, tedy dostudovat gymnázium a vystudovat VŠ, dá se tedy mluvit o kategorii **volnost s tlakem na chtění**.

S přáním rodičů, aby jejich dcera byla vzdělaná, souvisí také volnost, kterou by ji podle ní dali, kdyby se rozhodla studovat nebo pracovat mimo Prahu: *„Možná jako jo (by jim to bylo líto), ale byli by zas rádi, že se osamostatním a takovýhle věci a že studuju.“*

Honza

Honza se chce stát majitelem firmy na základě studia několika možných VŠ, jejichž pojitkem je matematika. Matka Honzy je evangelická farářka, otec je technik. Honza uvádí své zaměření do souvislosti se zaměřením otce a zmiňuje současně **zakořeněnost v rodinném kontextu**: *„No ted' asi trochu od táty, jak dělal ty testy, tak tam byl jako technik, inženýr, tak jako po tý technický stránce mi to přijde zajímavý, tomu bych se určitě zčásti chtěl věnovat.“* Na povolání

matky mu přijde inspirující týmová spolupráce: „*U tý mámy, tak možná jediný, co je ta spolupráce s těma lidma, jakože je tam strašně velké kolektiv, kterej má tu víru v jenom tu jednu věc, to je otázka náboženství, ale je tam něco, co všechny spojuje a k tomu člověk částí přispívá.*“

Z hlediska podpory rodiny Honza nejdříve mluví o tom, že rodiče chtějí, aby se více učil, a pomáhají mu vyřizovat praktické záležitosti, později však vyjadřuje, že mu něco chybí: „*No tak rozmlouvání je hlavně v tom, abych nehrál na počítači a věnoval se více studiu, no a podpora je v tom, že mi pomáhaj shánět gymnázia, obíhání s tou přihláškou. Samozřejmě výživa dítěte... No psychická podpora, oni rodiče moc často nejsou doma...*“ Nedostatek pozornosti Honza spojuje s rodinnou konstelací: „*Vyrůstáme tři v rodině, mám dvě sestry, starší a mladší. A starší se nějak řídí spíš podle sebe, samozřejmě ocení, když máma přijde a něco jí řekne. A mladší se dělá na tom, že je mladší. A já jsem uprostřed... Tak nedostávám, jak bych to řek... tolik pozornosti jako ostatní...*“ Jako jediný kluk má ale zase více pozornosti ze strany prarodičů, což vlastně oceňuje: „*Tak to je morální podpora od nich.*“ Dá se tedy celkově říci, že ve vztahu k rodině Honza vyjadřuje určitý nedostatek, jde tedy o subkategorii **tlak/nepodpora**.

Marek

Marek chce možná studovat žurnalistiku, rovněž však zvažuje na rok odjet do zahraničí, aby si mohl volbu ujasnit. Jeho otec je právník, matka pracuje v neziskové organizaci na podporu dětí. S jejich zaměstnáním žádnou souvislost neuvádí. Markův bratr studoval na Fakultě humanitních studií a zřejmě kvůli neúspěchu u zkoušek musel studium přerušit. Tato zkušenost byla důležitá pro Markovo rozhodnutí vycestovat do zahraničí: „*No jako jak jsem mluvil o tom bráchovi, tak oni mu to sami nabízeli, aby odjel někam na půl roku nebo tak, ale nechtěl. Tak proto jsem to vytáh. Jako já bych jel určitě, kdyby mi to nabídli a nevěděl bych, na jakou školu jít. Kdybych něco zkazil, tak bych jel hned. Mnohem radši než se hlásit na vejšku. Jako kdybych šel na tu jazykovou vejšku, tak bych se naučil perfektně anglicky a pak bych se vrátil, tak by to bylo mnohem lepší tam jít potom.*“

Z hlediska podpory mluví Marek o volnosti, která se však vztahuje na studium jako takové: „*No podporujou mě ve všem, co se týče studia, a budou mě podporovat ve všem, co budu chtít dělat, pokud budu studovat někde*“ ... „*Takže vám dávají volnost, ale v rámci toho studia... kdybyste chtěl jít pracovat, tak by to už tak nebylo?*“ ... „*No o to nejde, ale kdybych šel pracovat, tak už si budu platit doma nějaký věci nebo se budu stěhovat pryč, zatímco když budu studovat, tak budu furt bydlet doma a rodiče mě budou živit.*“ Aby tedy mohl Marek zůstat u své rodiny a

nemusel se odstěhovat a žít sám, chce zřejmě pokračovat ve studiu. Odjezd do zahraničí vidí jako oddálení volby a vlastně přestupní stanici mezi dvěma školami. Snahu rodičů podpořit jej ve studiu je pak možné interpretovat jako *volnost s tlakem na chtěné*.

Ve vztahu k rodičům je ještě třeba zmínit určitou připoutanost, již jako překážku chce ale překonat: „*Jako bylo by to odloučení od rodičů, a od místa, kde jsem žil deset let, jako všechno tady znám, město nazpaměť, všechny lidi, jako a pak přijedu někam, kde to neznám, nikdo tam není známej, tak to by bylo horší, ale uchytil bych se.*“ Podle toho, že chce na rok vycestovat do zahraničí, zřejmě však tato připoutanost nepředstavuje nepřekonatelnou překážku, ale něco, s čím se hodlá vypořádat.

Pavel

Pavel by chtěl ve svém zaměstnání využít humanitní VŠ vzdělání. Jeho matka je vedoucí odboru městské části, kde má na starosti městskou zeleň, otec je finanční analytik. Přímou podobnost s jejich zaměřením podle svých slov nevidí.

Pavel mluví o velké podpoře rodiny ve všem, co dělá: „*Tak rodiče mě podporují strašně moc, ať už to byl hokej, jakýkoliv sport nebo učení, tam byla podpora velká.*“ Jak vyplývá z předchozí analýzy, vidí sám sebe jako „nepřítele“ ve studiu, tedy i v profesním směřování. Konkrétně mluví o útěcích do fantazie, na jejichž základě už dvakrát musel opustit jiné gymnázium kvůli neúspěchu. Mluví o tom, že i za těchto okolností jej rodina podporovala a snažila se mu pomáhat: „*Jedinej problém byl s tím, jak mám ty tendence utíkat od té skutečnosti, tak já jsem si jako by zkazil svůj školní prospěch, kvůli tomu že jsem od té skutečnosti utíkal, ale ať už se stalo cokoli, tak co se týče podpory rodiny, tak ta byla vždycky obrovská, i když samozřejmě vědí, jak to se mnou vypadá v té škole, tak se mi snaží pomáhat.*“ Celkově se dá tedy mluvit o *absolutní volnosti*.

Tereza

Tereza by ve svém zaměstnání chtěla využít humanitně zaměřenou VŠ, možná vystudovanou v zahraničí. Její matka je zdravotní sestra, otcovo zaměstnání nezmiňuje. Inspiraci zdravotnickým zaměstnáním matky i babičky, která je taky zdravotní sestra, uvádí Tereza při pohledu do minulosti, spíše jako dětský nápad, čím by mohla být: „*potom vlastně maminka i babička jsou zdravotní sestry, takže jsem vyrůstala v tom prostředí, takže jsem si jako myslela, že budu doktorka, ale teď už si spíš myslím, že už ne, že už jsem od toho odstoupila... No spíš babička mi nosila z práce takovýty lahvičky a tak jsem si s tím hrála. Jsem je viděla jako vzor, jsem viděla, že to dělají, tak asi tak.*“ S nynějším zaměřením tedy zaměstnání rodičů nespojuje.

Z hlediska podpory mluví Tereza o volnosti a pomoci a zdůrazňuje, že si radši věci zařizuje sama, než když jí do nich někdo mluví: „*tak naši byli rádi, když zjistili, že se o to zajímám, že by to třeba mohlo dopadnout nějak dobře a podporují mě, jako říkají mi vždycky, jestli chci s něčím pomoci nebo tak, ale já jsem spíš samostatnej člověk, tak nemám ráda, když mně někdo do toho jako zasahuje, radši si věci udělám sama.*“ Při otázce, zda mají rodiče nějakou představu, čím by mohla jejich dcera být, Tereza sice uvádí konkrétní profese, pak ale dodává, že to jen jedna z věcí, jak by ji rádi viděli a že od nich žádný tlak necítí: „*Určitě na nějakýho toho lékaře nebo na něco takovýho spíš jako ne jako obecnýho, ale nějaký zaměření jako zubaře nebo chirurga.*“ ... „*To by chtěli nebo vás do toho tlačí?*“ ... „*Ne oni mě do toho jako netlačí, ale myslím si, že by byli rádi, kdybych to dělala.*“ Celkově tedy Tereza mluví o volnosti a nepřipouští překážky ze strany rodiny ve svém profesním směřování: „*Cítíte svobodu, nevidíte překážky?*“ ... „*Hm.*“ Podporu ze strany rodičů potvrzuje i její pohled na to, jak by ji v budoucnosti mohli podporovat finančně: „*Já myslím, že kdybych si vybrala nějakou hodně dobrou školu, že bych potřebovala hodně financí, tak že by mi to zaplatili. Protože vědí, že když něco chci, tak toho dosáhnu, že o to musím usilovat. Určitě by si nemysleli, že by se to nevyplatilo, protože bych se na to vykašlala. A vědí, že bych do toho šla, kdyby mi dali tu příležitost.*“ Na základě jejího pohledu na věc by se dalo mluvit o **absolutní volnosti** v oblasti jejího rozhodování.

Na závěr je ještě třeba doplnit rodinnou situaci, v níž se Tereza nachází. Navzdory volnosti ze strany rodičů pro své úvahy o profesní budoucnosti čelí dejme tomu dílčím konfliktům se sourozenci, kteří jí obírají o prostor potřebný ke studiu: „*Já mám dva sourozence a jsme všichni o šest let, takže mám o šest let mladšího bratra a o dvanáct let mladší sestru. A se sourozencema se docela dost hádáme. Bratr je ve věku, kdy začíná jít do té puberty a má takový názory, že ne vždycky se shodnem. Třeba když kolikrát přijdu vyčerpaná z té školy, tak nemám náladu se s nima bavit... potřebuju nějaký osobní svůj prostor.... Třeba rodiče to vždycky nechápou, že na ně nemám náladu a nechci se s nima bavit. A berou to jako, že jsem na ně zlá nebo tak. Ale je to tím, že já potřebuju ten prostor... kolikrát třeba ségra přijde do pokoje a chce po mně, abych s ní něco dělala, a nemám ráda, když po mně někdo něco chce a tlačí s něčím, a když prostě dělám nějaký věci a musela bych se od toho odtrhnout, abych šla dělat něco jiného.*“ Tereza sice tyto konflikty s rodiči docela detailně pojmenovává, sama ale zdůrazňuje, že jsou jen dílčí a vztahují se jen na vztahy se sourozenci a na nic jiného: „*No bejvaj to konflikty jenom ohledně tohotohle. Ohledně těch sourozenců, že nemám vždycky náladu se s nima bavit a oni to berou tak, že se nezajímám o ně nebo tak. Ale nejsou to takový konflikty, že by to trvalo.*“ S touto

situací je možné dát do souvislosti její plán odjet studovat do zahraničí jako jednu z možností jejího *budoucího profesního projektu*. Zkusit si fungovat bez rodiny je jeden z důvodů, které pro tento plán udává: „*Asi jako že bych už nebyla tady v okolí toho domova, že bych si vyzkoušela, jak to funguje bez rodiny, jako nějaký nový zkušenosti.*“

Tomáš

Tomáš chce jít studovat VŠ, kde uplatní cizí jazyky, možná mezinárodní vztahy, možná v zahraničí, v případě neúspěchu by chtěl dělat nějakou práci u moře. Jeho otec vystudoval ekonomii a pracuje ve firmě na detekci výbušnin, matka organizuje kongresy. Z hlediska inspirace od rodičů se dá mluvit o dvou oblastech. V první řadě Tomáš uvádí svého otce jako toho, koho obdivuje pro jeho vypracování se: „*No ten můj otec, kterej se dostal hodně vysoko, co vystudoval a jaký má zaměstnání.*“ Sám, jak říká, ještě moc nad budoucím povoláním nepřemýšlel, nejde tedy tolik o inspiraci oborem otce jako spíš o dílčí inspiraci jeho pílí. Jak již bylo zmíněno, Tomáš několikrát opakuje, že nad povoláním moc nepřemýšlel, je si však jistý, že se chce držet znalosti cizích jazyků. Ta je druhou oblastí jeho inspirace nebo řekněme vodítkem v celkové nevyjasněnosti. V souvislosti s rodinou jazykovou znalost uvádím proto, že souvisí s Tomášovou rodinnou zkušeností: „*Tak když jsem byla malej, tak jsem žil pět let ve Francii u Paříže, potom dva a půl roku ve Švýcarsku v Ženevě, takže jsem byl bilingvní, už jsem to docela zapomněl, ale občas chodím na francouzské institut, minulý léto jsem byl ve Francii na stáži zase, v Nice na měsíc a to bylo kvůli otcovi, kterej tam pracoval a teď po prváku jsem chtěl vyjet na výměnný pobyt do USA a tam to bylo dobrý, tam jsem dokončil střední školu, tam mě dali do čtvrtáku, podle věku a tam jsem si taky užil.*“ Kromě výjezdu do USA šlo tedy od dětství o pobyty v zahraničí s rodinou, z nichž čerpá svou jazykovou zkušenost.

Z hlediska volnosti a podpory mluví Tomáš o určitém tlaku ze strany rodičů: „*Jako oni do mě pořád hučí, ať se pro tu VŠ rozhodnu, nějaký ty zkoušky z angličtiny nebo francouzštiny ať si udělám, já jsem docela línej se tam do toho dokopat.*“ Protože ale sám Tomáš mluví o tom, že by se chtěl přípravě na VŠ věnovat, dal by se tento přístup rodičů interpretovat jako **volnost s tlakem na chtění**.

Na závěr jen třeba dodat pohled na připoutanost k rodině ve vztahu k odjezdu do zahraničí: „*To bylo právě poprvý v tom prváku, ani jako já, spíš matka, ale jako přežil jsem to. Mně se stejskalo jedině o Vánocích, to byl jedinej den za celý rok. Jsme si skypovali každý dva týdny a já jsem to přežil v pořádku docela.*“ Na základě své zkušenosti sice připouští stýskání, ale v žádném případě jej nevidí jako překážku ve výjezdu.

Dominika H.

Dominika se chce stát podnikatelkou a využít k tomu VŠ studium v zahraničí. Oba její rodiče jsou podnikatelé. Sama své zaměření uvádí do souvislosti s jejich prací, čímž pojmenovává **zakořeněnost v rodinném kontextu**: „Rodiče podnikaj, tak se toho jakoby držím, že vím, co to obnáší. Vlastně se bojím jít do něčeho jiného, dá se říct.“

Z hlediska podpory rodičů Dominika mluví o **absolutní volnosti**: „No tak já vlastně bydlím jenom s mámou a ta je taková, že mě vlastně ve všem jako by podporuje, takže říká, že je to na mně, ať se snažím, že to dělám vlastně pro sebe.“ Dá se říci, že tato volnost může souviset se specifickou rodinnou situací: „Já to mám právě tak, že bydlím sama tady. Mámu mám v Německu.“ Dominika jinde v rozhovoru říká, že přes týden žije v Praze sama, na víkendy za ní jezdí její máma. Celkově o této situaci mluví jako o něčem, s čím se musí vypořádávat: „Jak to zvládáte, ten život sama?“ ... „Docela těžce, ale já jsem si už na to jako by zvykla.“ S jejím profesním plánováním tato situace souvisí v tom smyslu, že právě na jejím základě chce studovat v zahraničí: „...takže mě tady nic moc nedrží. To byl vlastně i důvod, proč jsem chtěla jít pryč.“

K inspiraci blízkými by se dal počítat i Dominičin přítel, jehož předchozí i současné studium vidí jako další motivaci k odjezdu: „Protože to mě donutilo k tomu, že to musím zvládnout se tam dostat taky. Protože on dřív taky chodil sem na P., takže to je taková moje motivace, abych to zvládla, že se to dá jako zvládnout.“ Dá tedy říci, že Dominiky rodinná situace všemi aspekty nasvědčuje k tomu, aby odjela studovat do zahraničí.

Filip

Filip se chce živit obchodním právem. Oba jeho rodiče vystudovali VŠ s ekonomickým zaměřením, matka pracuje jako finanční poradce, otec pracuje pro automobilovou firmu. S jejich zaměstnáním podobnost neuvádí. Důležitou osobou je ve Filipově směřování dědeček, jenž se žije obchodním právem. Nedávný zrod svého profesního směřování popisuje takto: „víc jsem se začal bavit se svým dědečkem, kterej v tomhle oboru dělá... „A zaujal vás tím, co v životě dokázal nebo tím zaměřením?“ ... „No asi tím, co dokázal a hlavně co pořád dělá, ta náplň se mi líbí.“ Do hry tak vstupuje **zakořeněnost v rodinném kontextu**. Kontakt s dědou v otázce zaměření plánuje i do budoucnosti kvůli prohloubení znalostí: „chci bejt víc v kontaktu s dědou, abych měl přehled.“ Jako dalšího důležitého člena rodiny uvádí svou sestru, která jej sice neovlivnila ve směřování jako takovém, ale svým studijním úspěchem: „Ta je pro mě takovou motivací, protože se učí fakt dobře.“

Z hlediska podpory rodiny, mluví Filip o úplné volnosti a pomoci: „Úplně naplno mě podporuje celá rodina, hodně to cejtím, že jako i rodiče mi pomáhají s nějakým tím výběrem škol, abych měl prostor ve studiu.“ V odpovědi na otázku, zda v této pomoci při výběru škol necítí škol, opět mluví o volnosti: „To ne, oni mě podporují v tom, co bych já chtěl. Oni mě podpořej v tom, o čem si myslím, že ke mně sedí, kdyby to bylo naopak, tak mi to řeknou.“ Rodinná podpora Filipova profesního směřování tak jednoznačně spadá do kategorie **absolutní volnost**.

4.4 Dílčí závěry

Početní a genderové zastoupení v rámci jednotlivých typů

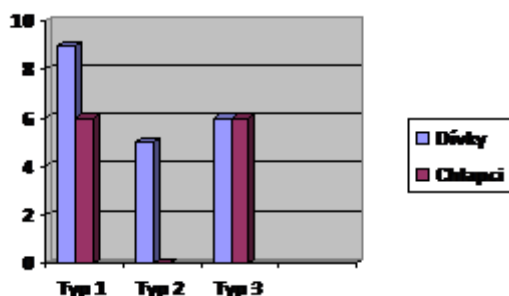
V rámci výše popsanych tří typů představ o profesní budoucnosti představuje **Typ 1: Návaznost bez podstatné komplikace**, patnáct respondentů.

Typ 2: Alternativní návaznost, představuje pět respondentek, z nichž dvě představují **podtyp 2.1 (Návaznost zahrnuje nesourodé alternativní směřování)** a tři **podtyp 2.2 (Návaznost zahrnuje změnu směřování)**. **Typ 3: Postupně vyjasňovaná návaznost** představuje dvanáct respondentů, v rámci **podtypu 3.1 (Návaznost je věcně zcela nesourodá nebo jen povrchní)** dva respondenti, v rámci **podtypu 3.2 (Návaznost je charakteristická potřebou odložit volbu směřování)** osm respondentů a v rámci **podtypu 3.3 (Návaznost je objevená nedávno)** dva respondenti.

Z hlediska **pohlaví** do Typu 1 spadá devět dívek a šest chlapců, do Typu 2 pět dívek a do Typu 3 šest dívek a šest chlapců (v rámci prvního podtypu jedna dívka a jeden chlapec, v rámci druhého podtypu čtyři dívky a čtyři chlapci a v rámci třetího podtypu jedna dívka a jeden chlapec).

Po grafu znázorňujícím zastoupení chlapců a dívek následuje tabulka, kde jsou jednotliví respondenti přiřazeni k jednotlivým typům a podtypům.

Graf 1 Genderové zastoupení v rámci jednotlivých typů

Tabulka 4 Zastoupení respondentů v rámci jednotlivých typů a podtypů

Typ nebo podtyp	Zastoupení respondentů
1	Anna, Dominika P., Helena, Jakub, Johan, Karel D., Karel N., Klára, Kristián, Mariana, Marie R., Martina, Pavlína, Rafael, Sarah
2.1	Marie P., Nikola
2.2	Aneta, Dominika K., Michaela
3.1	Isabel, Max
3.2	Dominika L., Eva, Gabriela, Honza, Marek, Pavel, Tereza, Tomáš
3.3	Dominika H., Filip

Studium/práce mimo Prahu

V rámci celého vzorku respondentů zmínilo kategorii *studium/práce mimo Prahu* patnáct respondentů, z toho šest chlapců (polovina všech chlapců) a devět dívek (téměř polovina). Osm respondentů spadá do prvního typu, dvě respondentky do druhého a pět respondentů do třetího typu.

Tabulka 5 Zastoupení kategorie *studium/práce mimo Prahu*

Typ nebo podtyp	Zastoupení respondentů
1	Dominika P., Helena, Johan, Karel D., Karel N., Kristián, Mariana, Marie R.
2.1	Marie P.
2.2	Aneta
3.1	Isabel
3.2	Marek, Tereza, Tomáš
3.3	Dominika H.

4.4.1 Dílčí závěry v rámci jednotlivých typů

4.4.1.1 Typ 1: *Návaznost bez podstatné komplikace*

Podobnost na základě oboru

Z hlediska podobnosti na základě oborů se zde nabízejí dvě „profesní skupiny“, další obory jsou pak v tomto smyslu nesourodé.

Čtyři respondenti se chtějí stát **právníky**, resp. těmi, kteří chtějí využít ve své profesi studium práv: **Anna** (právníčka- jako upřednostňovaná varianta), **Dominika P.** (advokátka), **Jakub** (právník), **Karel N.** (majitel firmy, advokát, politik).

Další takovou „oborovou“ skupinu tvoří ti, kteří se chtějí stát **lékaři**: **Martina** (zubařka), **Pavčina** (lékařka), **Rafael** (lékař, kardiolog).

Ostatní představy o profesní budoucnosti v rámci tohoto typu jsou **různorodé**: **Helena** (profesionální tanečnice), **Johan** (architekt), **Karel D.** (grafik v médiích), **Klára** (ta, která ve svém zaměstnání využije humanitní vzdělání), **Kristián** (produkční v reklamě), **Mariana** (herečka nebo práce v reklamě), **Marie R.** (výzkumnice a/nebo vyučující), **Sarah** (ta, která ve svém zaměstnání využije VŠ vzdělání zaměřené na jazyky a ekonomiku).

Celkově tedy o tomto vzorku platí, že z hlediska zaměření čtyři z nich chtějí jít studovat práva, tři se chtějí stát lékaři, zbylých osm volí pak různorodé obory či zaměření.

Následuje tabulka znázorňující jednotlivé pojmenované *zakořeněnosti* a respondenty, jež je zmiňují. V rámci tohoto typu zmínili všichni respondenti alespoň jednu *zakořeněnost*, někteří respondenti více. V tabulce č. 6 potom následují tyto „kombinace *zakořeněností*“.

Tabulka 6 Zastoupení *zakořeněností* v rámci Typu 1

<i>Zakořeněnost</i>	<i>Zastoupení</i>
<i>Rodinný kontext</i>	Anna, Jakub, Johan, Karel D., Klára, Kristián, Mariana, Marie R., Pavčina
<i>Zájmová linie</i>	Helena, Johan, Karel D., Kristián, Mariana, Marie R., Rafael
<i>Potřeba pomoci druhým, vřelosti nebo také „hlubšího smyslu“</i>	Anna, Pavčina, Klára, Martina

<i>Potřeba dobrého výdělku a/nebo úspěchu</i>	Jakub, Karel N., Dominika P., Sarah
---	-------------------------------------

Tabulka 7 Kombinace zakořeněností v rámci Typu 1

Kombinace	Zastoupení
<i>Zájmová linie podmíněná rodinným kontextem</i>	Pavčina, Johan, Karel D., Kristián, Mariana, Marie R.
<i>Potřeba pomoci druhým, vřelosti nebo také „hlubšího smyslu“ v kombinaci s rodinným kontextem</i>	Anna, Klára, Pavčina
<i>Potřeba dobrého výdělku a/nebo úspěchu v kombinaci s rodinným kontextem</i>	Jakub

Korelace

Z hlediska oborové podobnosti vyplývá, že v případě těch, kteří se hlásí na **práva**, tři respondenti ze čtyř uvádí jako jednu ze *zakořeněností* **potřebu úspěchu a/nebo dobrého výdělku** (jednou v kombinaci s *rodinným kontextem*) a jednou se objevuje **potřeba pomoci druhým, vřelosti nebo také „hlubšího smyslu“** (v kombinaci s *rodinným kontextem*).

V případě těch, kteří se chtějí stát **lékaři**, se dvakrát jako *zakořeněnost* objevuje **potřeba pomoci druhým, vřelosti nebo také „hlubšího smyslu“** (jednou v kombinaci s *rodinným kontextem*), jednou *zájmová linie*.

Nejčastěji uváděnou *zakořeněností* v rámci tohoto typu je **rodinný kontext**, který zmiňuje devět z patnácti respondentů. *Zájmovou linii* uvádí coby *zakořeněnost* sedm z patnácti respondentů. Čtyři respondentky uvádí *zakořeněnost* v **potřebě pomoci, vřelosti nebo také „hlubšího smyslu“**. Čtyři respondenti uvádějí jako **potřebu dobrého výdělku a/nebo úspěchu**. Z hlediska kombinací *zakořeněností* pak *zájmovou linii* v kombinaci s *rodinným kontextem* uvádí šest respondentů. **Potřebu pomoci druhým, vřelosti nebo také „hlubšího smyslu“** v kombinaci s *rodinným kontextem* tři respondentky. **Potřebu dobrého výdělku a/nebo úspěchu** v kombinaci s *rodinným kontextem* uvádí jeden respondent.

V rámci tohoto typu představ o profesní budoucnosti zmínilo kategorii *studium/práce mimo*

Prahu osm respondentů.

Ze skupiny těch, kteří se chtějí stát **právníky**, uvádí dva kategori *studium/práce mimo Prahu*, zbylých šest uvádí různorodé zaměření

Ze skupiny těch, kteří uvádí kategori *studium/práce mimo Prahu* šest respondentů *zakořeněnost* v *zájmové linii*, pět v *rodinném kontextu*, dva v *potřebě dobrého výdělku a/nebo úspěchu*

4.4.1.2 Typ 2: Alternativní návaznost

V rámci Typu 2 a jeho jednotlivých podtypů se dá mluvit o naprosté oborové různorodosti, konkrétně jde o tyto *budoucí profesní projekty*:

Marie P. (ta, která bude učit, pracovat v laboratoři či ve vědní sekci UNESCO, nebo se zabývat problematikou jaderných zbraní), **Nikola** (majitelka otcovy firmy a/nebo produkční),

Aneta (etopedka), **Dominika K.** (učitelka tělocviku a angličtiny), **Michaela** (herečka).

Všechny respondentky pojmenovávají konkrétní *zakořeněnosti*, na něž chtějí navázat *budoucím profesním projektem*. Dvě respondentky tedy uvádějí *potřebu pomoci druhým, vřelosti nebo také „hlubšího smyslu“*, dvě *zájmovou linii* a jedna *rodinný kontext*.

Pro přehlednost následuje tabulka znázorňující zastoupení těchto pojmenovaných *zakořeněností*.

Tabulka 8 Zastoupení *zakořeněností* v rámci Typu 2

<i>Zakořeněnost</i>	<i>Zastoupení</i>
<i>Potřeba pomoci druhým, vřelosti nebo také „hlubšího smyslu“</i>	Aneta, Dominika K.
<i>Zájmová linie</i>	Marie P., Michaela
<i>Rodinný kontext</i>	Nikola

Protože se v tomto případě jedná o oborovou různorodost, není možné provést korelace tak jako u Typu 1. Srovnání jednotlivých typů proběhne pak především v rámci průřezové kategorie *rodina*.

Pro úplnost je třeba dodat, že v rámci tohoto typu uvádějí dvě respondentky kategori *studium/práce mimo Prahu*, jedna v rámci prvního a jedna v rámci druhého podtypu.

4.4.1.3 Typ 3: *Postupně vyjasňovaná návaznost*

Z povahy tohoto typu návaznosti (zejm. z prvního a druhého podtypu) vyplývá, že respondenti většinou nepojmenovávají konkrétní *zakořeněnosti* a tudíž uvádějí spíše nejasné *budoucí profesní projekty*, proto se nedá mluvit o oborové podobnosti. Přesto lze pojmenovat jednu jednotnou skupinu alespoň na základě zaměření.

Jde o skupinu těch, kteří chtějí využít **humanitního vzdělání**: **Dominika L.** (ta, která ve svém zaměstnání využije humanitní vzdělání), **Eva** (ta, která ve svém zaměstnání využije humanitní vzdělání), **Gabriela** (ta, která ve svém zaměstnání využije humanitní nebo přírodovědné vzdělání) **Pavel** (ten, který ve svém zaměstnání využije humanitní vzdělání) **Tereza** (ta, která ve svém zaměstnání využije humanitní vzdělání).

Dále jde tedy o **různorodé** zaměření: **Isabel** (možná učitelka nebo charitativní pracovnice v zahraničí), **Max** (ten, který ve svém zaměstnání využije VŠ vzdělání, možná diplomat či psycholog), **Honza** (majitel firmy). **Marek** (ten, který ve svém zaměstnání možná využije jazykové nebo žurnalistické vzdělání), **Tomáš** (ten, který ve svém zaměstnání uplatní cizí jazyky možná v mezinárodních vztazích nebo v práci u moře), **Dominika H.** (podnikatelka v zahraničí), **Filip** (ten, který se ve svém zaměstnání bude zabývat obchodním právem).

Konkrétní *zakořeněnosti* pojmenovávají respondenti v rámci prvního a druhého podtypu jen ojediněle, tedy **dva** (Honza, Tomáš).

Oba respondenti (tedy všichni) třetího podtypu (*Návaznost objevená nedávno*) pojmenovávají *zakořeněnosti*, na něž chtějí navázat nedávno objeveným *budoucím profesním projektem*.

Tak jako u předchozích typů následuje tabulka znázorňující pojmenované *zakořeněnosti* a jejich zastoupení.

Tabulka 9 Zastoupení *zakořeněností* v rámci Typu 3

<i>Zakořeněnost</i>	<i>Zastoupení</i>
<i>Zájmová linie</i>	Honza, Tomáš
<i>Rodinný kontext</i>	Honza, Dominika H., Filip

Objevuje se zde **jedna** kombinace *zakořeněností*. V případě Honzy jde o kombinaci *zájmové linie s rodinným kontextem*.

Na závěr je třeba zmínit, že v rámci tohoto typu návaznosti uvádí kategorii *studium/práce mimo Prahu* pět respondentů (jedna respondentka v rámci prvního podtypu, tři v rámci druhého a jedna respondentka v rámci třetího).

4.4.2 Souvislost rozboru dat vyplývajících z jednotlivých typů představ o profesní budoucnosti s rozbohem dat zpracovaným v průřezové kategorii *rodina*

Tato kategorie vznikla, aby co nejlépe vystihla vztah a) zaměstnání rodičů (popř. jiných významných příbuzných) a b) rodinné podpory, popř. c) vnitřní připoutanosti vůči celkové představě o profesní budoucnosti.

V první řadě následuje tabulka znázorňující případy přímé podobnosti *budoucího profesního projektu* se zaměstnáním rodičů nebo jiných významných příbuzných. Jde o osm respondentů, čtyři chlapce a čtyři dívky (šest v rámci Typu 1, jedné respondentky v rámci Typu 2 a jednoho respondenta v rámci Typu 3).

Tabulka 10 Podobnost *budoucích profesních projektů* se zaměstnáním rodičů (popř. jiných příbuzných)

Typ nebo podtyp	Zastoupení respondentů
1	Jakub, Karel D, Kristián, Mariana, Marie R., Pavlína
2.1	Nikola.
2.2	
3.1	
3.2	
3.3	Filip

Jak bylo popsáno v úvodu průřezové kategorie *rodina*, došlo v rámci subkategorie *volnost/podpora vs. tlak/nepodpora* k členění na dva základní druhy deklarované podpory rodiny vůči *budoucím profesním projektům*, z čehož ten první byl ještě pročleněn na tři podtypy.

Samostatná je pak kategorie *vnitřní připoutanost* kombinovatelná s výše popsanými druhy podpory. Následující tabulka znázorňuje zastoupení jednotlivých respondentů v rámci těchto kategorií.

Tabulka 11 Zastoupení v rámci subkategorie *volnost/podpora* vs. *tlak/nepodpora*

Druh podpory	Zastoupení respondentů (příslušnost k jednotlivým typům)
<i>Absolutní volnost</i>	Anna (1), Dominika P. (1), Jakub (1), Johan (1), Klára (1), Kristián (1), Marie R. (1), Isabel (3.1), Max (3.1), Dominika L. (3.2), Pavel (3.2), Tereza (3.2), Dominika H. (3.3), Filip (3.3)
<i>Volnost s tlakem na chtěné</i>	Karel D. (1), Karel N. (1), Martina (1), Rafael (1), Marie P. (2.1), Eva (3.2), Gabriela (3.2), Marek (3.2), Tomáš (3.2)
<i>Volnost s dílčími obavami</i>	Helena (1), Mariana (1), Pavlína (1), Aneta (2.2), Dominika K. (2.2), Michaela (2.2)
<i>Tlak/nepodpora</i>	Sarah (1), Nikola (2.1), Honza (3.2)

Tabulka 12 Zastoupení v rámci subkategorie *vnitřní připoutanost*

Kategorie	Zastoupení respondentů (příslušnost k jednotlivým typům)
<i>Vnitřní připoutanost</i>	Anna (1), Karel D. (1), Rafael (1), Max (3.1), Dominika L. (3.2), Eva (3.2)

V rámci celého vzorku uvádí subkategorii ***volnost/podpora*** 29 respondentů (čtrnáct v rámci Typu 1, čtyři v rámci Typu 2, jedenáct v rámci Typu 3). Čtrnáct respondentů mluví o *absolutní volnosti*, devět o *volnosti s tlakem na chtěné*, šest o *volnosti s dílčími obavami*.

Tlak/nepodpora ze strany rodičů uvádí celkem tři respondenti, jeden v rámci každého typu.

Vnitřní připoutanost uvádí šest respondentů, tři v rámci Typu 1 a tři v rámci Typu 2.

Korelace

Průřezová kategorie *rodina* vznikla jako rozšíření *zakořeněnosti v rodinném kontextu*. Rozdíl spočívá v pojmovém rozsahu, tedy zatímco *zakořeněnost v rodinném kontextu* zmiňují jen někteří respondenti coby *pojetí sebe v minulosti*, aby na něj navázali *budoucím profesním projektem*, kategorie *rodina* prostřednictvím výše popsaných pojmů má co nejlépe vystihnout vše, co respondenti řekli o svém rodinném prostředí a co současně souvisí s jejich představami o profesní budoucnosti. Úzká souvislost mezi zmíněnou *zakořeněností* a průřezovou kategorií se vedle dalších provázaností promítá v následujících výstupech.

Z třinácti respondentů, kteří uvádějí jako *zakořeněnost rodinný kontext*, jedenáct uvádí *volnost/podporu* ze strany rodičů. Dále pak dva z těch, kteří uvádějí *rodinný kontext*, uvádějí současně kategorii *vnitřní připoutanost*.

Z hlediska provázanosti subkategorií *volnost/podpora* a *vnitřní připoutanost* vyplývá zjištění, že všech šest respondentů uvádějících subkategorii *vnitřní připoutanost* uvádí současně jednu z forem volnosti.

Jeden respondent uvádí současně subkategorii *vnitřní připoutanost* spolu s kategorií *studium/práce mimo Prahu*.

Poslední korelací je fakt, že všech patnáct respondentů uvádějících kategorii *studium/práce mimo Prahu* uvádí současně kategorii *volnost*.

4.5 Interpretace dílčích závěrů

Po předchozím představení dílčích závěrů obsahujícím informace založené na četnostech a příslušnosti k jednotlivým typům následuje jejich výklad a tím i závěry celého bádání, které lze z nashromážděných dat a jejich rozboru vyvodit.

Připomeňme si nejdříve situaci, v níž se gymnazisté nacházeli. Ta byla v době rozhovorů, tedy na konci třetího ročníku, specifická bezprostředním otevřením otázky konkrétních kroků do blízké budoucnosti. V následujícím roce je čekaly výzvy spojené s maturitou, které ovšem předchází podávání přihlášek jak na vysoké či vyšší odborné školy, tak na různé pobyty v zahraničí. Již v závěru třetího ročníku byla otázka těchto kroků připomínána jak ze strany školy, tak velmi pravděpodobně i ze strany rodiny. Specifickým vlivem úzce spjatým s předmětem tohoto výzkumu pak bylo také školní poradenské pracoviště, konkrétně školní psychologka, která studentům třetích ročníků nabízela administraci testů profesní orientace. Krátce po jejich interpretaci také probíhaly jednotlivé rozhovory. Dá se tedy říci, že otázka co dál po maturitě nebyla ničím zcela novým, o čem by respondenti museli začít přemýšlet a mluvit až při našich rozhovorech.

Na první pohled jako by pro oslovené gymnazisty hledání odpovědi na tuto otázku spočívalo jen ve zjišťování toho, (a) jaké studijní obory se nabízí a na jakých školách, zda by na ně měli schopnosti a zda by je uspokojovaly, a k jakým přitažlivým profesím vede cesta studia těch či oněch studijních oborů; nebo toho (b) jaké vlastně existují profese, které by je uspokojovaly, a jakou cestou studia těch či oněch studijních oborů se k těm přitažlivým profesím dostat. Většina oslovených gymnazistů pak zdaleka nemá jasno ani v otázce cesty studijního oboru, ani

v otázce cílové profese.

Problematicnost volby cílových profesí či cest studijních oborů vedoucích k nim však pro oslovené gymnazisty nespočívala jen v nedostatku informací o existenci studijních oborů či profesí, nebo jen v nedostatku informací o tom, čím by ty cílové profese či již samotné cesty k nim mohly být přitažlivé. Dalo by se říct, že spočívala také a jakoby především v **nejistotě** týkající se toho, zda pro ně bude cílová profese přitažlivá i po jejím dosažení, zda bude skutečně uspokojující, zda je nezlame.

Z řeči dané skupiny gymnazistů jako celku pak vyplývá, že na zmíněnou nejistotu lze reagovat. A to úvahami o tom, zda a jak cílové profese navazují na něco, co je součástí jich samých v současnosti, resp. v minulosti. Konkrétněji, reagovat lze úvahami o tom, zda a které z dosavadních postojů, zájmů, zájmových činností či potřeb se cílovou profesí **profesionalizují**.

Připomeňme, že v terminologii provedeného rozboru jde o souvislosti tzv. *budoucích profesních projektů s pojetím sebe v minulosti a současnosti*, resp. s pojetím toho, na co a jak projekty navazují (v případě, že to „na co“ je v řeči gymnazistů jasně artikulované a pojmenované, nazýváme to *zakořeněnostmi*), a to v rámci to vše obsahující tzv. představy o profesní budoucnosti.

A shrňme, že zjištění toho, že oslovení gymnazisté otázku souvislosti, resp. návaznosti budoucí profese na něco ze současnosti a minulosti jich samých řeší jako podstatnou pro svou jistotu či nejistotu, potažmo pro jasnost či nejasnost ve volbě cílových profesí a cest studijních oborů vedoucích k nim, potažmo v řešení otázky co dál po maturitě, lze považovat za hlavní a nejobecnější zjištění celého bádání.

Z perspektivy gymnazistů tedy ty podstatné komplikace nespočívají ani tak v povaze cesty z gymnázia do cílové profese, jako v povaze souvislosti, resp. návaznosti toho, kým by se mohli stát volbou cílové profese, s tím, kým jsou a kým byli. Povaha této návaznosti je samozřejmě v každém jednotlivém případě jedinečná. Tuto mnohost však lze redukovat do tří **typů** představ o profesní budoucnosti. Rozlišení tří typů toho, jak oslovení gymnazisté v rozhovorech reagovali na problematiku výše zmíněné nejistoty trvalosti svého citu vůči budoucí profesi, lze považovat za hlavní konkretizaci výše zmíněného hlavního a nejobecnějšího zjištění celého bádání. Nyní tedy k jednotlivým dílčím závěrům.

Početní a genderové zastoupení v rámci jednotlivých typů (viz Tabulka 4 a Graf 1)

Nejčteněji zastoupeným typem představ o profesní budoucnosti byl Typ 1, tedy **Návaznost bez**

podstatné komplikace. Dá se tedy říci, že téměř polovina respondentů (patnáct z dvaatřiceti) vyjadřuje způsob jasného rozpoznání a pojmenování *zakořeněnosti* (tedy toho, na co se rozhodli navázat) a současně i způsobu, jak na ně přímo navázat. U tří respondentek (Anna, Klára a Sarah) v rámci Typu 1 se dá mluvit o určitým způsobem hraničních případech, co se týče způsobu navázání. Zatímco příslušnost k tomuto typu je odůvodnitelná jasným pojmenováním *zakořeněnosti*, zmíněná „hraničnost“ spočívá v tom, že si nejsou jisté profesí a ani způsobem jejího dosažení. Možná právě tyto tři respondentky zdůrazňují fakt, že není nutné mít zcela konkrétní představu, ale že podstata profesního rozhodování úzce souvisí s pojmenováním *zakořeněností*.

Pět dívek zastoupených v Typu 2 nazvaném **Alternativní návaznost** rovněž jasně pojmenovává *zakořeněnosti*. Současně však vyjadřují komplikaci, jež může nastat, když je více způsobů, jak na ně navázat (nebo jen na některou z nich). Tato komplikace byla pak představována buď jako současně řešená (**Návaznost zahrnuje nesourodé alternativní směřování**, dvěma respondentkami) nebo jako rozhodující pro tvoření návaznosti v minulosti (**Návaznost zahrnuje změnu směřování**, třemi respondentkami). Ve vztahu k Typu 1 by se zde dala otevřít otázka „řešení nejistoty“. Tedy čím přesně se v jistotě navázání liší respondentky těchto dvou podtypů od respondentů v Typu 1? Jakkoliv neexistuje jednoduchá odpověď, dalo by se říci, že celý Typ 2 vyjadřuje možnost zmýlit se v pojetí sebe a tím i vývojovost v rozpoznávání *zakořeněností*. V případě podtypu 2.2 se dá mluvit o určité uzavřenosti řešení a tím tedy o možné srovnatelnosti s přímou návazností Typu 1 (odlišnost od Typu 1 potom spočívá právě ve zkušenosti s významným rozhodováním). V případě podtypu 2.1 pak o možnosti směřování k této jistotě, ale zároveň také o možnosti či riziku nerozpoznání „té pravé“ *zakořeněnosti*.

Typ 3 pojmenovaný **Postupně vyjasňovaná návaznost** a zastoupený více než třetinou gymnazistů (dvanácti) potom charakterizuje způsob, jak lze postupně nalézat to, na co by šlo profesním projektem navázat (tedy *zakořeněnosti* nebo alespoň jejich části v podobě zájmů). *Komplikace*, o které tito respondenti mluvili, potom spočívá nebo spočívala v nevyjasněnosti. Vývojová linie je potom vyjádřena v posloupnosti následujících podtypů. Dva gymnazisté charakterizující podtyp 3.1, tedy **Návaznost je věcně zcela nesourodá nebo jen povrchní**, vyjadřovali natolik nejasné *pojetí sebe v minulosti*, že vytvářeli „povrchní“ návaznost (ve smyslu mnohosti zájmů a jejich spojení s možnostmi navázání a nejasnosti ohledně jejich realizace). Nejčastějším způsobem, jak na nejasnosti ohledně návaznosti reagovat byla potom potřeba odložit směřování (**Návaznost je charakteristická potřebou odložit volbu směřování**, v případě osmi respondentů z dvanácti), což by mělo vést k ujasnění návaznosti. Podobně jako

v případě podtypu 2.1, tyto dva podtypy vyjadřují směřování k vyjasněnosti, stejně jako riziko nevyjasnění. A podobně jako v případě Typu 1 se v rámci podtypu 3.2 objevují dva „hraniční“ případy (Honza a Tomáš). „Hraničnost“ spočívá v tom, že na rozdíl od ostatních tito dva chlapci pojmenovávají *zakořeněnosti*, ale současně vyjadřují potřebu odložit směřování možná právě proto, aby na ně mohli co nejlépe navázat. Konečně dva gymnazisté mluví o situaci, kdy ***Návaznost je objevená nedávno***, čímž popisují dlouhodobou nevyjasněnost a následné objevení *zakořeněnosti*, které bylo v době rozhovorů ještě „čerstvé“. Podobně jako v předchozím případě, by se ve vztahu k Typu 1 dala otevřít otázka „řešení nejistoty“. Tedy čím přesně se v jistotě navázání liší respondenti zejména podtypu 3.3 od respondentů v Typu 1? Zatímco v případě návaznosti bez podstatných komplikací je řeč o dlouhodobě uvědomované *zakořeněnosti* a jistotě s ní spojené, v případě návaznosti objevené nedávno je jiná „novost“ nabyté jistoty a zkušenost s dlouhodobou nevyjasněností.

Korelace jednotlivých typů s genderem

Co se týká genderového rozložení (Graf č. 1), dá se říci, že z celkového počtu dvaceti dívek jich devět (tedy téměř polovina) vyjadřuje *Návaznost bez podstatné komplikace*, u chlapců jde o přesnou polovinu, tedy šest. „Výlučných“ pět dívek tedy čtvrtina celkového počtu mluví o *Alternativní návaznosti*. Dá se tedy říci, že s navazováním na dvě neslučitelné *zakořeněnosti* mají mezi všemi respondenty zkušenost jen dívky. Z hlediska komplikací spojených s nevyjasněností se dá říci, že polovina všech chlapců a téměř třetina dívek uvádí zkušenost s komplikacemi tohoto druhu.

O rozložení chlapců se dá tedy říci, že polovina z nich má zkušenost s *Návazností bez podstatných komplikací*, polovina potom s *Postupně vyjasňovanou návazností*.

Typ 1: Návaznost bez podstatné komplikace

Podobnost na základě oboru

Výše zmíněná kategorie **podobnost na základě oboru** nabízí bližší pohled na *budoucí profesní projekty*. Ze situace vlastně logicky vyplývá, že v rámci Typu 1 se objeví nejvíce konkrétních představ o profesní budoucnosti a tudíž se zde nabízí i vytvoření několika skupin podle podobnosti.

Takové skupiny se zde objevují dvě, tedy **právníci a lékaři**. Ostatní projekty jsou sice většinou v podobě konkrétních povolání, ale jsou zároveň různorodé co do podobnosti. Jak již bylo zmíněno výše, z povahy tohoto typu vyplývá, že se v něm objevuje nejvíce konkrétních

představ budoucích zaměstnání nebo alespoň oboru. Pouze jedna dívka uvádí jako *budoucí profesní projekt* využití humanitního VŠ vzdělání, jasně však pojmenovává *zakořeněnost*, na niž chce navázat (*potřebu pomoci druhým, vřelosti nebo také „hlubšího smyslu“*).

Zajímavost se objevuje v **navázání** na konkrétní *zakořeněnosti*. Tři ze čtyř **právníků** navazují na *potřebu dobrého výdělku a/nebo úspěchu*. Jedna dívka vidí v tomto oboru způsob, jak navázat na *potřebu pomoci druhým, vřelosti nebo také „hlubšího smyslu“*.

Podobně u skupiny **lékařů** dvě dívky navazují na *potřebu pomoci druhým, vřelosti nebo také „hlubšího smyslu“*, jeden chlapec pak na *zájmovou linii*.

Celkově se dá tedy říci, že variabilita v rámci jednotlivých skupin vyjadřuje fakt, že jedním konkrétním profesním projektem se dá navázat na různá pojetí sebe (tedy *zakořeněnosti*).

Zakořeněnosti

Pojem *zakořeněnost* byl v této práci použit pro označení toho, jak o sobě gymnazisté mluví z hlediska minulosti a současnosti. V rámci tohoto typu a vlastně i v rámci všech typů dohromady byly pojmenovány čtyři *zakořeněnosti*, které sdružují podobné důrazy (viz Tabulka 6).

Nejčastěji zastoupenou *zakořeněností* v rámci Typu 1 byl **rodinný kontext**. Devět z patnácti gymnazistů vyjadřuje, že jejich *budoucí profesní projekt* má původ v rodině buď ve smyslu inspirace povoláním rodičů nebo silným rodinným zájmem či zaměřením. Nabízí se zde tvrzení, že v případě, že je mladý člověk natolik inspirován zaměřením v rodinném prostředí, že se rozhodne jej profesionalizovat, může to být jako jedna z možností pro pojmenování *zakořeněnosti*, na niž se dá přímo navázat.

Sedm gymnazistů (tedy téměř polovina) pojmenovává *zakořeněnost* **zájmová linie**, čímž představují dlouhodobě praktikovaný zájem, který se rozhodli převést do profesní oblasti. Dlouhodobě praktikovaný zájem se zde tedy ukazuje jako jedna z možných cest, jak pojmenovat *zakořeněnost* a navázat na ni (na druhé straně je třeba zmínit, že v rámci jiných typů šlo o dlouhodobě praktikované zájmy, které byly nakonec překonány jinou *zakořeněností* či dílčím zájmem, jimž dal ve smyslu návaznosti respondent přednost).

Čtyři dívky chtějí navázat na *zakořeněnost* v **potřebě pomoci druhým vřelosti nebo také „hlubšího smyslu“**, čímž vyjadřují, že *budoucí profesní projekt* by měl mít mimo užitečnosti pro je samé také zaměření na druhé lidi.

Konečně čtyři gymnazisté mluví o **potřebě dobrého výdělku a/nebo úspěchu** a zdůrazňují tak

důležitost finanční stránky nebo společenské prestiže jejich budoucího povolání pro jejich život.

Zakořeněnosti se také objevují ve třech kombinacích, tzn. pro některé respondenty je stěžejní spojení některých *zakořeněností*, aby na ně mohli uspokojivě navázat (viz Tabulka 7).

Šest gymnazistů mluvících o *zájmové linii* podmíněné *rodinným kontextem* představuje situaci, kdy zájem, který se rozhodli profesionalizovat, úzce souvisí většinou se zaměstnáním rodičů popř. s rodinným zájmem, kterým se pro svůj *budoucí profesní projekt* inspirovali.

Tři dívky představují kombinaci *potřeby pomoci druhým, vřelosti nebo také „hlubšího smyslu“* a *rodinného kontextu* mluví o tom, že zaměření na druhé lidi má svůj původ v jejich rodinách.

Jeden respondent mluví o původu *potřeby dobrého výdělku a/nebo úspěchu* v *rodinném kontextu* v tom smyslu, že zaměstnání, jež má několik členů jeho rodiny, vidí jako nejvhodnější způsob, jak navázat na zmíněnou potřebu.

Typ 2: Alternativní návaznost

Pět gymnazistek v rámci tohoto typu vyjadřuje konkrétní *budoucí profesní projekty* v podobě konkrétních zaměstnání včetně způsobů, jak jich dosáhnout. Tento fakt je v úzké souvislosti s tím, že *komplikace* spočívala právě v rozhodování mezi dvěma způsoby navázání, tedy i mezi dvěma konkrétními projekty.

Zakořeněnosti

Z výše zmíněného vyplývá i fakt o konkrétním pojmenování *zakořeněností* (viz Tabulka 8). I přesto, že jde o konkrétní možnosti, jsou natolik různorodé, že nelze mluvit o oborové podobnosti.

Zajímavost v tomto smyslu představuje **variabilita** v rámci jednotlivých podtypů. Mezi těmi, které dilema mezi dvěma projekty řešily v době rozhovorů (*Návaznost zahrnuje nesourodé alternativní směřování*), se jedna dívka rozhoduje jedním konkrétním způsobem, jak navázat jak navázat na jednu *zakořeněnost (zájmovou linii)* a jedním konkrétním způsobem, jak navázat na silný zájem. Druhá dívka se pak rozhoduje mezi konkrétním způsobem, jak navázat na *rodinný kontext* a konkrétním způsobem, jak navázat na nově uvědomovaný dílčí zájem. Mezi dívkami, které tuto komplikaci řešily v nedávné minulosti (*Návaznost zahrnuje změnu směřování*), se jedna dívka v nedávné minulosti musela rozhodnout mezi dvěma způsoby, jak navázat jiným způsobem na jednu stejnou *zakořeněnost (potřeba pomoci druhým)*. Další

respondentka dala přednost konkrétnímu způsobu, jak navázat na *potřebu pomoci druhým* před konkrétním způsobem, jak navázat na *rodinný kontext*. Konečně poslední respondentka v rámci tohoto typu opustila konkrétní způsob navázání na *zájmovou linii*, aby na ni mohla navázat úplně novým způsobem.

Typ 3: Postupně vyjasňovaná návaznost

O gymnazistech v rámci tohoto typu platí především to, že jen velmi málo z nich uvádí nějakou konkrétní *zakořeněnost*, což je spjato i s faktem, že se zde objevuje velmi málo konkrétních zaměstnání, které by gymnazisté uváděli.

Podobnost na základě zaměření

Jediná podobnost v tomto směru spočívá v zaměření. V této skupině je pět lidí, kteří uvádí fakt, že by chtěli navázat na *pojetí sebe v minulosti* (většinou na dílčí zájmy) humanitním VŠ vzděláním. Tento fakt jistě také souvisí s tím, že na všeobecném gymnáziu prostě převažuje preference humanitních předmětů (několikrát se zde objevuje důraz „hlavně se vyhnout matematice, fyzice atd.“). Další profesní projekty jsou potom velmi různorodé jak ve smyslu konkrétnosti, tak ve smyslu zaměření.

Zakořeněnosti

Konkrétní *zakořeněnosti* pojmenovávají respondenti v rámci prvního a druhého podtypu jen ojediněle, tedy **dva** (Honza, Tomáš), což logicky vyplývá z nevyjasněnosti, která je s tím spojena (Tabulka 9).

Z hlediska *zakořeněností* ještě třeba dodat, že povaha třetího podtypu Návaznost je objevená nedávno je vystižená také odlišením od předchozích dvou typů, které obsahují nevyjasněnost v různé míře. Totiž oba respondenti pojmenovávají konkrétní *zakořeněnost*.

4.5.1 Interpretace vyplývající ze srovnání jednotlivých typů představ o profesní budoucnosti s průřezovou kategorií rodina

Jak vyplývá z teoretických východisek ale i z rozhovorů samých, ukázala se důležitost rodinného prostředí pro profesní vývoj být natolik stěžejní, že vyžaduje samostatný pohled. Tímto pohledem má být průřezová kategorie s názvem *rodina*. Blíže v ní jde o to, jakým způsobem prezentují jednotliví gymnazisté své rodinné prostředí ve spojení s jejich profesními představami. Jak již bylo zmíněno výše, vznikla tato kategorie jako rozšíření *zakořeněnosti rodinný kontext*, tedy toho *pojetí sebe v minulosti a současnosti*, jež spojuje představy o profesní budoucnosti buď se zaměstnáním rodičů, nebo se silným rodinným zájmem. Rozdíl v pojetí

této *zakořeněnosti* a této průřezové kategorie spočívá v pojmovém rozsahu. Tedy zatímco *zakořeněnost v rodinném kontextu* zmiňují jen někteří respondenti coby *pojetí sebe v minulosti*, aby na něj navázali *budoucím profesním projektem*, kategorie *rodina* prostřednictvím výše popsaných pojmů má co nejlépe vystihnout vše, co respondenti řekli o svém rodinném prostředí a co současně souvisí s jejich představami o profesní budoucnosti. Konkrétně jde tedy o co nejlepší vystihnutí vztahu představy o profesní budoucnosti a zaměstnání rodičů (popř. jiných významných příbuzných), rodinné podpory a vnitřní připoutanosti.

Nyní tedy jednotlivým závěrům:

Zaměstnání rodičů

Jak znázorňuje Tabulka 10, osm gymnazistů uvádí svůj *budoucí profesní projekt* **podobný** zaměstnání někoho z rodiny. Šest z nich spadá do **Typu 1**, vyjadřují tedy ***Návaznost bez podstatné komplikace***. Z každého dalšího typu pak jde jen o jednoho člověka, který tuto podobnost vyjadřuje. Jestliže více než třetina z respondentů, kteří vyjadřují přímou návaznost, uvádí tuto podobnost, dá se říci, že zaměstnání rodičů může být **zdrojem rozpoznání** svých *zakořeněností*, na něž se dá navázat.

V případě zmíněných dvou gymnazistů, kteří vyjadřují ve svém vyprávění nějakou **komplikaci**, se tato podobnost promítá následujícím způsobem:

Vyprávění Nikoly spadá do Typu 2, konkrétně mluví o situaci, kdy ***návaznost zahrnuje nesourodé alternativní směřování***. Podobnost jedné její alternativy s otcovou prací, která stojí vedle alternativy druhé, v níž by chtěla dělat, co ji skutečně baví, je právě podstatou celé komplikace. V druhém případě Filip spadající do Typu 3, jenž vyjadřuje ***návaznost objevenou nedávno***, mluví o situaci, kdy se potýkal s dlouhodobou nevyjasněností, coby komplikací, až v nedávné době zjistil, že jeho děda dělá práci, kterou by chtěl dělat také. Tyto dva příklady (byť ojedinělé) ukazují, jakým způsobem se může podobnost se zaměstnáním někoho z rodiny stát součástí zápletky (komplikace).

Volnost/podpora vs. tlak/nepodpora

Postoj rodiny k jednotlivým gymnazistům v souvislosti s profesním rozhodováním, jak o něm sami mluví, byl vyjádřen odpovědí na otázku srovnatelnou s otázkou „Podporují vás vaši rodiče v tom, co chcete dělat?“ a otázky rozšiřující. Stěžejním tématem byla v tomto bodě *volnost/podpora vs. tlak/nepodpora* ze strany rodičů. Ukázalo se, že naprostá většina dívek i chlapců mluví o tom, že necítí žádné podstatné překážky, tedy o ***volnosti*** (viz Tabulka 11). Pro

lepší rozlišení v jednotlivých vyprávěních, byly použity tři podkategorie. Téměř polovina všech respondentů (čtrnáct) mluví o volnosti absolutní. Devět vyjadřuje, že po nich rodiče chtějí to, co oni sami chtějí také (nejčastěji odmaturovat a vystudovat VŠ). Šest potom mluví o tom, že jim rodiče nechávají volnou ruku, jen se bojí dílčích věcí (např. toho, aby je práce uživila). Celkově se tedy dá říci, že volnost ze strany rodičů může být většinovým pocíťovaným postojem, o němž gymnazisté v tomto výzkumu mluví. Dá se říci, že to platí napříč všemi typy, tedy bez ohledu na to, zda se jedná nebo nejedná o popsanou komplikaci.

V rámci každého typu se pak objevil jeden případ, kdy mladý člověk cítil tlak nebo nepodporu ze strany rodičů. Ve dvou případech (Sarah a Honza) jde o situaci, kdy respondenti nemluví o tom, že by to přímo ovlivnilo jejich plány, jen by chtěli, aby v některých chvílích stáli víc při nich. V případě Nikoly pak tlak ze strany otce představuje hlavní komplikaci jejího rozhodování.

Vnitřní připoutanost

Jako doplňující postoj, který stojí za popsání, se ukázal být zvlášť vyjádřený vztah k rodině v souvislosti s opuštěním domova. Pět gymnazistů vyjadřujících kategorii ***vnitřní připoutanost*** dávalo explicitně najevo, že opustit domov je pro ně natolik těžké z důvodu navázanosti na rodinné prostředí, že studium nebo práce mimo Prahu není součástí jejich profesního projektu. Svým způsobem „hraniční“ je v tomto ohledu případ Karla D., který vyjadřuje současně ***vnitřní připoutanost*** spolu se *studiem/prací mimo Prahu*. Připoutanost k domovu vidí jako něco, co by chtěl překonat, aby mohl dosáhnout svého *budoucího profesního projektu*.

Co se týče **spojení jednotlivých kategorií**, je jistě zajímavé podívat se současně na inspiraci **zaměstnáním rodičů** a deklarovaným **postojem rodiny** vůči profesnímu plánování. Téměř **všichni** gymnazisté, kteří uváděli **inspiraci zaměstnáním rodičů** jako vliv na svůj profesní projekt, současně mluvili o **volnosti**. Dalo by se tedy říci, že většinou šlo skutečně o inspiraci, která nebyla spojena s tlakem. Jediným případem, kdy tomu tak není, byla Nikola, která zvažovala jednu alternativu na základě tlaku ze strany otce a tento konflikt tak představoval podstatu komplikace jejího rozhodování.

Další souvislost tvoří zjištění, že **všichni** respondenti, kteří mluvili o ***vnitřní připoutanosti*** k rodinnému prostředí, uvádí současně pocit **volnosti** ze strany rodiny. Protože otázka vnitřní připoutanosti byla pokládána v souvislosti s možností *studia/práce mimo Prahu*, dá se tedy říci, že těchto šest respondentů vyjadřuje „dobrý a svobodný“ vztah k rodině a rodiny k nim jako překážku k možnosti vycestovat za studiem či prací.

Studium/práce mimo Prahu

Samostatná kategorie s názvem ***studium/práce mimo Prahu*** vystihuje odpověď na otázku, zda je součástí *budoucího profesního projektu* odpoutání se od domácího prostředí ve smyslu dlouhodobého výjezdu. Přestože je v rámci *Dílčích závěrů* tato kategorie zpracovávána v úvodu coby součást *budoucího profesního projektu*, pro svoji provázanost s kategorií *rodina* je jí v tomto závěru věnován prostor v souvislosti právě s touto kategorií.

Mezi těmi, kteří vyjadřují ***Návaznost bez podstatných komplikací*** (Typ 1) o opuštění domova mluví více než polovina (osm respondentů). Nejčastěji se v kombinaci s opuštěním domova objevuje *zakořeněnost v zájmové linii*, což znamená, že součástí profesionalizace dlouhodobé zájmové činnosti může být často odjezd mimo domovské prostředí (nejčastěji za novými možnostmi do zahraničí).

Podobně často (pětkrát) v souvislosti s touto kategorií zaznívá *zakořeněnost v rodinném kontextu*. To představuje zajímavý fakt, že inspirace rodinným prostředím může mít vyústění v jeho (dočasném) opuštění.

V rámci Typu 2, tedy mezi těmi, kteří vyjadřují ***Alternativní návaznost*** je součástí plánu dvou gymnazistek je *studium/práce mimo Prahu*. V obou případech jde o možnosti na jiných místech v ČR, tedy nikoliv zahraničí. V rámci prvního podtypu u jedné dívky vzdálenost od domova v případě jedné zvažované alternativy hraje důležitou roli. Dívka v druhém podtypu tuto možnost zvažuje pouze jako méně pravděpodobné rozšíření možnosti studia v Praze.

Konečně mezi těmi, kteří vyjadřují některou podobu ***postupně vyjasňované návaznosti*** (Typ 3) zvažuje pět z dvanácti gymnazistů možnost vycestovat většinou do zahraničí. Nutno dodat, že jedna dívka v prvním podtypu to zvažuje jako jednu z mnoha ne příliš promyšlených možností. Tři gymnazisté v rámci druhého typu, který je charakteristický ***potřebou odložit směřování*** odjezd do zahraničí považuje za možnost, jak tuto potřebu uspokojit.

Na závěr dodejme, že všech patnáct gymnazistů, kteří zvažují výjezd z domova, mluví současně o ***volnosti***. V jejich úvahách tedy nezaznívá vyjádření překážky ze strany rodiny v realizaci výjezdu za studiem či prací jako součástí *budoucího profesního projektu*.

4.6 Shrnutí

- Z hlediska struktury zkoumaného jevu se představy o profesní budoucnosti jeví jako návaznost *budoucího profesního projektu* na ***pojetí sebe v minulosti a současnosti***.

- *Pojetí sebe v minulosti*, na něž respondenti hledají návaznost *budoucím profesním projektem* (tedy plánovanou profesí a cestou k ní) se vyjadřuje prostřednictvím *zakořeněností*. V rámci tohoto výzkumu byly pojmenovány tyto *zakořeněnosti*: **rodinný kontext, zájmová linie, potřeba dobrého výdělků a/nebo úspěchu a potřeba pomoci druhým, vřelosti nebo také „hlubšího smyslu“**.
- V rámci výzkumu část gymnazistů vyjádřila existenci určitých *komplikací*, jejichž povaha je v návaznosti *budoucího profesního projektu na pojetí sebe v minulosti a současnosti*. Na základě existence resp. absence a povahy těchto *komplikací* vznikly tři **základní typy představ o profesní budoucnosti**.
 - **Typ 1**, tedy *Návaznost bez podstatné komplikace* vyjadřuje takovou představu o profesní budoucnosti, kde respondenti pojmenovávají dlouhodobě uvědomované *zakořeněnosti* nebo jejich slučitelné kombinace a v návaznosti na ně nepopisují žádné komplikující události.
 - V **Typu 2** s názvem *Alternativní návaznost* jsou zahrnuty takové představy o profesní budoucnosti, které zahrnují zkušenost se zpravidla dvěma nesourodými alternativami. Tato zkušenost se jevila jako právě řešená (**podtyp 2.1 Návaznost zahrnuje nesourodé alternativní směřování**) nebo jako již vyřešená (**podtyp 2.2 Návaznost obsahuje změnu směřování**).
 - **Typ 3** s názvem *Postupně vyjasňovaná návaznost* zahrnuje představy profesní budoucnosti, v nichž respondenti jako hlavní komplikaci vyjadřují nevyjasněnost. Ta může být současně uvědomovaná a zatím neřešená (**podtyp 3.1 Návaznost je věcně zcela nesourodá nebo jen povrchní**), uvědomovaná a řešená odkladem rozhodnutí (**podtyp 3.2 Návaznost je charakteristická potřebou odložit volbu směřování**) nebo s touto komplikací mohli mít respondenti zkušenost v nedávné minulosti (**podtyp 3.3 Návaznost je objevená nedávno**).
- Kategorie *rodina*, tedy způsob, jaký gymnazisté vnímají vliv vlastní rodiny na jejich úvahy o profesní budoucnosti, byla vyjádřena třemi způsoby a) jako možná inspirace **zaměstnáním rodičů**, b) jako **rodinná podpora vs. nepodpora** a c) jako pocíťované **připoutání** k rodině ze strany respondenta.
- Problematičnost profesního rozhodování vedle prostého hledání informací o tom, jakým konkrétním způsobem navázat, tedy jak najít co nejpřitažlivější profesi a cestu k ní, spočívala především v **nejistotě** týkající se toho, zda pro ně bude cílová profese přitažlivá i po jejím dosažení, zda bude skutečně uspokojující, zda je nezkłame, tedy v **citové dimenzi**.

5 Diskuse

Teoretická východiska této práce, jež uvádím do diskuse s vlastními výzkumnými zjištěními, byla vybírána především na základě rozšířenosti, relevance a vztažnosti k poradenské praxi. Diskuse je rozdělena do několika okruhů, které se ukázaly jako nejdůležitější.

5.1 Diskuse závěrů

5.1.1 Problematičnost v uvažování adolescentů o profesní budoucnosti

Jako podstatná se v rámci této práce ukázala otázka, co považují respondenti ve svém rozhodování za problematické a jak na tuto problematičnost reagují. Pod tímto úhlem pohledu je tedy nutné abstrahovat problematičnost profesního rozhodování z teorií profesního vývoje uvedených v kapitole *Teoretická východiska* a diskutovat je s vlastními výzkumnými zjištěními.

V první řadě tedy Super (1957) vystihuje vývojové období odpovídající adolescenci jako fázi *zkoumání* (*exploration*). Navazuje tak na fázi *růstu* (*growth*), kdy jedinec rozvíjí své schopnosti a znalosti, které dále využívá v profesním rozhodování, a předchází fázi *ustálení* (*establishment*), kdy nalézá stálé pracovní místo. Fázi *zkoumání* charakterizuje jako fantazijní, v kontextu níže uvedených podstadií jde zřejmě o konfrontaci vlastních představ s realitou. Adolescent si utváří obraz sebe sama a současně o světě práce a má prostor pro zkoušení různých možností. Super v rámci tohoto období specifikuje tři podstadia. V rámci vývoje *kapacit* dochází k rychlému nabytí schopností a jejich realizaci, paralelně s ním nebo v různých stadiích dochází k vývoji *hodnot*, jež mohou být spjaty s profesním rozhodováním, a konečně ve stadiu *krystalizace* jedinec čelí reálným podmínkám v konfrontaci se svými rozhodnutími. Jako příklad těchto reálných podmínek Super uvádí neschopnost dosáhnout konkrétní pozice (tedy dostat se na školu jako prostředek k nabytí konkrétní profese). V tomto bodě se již dostáváme k pojetí problematičnosti profesního rozhodování. Ke skutečnosti, že se jedinec nemůže zařadit pouze na základě vlastních preferencí, přidejme ještě skutečnost, že se jedná o vývojovou teorii a z toho vyplývá, že zmíněné úkoly mají být spojeny právě v tomto období, je tedy nutné dostát vývojové normě.

Jaká je reflexe problematičnosti respondenty mého výzkumu? Odpovídá nějakým způsobem té Superově? Pro konfrontaci využiji přímo formulovanou odpověď na jednu z výzkumných otázek: *Problematičnost, tedy podstatné komplikace, o kterých respondenti mluví, se pak odehrávají v rámci výše zmíněného navázání budoucího profesního projektu na pojetí sebe v minulosti a budoucnosti, resp. v hledání a pojmenovávání zakořeněností, popř. zájmů nebo*

ve volbě mezi nimi. V diskusi se Superem to znamená, že členění vnějším podmínkám se v subjektivním chápání vybraného vzorku gymnazistů neodehrává v členění reálným podmínkám ve smyslu rozporu vlastních představ se skutečným výkonem. V tomto kontextu se jako problematické jeví hledání toho natolik vystupujícího v sobě samých, aby se na to dalo trvale navázat. Dodejme však, že to nemusí znamenat, že respondenti reálným podmínkám problematicky nečelí nebo nebudou čelit, pouze to neformulují jako hlavní potíže a z hlediska problematičnosti to zmiňují spíše okrajově.

V linii vývojových teorií lze pokračovat vývojem profesního uvažování Howardové a Walshové (2010; 2011). Tyto autorky fázi *systemické interakce*, jež odpovídá období adolescence, přisuzují schopnost kriticky ohodnotit své zájmy. Znamená-li tato kritičnost to stejné jako „v souladu s reálnými možnostmi ve snaze vytvořit komplexní kariérní rozhodnutí“, lze mluvit o podobnosti se Superovým členěním reálným podmínkám. Diskuse s mými výzkumnými zjištěními by pak směřovala srovnatelným způsobem. Pokud by však kritické ohodnocení vlastních zájmů zahrnovalo také hledání a pojmenování takového zájmu, na který je třeba navázat ve snaze splnit vývojový úkol, jednalo by se o podobnost s pojmenováváním *zakořeněností*, již zjednodušeně řečeno respondenti mého výzkumu formulovali jako problematickou.

Zřejmě nejvíce explicitně vyjadřuje členění vnějším podmínkám Gottfredsonová (2002), jež svou vývojovou teorii založila na vymezování (*circumscription*) a kompromisu. V období adolescence je tak potřeba zvolit si profesní cestu (vymezení) a v reakci na vnější podmínky a překážky dělat kompromisy. V tomto případě se dá říci, že většina mých respondentů neformulovala proces profesního rozhodování na základě dělání kompromisů. Platí zde však již výše zmíněný fakt, že nejde o popření dělání kompromisu v rozhodování respondentů jako takové, nýbrž o možnost, že reakce na vnější podmínky (vliv okolního světa; tedy kulturu, diskriminaci, trh práce a soupeření s ostatními) už je v uvažování respondentů implicitně v různé míře obsažena a hlavním těžištěm jejich usuzování je tak ono zmíněné hledání návaznosti, což možná částečně odpovídá Gottfredsonové *vymezování*.

K problematičnosti profesního rozhodování ještě můžeme dodat pohled Herzoga (2006) svou formulací profesního vývoje na základě požadavků instituce popisuje fáze, v nichž zdůrazňuje institucionální charakter volby, tedy skutečnost, že volba se uskutečňuje na základě požadavků instituce. Naši respondenti by se podle jeho kritérií ocitali někde mezi fázemi 2 a 3, tedy mezi konkretizací profesní orientace, která končí rozhodnutím pro nějaké povolání a tím i pro způsob, jak ho dosáhnout a hledáním konkrétní vzdělávací cesty, jež končí závazným spojením

s konkrétní vzdělávací cestou. V konfrontaci s mým výzkumem se nedá mluvit o žádném zásadním rozporu, je však třeba zmínit, že jde vlastně o popsání vnějších podmínek a pro reflexi subjektivního chápání problematičnosti zde svým způsobem není místo.

Tuto pomyslnou linii teorií profesního vývoje uzavírají Langmeier a Krejčířová (1998), kteří vyjadřují problematičnost na třech vývojově koncipovaných typech přístupu k profesnímu rozhodování. Nejproblematictější se jeví takoví jedinci, kteří se nerozhodují sami za sebe, volbu nechají učinit jejich rodiče či nahodilě vnější skutečnosti a vůbec tak nereflektují své zájmy a sklony. Střední pozice spočívá v uvědomění si vlastních sklonů a určitých představ o profesní budoucnosti, které jsou však nekonkrétní a nestabilní a často ustoupí vnějším okolnostem. Konečně ten nejméně problematický jedinec „*řídí svou volbu podle osobního plánu založeného na cílech vlastního života, často dlouho předem promyšlených. Tito jedinci jsou zpravidla iniciativní, rozhodní, cílevědomí, se silnými seberealizačními tendencemi*“ (Langmeier, Krejčířová, 1998, s. 155).

Problematicnost zde tedy spočívá v neautenticitě rozhodování a v neschopnosti učinit konkrétní volbu. K autenticitě je v rámci konfrontace třeba zmínit, že až na jeden případ, kdy rozhodování rodiče bylo vnímáno jako problematicky zasahující do profesního rozhodování (jde o případ Nikoly, která však jako druhou nesourodou variantu měla autenticky zvolenou návaznost), ostatní respondenti nevyjadřovali rozhodování rodičů ve vztahu k volbě konfliktně (k tomu blíže v odstavci Rodina). Ke schopnosti učinit konkrétní volbu je pak třeba dodat, že více než formulovat konkrétní *budoucí profesní projekt*, tedy profesi a způsob jejího dosažení, se ukázala potřeba pojmenovat *zakořeněnost*, přičemž uvedení zcela konkrétního způsobu, jak na ni navázat, byl spíše druhotný. (Je sice pravda, že většina respondentů vyjadřující návaznost bez podstatné komplikace současně vyjadřovala také konkrétní *budoucí profesní projekt*, podstatné však je, že přímá návaznost je charakteristická pojmenováním *zakořeněnosti*, nikoliv nutně konkrétním způsobem navázání. Příkladem k tomu jsou Anna, Klára a Sarah, které jasně pojmenovávají *zakořeněnost* a tím spadají do Typu 1, avšak nemají ještě zcela jasno v konkrétním způsobu navázání.)

Nyní je od vývojových teorií možné přejít k snad nejrozšířenější teorii ve vztahu k profesnímu rozhodování, tedy k Hollandově typologii. Jeho teorie byla formulována v několika tezích (viz *Teoretická východiska*), abychom je zde neopakovali, dá se pro zjednodušení citovat ta závěrečná: „*Spokojenost, stabilita a výkonnost v povolání závisí především na souladu mezi profilem osobnosti a podmínkami pracovního prostředí*“ (Mezera, 2005, s. 9). Jde tak o vyjádření principu *kongruence*, tedy shody osobnosti s prostředím, jež je jedním ze čtyř tzv.

sekundárních konstruktů jeho teorie. Dále popisuje konstrukt *diferenciace*, kdy vtahuje do hry skutečnost, že se u jednotlivce kombinují jednotlivé typy, které jsou potom v příslušném kódu řazeny podle převahy. *Konzistence* potom vyjadřuje podobnost a rozdílnost jednotlivých typů v rámci jednotlivce (je žádoucí aby si dominantní a doplňkové typy u jednotlivce byly podobné). Konečně konstrukt *identity* vyjadřuje stabilitu profesních cílů.

V přímé návaznosti na tuto charakteristiku se vyjadřuje také Vendel (2008), jenž zakládá úspěšnost a spokojenost ve světě povolání právě na principu kongruence, tedy shody mezi typem osobnosti a pracovního prostředí.

V našem poradenském prostředí potom Mezera (2005) popisuje problémy s volbou povolání na základě těchto sekundárních konstruktů. *Inkongruencí* míní malou shodu profesní volby s osobností jedince, *inkonzistencí* nesoudržnost profesní volby (volba dvou či více nesoudržných modelů) a *heterogenitou* nesourodost profesní volby s úrovní dosahované výkonnosti.

Problematicnost je tedy v této teoretické linii založena primárně na rozpoznání typu osobnosti a jeho souladu s pracovním prostředím, sekundárně pak na vztazích dominantních a doplňkových typů osobnosti a jejich vzájemné podobnosti, popř. na stabilitě cílů. V rámci diskuse je tedy třeba konfrontovat tuto linii s formulací problematicnosti mých respondentů z jejich subjektivního pohledu. Na první pohled by se dalo říci, že návaznost *budoucího profesního projektu na pojetí sebe v minulosti a budoucnosti* (tedy pojmenované *zakořeněnosti*) vlastně odpovídá shodě hledání typu osobnosti a shodě s pracovním prostředím. Určitý rozdíl je však vidět v momentě, kdy se zeptáme, zda znalost konkrétního typu nebo jeho kombinací a tím i konkrétního povolání přesně odpovídá tomu, co respondenti tvrdí, že hledají, zda znalost této informace stačí k vyřešení problematicnosti, již v rozhovorech formulují. Pro upřesnění chci dodat, že zde jistě nejde o diskusi užitečnosti testů založených na Hollandově typologii, nýbrž o diskusi toho, nakolik základní principy této teorie přešly do uvažování vybrané skupiny gymnazistů. Určitá rozdílnost je tedy vidět v tom, že jakkoliv některé jedince může nasměrovat znalost osobnostního typu, reflektují ještě obavu vztaženou k přitažlivosti a uspokojivosti cílové profese i po jejím dosažení, tedy otázku vtahující do hry citovou dimenzi. Respondenti tak mluvili o hledání něčeho specifického nad rámec osobnostního typu, na co chtěli navázat, a co bylo na základě podobnosti a rozdílnosti nazváno *zakořeněnostmi*. Příkladem může v tomto bodě být Isabel, která si přímo říká o informace tohoto typu („*Jsem právě doufala, že se u psychologů něco dozvim. Jsem humanitně a umělecky zaměřená*“), přesto však vyjadřuje komplikaci založenou na nevyjasněnosti a stále hledá něco nad rámec těchto informací.

Protože se podle všeho v Hollandově pojetí stabilita procesu profesní volby nevyčerpává konzistencí diferencovaných aspektů osobnosti v kongruenci s pracovním prostředím, vyplývá tak na povrch relativně samostatný konstrukt identity.

Jakkoliv se na základě zvolených metod nedá v případě mého výzkumu mluvit přímo o výzkumu identity (celkové či profesní), je zjevné, že reflexe profesního rozhodování k ní patří. Vycházím tak z předpokladu, že mí gymnazisté se nacházejí v období adolescence, jež je ve vývojových teoriích charakterizováno nalézáním a ustavováním identity, popř. jeho problematičnost je založena právě na jejím nalezení/ztrátě. Ve vztahu k tomuto tématu je tedy jistě relevantní zmínit Eriksona (1965; 1968), jenž vystihuje období adolescence právě konfliktem identity proti konfúzi (zmatení) rolí. Jako splnění vývojového úkolu tak formuluje nabytí celistvosti a to tím, že mladý člověk „*musí cítit poslušnost mezi tím, čím se stal během dlouhých let svého dětství a tím, čím se chce stát v předjímané budoucnosti...*“ (Erikson, 1968, s. 87, překlad vlastní). Tento pocit celistvosti dále Erikson vykládá jako příslib životní dráhy, jehož nedílnou součástí je dráha pracovní, na základě přesvědčení, že *vnitřní totožnost a souvislost, jež byly připraveny v minulosti, jsou nyní porovnávány s totožností a souvislostí vlastního významu pro druhé*. (Erikson, 1965, s. 253, překlad vlastní). V rámci konfrontace by se pak dalo říct, jako by se respondenti ve snaze nalézt návaznost *budoucího profesního projektu na pojetí sebe v minulosti a budoucnosti* dotýkali této eriksonovské poslušnosti v čase.

Vývoj identity pojímá také Eriksona konkretizující Marcia (1980), jenž formuloval čtyři vývojová stadia. Přímou ve vztahu k profesnímu rozhodování tvrdí, že mladí lidé, kteří již *dosáhli identity*, museli projít stadiem jejího hledání. V případě *potlačené identity* se dá mluvit o vlastních cílech, ty jsou však potlačeny a jedincům nakonec práci vyberou zpravidla rodiče. Tito jedinci neprodělají identitní krizi. Stádium *identitní difúze* představují mladí lidé, kteří nemají žádné profesní směřování. Konečně *identitní moratorium* vystihuje právě prodělanou fázi rozhodování a tím probíhající identitní krizi. Dá se tedy říci, že identity, tedy celistvosti, lze nabýt na základě identitní krize. Je-li problematičnost založena na poslušnosti od vlastního směřování k procesu rozhodování a konečném nalezení vs. ztrátě celistvosti, dá se pak zvolit konfrontace s obavou implicitně či explicitně vyslovenou mými gymnazisty, totiž, aby to, co si jednou zvolí, bude to pravé, co je v souladu s pojetím sebe v minulosti a současnosti.

5.1.2 Rodina

Vliv rodiny na uvažování o profesní budoucnosti je podle všeho nezpochybnitelný až rozhodující. Vedle jejího socioekonomického statusu má na tento proces vliv z hlediska

obecnějšího ve smyslu předávání kulturního kapitálu, kam patří i vztah ke vzdělání a práci a výchovné styly. Mezi konkrétnější dopady řadí Hlad'o (2008) rodičovské představy a očekávání vztažené k profesní budoucnosti dětí.

Zvláštním tématem je potom vzdělanostní reprodukce. Wiesner, Vondracek, Capaldi a Porfeli (2003) mluví o časté podobnosti ve volbě povolání a potvrzují, že existuje relativně úzký vztah mezi oblastí, ve které pracují rodiče, a oblastí, kterou si vyberou jejich děti. Vedle silné tendence vybírat si zaměstnání se socioekonomickou úrovní stejnou jako zaměstnání jejich rodičů mluví o řadě dalších ovlivňujících faktorů jako např. společenská prestiž a finanční situace rodiny, zaměstnání a zaměstnanecká mobilita otce a matky, sourozenecká konstelace, aspirace rodičů, postoje ke vzdělání dětí, kulturní stimuly, vzájemné vztahy a atmosféra v rodině.

Důležitost dobrých vztahů a atmosféry v rodině potvrzuje Coleman (1988), jenž přisuzuje rodinám s oboustranně úzkými vztahy lepší přístup k rodinným zdrojům, které se mohou vztahovat k dosažení akademických znalostí a vědomostí.

Skutečnost, že v rámci mého výzkumu byla rodina ve vztahu k profesnímu rozhodování respondenty reflektována buď jako zázemí a podpora/nepodpora nebo jako inspirace pro budoucí profesi, nepopírá existenci jiných možných dopadů rodiny na úvahy o profesní budoucnosti, pouze rozvíjí specifické vnímání rodiny ve vztahu k profesnímu rozhodování, které respondenti reflektují ve svých představách.

Co se týče vzdělanostní reprodukce, tak vzhledem k tomu, že velká většina respondentů zvažovala jít na vysokou školu, potvrzuje se výše zmíněný fakt, že mladí lidé chtějí dosáhnout vyššího nebo stejného vzdělání jako jejich rodiče. Nutno však také říci, že tato reprodukce je už vlastně obsažena ve skutečnosti, že se jedná o gymnazisty. Přímo podobnost *budoucího profesního projektu* se zaměstnáním rodičů nebo jiných významných příbuzných vyjádřilo osm respondentů, třetina chlapců a pětina dívek (šest respondentů v rámci Typu 1, jedné dívky v rámci Typu 2 a jednoho chlapce v rámci Typu 3). Důležité je v tomto ohledu rozložení v rámci jednotlivých typů, v rámci Typu 1, tedy rozhodování bez podstatných komplikací, se dá inspirace rodinným zaměstnáním považovat za jeden ze silných zdrojů.

Potvrzuje se zde také důležitost dobrých vztahů v rodině ve vztahu k profesnímu rozhodování, které byly v rámci výzkumu vyjádřeny subkategorií *volnost/podpora vs. tlak/nepodpora*. Dvacet devět respondentů, tedy naprostá většina mluví o nějaké formě volnosti a dávají ho do pozitivní souvislosti s jejich profesním rozhodováním.

V tomto bodě je ještě vhodné konfrontovat tato tvrzení s předchozími teoriemi pojednávajícími o autenticitě a samostatném směřování. Jde konkrétně o to, že Langmeier a Krejčířová (1998) či Marcia (1980) mluví o důležitosti vykonat samostatnou volbu, tedy volbu „sám za sebe“. Výše zmínění autoři potom mluví o tom, že většina adolescentů reprodukuje úroveň vzdělání svých rodičů. Diskutovat tyto dvě teorie mohou jen z pohledu subjektivního chápání mých respondentů. Jak již bylo zmíněno výše, naprostá většina nemluví o překážkách ze strany rodičů v profesním rozhodování, ale přesto v mnohých případech sami chtějí dosáhnout stejného nebo vyššího vzdělání než mají jejich rodiče.

Konkrétním příkladem pro tuto součinnost může být případ Kristiána, jenž v tomto kontextu reprodukuje konkrétní zaměstnání několika členů své rodiny (produkční v reklamě), ale přesto říká: „*No nechávají to zcela na mně, co chci dělat do budoucna, a když jsem si zvolil tuto volbu, tak mě v tom podporují.*“ Podle jeho slov považuje rozhodnutí za své vlastní a rodinou konstelaci za inspirativní nikoliv nátlakovou.

Z hlediska obecnějšího tuto součinnost také výstižně odráží subkategorie *volnost s tlakem na chtěné* (v rámci dimenze *volnost/podpora* vs. *tlak/nepodpora*). Respondenti zde vlastně vyjadřují, že si sami přejí to, co od nich očekávají rodiče (např. vystudovat VŠ). Celkově se dá říci, že výše zmíněné teorie jako by spolu mohly platit v té situaci, kdy vzdělanostní či profesní úroveň a očekávání rodičů jedinec nevnímá jako překážku, ale jako inspiraci.

5.1.3 Socioekonomický status (SES)

Protože se v případě mého výzkumu jedná o specifický výzkumný vzorek, je třeba věnovat zvláštní prostor tomuto tématu. Jak již bylo řečeno, SES patří mezi nezpochybnitelné vlivy na uvažování o profesní budoucnosti spojené s rodinou. Není třeba blíže diskutovat skutečnost, že děti z rodin s vyšším SES mají větší šanci na lepší vzdělání. Wiesner, Vondracek, Capaldi a Porfeli (2003) uvádí tento fakt do souvislosti se skutečností, že rodiče s vysokými příjmy a vysokým SES mají více peněz na investice do zdraví a vzdělání svých dětí, poskytují svým dětem lepší podmínky pro učení a předávají jim pozitivní postoje k hodnotě vzdělání.

Dle Bělohlávka (1994) má v současnosti příjem rodičů stále větší význam. Mluví tak o rostoucím počtu zpoplatněných škol a tedy o závislosti přístupu ke vzdělání na finanční situaci. K tomu však dodává, že na rozdíl od např. anglosaských zemí, kde existuje přímá souvislost mezi školným a úrovní školy, v našem prostředí je stále většinově preferováno veřejné střední i vysoké školství.

Ve vztahu k těmto tvrzením zdůrazníme vysokou pravděpodobnost, že vybraní respondenti, resp. jejich rodiny budou mít vyšší SES (v době výzkumu bylo školné 40000 ročně). Kromě

role gymnazistů na soukromé škole v centru hlavního města, kde je nízká nezaměstnanost, se SES mohl projevit v kategorii *studium/práce mimo Prahu*. Šlo v ní o skutečnost, nakolik gymnazisté počítají s výjezdem mimo domov, který je logicky finančně náročnější. V rámci celého vzorku respondentů zmínilo kategorii *studium/práce mimo Prahu* patnáct respondentů. K tomu je však třeba dodat, že pouze deset z nich, tedy necelá třetina, uvádí studium v zahraničí jako prioritu, ostatních pět tuto možnost buď pouze připouští, nebo jde o zvažovanou možnost studovat jinde v ČR, což na rozdíl od studia v zahraničí nepředstavuje takovou finanční zátěž.

5.2 Diskuse použitých metod

V tomto bodě je vhodné zmínit limity výzkumu, tedy vyjádření toho, „*které jevy zbudovaná teorie neposuzuje a čím je to způsobeno*“ (Švaříček, Šed'ová, 2014, s. 38). V první řadě je třeba zmínit výběr zkoumaného vzorku respondentů. Diskutovat by se dal předpoklad, že např. srovnání se skupinou gymnazistů ze státního gymnázia např. v jiném regionu by přineslo komplexnější obraz zkoumané problematiky. Na tento limit jsem se snažila reagovat co největším zpřesněním užívané terminologie s cílem nevyvozovat obecné závěry, výše uvedenou reflexí charakteristik zkoumaného vzorku stejně jako odůvodněním jejího výběru v kapitole *Metodologie*.

Limity by mohly spočívat také ve zvolení pouze jedné metody sběru dat a jednorázovosti rozhovorů. Tuto skutečnost způsobenou možnostmi respondentů, jsem se podobně jako v předchozím případě snažila korigovat přesností v analýze dat. Jak již bylo uvedeno v úvodu této kapitoly, tento výzkum se nezaměřuje přímo na jev volby povolání, profesního vývoje nebo profesní orientace právě proto, že jde o jevy příliš komplexní vyžadující kombinaci různých zdrojů dat i technik analýzy. V případě analýzy výpovědí na téma profesní rozhodování bylo téma výzkumu vymezeno jako *představy o profesní budoucnosti*, což odpovídá jevům, které vyplývaly z rozhovorů. Podobné vysvětlení je třeba zmínit k průřezové kategorii *rodina*, jež má představovat analýzu výroků reflexe postoje blízkých vůči profesnímu rozhodování respondentů, tedy nikoliv vztah mezi rodinou a respondenty jako takový. V průběhu celé práce je kladen zvláštní důraz na to, závěry nebyly zobecňovány (jsou používány např. obraty „*deklarovaný vztah rodiny*“, popř. „*volba, o které mluví*“ apod.).

6 Závěr

V této kapitole, jež má být uzavřením celé disertace, se zaměřuji na dva cíle. V první řadě jde o přímou formulaci odpovědi na výzkumné otázky, v úplném závěru bych pak chtěla alespoň nastínit nápady, jak by mohly být závěry mého výzkumu užitečné pro poradenskou praxi.

6.1 Odpovědi na výzkumné otázky

1) V jakých pojmech by se daly co nejadekvátněji uchopit úvahy daných gymnazistů, ve kterých reagují na výchozí otázku „Kam dál po maturitě?“?

V terminologii výzkumu se jako cíl, ke kterému gymnazisté ve svých úvahách směřují, jeví návaznost *budoucího profesního projektu na pojetí sebe v současnosti a minulosti*, tuto návaznost pak zahrnuje pojem „představa o profesní budoucnosti“.

Tato pojmová struktura odpovídá následujícímu procesu. Respondenti na situaci profesní volby ve svých úvahách reagují hledáním vhodné profese, popř. cesty, která k ní vede, jako odpovědi na to, co by je bavilo, či bylo pro ně přitažlivé.

Podrobnější analýza však vtáhla do hry problematičnost citové oblasti tohoto procesu. Konkrétně jde o otázku, zda a nakolik pro ně bude cílová profese přitažlivá i po jejím dosažení, zda bude skutečně uspokojující, zda je nezklame. Jakkoliv se respondenti liší ve svých úvahách o profesní budoucnosti, dá se říci, že každý z nich mluví o způsobu, jak na otázku závaznosti budoucí profese odpovědět. Odpověď podle všeho spočívá v hledání té části jich samých (zájmů, postojů, potřeb atd.), na které by mohli navázat budoucí profesí, tedy profesionalizovat je. Tato část *pojetí sebe sama v minulosti a současnosti* byla ve výzkumu pojmenována *zakořeněnostmi* a na základě podobnosti resp. rozdílnosti rozdělena na čtyři různé druhy. V případě, že se respondentům nedařilo nalézt něco tak výrazného jako je *zakořeněnost*, pojmenovávali jen dílčí zájmy, na něž se dále snažili navázat.

Způsob návaznosti se ve zkoumaném vzorku ukázal být trojí, čemuž odpovídají tři základní typy představ o profesní budoucnosti: Typ 1: *Návaznost bez podstatných komplikací*, Typ 2: *Alternativní návaznost* a Typ 3: *Postupně vyjasňovaná návaznost*. Tyto typy vznikly na základě existence a odlišnosti níže specifikovaných *komplikací*.

2) Co mohou daní gymnazisté v těchto úvahách považovat za problematické a jak na to mohou reagovat? Jsou jejich pojetí problematičnosti a reakce na ni zcela jedinečné nebo v nich lze nalézt nějakou podobnost?

Problematicnost, tedy podstatné komplikace, o kterých respondenti mluví, se pak odehrávají v rámci výše zmíněného navázání *budoucího profesního projektu na pojetí sebe v minulosti a budoucnosti*, resp. v hledání a pojmenovávání *zakořeněností*, popř. zájmů nebo ve volbě mezi nimi. Tato problematicnost je zahrnuta v kategorii *komplikace*, jež je určující pro vznik zmíněných tří typů návaznosti, resp. *představ o profesní budoucnosti*. V rámci druhého a třetího typu je pak vystižen i způsob, jak na dané komplikace reagovat. Konkrétně a zjednodušeně se dá říci, že jde o rozhodování mezi dvěma podobně silnými alternativami (způsoby návaznosti) nebo o úsilí nalézt a pojmenovat zmíněné *zakořeněnosti* či zájmy a následně na ně vytvořit konkrétní návaznost.

6.2 Inspirace pro poradenskou praxi

Možný přínos výzkumu může spočívat v dílčím přispění k diskusi o problematicnosti profesního rozhodování na konci střední školy. Jak již bylo zmíněno především v kapitole *Diskuse*, problematicnost subjektivně vnímaná vybranou skupinou gymnazistů spočívá především v hledání a vytváření návaznosti plánované profese na pojetí sebe sama. Praktická otázka z tohoto závěru vyplývající potom směřuje k tomu, co ještě kromě rozšířených testů profesní orientace často založených na Hollandově typologii (potřebných a nápomocných zejména při nevyjasněném profesním směřování) může reflektovat komplikace, které dávají do souvislosti s výše zmíněnou návazností. Jinými slovy jak reagovat na to, když i za předpokladu znalosti vlastního typu (popř. typů) osobnosti a jemu odpovídající možné profese mladý člověk stále vyjadřuje určité komplikace při profesním rozhodování. Z pohledu poradenského (školního) psychologa a na základě tohoto výzkumu bych reflektovala otázku citové dimenze, tedy obav z nejistoty, nakolik bude volená profese pro jedince přitažlivá dlouhodobě. Terminologie navázání *budoucího profesního projektu na pojetí sebe v minulosti a současnosti* potom pomáhá uchopovat hledání těch zájmů, postojů, hodnot atd., tedy *zakořeněností*, které chce jedinec profesionalizovat, aby tak reagoval na obavu spojenou s nejistotou.

7 Seznam použitých informačních zdrojů

ADAMOVIČ, Karol. Postoje študentov gymnázia k ďalšiemu štúdiu a povolaniu. *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*. 1990, roč. 25, č. 5, s. 425-432.

AMTHAUER, Rudolf, Burkhard BROCKE, Detlev LIEPMANN a André BEAUDUCÉL. *Test struktury inteligence I-S-T 2000 RI*. České vydání. Autorka české úpravy: Alena Plzáková. Praha: Testcentrum, 2005.

ARCHER, Sally L. a Alan S. WATERMAN. Identity in Early Adolescence: A Developmental Perspective. *The Journal of Early Adolescence* [online]. 1983, roč. 3, č. 3, s. 203-214 [cit. 2016-03-31]. DOI: 10.1177/0272431683033003. Dostupné z: <http://jea.sagepub.com/cgi/doi/10.1177/0272431683033003>

ARNETT, Jeffrey J. Emerging Adulthood: A Theory of Development from the Late Teens through the Twenties. *American Psychologist* [online]. 2000, roč. 5, č. 5, s. 469-480 [cit. 2016-03-31]. DOI: 10.1037/0003-066X.55.5.469. Dostupné z: <http://doi.apa.org/getdoi.cfm?doi=10.1037/0003-066X.55.5.469>

ARNETT, Jeffrey J. Emerging Adulthood: What Is It, and What Is It Good for? *Child Development Perspectives*. 2007, roč. 1, č. 2, s. 68-73 [cit. 2016-03-31]. DOI: 10.1111/j.1750-8606.2007.00016.x. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1750-8606.2007.00016.x>

ARUM, Richard a Michael HOUT. The Early Returns: Transitions from School to Work in the United States. In: MUELLER, Walter a Yossi SHAVIT (eds.). *Educational Qualifications and Occupational Destinations*. Cambridge: Oxford University Press, 1998, s. 471-510.

BALCAR, Karel. Perspektivy stárnutí z pohledu psychologie celoživotního vývoje. *E-psychologie* [online]. 2010, roč. 4, č. 1, s. 63-65 [cit. 2016-03-12]. ISSN 18028853. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&an=51974380&scope=site>

BALTES, Paul B., Hayne W. REESE a Lewis P. LIPSITT. Life-span Developmental Psychology. *Annual Review of Psychology* [online]. 1980, roč. 31, č. 1, s. 65-110 [cit. 2015-02-13]. DOI: 10.1146/annurev.ps.31.020180.000433. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=bth&an=11264635&scope=site>

BĚLOHLÁVEK, František. *Osobní kariéra*. Praha: Grada, 1994, 109 s. ISBN 80-7169-083-X.

BĚLOHLÁVEK, František. *Organizační chování: Jak se každý den chovají spolupracovníci, nadřízení, podřízení, obchodní partneři a zákazníci*. Olomouc: Rubico, 1996, 343 s. ISBN 80-858-3909-1.

BLOS, Peter. *The Adolescent Passage: Developmental Issues*. Vyd. 1. New York: International Universities Press, Inc., 1979, 521 s. ISBN 0-8236-0095-5.

BORDIN, Edvard S. Psychodynamic Model of Career Choice and Satisfaction. In: BROWN, Duane a Linda BROOKS (eds.). *Career choice and development*. San Francisco, CA: Jossey-Bass, 1984, s. 94-136.

BROWN, Duane. *Career Information, Career Counseling, and Career Development*. Boston (MA): Allyn and Bacon, 2003, 492 s. ISBN 0-20-53-66-17.

COLEMAN, James S. Social Capital in the Creation of Human Capital. *American Journal of Sociology*. 1988, roč. 94, č. 1, s. 95-71. DOI: 10.1007/978-3-642-99776-1.

CROOK, Robert H., Charles C. HEALY a David W. O'SHEA. The Linkage of Work Achievement to Self-esteem, Career Maturity and College Achievement. *Journal of Vocational Behavior*. 1984, roč. 25, č. 1, s. 70-79.

DANKO, Jan. *Voľba povolania: optimalizácia profesijného rozhodovania žiakov*. Vyd. 1. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo, 1988, 217 s.

DAVID, Miriam E., Anne WEST a Jane RIBBENS. *Mother's Intuition?: Choosing Secondary Schools*. Washington, DC: Falmer Press, 1994, 172 s. ISBN 07-507-0287-7.

DAWIS, René V., Lloyd H. LOFQUIST a David J. WEISS. *A Theory of Work Adjustment*. Minnesota: Studies of Vocational Rehabilitation, 1964.

ERIKSON, Erik H. *Childhood and Society*. Vyd. 2. Harmondsworth, Middlesex: Hogarth Press, 1965, 448 s. ISBN 978-0-393-34738-8.

ERIKSON, Erik H. *Identity, Youth, and Crisis*. Vyd. 2. New York: W. W. Norton, 1968, 336 s. ISBN 978-0-393-34734-0.

ERIKSON, Erik H. *Identity and the Life Cycle*. New York, London: W. W. Norton and Company, 1980, 191 s. ISBN 80-7203-380-8.

ERIKSON, Erik H. *Mladý muž Luther: studie psychoanalytická a historická*. Vyd. 1. Praha: Psychoanalytické nakladatelství J. Kocourek, 1996, 199 s. ISBN 80-901-6016-6.

FOUAD, Nadya A. a Consuelo ARBONA. Careers in a Cultural Context. *Career Development Quarterly* [online]. 1994, roč. 43, č. 1, s. 96-104 [cit. 2016-03-31]. DOI: 10.1002/j.2161-0045.1994.tb00851.x. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=bth&an=9412280546&scope=site>

GOTTFREDSON, Linda S. Gottfredson's Vocational Theory of Circumscription and Compromise. In: BROWN, Duane et al. (eds.). *Career Choice and Development*. Vyd. 4. San Francisco: Jossey-Bass, 2002, s. 85-148. ISBN 0-7879-5741-0.

GOTTFREDSON, Gary D. a John L. HOLLAND. *Dictionary of Holland Occupational Codes*. Vyd. 3. Odessa, Fla.: Psychological Assessment Resources, 1996, 750 s. ISBN 09-119-0726-2.

GOTTFREDSON, Gary D. a Marissa L. JOHNSTUN. John Holland's Contributions: A Theory-Ridden Approach to Career Assistance. *Career Development Quarterly* [online]. 2009, roč. 58, č. 2, s. 99-107 [cit. 2016-03-31]. DOI: 10.1002/j.2161-0045.2009.tb00050.x. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=bth&an=45540523&scope=site>

HAVIGHURST, Robert J. *Developmental Tasks and Education*. Vyd. 3. New York: McKay, 1972, 119 s. ISBN 978-0679300540.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000, 774 s. ISBN 80-717-8303-X.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 978-80-7367-485-4.

HERZOG, Walter, Markus P. NEUENSCHWANDER a Evelyne WANNAK. *In engen Bahnen: Berufswahlprozess bei Jugendlichen* [online]. Vyd. 1. Bern: Schweizerischen Koordinationsstelle fuer Bildungsforschung, 2004, 31 s. [cit. 2015-04-05]. Dostupné z: http://www.snf.ch/SiteCollectionDocuments/nfp/nfp43_herzog_synthesis18.pdf . ISBN 3-908117-87-9.

HLAĐO, Petr. Volba povolání: úloha rodiny nebo školy? *Moderní vyučování*. 2008, roč. 12, č. 5, s. 14 – 15. ISSN 1211-6858.

HLAĐO, Petr. *Profesní orientace adolescentů: Poznatky z teorií a výzkumů*. Vyd. 1. Brno: Konvoj, 2012, 140 s. ISBN 978-80-7302-165-8.

HOLLAND, John L. Exploration of a Theory of Vocational Choice: VI. A Longitudinal Study Using a Sample of Typical College Students. *Journal of Applied Psychology* [online]. 1968, roč. 52, č. 1, s. 1-37 [cit. 2015-03-13]. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=bth&an=5925414&scope=site>

HOLLAND, John L. *Making Vocational Choices: A Theory of Careers*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1985, 150 s. ISBN 978-0911907278.

HOWARD, Kimberly A. S. a Mary E. WALSH. Conceptions of Career Choice and Attainment: Developmental Levels in How Children Think about Careers. *Journal of Vocational Behavior* [online]. 2010, roč. 76, č. 2, s. 143-152 [cit. 2015-11-04]. DOI: 10.1016/j.jvb.2009.10.010. Dostupné z: <http://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0001879109001377>

HOWARD, Kimberly A. S. a Mary E. WALSH. Children's Conceptions of Career Choice and Attainment: Model Development. *Journal of Career Development* [online]. 2011, roč. 38, č. 3, s. 256-271. DOI: 10.1177/0894845310365851. [cit. 2015-11-04]. Dostupné z: <http://jcd.sagepub.com/cgi/doi/10.1177/0894845310365851>

HRDÁ, Martina a Radim ŠÍP. *Identita v sociálně pedagogickém výzkumu: pole napětí, změn a začlenění*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2011, 173 s. ISBN 978-802-1057-616.

HŘEBÍČEK, Libor. *Profesionální orientace mládeže*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984, 127 s.

HŘEBÍČKOVÁ, Martina. *NEO osobnostní inventář (podle NEO-PI-R P. T. Costy a R. R. McCrae)*. Praha: Testcentrum, 2004.

JÖRIN, Simone, François STOLL, Christian BERGMANN a Ferdinand EDER. DVP - Dotazník volby povolání a plánování profesní kariéry (podle Self-Directed Search Johna Hollanda). Praha: Testcentrum, 2003.

JOSSELSO, Ruthellen. Ego Development in Adolescence. In: ADELSON, Joseph. *Handbook of Adolescent Psychology*. New York: Wiley, 1980, s. 126-128. ISBN 0471037931.

KOENIG, Katherine A., Meredith C. FREY a Douglas K. DETTERMAN. ACT and General Cognitive Ability. *Intelligence* [online]. 2008, roč. 36, č. 2, s. 153-160 [cit. 2016-03-31]. DOI: 10.1016/j.intell.2007.03.005. Dostupné z: <http://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0160289607000487>

KOŠČO, Ján. *Psychologické poradenstvo v školskom a profesionálnom vývine: teoretické a spoločenské predpoklady*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1971, 300 s.

KRACKE, Bärbel. Parental Behaviors and Adolescents' Career Exploration. *Career Development Quarterly* [online]. 1997, roč. 45, č. 4, s. 341-350 [cit. 2016-03-31]. DOI: 10.1002/j.2161-0045.1997.tb00538.x. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=bth&an=9708135785&scope=site>

KRACKE, Bärbel. The Role of Personality, Parents and Peers in Adolescents Career Exploration. *Journal of Adolescence* [online]. 2002, roč. 25, č. 1, s. 19 – 30 [cit. 2016-03-31]. DOI: 10.1006/jado.2001.0446. Dostupné z: <http://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0140197101904464>

KROEGER, Jane a James E. MARCIA. The Identity Statuses: Origins, Meanings and Interpretations. In: SCHWARTZ, Seth J., Koen LUYCKX a Vivian L. VIGNOLES (eds.). *Handbook of Identity Theory and Research*. New York: Springer Science Business Media, 2011, s. 31-53. ISBN 1441979875.

KUČERA, Miloš. Profí-volba v hnědé třídě. In: PRAŽSKÁ SKUPINA ŠKOLNÍ ETNOGRAFIE. *Profí-volba z deváté třídy*. Vyd. 1. Praha: Pedagogická fakulta UK, 2005, s. 25-50. ISBN 80-729-0216-4.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. Vyd. 3. Praha: Grada, 1998, 343 s. ISBN 80-716-9195-X.

LEWIN, Kurt. The Field Theory Approach to Adolescence. *American Journal of Sociology* [online]. 1939, roč. 44, č. 6, s. 868-897. [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2769418>

LIPOVETSKY, Gilles. *Soumrak povinnosti*. Vyd. 1. Praha: Prostor, 1999, 311 s. ISBN 80-7260-008-7.

MACEK, Petr. *Adolescence: psychologické a sociální charakteristiky dospívajících*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999a, 207 s. ISBN 80-7178-348-X.

MACEK, Petr. Dospívající hraje dvojí roli. *Psychologie dnes*. 1999b, č. 11, s. 1-3.

MACEK, Petr. *Adolescence*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2003, 141 s. ISBN 80-717-8747-7.

MACEK, Petr a Lenka LACINOVÁ. Výzkum vztahů v adolescenci: minulost a současnost. In: MACEK, Petr a Lenka LACINOVÁ (eds.). *Vztahy v dospívání*. Brno: Barrister & Principal, 2006, s. 11-23. ISBN 80-7364-034-1.

MACEK, Petr a Zuzana ŠTEFÁNKOVÁ, Vztahy s rodiči a jejich souvislosti s citovou vazbou. In: MACEK, Petr a Lenka LACINOVÁ (eds.). *Vztahy v dospívání*. Brno: Barrister & Principal, 2006, s. 11-23. ISBN 80-7364-034-1.

MACOVEI, Crenguța M. The Forming of The Vocational Identity. *Scientific Bulletin* [online]. 2009, roč. 14, č. 2, s. 74-79 [cit. 2016-03-31]. ISSN 12245178. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&an=47732269&scope=site>

MARCIA, James. Identity in Adolescence [online]. In: ADELSON, Joseph (ed.). *Handbook of Adolescent Psychology*. New York: Wiley & Sons, 1980, s. 109-137 [cit. 2016-01-15]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/James_Marcia/publication/233896997_Identity_in_adolescence/links/0deec52ea6ae66e0f8000000.pdf

MARKUS, Hazel a Paula NURIUS. Possible Selves. *American Psychologist* [online]. 1986, roč. 41, č. 9, s. 954-969 [cit. 2016-03-31]. DOI: 10.1037/0003-066X.41.9.954. Dostupné z: <http://doi.apa.org/getdoi.cfm?doi=10.1037/0003-066X.41.9.954>

MEZERA, Antonín. Hollandova teorie profesního vývoje [online]. Praha, 2005 [cit. 2016-01-01]. Dostupné z: http://vzdelavani.unas.cz/Holland_typology.doc

MIOVSKÝ, Michal. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Vyd. 1. Praha: Grada, 2006, 332 s. ISBN 80-247-1362-4.

MÜNICH, Daniel a Jan MYSLIVEČEK. Přejít žáků na střední školy: diskrepance mezi nabídkou a poptávkou a jejich důsledky. In: MATĚJŮ, Petr, Jana STRAKOVÁ a kol. *Nerovné šance na vzdělání: vzdělanostní nerovnosti v ČR*. Praha: Academia, 2006, s. 220-246. ISBN 80-200-1400-4.

NAKONEČNÝ, Milan. Encyklopedie obecné psychologie. Vyd. 2. Praha: Academia, 1997, 437 s. ISBN 80-200-0625-7.

NEUENSCHWANDER, Markus P. Elternunterstützung im Berufswahlprozess. In: LÄGE, Damian a Andreas HIRSCHI (eds.). *Berufliche Übergänge: Psychologische Grundlagen der Berufs-, Studien- und Laufbahnberatung* [online]. Zürich: LIT-Verlag, 2008, s. 135-154 [cit. 2015-04-05]. ISBN 978-3825805364. Dostupné z: http://www.ph.fhnw.ch/ife/projekte/ifeDocus/Publication_Elternunterstuetzung_im_ID1036/Elternunterst%C3%BCtzung%20im%20Berufswahlprozess.pdf

OROSOVÁ, Olga. Smer a integratívnosť životného plánovania stredoškôľákov. *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*. 1991, roč. 26, č. 3, s. 291-303.

PARSON, Frank. *Choosing a Vocation* [online]. Michigan: Houghton Mifflin Company, 1909, 187 s. [cit. 2015-04-05] Dostupné z: <https://archive.org/details/choosingavocati00parsgoog>

PIAGET, Jean a Bärbel INHELDER. *The Growth of Logical Thinking from Childhood to Adolescence*. London: Routledge and Kegan Paul LTD, 1958, 356 s. ISBN 041521002X.

PRAŽSKÁ SKUPINA ŠKOLNÍ ETNOGRAFIE. *Profi-volba z deváté třídy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2005, 159 s. ISBN 80-729-0216-4.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2003, 322 s. ISBN 80-7178-772-8.

RASKIN, Patricia M. Identity and Vocational Development. In: WATERMAN, Alan S. (ed.). *Identity in Adolescence: Processes and Conets*. San Francisco: Jossey-Bass, 1985, s. 25-42.

RIGLOVÁ, Hana. *Volba povolání v posledním ročníku gymnázia*. Praha, 2005. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta pedagogická. Vedoucí práce PhDr. Ida Viktorová. 118 s.

SEARS, Susan. A Definition of Career Guidance Terms: A National Vocational Guidance Association Perspective. *Vocational Guidance Quarterly* [online]. 1982, roč. 31, č. 2, s. 137-143 [cit. 2016-03-31]. DOI: 10.1002/j.2164-585X.1982.tb01305.x. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=psyh&an=1983-11443-001&scope=site>

SELMAN, Robert L. *The Growth of Interpersonal Understanding*. New York: Academic Press, 1980, 343 s. ISBN 0126364508.

SHARF, Richard S. Advances in Theories of Career Development. In: WALSH, Bruce, Mark L. SAVICKAS a Paul HARTUNG (eds.). *Handbook of Vocational Psychology: Theory, Research, and Practice*. Vyd. 4. New York: Routledge, 2013, s. 3-28. ISBN 0415813115.

SCHULENBERG, John E., Fred W. VONDRACEK a Ann C. CROUTER. The Influence of the Family on Vocational Development. *Journal of Marriage and the Family* [online]. 1984, roč. 46, č. 1, s. 129- 143 [cit. 2014-11-21]. DOI: 10.2307/351871. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/351871?origin=crossref>

STRÁDAL, Jan, Václav MERTIN a Helena ÚLOVCOVÁ. Úvod do problematiky. In: BERNÝ, Libor, Jarmila CIPROVÁ a Václav MERTIN (eds.). *Poradce k volbě povolání: pro výchovné poradce a učitele ZŠ*. Praha: Josef Raabe, 2002, s. 1-5. ISSN 1801-8440.

STRAUSS, Anselm L. a Juliet M. CORBIN. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Vyd. 1. Boskovice: Albert, 1999, 196 s. ISBN 80-858-3460-X.

SUPER, Donald E. Theory of Vocational Development. *American Psychologist*. 1953, roč. 4, č. 8, s. 89-90.

SUPER, Donald E. *The Psychology of Careers: An Introduction to Vocational Development*. New York: Harper, 1957, 362 s.

SUPER, Donald E. Career Development: Self-concept Theory. New York: College Entrance Examination Board, 1963, 95 s. ISBN 9780874470109.

SUPER, Donald E. A Life-span, Life-space Approach to Career Development. *Journal of Vocational Behavior*. 1980, roč. 16, č. 3, s. 282-298. DOI: 10.1016/0001-8791(80)90056-1.

ŠTECH, Stanislav. Výzvy a rozpory věku dospívání - role školy. In: KLÍMA, Petr (ed.). *Adolescence – věk problémů*. Vyd. 1. Praha: Sdružení pro sociální prevenci a sociální pedagogiku „Éthum“, 2000, s. 25-28.

ŠVARČÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014, 377 s. ISBN 978-80-262-0644-6.

THOMPSON, Albert S. a Richard LINDERMAN. *Career Development Inventory: Users manual* [online]. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press, 1981, 30 s. [cit. 2014-11-21] Dostupné z: <http://www.vocopher.org/ncda2008/data/resources/CDI%20User%20Manual.pdf>

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2008, 467 s. ISBN 80-246-0956-8.

VAN GENNEP, Arnold. *Přechodové rituály: systematické studium rituálů*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997, 201 s. ISBN 80-7106-178-6.

VENDEL, Štefan. Profesijní vývin žiakov gymnázií. *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*. 1991, roč. 26, č. 3, s. 305-318.

VENDEL, Štefan. *Kariérní poradenství*. Praha: Grada Publishing, 2008, 224 s. ISBN 978-80-247-1731-9.

VONDRACEK, Fred W. The Construct of Identity and Its Use in Career Theory and Research. *Career Development Quarterly* [online]. 1992, roč. 41, č. 2, s. 130-144 [cit. 2015-02-13]. DOI: 10.1002/j.2161-0045.1992.tb00365.x Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=bth&an=9605213061&scope=site>

VONDRACEK, Fred W. Career Development: A Lifespan Perspective (Introduction to the Special Section). *International Journal of Behavioral Development* [online]. 1998, roč. 22, č. 1, s. 1-6 [cit. 2015-02-13]. DOI: 10.1080/016502598384487. Dostupné z: <http://jbd.sagepub.com/cgi/doi/10.1080/016502598384487>

VONDRACEK, Fred W., Richard M. LERNER a John E. SCHULENBERG. The Concept of Development in Vocational Theory and Intervention. *Journal of Vocational Behavior*. 1983, roč. 23, č. 2, s. 179-202. DOI: 10.1016/0001-8791(83)90032-5.

VONDRACEK, Fred W. a Matthias REITZLE. The Viability of Career Maturity Theory: A Developmental-Contextual Perspective. *The Career Development Quarterly* [online]. 1998, roč. 47, č. 1, s. 6-15 [cit. 2014-11-21]. DOI: 10.1002/j.2161-0045.1998.tb00724.x. ISSN-0889-4019 Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=bth&an=1190137&scope=site>

VONDRACEK, Fred W., John SCHULENBERG, Vladimir SKORIKOV, Laura K. GILLESPIE a Christine WAHLHEIM. The Relationship of Identity Status to Career Indecision During Adolescence. *Journal of Adolescence* [online]. 1995, roč. 18, č. 1, s. 17-29 [cit. 2014-11-21]. DOI: 10.1006/jado.1995.1003. Dostupné z: <http://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0140197185710032>

VÝROST, Jan a Ivan SLAMĚNÍK. *Aplikovaná sociální psychologie I*. Praha: Portál, 1998, 383 s. ISBN: 8071782696.

Výzkum služeb kariérového poradenství a jeho potřeb na základních a středních školách v ČR: souhrnná zpráva [online]. Praha: NÚOV. 2003. Dostupné z: <http://vzdelavani.unas.cz/zprava.pdf>

- WALLACE- BROSCIOUS, Anne, Felicisima C. SERAFICA a Samuel H. OSIPOW. Adolescent Career Development: Relationships to Self-Concept and Identity Status. *Journal of Research on Adolescence* [online]. 1994, roč. 4, č. 1, s. 127-149 [cit. 2014-11-21]. DOI: 10.1207/s15327795jra0401_7. Dostupné z: http://www.leaonline.com/doi/abs/10.1207/s15327795jra0401_7
- WALSH, W. Bruce, Mark L. SAVICKAS a Paul HARTUNG (eds.). *Handbook of Vocational Psychology: Theory, Research, and Practice*. Vyd. 4. New York: Routledge, 2013, 360 s. ISBN 0415813115.
- WATERMAN, Alan S. Identity Development from Adolescence to Adulthood: An Extension of Theory and a Review of Research. *Developmental Psychology* [online]. 1982, roč. 18, č. 3, s. 341-358 [cit. 2016-03-31]. DOI: 10.1037/0012-1649.18.3.341. Dostupné z: <http://content.apa.org/journals/dev/18/3/341>
- WEISS, Petr a Jaroslav ZVĚŘINA. *Sexuální chování v ČR – situace a trendy*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 159 s. ISBN 80-7178-558-X.
- WIESNER, Margit, Fred W. VONDRACEK, Deborah M. CAPALDI a Erik PORFELI. Childhood and Adolescent Predictors of Early Adult Career Pathways. *Journal of Vocational Behavior* [online]. 2003, roč. 63, č. 3, s. 305-328 [cit. 2014-11-21]. DOI: 10.1016/S0001-8791(03)00028-9. Dostupné z: <http://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0001879103000289>
- YOUNG, Richard A. a John D. FRIESEN. The Intentions of Parents in Influencing the Career Development of Their Children. *Career Development Quarterly* [online]. 1992, roč. 40, č. 3, s. 198-207 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=bth&an=9605212995&scope=site>

8 Příloha

Přepisy rozhovorů

Kompletní přepisy rozhovorů jsou zde prezentovány v tom pořadí, v jakém byly pořizovány.

Marie P.

Já bych se vás chtěla zeptat, co máte v plánu dělat po maturitě.

No tak určitě půjdu na vysokou školu. Teďka mám vlastně to zaměření, že nejpravděpodobnějc půjdu na přírodovědnou fakultu chemii studovat. I když v současné době se taky zajímám o bezpečnostní a strategický studia, který jsou v Brně.

Co to je?

To je například problematika jaderných zbraní v současném světě a problém bezpečnostní hrozby, ale netýká se to třeba jen vojenských zbraní, ale jsou tam taky takový, pro mě méně zajímavý, potravinový hrozby, prostě cokoliv může narušit bezpečnost státu.

A studuje se to v Brně?

Jo.

A teď mi řekněte obecně, proč chcete mít vysokoškolský vzdělání. Proč je pro vás důležité?

Přiznám se, že jsem nad tím ještě takhle nepřemýšlela. Spíš jako, že po tom G moc člověk nemá uplatnění, není nic, co vlastně, když to řeknu takhle, umí. A u nás se s tím vlastně trošičku počítalo, jako v rodině.

Když se zamyslíte nad těmi svými plány do budoucna, jaká byste řekla, že jste, co vás jakoby vyjadřuje, co je takovéto “vaše”?

Kamarádi o mně věděj, že jsem hodně blázen do té chemie, taky o mně věděj, že jsem taky blázen do té problematiky jaderných zbraní.

Kde se to ve vás vzalo tady to, jaderný zbraně, to je zajímavý...

No ono to pochází už z loňska, já jsem vlastně byla na pražským studentským summitu, to je takovej studentskej projekt, vlastně simulace modelů OSN a my jsme tam vlastně loni měli v agendě, protože lidi jsou ještě rozdělení do skupin, do orgánů a ve valným shromáždění jsme vlastně měli problematiku jaderných zbraní. No a mě to strašně chytlo tehdy a letos se to tam znovu objevilo, znova tam byly nějaký přednášky na to, tak jsem se na to znova zaměřila. A ještě loni to bylo hodně umocněný tou Fukušimou, tak jsem se rozčilovala všelijak nad tím, jak ty... člověk v tom hledá víc věcí.

Takže jste to měla spojený s tím děním ve světě?

Hm

Ted' kdybyste mi mohla říct, co vás vyloženě nebaví...

Jazyky, třeba, nejdou mi, moc mě to nebaví a budu je potřebovat, to je to nejhorší.

Tak to humanitní zaměření není úplně váš zájem?

To taky říct nemůžu, spíš ty jazyky jako takový.

Když se zamyslíte nad tím, jaká jste byla jako malá holka, jak se vyvíjely vaše zájmy a tak... jak se to třeba vyvinulo do toho, že vás teď baví ta chemie, ty jaderný zbraně a tak...

No, já jsem byla ještě v půlce osmý třídy přesvědčená, že půjdu na zdravku. Pak, nevím proč, se to ve mně nějak zlomilo, nebo že jsem si začala říkat proč zdravka, nebo tak. Pak mě začala bavit ta chemie v tý osmičce, měli jsme tam na to výbornou učitelku, která mě do toho nadchla a říkala mi, že bych s tím měla pracovat dál. Ale vlastně chtěla jsem jít na přírodovědněj gympl, ale naši chtěli, abych šla na všeobecněj, abysem neměla zaměření vůbec a abych si to utřídila během těch let. Takže vlastně se to vyvinulo dost rychle. Od malička jsem chtěla bejt zdravotní sestra.

Ted' se zeptám na rodinu, jak vidí to vaše rozhodování. Jak vás podporují, nepodporují?

No, podporují... Respektují všechny volby, co si vyberu. A jediný, co tam je, že jsem tlačena do těch jazyků, že to je takový rodinný gró, když to tak řeknu. Ale rozhodně to vnímaj pozitivně, nevnímaj to negativně. To jako rozhodně podpora, ať už bysem si vybrala cokoliv.

Takže si můžete realizovat, co chcete?

Jo.

Ale asi v rámci tý vysoký školy, vy jste vlastně říkala, že jste tlačena k tomu mít vysokou školu...

No ale teďka je to vlastně i můj cíl. Ale i když jsem chtěla jít na tu zdravku, tak v tom jako nebyl problém. Ale teď přece jenom když jsem na gymplu, tak už je to takový jasný, že se na tu vejšku, nechci říct, musí, ale mám pocit, že po tom G člověk nic moc neumí a nemá ani kvalifikaci a možnost se uplatnit.

Když budete studovat, tak vás rodiče budou podporovat, máte to tak v plánu?

Asi jo. V plánu to nevím, ale asi to nebude problém, protože bydlíme v Praze.

A vy jste mluvila o tom, že chcete jít do Brna, tak jak to jako vnímáte, že byste šla z Prahy?

No musím se přiznat, že do Brna se mi jako jít nechce, jako změna prostředí, město a tak... Ale zase jsem o tom začala uvažovat teď jinak. Protože je to Brno, není to tak daleko, co hroznýho se jako může stát, takže to asi tak hrozný nebude. Ale je fakt, že to by asi pak byly finanční problémy...

Vnímala byste to tak?

Hm, to už by tam byla komplikace ze všech stran.

Když se zamyslíte nad studiem vysoké školy, co všechno by vám to mělo přinést?

Asi určitě informovanost, jako naučit se v tom oboru, vědět o tom oboru maximum.

Ještě do toho budu šťourat: když se zamyslíte nad tím konkrétním oborem, chemií, tak co konkrétního byste s tím chtěla dělat s tím oborem?

No, já bych ho mohla zneužít po všech směrech, tak jako nevadila by mi práce v laboratoři, nějaký výzkum, už jsem se smířila s tím, že učit. Ted' jsem se dozvěděla, že bych ho mohla využít v humanitnějších vědách, jako je

dejme tomu angažovanost v UNESCO, ale to už je takovej hrozně vysoký level, to jenom říkám, jak bych ho mohla zužít a co by se mi líbilo.

Přibližte mi trochu tu práci v UNESCO.

To je organizace pro vědu, kulturu a informace. A tam jsou rozděleny i sekce, takže v té vědní určitě, takže tam člověk musí mít nákej ten přírodovědný obor, bez toho to nejde, pak musí být orientovaný v mezinárodních vztazích, na jazyky, to hodně, tři jazyky se říká minimálně.

Pořád mě zajímá to UNESCO... komu byste tím mohla být prospěšná, kdybyste to dělala?

Jó, tak to nevím, asi nikomu. To je takový zahraniční spíš a prospěšnost, já nevím. UNESCO zná každá jen pod zapisováním památek, což je fakt, že je asi jeho hlavní činnost, ale není to úplně tak a podporuje hodně vzdělávání a tak. Ale přiznám se, že nevím, komu bych byla takhle užitečná.

Takže když jste přemýšlela nad tím zaměstnáním, tak jste nepromýšlela konkrétní dopady. Jako třeba nějak pracovat s lidma?

No maximálně nějaký to učení, to je asi tak všechno. Ale to je takový možná, jak to dopadne.

A jak byste se viděla v tom učení?

Já vůbec nevím, jestli bych měla trpělivost učit třeba na gymnáziu, asi bych nikdy neučila na ZŠ, nebo na obchodce, tam by to asi nemělo moc smysl. Asi bych šla na nějakou chemicky zaměřenou střední. A nedokážu si představit, že bych měla třeba kvalifikaci učit na veřejně, ale může být.

Takže, jestli tomu dobře rozumím, tak vám jde o to, co nejlépe uplatnit tu chemii a nějak se v tom co nejširěji vzdělat?

Jo, to určitě.

Přemýšlela jste někdy nad tím, možná to souvisí s tím Unescem a tak, jestli byste se chtěla nějak angažovat ve společnosti. Být tímto způsobem prospěšná?

Prospěšná, jak to myslíte? Já abych se přiznala, tak ta prospěšnost není pro mě primární. Já nejsem typ, který... pro mě není důležitý být spásná pro svět. Nevím, možná jsem hodně důležitá, ale rozhodně to pro mě není gró, který bych chtěla vykonávat. Pro mě je jako, předat ty znalosti, takový odvděčení, protože mně je někdo předal, tak bych je mohla předat dál. Ale nechci být třeba sociální pracovníci nebo tak.

Já jsem spíš myslela přes ten váš obor.

No třeba humanitární pomoci nebo tak, to jo, ale není to pro mě tak důležitý.

Takže když to shrnu, tak ty zisky jsou takové: hodně si rozšířit ten obor...

To rozhodně, mít větší záběr o něm, co nejvíce do šířky to jde.

A případně přes něj dostat nějaký zaměstnání?

Určitě.

Rafael

Tak já bych se vás nejdřív zeptala, co chcete dělat po maturitě, jaký máte možnosti?

Já bych asi nejspíš na medicínu, na lékařskou fakultu, o tom jsem přemýšlel asi nejvíc. A jestli by to třeba nevyšlo, tak bych zkusil scenáristiku.

Proč je pro vás důležitý mít vysokou školu?

No asi abych se mohl dostat tam, tedy mluvím o práci, jakou bych chtěl.

A to?

Já bych chtěl na takovou prestižní kliniku, nemuselo by to být zaměřené na kardiologii...

To jste neřekl, tu kardiologii...

Jo, to jsem zapomněl. A pak bych do budoucna rád otevřel svoji vlastní kliniku, zaměřenou na tu kardiologii a to je tak asi všechno, co bych mohl říct.

Když se zamyslíte nad tím, co vás v dětství bavilo, jak se vaše zájmy vyvíjely...

Vždycky jsem měl zájem o tu přírodu, jako jak funguje lidský tělo a tak.

A proč zrovna ta kardiologie?

Protože kvůli kardiovaskulárním nemocem umřeli oba moji dědečkové, tak nějak mě to...

Nakoplo vás to, potvrdilo to vaši volbu, inspirovalo vás to?

Ano.

A všeobecně k tomu lékařství vás inspirovalo co?

No k tomu mě inspirovalo to, jak říkám, že mě zajímalo, jak funguje lidský tělo.

Máte potřebu do něčeho vhlédnout, něco vidět?

Jo.

Když jste měl nějaké sny jako malé dítě, tak to bylo vždycky o tom lékařství?

No, když jsem byl malý dítě, tak jsem o tom moc nepřemýšlel, to spíš přišlo s tím věkem.

A když jste o tom povolání začal přemýšlet, tak to bylo vždycky o lékařství?

Jo.

Myslíte si, že máte šance svůj plán zrealizovat?

Podle mě ano.

Ted' se zeptám na rodiče, jak to vidí tu vaši volbu a jak vás podporují, nepodporují.

Dá se říct, že oni když viděli, že jako malej se zajímám o to lékařství, tak mě ted', dá se říct, začínají tlačit k tomu lékařství...

Jak to vnímáte?

No někdy je to takový úsměvný, no a někdy si říkám, tak dobře.

Takže rodiče by chtěli, abyste byl lékařem?

Ano.

Chtěl byste zůstat v Praze?

Určitě.

Jak vidíte představu jít studovat mimo?

Já bych dost nerad pryč, protože jsem navázán ke své rodině.

Budou vás i finančně podporovat?

Jo, předpokládám.

Vy jste mluvil o tom, že byste chtěl mít prestižní kliniku, co všechno by vám to mělo přinášet, co vám to dá?

No stanu-li se kardiologem, budu se snažit, abych byl známý kardiolog ve světě a pomáhat tak nějak lidem všude.

Aha, to jste řekl dvě věci, být známý a pomáhat lidem, co je pro vás silnější?

Tak asi nejspíš pomáhat lidem.

Měl jste v sobě vždycky potřebu pomáhat?

No jako mám soucit, takže bych to uměl.

Ještě mě zajímá to vypracování se a ta prestiž, to už je takovej docela propracovanej plán, co říkáte, jak to vidíte reálně a jak moc je to sen?

No jako reálně bych viděl tu kardiologii a sen je být známej všude.

Když se zamyslíte nad tím, že budete jednou členem té dospělé společnosti, tak co bude váš hlavní přínos?

No právě, jak říkám, že by mě zvali do různých států a tam bych operoval nějaký závažný onemocnění třeba.

Myslel jste to tak, že by vás zvaly přímo na ty kliniky a byl byste hodně specializovanej?

Jo.

A přemýšlel jste někdy o charitativním lékařství, jak jsou takovýty lékaři bez hranic a tak?

Jo, to bych podle mě moh.

Máte sourozence?

Ne, jsem jedináček.

Je to tedy možná rodičům příjemný, mít syna doktora?

To určitě.

Jak to máte s vrstevníky, když srovnáte ty vaše plány, nevím, jak moc si je říkáte, ale jak je okolí vnímá?

Tak jako se spolužákama se o tom moc nebavíme, ani oni se nebaví moc. Ale občasně se svěřuju svým nejbližším kamarádům a oni o mně ví víc jak občas moji rodiče.

A jak vnímají oni vaši volbu?

No říkají, že je to jako super, no mohl bys. Podporují mě.

Řešíte nějaké překážky?

To rozhodně ne.

Tereza

Co máte v plánu dělat po G?

No asi bych chtěla na nějakou školu vysokou...

A na jakou?

No já nemám jasnou představu co jako bych dělala přesně, ale obory třeba nějakou tu psychologii nebo něco takhle humanitně zaměřeného vlastně.

Takže vás baví ty humanitní vědy?

Jo.

Proč je pro vás celkově důležitý mít vysokou školu?

No tak určitě je potom lepší uplatnění, najít si práci vlastně, je to asi jednodušší než jenom s G.

Takže kvůli tomu uplatnění?

Jo.

Když se zamyslíte nad tím, jaký máte plány do budoucna, tak by mě zajímalo, jaká jste byla jako malá, jaký jste měla zájmy, co vás bavilo.

No jako malá... jsem asi tak nějak pořád povahově stejná a zájmy já nevím...

A stejná jaká?

No taková trochu stydlivá něčím nebo tak. Ale něco výrazného, to ne.

A na základce vás bavilo víc co? Říkala jste, že teď tihnete k těm humanitním vědám, tak bylo to i na základce?

No určitě, já takovýty přírodní vědy jako je ta matika, tak jsem s tím měla vždycky problémy na základce.

A bylo to spíš tak, že kvůli tomu, že vás nebavila matika, jste zvolila takovýto nutný zlo, nebo vás to fakt bavilo, ty humanitní předměty?

No to ne, mě to jako bavilo.

A teď mluvíme hodně obecně, bylo něco konkrétního, co vás jako bavilo z předmětů nebo vás teďka baví?

No my máme vlastně seminář humanitní studia, tak máme seminář jako politologii, kde hodně mluvíme o těch humanitních věcech, o té politice a to mě jako baví.

A vy jste zmínila psychologii. Máte blízko k práci s lidma nebo vás zajímá obor jako takovej?

No mě by spíš zajímal asi ten výzkum v té psychologii jako, než jako vyloženě nějaký poradenskej psycholog.

Když se zamyslíte nad svou minulostí, byl někdo nebo něco, co vás jako inspirovalo?

To asi ne.

Když zůstaneme u vašeho dětství, měla jste nějaký sny, představy, o tom co byste chtěla dělat?

No u mě se to jako hodně střídalo, když jsem byla hodně malá, tak jsem měla ráda zvířata, takže jsem si vždycky představovala, že budu veterinářka nebo něco takovýho, potom vlastně maminka i babička jsou zdravotní sestry, takže jsem vyrůstala v tom prostředí, takže jsem si jako myslela, že budu doktorka, ale teď už si spíš myslím, že už ne, že už jsem od toho odstoupila.

Pamatujete si, co vás na tom lékařství přitahovalo, že budete pomáhat lidem nebo něco jinýho?

No spíš babička mi nosila z práce takovýty lahvičky a tak jsem si s tím hrála. Jsem je viděla jako vzor, jsem viděla, že to dělaj, tak asi tak.

Jsem se vás teď ptala, jaká jste, co vás bavilo. A teď mě zajímá, jaká určitě nejste.

Myslíte jako z hlediska vlastností?

No, vlastností taky a taky když se zamyslíte nad tím, co vás nebaví, co nemáte ráda.

No, nebaví, asi z hlediska té školy, mě nikdy nebavily ty přírodovědný věci, třeba baví mě biologie, baví mě zeměpis, ale jako ta matika a ta chemie, to už jako moc ne.

A z hlediska těch vlastností, vy jste vlastně říkala, že jste taková stydlivá, tak to zkuste trochu rozvést, co je vám třeba proti vůli nebo co nemáte ráda.

No tak třeba když přijdu do nějaký společnosti, tak se necejtím špatně, ale je tam takováto bariéra. Cejtím, že se s těma lidma jako moc ještě neznám a jako nejsem třeba náká průbojná.

Trvá vám to dýl?

No.

A co se týče třeba mluvení před ostatníma, před třídou, nějaký prezentování?

Jo tak to mi nedělá problém, když jako ty lidi už znám.

Ted'ka by mě zajímalo, co všechno pro tu vysokou školu chcete udělat.

No tak určitě když budu moct, tak nějaký přípravný kurzy, abych se na to nějak připravila. A budu to kombinovat asi příští rok, prostě přípravy k maturitě a přijímačky na VŠ.

A ještě by mě zajímalo, jak jsou na tom vaši rodiče v souvislosti s vaším studiem. Jak vás podporují, nepodporují?

No tak naši vlastně, mamka nepracuje, protože je teď na MD, tat'ka pracuje, ale mám mladšího brácha a tomu to ve škole teď nejde, protože ten je teď v těch letech, kdy ho nezajímá škola, spíš jiné věci. Ale mě škola, prostě vzdělávat se, bavilo už na základce, a proto jsem šla třeba na to G, tak naši byli rádi, když zjistili, že se o to zajímám, že by to třeba mohlo dopadnout nějak dobře a podporují mě, jako říkají mi vždycky, jestli chci s něčím pomoci nebo tak, ale já jsem spíš samostatnej člověk, tak nemám ráda, když mně někdo do toho jako zasahuje, radši si věci udělám sama.

A je tam jako něco, kde by vás třeba viděli radši v nějakých oborech? Nabízejí vám nějaký možnosti, cítíte tam tlak v něčem?

Určitě na nějakýho toho lékaře nebo na něco takovýho spíš jako ne jako obecnýho, ale nějaký zaměření jako zubaře nebo chirurga.

To by chtěli nebo vás do toho tlačí?

Ne oni mě do toho jako netlačí, ale myslím si, že by byli rádi, kdybych to dělala.

Cítíte svobodu, nevidíte překážky?

Hm.

A kdybyste se na tu nějakou VŠ dostala, tak jak by to vypadalo s finančním podporováním?

Já myslím, že kdybych si vybrala nějakou hodně dobrou školu, že bych potřebovala hodně financí, tak že by mi to zaplatili. Protože vědí, že když něco chci, tak toho dosáhnu, že o to musím usilovat. Určitě by si nemysleli, že by se to nevyplatilo, protože bych se na to vykašlala. A vědí, že bych do toho šla, kdyby mi dali tu příležitost.

Takže si myslíte, že vám věří, že si to dokážete zrealizovat... A připadá pro vás v úvahu studovat mimo Prahu, jak to máte?

Já myslím, že určitě v zahraničí bych to zkusila.

Fakt? A to je první, co byste chtěla zkusit?

No určitě zkusím jako něco tady v Praze, protože nevím, jak bude ta situace příští rok. Ale určitě dám nějakou přihlášku mimo ČR.

A pro rodiče tohle problém nebude?

To určitě ne.

A máte představu, co by to v tom zahraničí mělo být?

To vůbec.

A co by vás lákalo na tom studiu v zahraničí?

Asi jako že bych už nebyla tady v okolí toho domova, že bych si vyzkoušela, jak to funguje bez rodiny, jako nějaký nový zkušenosti.

Takže je v tom taková touha osamostatnit se?

Jo a taky ty jazyky.

Když se teď zamyslíte nad konkrétním povoláním, které byste mohla dělat, tak co by to mělo být, co by vám mělo přinést. S kým a s čím byste chtěla dělat?

Tak asi určitě by to nemělo přinášet stres, nemělo by to zasahovat do extrému, abych neměla trápení jen ohledně práce a pak třeba trápení ohledně rodiny.

Takže se cítíte v nepohodě, když je moc stresu?

Mám ráda věci jako v pořádku.

A tady na gymplu zažíváte někdy stres?

Tak jako občas ohledně učení a testů. Ale že by toho jako bylo nějak hodně to ne.

A s kým nebo s čím byste chtěla pracovat, když to nebude moc stresové? Jak jste na tom třeba s prací s lidma?

No tak v práci v kolektivu mám spíš ráda, když můžu jako vést ten kolektiv, než abych byla vedena. Mám ráda, když můžu prosadit svůj názor. Ale mám radši, když pracuju individuálně, sama za sebe.

Takže když už v kolektivu...

...tak nějaká vedoucí pozice.

To je zajímavý, že jste vlastně říkala, že jste spíš stydlivější, ale chtěla byste pracovat na nějaký vedoucí pozici.

No jako když třeba ty lidi neznám, tak nejsem taková jako průbojná, ale po čase mi přijde, že bych mohla jako vést tu skupinu.

Umíte říkat ne, nastavovat hranice, být přísná?

To určitě.

Teď jste říkala, jestli chcete pracovat v kolektivu nebo sama, ale teď mám na mysli takovou tu cílovou skupinu, co by vám vyhovovalo? Třeba kancelářská práce...

To asi ne, jako třeba kdybych byla ta psychologka, tak asi ten výzkum ňákej, a spíš ne v kanceláři.

Jak byste si ten výzkum představovala, jak by to mělo vypadat?

No, to nevím, ale třeba hodně mě zajímá, když čtu nějaký knížky třeba o Freudovi, jak docházel pozorováním k různým věcem a tak. Takovýhle věci spíš mě zajímaj ohledně té psychologie.

Takže je v tom rozšiřování si nějakých znalostí a takhle... Teď mě zajímá, jestli byste chtěla být prospěšná ostatním lidem, jestli vůbec a jak?

No určitě bych chtěla být prospěšná, když už to dělám, tak za nějakým účelem, aby to mělo nějaký výsledek třeba, ta práce.

A napadá vás, jak by to mělo mít výsledek ta práce?

To asi ne.

Takže nemáte představu ničeho konkrétního, co byste měla dělat?

Ne, no ne.

Když to teda shrnu, tak mi tam zaznělo, že by to nemělo být moc stresový, že byste pracovala buď sama, nebo byste vedla ten tým a že ta prospěšnost by tam měla být a nevíte jaká. Je ještě něco, co by vám to mělo přinést?

Asi ne.

Řádky třeba rozšiřování si obzorů...

Nemám v tom jasno vlastně. My když jsme psali tu esej, tak to byl takovej první okamžik, kdy jsem se vůbec nad tou budoucností zamyslela. Dřív jsem řádky vůbec nepřemýšlela, spíš jenom o té práci, co by mě bavila, ale nad budoucností ohledně ostatních věcí asi ne.

A když jste psala tu esej, tak jste došla tady k těm závěrům, že byste chtěla dělat něco humanitního a tak dále?... A myslíte si, že třeba za ten rok budete mít konkrétnější představu?

No asi bych se snažila řádky přiblížit si ty představy, co víc by mě bavilo, co míň, abych došla k jasnější představě. A doufám, že se to podaří.

Takže teď je to pro vás takový jako rozhodovací?

Hm

Ještě mě zajímají vaši spolužáci, vrstevníci, blízcí. Jak vás vnímají, jaká jste, jaké máte zaměření, co na to říkají. Jak si stojíte v tom kolektivu?

Tak mě třeba kamarádi, nebo lidi ve třídě berou jako takovou třeba i vnímavou osobu, že prostě když mají nějaký trápení, že se mi s tím můžou třeba svěřit, že to jako nebudu nikde, já nevím, říkat. A v tom kolektivu si přijdu taková jako průbojnější, taková víc vedoucí osoba.

Jako vedoucí osoba?

No ne vedoucí, ale spíš průbojná.

Takže se tam cítíte dobře? Nemáte pocit, že byste byla na okraji nebo tak?

Ne.

Takže by vás možná lidi mohli kladně vnímat i kdybyste byla na vedoucí pozici v práci?

No, doufám, že by mě mohli kladně vnímat.

A ještě mi řekněte, jak to máte se sourozencema?

Já mám dva sourozence a jsme všichni o šest let, takže mám o šest let mladšího bratra a o dvanáct let mladší sestru. A se sourozencema se docela dost hádáme. Bratr je ve věku, kdy začíná jít do té puberty a má takový názory, že ne vždycky se shodnem. Třeba když kolikrát přijdu vyčerpaná z té školy, tak nemám náladu se s nima bavit.

Takže se mezi nima necítíte dobře?

Jo, to jo, ale potřebuju nějaký osobní svůj prostor. Třeba rodiče to vždycky nechápou, že na ně nemám náladu a nechci se s nima bavit. A berou to jako, že jsem na ně zlá nebo tak. Ale je to tím, že já potřebuju ten prostor.

Možná to souvisí s tím stresem?

Hm.

A fyzicky ho máte ten prostor?

Jo, fyzicky jo, ale kolikrát třeba ségra přijde do pokoje a chce po mně, abych s ní něco dělala, a nemám ráda, když po mě někdo něco chce a tlačí s něčím a když prostě dělám nějaký věci a musela bych se od toho odtrhnout, abych šla dělat něco jiného.

Ještě mě zajímá, vy jste jako nejstarší o dost, máte pocit, že by vás rodiče brali jinak než ty mladší?

No, kolikrát to chtějí mít třeba jednodušší, takže se říděj tím jakože jsem nejstarší, takže bych měla ustoupit nebo tak. Ale já si zase myslím, že jsem taková, že se jako ozvu, když cejtím nějaký ten nátlak, takže si to nenechám líbit. Bejvaj kvůli tomu i spory, ale nejsem taková, že bych to nechala jen tak bejt.

A jak je to s nárokama, máte pocit, že jsou na vás náročnější než na sourozence?

No, bráchu berou jako kluka. Mně přijde třeba, že v jeho věku už jsem dělala nějaký práce jako domácí. On je jako kluk takovej laxnější, tak toho po něm moc nechtěj.

A cejtíte to jako nespravedlnost?

No jako neberu to jako nespravedlnost, ale cejtím to tam jako, že si myslěj, když je to kluk, že nebude dělat ty práce. A mně přijde, že by se neměli dělat rozdíly.

A s rodičema máte konflikty?

No, bejvaj to konflikty jenom ohledně tohohle. Ohledně těch sourozenců, že nemám vždycky náladu se s nima bavit a oni to berou tak, že se nezajímám o ně nebo tak. Ale nejsou to takový konflikty, že by to trvalo.

Takže celkově se cítíte v té rodině jako přijatá?

Jo.

Ještě si zkuste představit, jak budete v souvislosti s tím stresem vnímat příští rok.

No já doufám, že to nebude moc spojený s tím stresem. Já jako když vím o něčem velkým, čeho chci dosáhnout, tak jsem schopná s tím začít ve vhodnej čas, abych si to naplánovala, abych se nedostala do situace, kdy bych to musela ve stresu dělat. I když třeba jde o učení a mám jeden den volno, tak se kouknu na něco, než abych se to ten další den někdy v noci učila. Doufám, že si ten příští rok zvládnou nějak rozvrhnout.

Takže je vaším cílem si rozvrhnout možnosti a pak po nich jít. Ne jako, že byste střílela od boku... mně to zní docela cílevědomě.

Jo, mám radši takovou připravenost, když vím, co je přede mnou.

Anna

Co máte v plánu dělat po G?

No to já právě ještě úplně nevím, ale bude to nějaký humanitní obor, asi práva nebo psychologie.

Proč je pro vás důležité mít vysokou školu?

Protože v dnešní době je důležitý mít vzdělání a pokud chci něco dokázat, tak to vzdělání mít musím.

A co byste chtěla dokázat? Kde byste chtěla pracovat?

No, to je otázka, zatím moc představu nemám.

V souvislosti s vašimi plány do budoucna mě zajímá, jaká jste byla jako dítě, co vás bavilo, jaké zájmy vám zůstaly, jaké jste měla sny a představy o povolání.

Tak chtěla jsem být zpěvačka jako mnoho jiných dětí. Já jsem vždycky byla taková ambiciózní a průbojná, takže většinou když jsem něco chtěla, tak jsem si za tím šla a většinou jsem to dostala, takže doufám, že to je věc, která mi zůstala.

A zůstalo vám to?

No myslím, že jo.

A co se týče zájmů a předmětů, které vás bavily, tak je tam nějaká linie, která se drží?

No, literatura, dějepis, tak to zůstalo.

A jak byste tu literaturu a dějepis chtěla převést do dalšího studia?

No na těch právech ta historie a moderní dějiny jsou potřeba. Literatura se mi v životě vůbec neztratí, celkově mě baví jak literatura, tak mluvnice, takže to asi taky není úplně marný.

A co vás určitě nebaví a jaká určitě nejste?

Co fakt nemám ráda za předmět, je fyzika, a nebavilo by mě sedět na zadku jako nějaká sekretářka.

A co se týče prezentování se v kolektivu?

Tak ráda jsem středem pozornosti, myslím, že i často jsem. No a myslím, že tu pozici mezi lidma mám jako dobrou.

A je vám dobře v tom kolektivu?

Jo, moc dobře.

I v jiných kolektivech?

Jo.

Tedy by mě zajímalo, jak to máte v rodině, jak moc vás vaši chtějí podporovat, jaké mají představy o tom, co byste měla dělat a tak.

Rodiče mě podporují úplně maximálně ve všem jakkoliv to jde. Do toho vzdělání mi ale nechtějí mluvit, protože říkají, že to je moje věc a nechtějí, abych jima byla ovlivněná. Samozřejmě když něco potřebuju, tak mi pomůžou. Výběr SŠ jsem s nima probírala, tedy ty plány taky, ale oni sami mě do něčeho nutit nechtějí. Protože já to budu studovat a bude to můj život.

A uvažujete o tom, jít mimo Prahu?

Uvažovala jsem o tom, ale nevím, jestli bych to jako vydržela, protože jsem na tý rodině dost fixovaná, citově.

A jak to máte se sourozencema?

Mám ještě tři sourozence, dva mladší bráchy a starší ségru, ta už je taky na VŠ a vztahově super.

A cejtíte se tam dobře, máte pocit, že je k vám přístupováno spravedlivě?

Já myslím, že jo, já jsem takovej jako nekonfliktní člověk a s rodičema naprosto skvělý.

Ted' by mě zajímalo, jaké úsilí budete muset vynaložit, co všechno udělat pro VŠ?

No asi všechno. Je dobrý, že je nejdřív maturita a pak příjmačky, takže budu asi trochu připravená, no budu se muset dost učit. Ale asi to není jenom o tom studiu, je to taky o tom, když vás něco zajímá, tak aby vás to zajímalo i v normálním životě a ne jenom kvůli tomu, že bude ted' nějaká zkouška a já se to naučím a pak mě to nezajímá. Je to myslím delší přípravej proces na tu školu.

Jste zvyklá se učit, nedělá vám to problémy?

Nedělá, ted' už ne, ale když jsem přišla sem do školy, tak jsem s tím měla velkej problém, protože na ZŠ jsem se vůbec neučila, měla jsem samý jedničky a najednou jsem přišla sem a zjistila jsem, že to nebude asi úplně růžový. Takže první rok jsem s tím problém měla, ale ted' jsem se docela naučila se učit.

A jaké mají rodiče povolání?

Táta je manažer telekomunikační firmy a máma ve stejný firmě dělá technickou práci. Ségra studuje vyšší zdrávkou, porodní asistentku.

Takže oborově je to někde jinde než vy?

Jo, to jo.

Takže vy jste si úplně našla svojí cestu.

No.

Měla jste v životě nějaké vzory nebo někde kde byste se inspirovala pro tadyty obory?

Myslím, že mě hodně inspiruje tatínek tím, co dělá, jakej je, jak si dokáže svoje věci zorganizovat. V tý práci je taková přirozená autorita, tak to mě inspiruje.

Ještě se zaměřím na vaše možné zaměstnání. Vy jste zmínila tu psychologii, jak se v tom vidíte, co by vás přitahovalo?

Tak mě by celkově bavila nějaká práce s lidma, jsem taková, že bych chtěla lidem pomáhat. Takže si myslím, že to jedna z dobřejch variant. Když jsme brali psychologii v prváku, tak mě to bavilo.

A co by vás přitahovalo na právu?

Tam bych taky mohla někomu pomáhat, zas v jiným směru. Tam by mě bavilo, že bych musela dostat to, co chci. Možná to tak zní, ale já nejsem moc teda soutěživá. Ale tam je vidět víc jako ten výsledek. V tý psychologii je to běh na dlouhou trať a v některých případech se těm lidem ani jako pomoci moc nedá.

A co konkrétně v právu byste chtěla dělat?

Bud' trestní právo anebo sociální.

Je pro vás nějak důležitý být prospěšná, jakou by to mělo mít podobu?

To jako bych chtěla. Nechci být jeden s těch mnoha lidí, který ten stát akorát okrádaj. Chtěla bych být prospěšná společnosti a lidem, kterým bych pomáhala.

Hodně mluvíte o pomáhání, je to něco, co se s vámi táhne už dýl?

Tak já jsem vychovaná v tom, že by si lidi měli pomáhat. Rodiče jsou celkově takoví humanitární.

A jak to máte s vrstevníky a pomáháním?

Tak většinou za mnou jdou, když potřebují pomoci, konkrétně tady ve škole třeba s učením nebo když mají nějaký problém třeba doma, nebo když potřebují pomoci s nějakou prezentací.

Je něco na procesu volby povolání, co vás trápí?

Já mám problém s tím, že úplně nejsem si jako jistá, co chci v budoucnu dělat a to je to, co mě jako brzdí, hodně nad tím přemýšlím, nevím, jakou školu si vybrat a tak, to je taková brzda. Bojím se, že mě to nebude bavit, že si udělám a školu a že mě to vůbec nebaví a že jsem chtěla studovat něco jiného.

Ještě se vrátím k těm možnostem. Co studium v zahraničí?

To bych chtěla aspoň rok. Ale my jsme byly teď deset dnů v New Yorku a mě už po třech dnech... bavilo mě to tam, bylo to skvělý, ale už jsem chtěl bejt doma.

A po kom se vám nejvíc stejská?

Prostě po nich všech. Já jsem zvyklá, my jsme se ségrou jenom o dva roky a ty bráchové jsou zase takový malí, tak jsme se o ně staraly, trávily s nima spoustu času, blbly, hrály si. A na rodiče jsem celkově taková fixovaná, já jsem prostě citlivka

Martina

Kam se hlásíte, co byste chtěla dělat po G?

No chtěla bych na medicínu, ale uvidíme, jak to dopadne.

Proč je pro vás důležitý mít VŠ?

Protože jsem na G a počítala jsem s tím už v devátý třídě. Je to, jakože známka nějaký intelligence nebo úrovně.

Jaká jste byla jako dítě, jak se vyvíjely vaše plány, jaké jste měla zájmy?

No když jsem se rozhodovala pro SŠ, tak jsem narazila na obor, který se jmenoval Zubní laborant, dokonce mě tam i myslím, vzali, říkala jsem si, že je to docela dobrý. Jedna naše příbuzná je taky zubařka a je strašně milá a nějak se mi to s tím asi spojilo.

Byla pro vás vzor?

Jo, tam jsem se inspirovala, ptala jsem se jí na tu školu. A ona říkala, že když mě vzali na G, že je lepší jít na G a potom dál.

A co vás bavilo a baví za předměty?

Tak biologie a teď se snažím i chemie, ale to se učím nazpaměť básničkou.

A fakt vás to baví?

Jo, baví. Včera jsme byli na té výstavě Human Bodies a byla tam slečna, která nás jako prováděla a bylo to úplně úžasný, ona to všechno uměla, popisovala tam, nezdálo se mi to tak úplně těžký a docela mě to i zajímalo a ještě to bylo od té studentky, která studuje na medicíně, takže to bylo fajn.

Co vás na tom tak fascinovalo?

Já nevím, tam byli, jakože různě ty lidi. Někomu se třeba dělalo špatně, to mně vůbec nepřišlo divný. Tam třeba byli malý miminka ještě nenarozený, ona jako popisovala ten vývoj, jak se to rodí to miminko, roste to, v jakém měsíci se co vyvíjí. Já nevím, přišlo mi to prostě zajímavý.

Jaký jste třeba na ZŠ měla ideály o budoucím povolání?

Ty jo tak to vůbec nevím. Já si pamatuju, že jsem dlouho nevěděla kam, potom jsem přišla na toho zubního laboranta a to bylo v devítce.

Co jsou vaši rodiče?

Můj táta je kominík a máma mu pomáhá ve firmě. Ale můj táta mě fascinuje tím, že i když nemá tu známku či předpoklad, teda VŠ, tak že se vypracoval a že to k tomu nepotřeboval. On je takovej úspěšnej, známej, vždycky ho někdo někam zve. Když jdeme spolu, tak ho vždycky někdo potká a pozdraví, má spoustu známých.

Máte sourozence?

Sestru, je jí devět.

A jak vás podporují ve volbě medicíny?

No podporují mě. Táta říká, až budeš mít maturitu, tak si dělej, co chceš, ale určitě nejsou naštvaní a neříkaj, ty budeš tohle a přes to voda neteče. Takže nemají konkrétní představu. A vždycky, ne že by mě chválili, ale srovnávají mě se sebou, že se na to nedokázali naučit. Podporují mě v tom, nutí mě se učit a chtějí, abych měla nějaký to vzdělání. Ale neurčují mi přesně, který.

Budou vás na škole finančně podporovat?

No určitě budou chtít, abych si našla nějakou brigádu, ale nenechají mě bez peněz.

Medicína je o práci s lidma, když si představíte samu sebe, jak by vám to sedělo?

Já bych chtěla bejt zubařka, asi to bude hodně těžký, bude to chtít hodně úsilí. Kdybych se nedostala teď po čtvrtáku, tak bych mohla zkusit ten nultej ročník. A kdyby ani to nevyšlo, tak musím vymyslet nějaký únikovej plán.

Dělat zubařku znamená být lidem hodně blízko. Dokážete si to denně představit?

Jo.

Je vám dobře v kontaktu s lidma?

No určitě nejsem ten typ, co se straní kolektivu. Já jsem ráda mezi lidma, jsem výřečná, lidi se se mnou baví. Ne že bych byla zavřená někde v pokoji a nechtěla vycházet, to ne.

Jak si stojíte v kolektivu vrstevníků?

No já jsem takovej ten klauník. Spousta lidí se se mnou zasměje, kamarádi mi říkají, že jsem pohodová. Spousta lidí se trápí kvůli věcem, nad kterýma bych já mávla rukou. Já si říkám, že to nemá cenu řešit a bejt z toho smutná nebo psychicky nějak dně.

A v rodině se všema vycházíte? Jak to máte třeba se setrou?

No tak jsou určitě takovýto sesterský hádky, že se s tím peru občas, ale určitě to není nijak vážný.

A s rodičema vycházíte?

Jo, rodiče jsou v pohodě, mám je ráda, oni mají rádi mě.

Ještě by mě zajímalo, co by vám tahleta VŠ měla přinést.

Určitě nějaký budoucí zaměstnání, vzdělání, určitě spoustu novech kontaktů, nový zkušenosti, práci s těma lidma, protože bych ráda pracovala s lidma, finanční podporu.

A to, že chcete pracovat s lidma, je proto, že vás to baví a sedí vám to, nebo byste chtěla bejt taky nějakým způsobem někomu pomoci?

Jo, já ráda pomáhám lidem, už jenom když jsem s kamarádama, tak si je vyslechnu nebo jim poradím. Já nejsem ten typ, co by se měl stranit lidí. Radši budu v kolektivu a řešit ty každodenní problémy a věci.

Co všechno chcete pro tu školu dělat?

No oni jsou takový různý přípravný kurzy třeba o prázdninách nebo po večerech.

Bojíte se toho?

Jo, bojím se, určitě to nebude tak lehký. Ale zase myslím, že je lepší si dávat ty cíle vyšší a pak zjistit, že na to nemám než si je dát nižší a bejt za hvězdu. Takovej ten pocit, jo jsem dobrá, ostatní tohle nezvládnou, já myslím, že radši víc bojovat a pak toho i víc mít.

Co je pro vás na celým tom procesu nejtěžší?

Určitě to bude to studování, učení se po večerech. Já vim, že jsem takovej ten nervák, co bude říkat, já už to nechci dělat, že s tím budu chtít seknout a já myslím, že to učení je to, čeho se bojím, že to bude těžký, že to jako nezvládnou a tak.

A jak to máte s učením a stresem tady na škole?

No tady je dobrý, že ty testy jako máme ohlášený, já si můžu rozvrhnout ten čas, abych se na to připravila a naučila. Když člověk ví, že píšeme ten test, tak se na to večer ještě podívá, dá se to zvládnout a není to na žádný propadání.

A s prospěchem jste na tom v pohodě?

No ještě jsem vůbec neměla na vysvědčení čtyřku.

Jaká nejste a co vás nebaví?

Já zkouším vždycky všechno. Z předmětů mě nebaví HS, všeobecný vědy, nebo politika, o tu se vůbec nezajímám, nevyznám se v tom, nerozumím tomu, ta mě fakt nebere.

Byl ještě někdo nebo něco, kdo vás inspiruje?

No ta známá zubařka, pak ta výstava včera, táta jak pracuje, on je strašnej workoholik a mně se to právě líbí. Když má udělat nějakou práci, tak neofrňuje nos a neřekne, mně se do toho nechce. Vždycky říká, že všechno jde udělat. Tohle mě povzbuzuje, že nechci být taková ta líná holka nebo někdo než něco udělá, tak má tisíc řečí okolo.

Je pro vás nějakým způsobem důležitá prospěšnost pro okolí?

No tak určitě. Já bych ráda pomáhala těm lidem a myslím, že by to mohlo bejt i zajímavý. A vlastně mít takovej ten dobrej pocit, že jsem někomu pomohla, to je mi příjemný. Že jsem třeba někoho vyslechla nebo poradila někomu.

Vyhledávají vás lidi?

No, třeba kamarádka měla takovej problém s klukem, se svým přítelem, tak jsem jí nějak poradila, snažila jsem se jí vyslechnout a brát to i z té druhý strany nejenom z té její. A bylo to jako fajn a potom mi psala, že je to zase všechno dobrý a tak, tak to byla paráda.

Bylo vám z toho dobře? Možná je to takovej váš životní styl?

No, to jo.

Sarah

Kam byste chtěla jít po G?

No chtěla bych jít na VŠ zaměřenou nějak na jazyky asi na ekonomku.

Na jazyky nebo na ekonomku?

No ekonomka, mezinárodní vztahy, kde je to zaměřený na jazyky. Jazyky mě baví.

Proč je pro vás důležitý mít VŠ?

No, kvůli práci a práce vlastně souvisí se vším, jako s rodinou s cestováním a takhle. Takže kvůli uplatnění.

Když se zamyslíte nad svými plány, tak mě zajímá, jaká jste a co vás baví?

Tak ráda cestuju, bavěj mě ty jazyky, teď se učím angličtinu a němčinu, ale ráda bych to nějak rozvinula na víc jazyků.

Jaká jste byla jako dítě, co vás bavilo, jak se vaše zájmy vyvíjely?

Já jsem docela cestovala už od mala s rodinou. Vždycky to bylo o prázdninách na tejden nebo na dva po Evropě. Pár let zpátky jsme byly s mamkou na Hawaji a v New Yorku, že mamka se tam chtěla jet hrozně podívat, tak jako to bylo pěkný tam.

Ty zážitky vás tak inspirovaly, že byste chtěla pokračovat dál?

Jo.

Co vás určitě hrozně nebaví?

Nebaví mě dějepis. Ne že by mě nebavila matika, ale nejde mi. Nejsem v těchhle věcech trpělivá.

A jak to máte s prospěchem, jak vám jde studovat?

No teď je to momentálně hodně těžký s těma známkama, ten dějepis mě hodně nebaví, takže je to na tom hodně projevený. A ty předměty, který mě bavěj, tak z těch mám lepší známky.

Byl ve vašem životě někdo nebo něco, co vás inspirovalo k tomu, co byste chtěla teď dělat?

Asi ani ne.

Měla jste jako malá nějaký ideál, co byste chtěla dělat?

No když jsem byla malá, tak jsem měla hrát ve filmu, takže to mě i zajímá, že bych to chtěla aspoň jednou v životě zkusit. Tím, že to nevyšlo, tak mi to nějak chybí.

A co byste pro ten sen chtěla udělat?

No tak já chodím třeba hodně na konkurzy nebo takhle.

A čím jsou vaši rodiče?

No mamka je obchodní manažerka a táta pracuje v obchodě se smíšeným zbožím a rozvází ovoce a zeleninu do různých restaurací.

Cejtíte nějakou inspiraci u rodičů?

Asi ani ne. Možná trochu u mamky, že tam jako obchoduje s něčím a jezdí třeba do Polska, tak i tím jakoby.

Takže tím cestováním vás spíš inspirovala než tím obchodováním nebo manažerstvím?

Jo.

Jak vnímají vaši rodiče to, co chcete dělat?

Asi s tím nějak souhlasej spíš, nejsou nák proti tomu. Asi se jim zdá, že bych se tím mohla v životě uživit a i ty jazyky jsou takový, že se u toho člověk jako nenudí.

A mají nějaké přání, které by na vás uplatňovali?

Asi ani ne.

Vy jste říkala, že je pro ně důležitý, že se tím užíváte?

No tak třeba nechtěj, abych pracovala někde v nějakým obchodě jako je Albert nebo tak. Furt si ze mě dělají srandu, že budu prodávat šunku nebo něco takovýho. Chtějí, abych měla pořádnou práci, abych v životě vycházela.

A věří vám?

No někdy.

Cítíte podporu v tom, co chcete dělat?

Někdy jo, někdy ne. Někdy bych tu podporu potřebovala a oni mi vyloženě říkají, že to nezvládnou a já to pak zvládnou. Jsou jakoby rádi, že to zvládnou, ale myslejte si kolikrát, že něco nezvládnou.

A když budete studovat, tak vás budou finančně podporovat?

Já bych asi nechtěla, aby mě finančně podporovali. Ani bych nechtěla na VŠ, která je soukromá, spíš bych chtěla na tu státní, za kterou se platit nemusí. A chtěla bych sama bydlet, osamostatnit se.

A máte zkušenost s vyděláváním peněz?

No už jsem měla jakoby brigádu, třeba přes léto a i teď se snažím mít nějakou práci ve svém volném čase.

A co všechno byste chtěla udělat pro tu VŠ?

No tak chodím na kurzy Aj a Nj, aby se mi zlepšily ty jazyky. No prostě víc se učit na přijímačky i na maturitu.

Máte sourozence?

Ne.

Necejtíte od rodičů větší tlak v tom smyslu, že jste jediná, takže se ve vás jakoby vidí?

No, to jo.

Přemýšlela jste někdy nad tím, být prospěšná ostatním, svou prací?

Nad tím jsem nikdy nepřemýšlela.

Tak se zeptám jinak. Co všechno by vám ta VŠ a i ta profese přinést?

No tak hlavně to zajištění. Pak třeba kdybych chtěla tu rodinu, tak abych prostě nemusela řešit, jestli mám na nájem.

Takže je to hodně o tom finančním přežití. A ještě je tam něco?

Já nevím.

Máte to hodně přes to zajištění, abyste mohla fungovat ve společnosti?

Jo.

Je pro vás důležitý, aby vás ta škola bavila?

Jo, určitě. Já jsem právě chtěla jít na práva a právě když mě nebaví ten dějepis, tak jsem zvolila ty jazyky.

Je ještě něco dalšího, co vás baví?

No tak jak jsem řekla to cestování, hudba.

A co ten film?

To je jen takovej malej sen.

Jak si stojíte v kolektivu vrstevníků až už v kolektivu nebo jinde?

No já bych řekla, že dobrý. Ráda se zapojuju, určitě nechci stát někde dál a nejsem tichá.

Takže vám nedělá problém se víc bavit s lidma a tak?

Stydim se, ale nedělá mi to problém.

A jak se vám třeba přátelé svěřují?

Já bych řekla, že ve mně mají velkou důvěru, protože když se třeba něco stane, tak jdou kolikrát spíš za mnou než za někým jiným.

Když máte nějaký téma prezentovat před ostatními, tak jak vám v tom je?

No, stydim se, ale snažím se.

Máte nějakou představu, jaké konkrétní zaměstnání byste z té školy mohla dělat?

Ne.

Chtěla byste spíš pracovat v kolektivu lidí nebo sama za sebe?

To jsem zatím ani moc nepřemýšlela, zatím jsem se snažila vymyslet jenom ten směr.

A co to ekonomický zaměření, to vás zajímá proč?

No mě tam jakoby zaujaly ty jazyky. Já jsem na ty VŠ zatím moc nekoukala, mám doma nějaký noviny, tak se chci do toho podívat, ale spíš jsem to viděla v těch jazycích.

Mluvila jste o cestování, tak by mě zajímalo, jestli je pro vás možnost studovat v zahraničí.

Jo, měla jsem takovej nápad, že bych mohla i na VŠ do zahraničí, ale kolikrát mi to rodiče vyvracej, protože chtějí být se mnou.

A vy s nima?

No tak někdy mě zloběj.

Možná oni víc s váma než vy s nima?

No, stoprocentně.

A co ta finanční náročnost v zahraničí?

No, tam se ty VŠ hlavně platěj a to je ten problém.

Takže když to celý shrnu, tak u vás jsou ty zisky hlavně v těch jazycích a v tom cestování.

Jo, přesně tak.

Dominika K.

Co máte v plánu dělat po G?

Mám pár vyhlídnutejch škol, ještě nejsem úplně rozhodnutá. Chtěla bych studovat tělocvik a angličtinu, že bych učila. Ale takovej obor jsem zatím nikde nenašla. Na dvou pedagogických fakultách jsem ho nenašla.

Proč je pro vás důležité mít VŠ?

Já jsem od malička chtěla studovat dál a dneska bez VŠ člověk hodně špatně prorazí. Máma nemá vysokou a já bych se nechtěla zaseknout jenom na střední, pak je pracovní příležitost větší s VŠ, takže je to hodně o tom uplatnění.

A máte pocit, že by to mámě chybělo, když jí neměla?

Nemám pocit, že by jí to teď zrovna chybělo, ona studovala úplně něco jiného, měla být zdravotní sestra, takže...

Čím jsou vaši rodiče?

No, máma vlastně pracuje v tátově firmě, táta je podnikatel, do zdravotnictví, vyrábí systémy světelné terapie.

Takže vy to máte spíš jiným směrem, než oni...

Já jsem si vždycky myslela, že budu pokračovat v tom, co dělal táta, táta by si to asi taky přál. Ale zjišťuju, že si nejsem úplně jistá, že by mě to naplňovalo.

A co byste potřebovala dělat, aby vás to naplňovalo?

Potřebovala bych nějakým způsobem pomáhat lidem, aby ale ten efekt nebyl, já nevím, dlouhodobě, krátkodobě, těžko říct. Prostě bych potřebovala nějak pomoci.

Takže, to je to nejdůležitější, co by na té profesi mělo být, pomáhat lidem?

A dávat ostatním, asi jo.

Přemýšlela jste i nad některými sociálními oborami?

Nad psychologii jsem přemýšlela, ale nejsem jistá, jestli bych to zvládla. Já jsem teďko taková, že mě hrozně rozhodí ty věci. Právě proto chci pomáhat, protože mě to třeba trápí. Ale nejsem si jistá, že bych to psychicky unesla, jako třeba psycholožka.

Bylo by to pro vás stresující, bylo by toho na vás moc?

Nedokážu říct, ale mám z toho takový obavy.

Takže byste chtěla něco, kde to pomáhání jde míň do hloubky?

To určitě ne, ale třeba to učitelství je takový, že to není tak, že učitel pomůže každému. Že naučí tu třídu a můžou být případy, kdy se tomu studentovi dostane blíž a on po něm pak může i chtít pomoci. I to, že má nějaký vliv na ty mladé lidi, že jim jako může otevřít oči nebo tak.

Je pro vás představitelný, že byste stála před třídou a vedla celou tu hodinu?

Představitelný to pro mě je, jestli bych to zvládla, tak to nevím.

Když mluvíte o těch plánech, tak by mě v té souvislosti zajímalo, jaké jste měla plány jako malá?

Já nevím, vůbec.

A co sny o povolání?

No, herečka, zpěvačka, všechno.

A co zájmy na základce?

Já jsem měla hrozně moc zájmů jako třeba potápění, jeden čas jsem chtěla učit tancování. Naši přemejšleli, že bych byla instruktorka potápění. Jako bavilo mě to, ale nebylo to nic, co by mě chytlo, že bych u toho zůstala do teď.

Možná jste hledala, co by vás chytlo. Není to tak i teď?

No, pořád.

A jaký vám šly předměty?

Na základce? Asi nic. Já jsem hrozně... jako třeba pohybově nadaná jsem byla víc než ostatní, ale třeba matika mi nešla, čeština taky ne, angličtina taky ne, fakt nic, na základce určitě ne. Teď na střední se to trochu změnilo, jde mi matika a jdou mi jazyky.

Jak moc vás vaši rodiče podporují v dalším studování?

Podporují mě v tom, abych dál studovala a něco ze mě bylo a žila si dobře, co se peněz týče a byla šťastná, ale to je všechno.

Nemají konkrétní představu o tom, kde by vás rádi viděli?

Jestli ji mají, tak mi ji rozhodně neřekají.

Takže necejtíte nějaký tlaky...

Tlak jenom k tomu, abych se měla dobře. Což je vlastně taky takovej nátlak, protože vůbec nevím, co by to mělo bejt.

A jak vypadá akovej tlak, abyste se měla dobře?

No, třeba dneska jsem byla na endokrinologii a šla jsem s brekem, protože jsem odešla dřív, ani jsem tam nepočkala, protože tam bylo hrozně moc lidí. A chovali se ke mně...ta sestřička, když jsem stála u dveří, protože tam bylo všude plno, když mi řekla, mohla byste odejít, tak jsem odešla s tím, že už se nikdy nevrátím. Takže jsem volala tátovi a táta říkal, no vidíš, tak aspoň vidíš, že budeš muset něco udělat, abys nebyla v budoucnu odkázaná na to, abys tam seděla pět hodin. Ale budeš moct udělat něco proto, aby sis třeba mohla dovolit nějakého soukromého doktora a tak.

Abyste nemusela být takovej ten řadovej občan? Ten táta to myslí tak, abyste se vypracovala tak, abyste si mohla dovolit třeba víc?

Určitě.

Já jsem chvíli myslela, že to myslel tak, abyste se naučila sama se sebou pracovat, aby vás taková nějaká sestřička nerozhodila.

Ne.

Cítíte se jinak dobře v tom, jak k vám přistupují?

No, asi jo. Záleží na tom v čem. Oni mi dávají oba dva hrozně moc prostoru. Ale občas na druhou stranu potřebuju, aby se mnou víc jako komunikovali. Tak si o to jako řeknu a oni to chápou.

Máte sourozence?

Nemám.

Já se vždycky ptám jedináčků (já jsem taky jedináček, tak možná proto), že je takovej rozšířenej názor, že na ně rodiče kladou větší nároky, že se v nich víc viděj, než když mají těch dětí víc, jak to máte vy?

Já vůbec nevím, jak by to vypadalo, kdybych měla sourozence, takže vůbec nedokážu říct.

Je vám tedy dobře v tom, jak k vám přistupují?

Ke studiu a k plánům do budoucna asi jo. Já s tím nemám žádný problém. Když tátovi řeknu, že bych chtěla studovat na FTVS, tak s tím nebude mít problém, protože tam sám chtěl studovat a máma mi k tomu moc věcí nikdy moc neříká. Mám takovej pocit, že jsem si vždycky dělala, co jsem chtěla a když to byla velká hloupost, tak mě na to rodiče upozornili a já jsem to většinou stejně udělala, takže oni mi řeknou, že na to mají jiný názor, ale nakonec si ty věci dělám po svých.

Budou vás podporovat finančně na VŠ?

Obávám se, že určitě.

Nebude to problém?

Nevím, co se stane za rok, za dva, ale do teď nevypadalo, že by měli problém mě financovat. Vím, že jsem občas náročná, tohle je soukromá škola a pak moje koníčky. Je mi to hloupý, ale že by s tím měli problém, si nemyslím.

Je pro vás představitelný, že byste studovala mimo Prahu?

Moc ne. Muselo by se něco zásadního stát, abych vycestovala mimo ČR. Mimo Prahu v rámci ČR si sama sebe nedokážu představit. Jsem na tu Prahu teď hrozně fixovaná.

Přes co?

Já jsem minulej rok byla v Americe, takže se mi po Praze hrozně stejskalo. Jsem tu prostě vyrůstala, mám tu známý nebo kamarády, takže se mi nechce se teď všeho vzdát.

A jaká to byla zkušenost, ta Amerika?

Asi, všechno zlé je pro něco dobré. Ono to nebylo všechno zlé, ale pro mě trochu otrěs. Nebo...vrátila jsem se jiná, a jestli lepší nebo horší, to nedokážu říct, protože to bych k tomu musela mít kontrast sebe, kdybych do Ameriky nejela, a to nejde. Ale vím, že vidím spoustu věcí, který jsem předtím neviděla, a to je asi dobře.

A v čem jste se tam změnila?

No možná v přístupu k lidem nebo v tom, jak vnímám sama sebe.

A byla to pro vás negativní zkušenost, že vás tam třeba někdo zklamal?

No v té první rodině, oni neměli žádný děti a já jsem se hrozně těšila, že budu mít nějakého sourozence a to mi bylo líto, oni mě ani nemohli vozit z nějakých poškozených aktivit zpátky domů, takže jsem většinu času jezdila domů a odpoledně jsem nic nedělala. Hrozně mě to trápilo, pořád jsem byla fixovaná na domov a to se jim nelíbilo. Tak jsem si pak našla kamarádku a ta říkala, hele tak se přestěhuj k nám, budu tam já, bude tam brácha, máma je

hrozně supr, krásně spolu vycházíme, tak všechno bude v pohodě. Jenomže jsem se přestěhovala a nebylo to jako mávnutí kouzelným proutkem, že se mi jako přestane stejskat po domově, ale chvíli mi to trvalo. Ta ségra se se mnou přestala bavit a hrozně mě začla nesnášet. Tak se to pak změnilo v to, že jsem si sice chtěla pomoci, ale vlastně jsem ublížila těm lidem, který mě měli hrozně rádi. V té nové rodině mě kvůli tomu, že mě ta ségra neměla ráda, neměli až tak rádi a bylo to takový zvláštní, takže jsem tam byla taková nechtěná a to byl zvláštní pocit.

Mě teď napadá, jak jste říkala, že chcete pomáhat lidem, tak je to spojený s tím, že má někdo velký trápení?

No asi jo. Já jsem spíš si říkala, že od čeho tady vlastně jsem. Naši mi dávali vždycky hrozně moc a lidi kolem mě, do mě investovali taky dost ze sebe. Tak si říkám, že bych jim to chtěla nějakým způsobem vrátit. Jak jim, tak i pomoci dál. Jednak sobecky pro sebe, abych z toho měla dobrou pocit, ale taky proto, že mám pocit, že bych potřebovala svoje schopnosti nějak posunout dál.

Ještě se vás zeptám, jak si stojíte v kolektivu, jak to máte s lidma?

To je hrozně zvláštní. Mě hrozně záleží na tom, jaký lidi jsou kolem mě, protože se hrozně uzavřu a bojím se mluvit, když cejtím, že mě nikdo nemá rád nebo, že proti mně něco má, tak před takovým tím veřejným ponižováním mi to fakt nejde. Ale když vím, že mě ty lidi mají rádi a že si sedneme a rozumíme, tak je to dobrý

A jak to máte tady ve škole?

No přesně to jsou takový ty dvě skupinky lidí, jedna mě má ráda a ta druhá mě hrozně nesnáší, takže tak.

A proč si myslíte, že vás nesnáší?

Bádám nad tím celý život. Jenom podle toho, co mi říkají ostatní, jsem taková jako, že mám jiný zájmy a jiný pohledy na svět a asi jim to vadí. Někdo tvrdí, že žárlí, že mi závidějí. Jenže já nechápu, co by mi kdokoli mohl závidět.

A jaký máte zájmy?

No, sport a bavilo mě se učit, ale když jsem pak zjistila, že mi dva roky učení zabraly volný čas, který jsem třeba jenom trochu mohla věnovat do sportu nebo někam jinam. Tak jsem se zase teď trochu přeorientovala na to, že se teď snažím užít si víc volného času. Sportuju hodně a jsem s rodinou a kamarádama.

A cítíte podporu od těch vrstevníků, máte dost přátel nebo byste chtěla být ještě víc s lidma?

No mě to tak asi vyhovuje, já zase moc kamarádů bych mít nemohla, protože bych na ně neměla čas. Takže těch pár kolem mě, který jsou mi fakt blízký, pro mě znamenají víc než deset, patnáct, který by byly jen tak povrchní, jako že se se mnou budou bavit.

Ještě by mě zajímalo, co všechno chcete dělat pro to, abyste se na tu nějakou školu dostala.

Budu dělat, co nejvíc budu moct asi, ale na druhou stranu tomu neobětuju svoje dny spánku a času s rodičema a kamarádama. Budu se jako snažit, ale že bych dělala teď půl roku jenom to, tak to asi nebude.

A co konkrétně budete dělat?

Tak kdybych chtěla jít na FTVS, tak bych měla začít víc trénovat a začít hrát míčový hry, který mi nejdou. A to už jako dělám, protože teď je na to ten čas, příštím rokem to bude pozdě. Teď si hledám školu a postupně se koukám, jaký jsou tam ty kritéria.

Ještě mě napadá k tomu pomáhání lidem, táhlo se to s váma odmalička?

No je fakt, že jsem měla takový... on když je člověk malej, tak si to úplně neuvědomí. Např. tam byly ve třídě takový děti, který nebyly moc oblíbený, a já jsem věděla, že zrovna já bych měla být ta, která se s nima bude bavit a dá jim šanci nějak zapadnout do kolektivu nebo, že bych na ně aspoň byla milá. Protože jsem vždycky nesnášela ten pocit, když je odsune celej ten kolektiv stranou a nevezme je dovnitř, protože jsem sama s tím měla zkušenosti. Takže když jsem si sama něčím prošla, tak se snažím, abych tím pomohla druhým lidem, aby se jim nestalo to samý.

Aneta

Kdybyste mi mohla říct, jaké máte plány po střední škole, co byste chtěla dělat?

No právě jsem o tom mluvila se školní psycholožkou. Já jsem byla tak nějak rozhodnutá, že když nebudu vědět, tak půjdu na ty humanitní studia tady na Karlovku a právě jsme se bavily a ona mi navrhla, že bych mohla jít studovat etopedii a právě to je takový zajímavý, že by mě to mohlo hodně bavit, jakože to zní dobře.

A už jste nad tím přemýšlela nebo je to něco nového?

No mě už jako napadlo, že bych chtěla dělat třeba v dětském domově nebo prostě s dětma, co to nemá jednoduchý a tohle mě zaujalo nejvíc.

A proč je pro vás důležitý mít vysokou školu?

No já si myslím, že v dnešní době je to hodně důležitý, vzhledem k tomu, že maturita nic moc dneska už neznamena...

Takže je to o tom uplatnění?

No to taky ale hlavně o nějakým rozvíjení se nebo tak... že prostě chci vědět víc v tom oboru, co mě zajímá nebo takhle.

Takže by se dalo říct, že je pro vás to vzdělání nějaká hodnota?

No to si myslím, že jo.

A v souvislosti s tím, co chcete dělat, mě zajímá, jaká jste byla jako dítě, jak se vyvíjely vaše zájmy, kdy třeba přišel nápad dát se tímhle směrem?

No tak jako já jsem spíš nikdy nebyla na matiku, fyziku, chemii nebo takovýhle ty, mě vždycky víc zajímala hudebka, výtvarka a takový a taky prostě s lidma a já bych jako nemohla být třeba zavřená v nějaký místnosti a jenom tam jako sedět a dělat něco s papírama, já bych asi umřela v takovýchhle podmínkách. Já vždycky musím být, i když jsem byla menší, tak jsem musela být mezi lidma.

Co vás bavívalo za předměty?

No já to mívala takový hodně přechodný podle toho, co se bralo no. Jako já jsem neměl nikdy vyloženě nějaký nejoblíbenější předmět. Ono se to vždycky tak střídá, když mi třeba něco jde nebo mě to baví.

Kdy jste si uvědomila, že byste chtěla pracovat s lidma nebo pro lidi?

No to už je docela dlouho, někdy na základce... já teďka nevím... To jsem byla ještě malá, protože... já už jsem odmala se chtěla orientovat na tu psychologii a tohleto... To bylo hlavně proto, že za mnou všichni chtěli chodit se svejma problémama, tak už jsem si jako nějak zvykla, že jsem pro ně taková vrba, že všem radím a tak... A pak jsem si uvědomila, že vyloženě tu psychologii nechci dělat, protože to je hodně s lidma, který si ty problémy sami vytvářej a snažit se jim to furt vysvětlovat a oni to zase nepochopí... a vysvětlovat jim to znova. To už vidím jenom teď, co je všechno kolem mě, se na mě žene ty jo... já bych to asi nemohla dělat jako povolání, já bych se z toho asi zbláznila.

A v čem je jiná ta práce, kterou chcete dělat?

No protože s těma dětma je to tak, že oni ty problémy maj, že ty lidi si je jakoby vytvářej a je to takový jako zbytečný, ne jako zbytečný, no prostě zbytečný jim jako pomáhat. A prostě ty děti ty problémy maj a hlavně se jim to odráží do dospělosti a je to všechno ovlivňovaný se všim, nevím, no...

A co všechno by ta práce třeba s nějak postiženejma dětma, pro vás znamenala. Zkoušela jste se nad tím zamejšlet, co by tam pro vás bylo těžkýho?

No podle mě by to nebylo nejjednější psychicky, no jako podle mě se ten člověk časem nějak otřepe, aby to pak nějak zvládal. Já sem sice takovej člověk, co si všechno bere osobně a když mi někdo něco vypráví, tak to hned přenesu na sebe, ale zase toho vydržím dost, takže já myslím, že se časem nák oklepu...

Možná, že se s tím stresem naučíte pracovat?

No.

A když myslíte na vysokou školu, na studium tý vysoký školy, co všechno byste chtěla dostat, co všechno by vám měla přinést?

Určitě vzdělání a já nevím tak ňuká novy zkušenosti, nový lidi nebo situace, a podle mýho zas je ta vysoká škola trošku jinej level (nevím jak to nazvat) života. Všechno se trošku změní a tak.

Ted' by mě ještě zajímalo, jak to máte s rodičem, jak moc vám přejou, co chcete dělat, jak vás podporují nebo nepodporují.

Jo, to zase voni mě podporují v tom, co chci dělat já, že mě do ničeho jako nenutěj. Že sice máma, že by se tohle jako ke mně hodilo, ale že neví, jak bych to zvládala psychicky nebo tak, ale to je to co jsem říkala, že se nějak zvládne a táta jako chce, abych dělala to, co mě baví. V tomhleto směru jsem hodně ráda, že mě do ničeho nenutěj.

Budou vás finančně podporovat?

Jo. Vzhledem k tomu, že už chodím tady na tu školu, tak jo.

A čím jsou vaši rodiče?

No tat'ka, nevím jak to říct je vystudovanej na řezníka, protože v tý době to bylo vlastně to nejlepší a ted'ka je podnikatel a máma taky jako je napsaná jako podnikatelka, ale ted'ka nějakou dobu byla doma, že se starala o dědu a ted'ka prodává oblečení nebo něco takovýho.

A cejtíte od nich podporu jako ve vašem životním stylu?

No to je zase jako jak z jaký strany no, nevím vyloženě na co se jako přesně ptáte.

Myslím jako celkově jestli cejtíte nějaký překážky třeba v tý komunikaci a takhle.

No to jako zase jo. Jako co se týče toho vzdělání, tak jako je to v pohodě, že prostě chtěj, abych si tu budoucnost jako vytvořila sama, ale co se týče mě, to mám jako nedorozumění často.

Takže to vnímáte trochu odděleně, jako že v tom vzdělání je to dobrý, ale když to jde trochu víc do hloubky, tak je to něco jiného?

No.

Máte nějaký sourozence?

No, staršího bráchu.

A je tam jako nějaký rozdíl jak se chovaj k vám a jak se chovaj jakoby k tomu bráchovi?

No to ani ne. Ono je to jako spíš, že máma jako furt na bráchu a táta zase furt na mě. Jakože si navzájem ze sebe dělaj srandu, že já jsem tatánek a on je mamánek, ale jinak se k nám chovaj fěrově, ale v určitejch směrech takhle.

Ještě se chci zeptat, jestli je pro vás jakoby téma být prospěšná ostatním, být prospěšná společnosti?

No tak právě proto to chci dělat no, abych pomohla ostatním.

Je to ten první důvod?

No, jako já nechci dělat nic, co vim, že ostatním nepomůže. To e všechno o vyvíjení tý společnosti že jo, ty děti zase když maj problémy od malička, tak se to s nima táhne celej život a všechno se to na sebe nakupuje a pak sou z toho hrozný problémy a tak. Podle mě je nejlepší to v tom raným věku tohle všechno nějak vyřešit, aby ten člověk mohl v klidu žít, a pak se to všechno odráží do všeho.

Takže je pro vás vyloženě důležitý pracovat jako s těma dětma?

No jako já jsem původně chtěla s dospělejma, ale pak jsem si řekla, že asi lepší budou ty děti.

Že je to pro vás takový jako i přijatelnější?

No.

A ted' by mě zajímalo, jak to máte v kolektivu vrstevníků, jakou tam máte třeba roli, jak se tam cítíte?

Tak to těžko říct já nevím.

Tak jinak. Cítíte se tam dobře?

Jo.

A spíš jako se cejtíte bejt uzavřená nebo...

No já nevím, to je spíš podle nálad, já jsem strašně náladovej člověk, hrozně se mi to mění. Někdy mám náladu na lidi a jindy se nejradši někde zavřu a nikam nevycházím, takže těžko říct.

A jak to máte třeba s prezentováním sebe před ostatními?

Tak to moc dobrý není. Já se hrozně stydim. Většinou když na mě jakoby kouká několik těch lidí a čeká, co ze mě vypadne, tak se zaseknu a nevím moc, co mám říkat no. Ale když už jakoby se rozkecám, tak už je to jako v pohodě, ale než začnu mluvit, tak je to jakoby špatný.

Máte pomalej rozjezd?

No já jakoby nezvládám, když na mě kouká několik těch lidí, prostě nevím no, v tomhle ohledu se hrozně stydim.

A jak si věříte v tom, kam se dostat? Jestli se vám podaří zrealizovat váš sen.

No já myslím, že když tohleto fakt budu chtít a vim, že mi to za to stojí, tak si myslím, že to zvládnu.

Máte ještě nějaké alternativy?

No já myslím, že bych si našla tadytu školu a pak bych šla na ty humanitní studia na Karlovku, ale to je zase takový neurčitý hrozně, ale zas je čas jakoby na rozmyšlenou.

Ještě by mě zajímalo, jestli je pro vás přijatelný studovat mimo Prahu?

No mně by to asi nevadilo, ale nevím, jak by to vydejchala máma. Ona je taková, že nás s bratrem furt musí mít u sebe. Ale mně by to nevadilo, ale ono stejně dálkově, jak je ta vejška, to není jako každý den. Já bych klidně jako dojížděla.

A máte jako i v těch možnostech, nebo spíš počítáte jenom s Prahou?

No já myslím, že bych klidně mohla někde v ČR, že by to jako nebyl problém i jak finančně, tak jinak.

Ještě by mě zajímalo, jestli ve vašem životě byl někdo nebo něco, kdo by vás inspiroval k tomu, co byste chtěla dělat. Třeba i nějaká událost...

Ne. Mně se to jako utvářelo tak dlouho. Ale třeba co se týče takhle rodiny nebo co znám lidí, tak jsou všichni úplně jiný než já. Babička mi pořád říká, že nechápe, po kom jsem.

Takže to vnímáte jako svůj vlastní projekt?

Jo.

Kristián

Já bych se vás chtěla zeptat, co máte v plánu jít dělat po G.

Po G určitě jít na vysokou školu a zaměřit se do filmové oblasti.

Proč je pro vás všeobecně důležitý mít vysokou školu?

Tak určitě abych měl vyšší vzdělání, abych pak měl vyšší pravděpodobnost na uplatnění lepší práce.

V souvislosti s tím, co chcete dělat, by mě zajímalo, jaký jste byl jako dítě, co vás bavilo, nebavilo, jaký jste měl zájmy, kdy se třeba zrodil nápad jít tímhle směrem.

Tak já jsem k tomu byl nák brán vlastně od dětství, protože můj děda a teď vlastně i táta je z filmové oblasti, takže mě tam brali jako malého, takže já už vlastně od dětství jsem si budoval ten vztah.

A co vás bavívalo za předměty, bylo to něco, co s tím souviselo?

Ani ne, protože tady na těch školách se nevyučuje nic s takovým zaměřením.

Tak já myslím, že se z nějakých předmětů dá vzít nějaké vizuálno...

No tak maximálně ty dějiny mě baví a ještě umění, výtvarka...

Zajímalo by mě, jestli byl ve vašem životě někdo nebo něco, kdo vás inspiroval.

Tak táta určitě.

A jak to vypadalo, co všechno se doma dělo v tomhleto směru, kam vás bral, nebral, vykládal vám o tom?

No tak začal s tím, že mě tam bral třeba o víkendech, když sem měl čas, postupně jsem tam poznával to prostředí a poté mi všechno vysvětloval, co jak funguje.

A maminka je co?

Ta je taky z filmový oblasti, ale teď už jako nepracuje moc.

Tak to máte ze všech stran...

No filmová rodina.

Jak moc vás podporují v tom, co chcete dělat?

No nechávají to zcela na mě, co chci dělat do budoucna a když jsem si zvolil tuto volbu, tak mě v tom podporují.

Není nic, co by vám vymlouvali, nějaká úskalí a tak?

Ani ne. Tam je spíš otázka, jestli bych měla studovat tady vysokou školu nebo v zahraničí.

Aha, o tom mi něco řekněte, jaký je to pro vás rozhodování...

Tak není to pro mě určitě dost lehké, protože tady mám rodinu, přátele, a určitě i v cizím jazyce se to bude studovat obtížněji, ale je tam určitě lepší kvalita a větší úspěšnost, že se tam dostanu než tady, protože tady nejlepší filmová škola je FAMU, na níž se dostanu jen s velmi malou pravděpodobností, takže ještě uvidím.

Máte sourozence?

Dva mladší, ty ještě nevědí, kam půjdou.

A máte pocit v té rodině, že by k vám přistupovali jinak než k těm sourozencům, když jste nejstarší, že by do vás vkládali větší naděje nebo tak něco?

Nevím, nějak jsem si toho nevšimnul, u mě se teď řeší ta budoucnost, zatímco oni mají ještě prostor pro to dětství.

Budou vás rodiče finančně podporovat na studiích?

Asi jo.

A jak by to bylo s tím zahraničím, máte to nějak promyšlený?

Eště ne, je to jen teoretický návrh.

Co všechno pro tu přípravu na školu chcete udělat?

Tak určitě co nejvíc jde, musím si nastudovat všechny ty materiály, nebo co doporučují, literaturu a pod a budu se snažit.

Ted' by mě zajímalo, co všechno by vám ta škola měla dát, co všechno byste chtěl získat?

Tak určitě ten přehled v tom oboru, ve kterém se budu angažovat, pak vyšší pravděpodobnost, že mě vezmou na tu práci, kam chci, nějaké určité informace a vědění okolo té práce a nějak mě na tu práci připravit.

Takže je to hodně o té přípravě na tu práci... Ted' by mě zajímalo, co všechno vás na tom filmu baví, přitahuje, co všechno tam vidíte v tom.

To se dá těžko popsat. Tak např. když vezmu nějakou reklamu, tak každá reklama je jiná, pracuje se s jinými lidma, je v jiném prostředí, točí se jinak dlouho. Je to zajímavý, že to není takovej ten stereotyp a je to různorodý.

Jo, ta různorodost, možná taky tvořivost?

Tvořivost taky.

Je pro vás nějakým způsobem důležitý estetický? Máte pocit, že to vnímáte víc, že se kolem sebe víc koukáte, inspirujete?

Asi jo.

Ještě by mě zajímalo, jestli jste jako dítě měl nějaký sny o povolání, bylo to vždycky tímhle směrem, nebo to bylo o něčem jiném.

No tak, měl jsem takový ty sny jako třeba bet hasičem, pak už jsem trochu dospěl a měl jsem vždycky jen tadyten názor. Pak ještě babička studovala na právnické fakultě, takže o tom jsem taky přemýšlel, ale pak jsem se rozhodl, že to by mě nebavilo, že to je takové moc nudné.

Potřebujete možná větší svobodu v tom?

No větší svobodu, hlavně aby to bylo to různorodý.

Když zůstanu u práce, tak s kým anebo s čím by vás bavilo pracovat v tom smyslu jako sám za sebe, v týmu, s hodně lidma, jaký podmínky by pro vás byly ideální.

Tak určitě v tom týmu, protože tam v tý reklamě závisí hodně na oddanost a spolupráci toho druhého, že bez tý spolupráce by to nešlo. Koordinace a tak...

Ještě mě zajímá, vy mluvíte hodně o reklamě, to je to, co chcete dělat?

Hm.

I vaši rodiče to dělají tu reklamu?

Ano.

Přemýšlel jste někdy nad tou reklamou, že třeba hodně lidí říká, že reklama je pro ně otravná. Je to pro vás zajímavý odvětví nebo to nemáte promyšlený?

Tak pro mě docela jo. I pro máho tátu a dědu, já sice mám nějaký dva roky praxe, ale oni mají daleko víc, a když vlastně tyto reklamy točíte a vidíte to z úplně jiného hlediska než pro diváka, pro kterého je ta reklama určená.

Máte dva roky praxe, tak co máte už za sebou?

Co mám za sebou... no tak valstně věnoval jsem tomu teď dvoje velký prázdniny a mám už nějakých patnáct reklam vodtočenejch.

A ty se přímo jako realizovaly?

Ano.

Tak to je dobrá praxe... Když jste v kolektivu vrstevníků, tak jak vám to vyhovuje nebo ne?

Tak vyhovuje, že vlastně jsem tam už byl od mládí, tak jsem si tam udělal spoustu kamarádů, tak jsme si tam hodně blízcí, tak mi nedělá vůbec problém mluvit se staršími, už jsem si zvyk.

A ve škole to máte jak?

V pohodě taky.

Je tam něco na tý volbě, co vás teď čeká, co by bylo těžký? Co je na tom nejtěžšího?

Spíš to učení na maturitu a pak se dostat na tu vejšku...

A udržet se na tý vejšce, to vnímáte jak?

To vnímám jako o dost lehčí než maturitu nebo se tam dostat, protože to už je to, co mě zajímá, takže to už je zcela na mě a bude mě to o to víc bavit než třeba tady nějaké předměty, takže si myslím, že už to třeba bude lehčí.

Ještě by mě zajímalo, já se ptám, jestli byste tou prací chtěl být ostatním prospěšný, jestli jste nad tím někdy přemýšlel...

Ježiš tak to ňák ne...

Mě teď napadá, že když mluvíte o reklamě, tak jestli do té reklamy třeba vnést něco novýho nebo aby to lidem něco přinášelo. Nemusí to bejt žádná charita, myslím to vaše zaměření... třeba to nějak zkvalitnit.

Tak já jsem v té pozici, kdy se tam nemůže nic ovlivnit, třeba producent nebo ostříč, takže to spíš může kameraman nebo režisér.

Takže vy byste chtěl studovat co konkrétně na té škole?

Produkcí.

Takže to už není tolik tvořivý, ale taky dost manažerský.

Tak trochu.

Když máte odprezentovat nějaké svoje téma před ostatními, jak vám v tom je?

Nemám s tím problém.

Dominika P.

Tak jaké máte plány po G, co byste chtěla dělat?

Odstěhovat se a vystudovat práva.

A kam se odstěhovat?

Do Ameriky. Nebo kamkoliv jinam, ale nebejt tady.

Proč je pro vás důležitý mít vysokou školu jako takovou?

Protože chci bejt v životě hrozně úspěšná. Chci bejt úspěšná.

A to vidíte jako cestu k úspěchu?

Jo, určitě.

Když se zamyslíte nad tím, jaká jste dneska, jaké máte plány do budoucna, tak by mě zajímalo, jaká jste byla jako dítě, co vás bavilo, jak se to vyvíjelo, kdy vznikla myšlenka, že se chcete vydat tímhle směrem.

No, já na práva chci už asi od sedmý třídy, stojím si za tím a jdu si za tím. Překonala jsem díky tomu strach z dějepisu, se kterým bojuju od šestý třídy. Přihlásila jsem se na seminář z dějepisu, mám jedničku z dějepisu, což jsem v prvéku fakt neměla. A jaká jsem byla v minulosti? No nevím...

Co vás třeba bavilo jako dítě?

Já jsem sportovně tancovala, já jsem závodně tancovala, jezdili jsme po světě a všechno jsme vyhrávali, co se dalo.

Je tam nějak inspirace v tom, že jste byli fakt dobrý, že byste chtěla bejt dobrá ještě v něčem jiným?

To asi ne. Já jsem totiž potom přstoupala do tý nejvyšší skupiny a byla jsem tam nejhorší ze všech a všichni mi to dávali za zlý. Takže jsem pak kvůli tomu a kvůli škole, která mi byla přednější, jsem musela skončit.

A bylo vám to líto?

Bylo, ale teď už není. Já jsem si asi s těma holkama moc nerozuměla, takže i to přispělo k tomu, že jsem odešla.

A měla jste nějaký sny o tom, co byste jednou chtěla dělat?

No já mám sen se právě odstěhovat třeba do té Ameriky na Miami.

A to už máte dlouho?

No já už jsem jednou žila mimo Českou republiku, v Thajsku, asi bych se tam nevrátila, ale chtěla bych ještě vyzkoušet, procestovat všechno a usídlit se a bejt hrozně úspěšná a hrozně dobrou maminkou bejt.

Aha... Zkuste mi to nějak přiblížit ten váš plán jet do zahraničí, co všechno byste tam chtěla realizovat a tak.

Já bych nejradši odjela po maturitě. Nebo udělala po maturitě zkoušky sem na Karlovku, kdybych se dostala, tak bych se dostala a pak bych odjela na ten rok s rodičema, se ségrou bysme odjely a pak bych se třeba vrátila. Já to mám asi s rodičema, že tady nechci bydlet a chci se odstěhovat, teď to ještě nejde, ale v budoucnu se hodláme odstěhovat pryč.

Hodláte s kým?

S rodičema a ségrou.

Že chcete být s rodičema nebo nechcete?

Ne, chci být s rodičema, já s nima mám hrozně dobrý vztah a mám své rodiče hrozně ráda a s nima se odstěhovat pryč.

A oni mají taky ten plán?

Jo. Taťka chce okamžitě vypadnout a odjet.

A co dělají vaši rodiče?

Maminka je v domácnosti a tatínek je všechno, akcionář a vlastní hodně moc firem, podnikatel no.

Inspiroval vás nějak?

Mamka, tu z tohohle vyřadím, když jsme se narodili, tak skončila se vším a taťka, on se pohybuje ve všech věcech, co já bych chtěla jednou dělat, včetně právníčení a hrozně tomu rozumí. Jako nemáme to v rodině, ale hrozně bych chtěla tam jako jít. Mám i domluvený od něj a jeho právníka praxe, takže...

Byl ve vašem životě ještě někdo nebo něco, kdo by vás inspiroval?

Asi ne, možná tatínek, to je takovej hodně silnej člověk.

Je silnej i v tom životním stylu, nejen v té práci?

Jo a maminka taky vlastně, ta si toho prošla, jak se svojí první dcerou, která pak umřela, tak se svým bývalým manželem. A teta vlastně taky, ona vystudovala ekonomku a stala se z ní hrozně úspěšná stylistka, a psala do časopisů, dokopala se k tomu sama, všechno si to tiskala sama, to je pro mě taky takovej člověk.

Máte sourozence?

Mám mladší ségru.

A máte pocit, že by se k vám přistupovalo jinak než k ní?

Já se ségrou... ona prochází hroznou pubertou, je jí šestnáct a já s ní nemám moc jako vztah. Je to z mé strany, já mam spolužačku, ta má výbornej vztah se ségrou a moje ségra to asi nevidí u těch kamarádů... ona chodila na jinou základku a stýká se s hroznejma lidma, tak jí to dost změnilo a asi to bude ještě čas, než ona začne chápat, jaký já s ní chci mít vztah. Teď jí dělali operaci kolena a je na mě hrozně hodná, tak e to hrozně fajn.

Ještě se chci zastavit u toho, jak jste říkala, že chcete být dobrou maminkou, tak tam možná bude něco přes tu vaší maminku, ne?

Já mám hrozně hezkej vztah s rodičema, takže to je asi tím.

A s tím souvisí i další otázka, jak vidí vaše plány do budoucna, jak by vás chtěli podporovat?

Oni mě podporují úplně ve všem, úplně ve všem. To, co budu já chtít, tak v tom mě budou podporovat. Už jsem to i říkala, že kdybych měla děti, tak by mi je hlídali a že budou hrozně hodný jako prarodiče a určitě mě ve všem podpoří.

Není něco, co by vám třeba vylouvali, že by je třeba trápilo, že byste chtěla dělat?

Asi ne.

Ted' bych se chtěla zaměřit na tu vysokou školu, kterou chcete studovat. Co všechno byste od ní chtěla dostat získat z ní?

Všechno, náká jako i životní, ted' jsem se zamotala, asi zkušenosti, něco, co mě pak bude žít, abych se vystudovala do nějaký pozice, abych pak byla úspěšná a vydělávala hodně peněz, abych pak uživila svoje děti. A abych se pak mohla starat o rodiče, abych jim to mohla oplatit, co mi dali.

To je zajímavý, moc lidí v tomhle věku na to nemyslí...

To já jo. Já mám už dlouho přítele a už to všechno plánujem. I když jsem hrozně velké realista a vím, že to prostě jednou skončí, i když s ním chci být na furt, tak prostě vím, že to skončí. Jsem realista.

A on by s vámi taky chtěl plánovat budoucnost?

Jo, jsme spolu hrozně šťastný, plánujem si děti a baráček a kočárky spolu kupujem. Ale jsem mladá a mám svůj život před sebou.

Vidíte v tom nějaký dilema? Že je tam ten rodinný život a pak je tam ten soukromý?

Já bych chtěla mít děti až bych jako měla něco za sebou. Říká se, že když jste měla děti po pětadvaceti, tak už to bylo pozdě. Ted' už se mění doba, už je normální i mít dítě ve čtyřiceti, takže proč ne.

I když si to tak jako plánujete, tak chcete mít dítě později?

Chtěla bych mít dítě co nejmladší, abych si s ním jako rozuměla, ale to prostě nejde mít dítě v osmnácti, takže si třeba ještě patnáct let počkám.

Ted' mi ještě zkuste přiblížit, když chcete studovat práva, co na tom právu je pro vás přitažlivý?

Být u toho soudu a vyhrát to.

Takže jakoby ten úspěch?

Jo.

Je pro vás nějakým způsobem téma spravedlnost?

Ne.

To není důležitý?

Asi je důležitá spravedlnost, ale bude mě mít nějaký klient a udělám všechno, abychom vyhráli ten soud.

Dokážete si představit, že by to pro vás byla morálně problematická situace?

Jako třeba, že bych lhala?

Ono se tomu nemusí říkat úplně lhaní... byl by tam třeba klient, kterej by tam byl kvůli nějakému zločinu a vy byste ho musela obhajovat. Byl by to pro vás problém?

Ne.

Ještě když se zaměřím na to, co byste chtěla jednou dělat, je pro vás nějakým způsobem téma být prospěšná statním?

Asi určitě.

A jakou by to mohlo mít podobu?

No už takovou, že když se dva rozváděj a já budu stát za tím klientem, tak že mu třeba vybojuju děti, to myslím, že ke štěstí stačí.

Ještě se vrátím k tomu odjezdu do zahraničí, u vás je to takový aktuální, tak jak by to třeba vnímal ten přítel, když s ním teď žijete?

Oni ho maj rodiče rádi a vzali bysme ho s sebou. On má doma jako hrozný problémy, takže ten je jenom pro odjet.

Věříte si v tom, co chcete dělat?

Jo, jo, hodně.

Ještě by mě zajímalo, co je na plánování vaší budoucnosti nejtěžší.

Vybudovat si tu pozici. Já vím, že to bude těžký, dostat se třeba na karlovku, ale chci to a puďu si za tím.

Jak vás vnímaj vaši vrstevníci?

Já myslím, že fajn, nevím, jsem společenské hrozně člověk a sociální, doufám, že na ně působím fajn.

Cejtíte se dobře v kolektivu?

Jo, to jo, máme super třídu.

A jak se vám třeba prezentujou nějaký témata před ostatníma?

No já jsem hrozně společenské člověk, ale když mám říkat něco jako před třídou, jako třeba svůj názor, tak se hrozně stydim. Před nějakou prezentací mívám takový ty nervíky v břiše, ale pak to sleze a je to dobrý.

Mě přijde to vaše plánování takový hodně hladký, že tam nevidíte žádný překážky.

Já vim (provinilý smích).

To je dobře, já nemyslim, že tam nutně něco být musí. Je ale něco, čeho se bojíte?

No, ztráty kamarádů. Kdybych odjela, tak tady všechny ztratím.

To možná souvisí s tím, že jste taková společenská, jak říkáte. A bylo by pro vás těžký si tam potom hledat nový?

Ne, já jak jsem byla v Thajsku, tak bylo těžký je tady opustit, ale věděla jsem, že zase za rok přijedu zpátky a nastoupím tady do té školy a zůstali se mnou ty lidi. Skypovali jsme si, psali jsme si.

Zkuste mi tu zkušenost víc přiblížit, co všechno vám to přineslo?

No hlavně angličtinu, ale ty kamarádi, já jsem měla hrozný problém se tam aklimatizovat v té škole, to bylo pro mě hrozně těžký. Já když jsem měla nastoupit, tak jsem měla z toho takovou psychickou hrůzu, že jsem před tím celý dva dny prozvracela a hrozně jsem se tam bála a trvalo mi to dva měsíce, než jsem se tam, začala s těma lidma bavit a pak se mi nechtělo odtud a hrozně jsem brečela.

A byla jste tam s rodinou?

Jo.

Takže to trochu zmírňovalo tu úzkost?

Jo, to určitě.

Máte nějakou životní filosofii, něco, čím se řídíte?

Ne.

Eva

Mohla byste mi říct, jaký máte plány, co byste chtěla dělat po G?

No to já právě jsem nerozhodná, teď jsem se o tom bavila s paní psychologkou a přišli jsme na to, že určitě bych nechtěla matiku, fyziku, a tyhle ty technický věci, počítání a tak. Spíš humanitní, spíš přírodovědný.

Počkejte, přírodovědný asi ne, to jsou právě ty exaktní vědy jako matika, fyzika...

No vidíte, mám to zmatený, tak humanitní studia, jako psychologie, sociologie a právě jsme vymyslely, že se podívám na vysokou školu humanitních studií, že možná by to bylo fajn.

Ale každopádně chcete na vysokou?

Jo, určitě.

Proč je pro vás důležitý mít VŠ?

Protože mi přijde, že v týhle době, kdo nemá VŠ, tak jako horší zaměstnání, i lepší pozice se tou školou... a ještě mi přijde, že z G, většina lidí jde na VŠ, protože když se vyjde G, tak jako není žádný ukončení.

A mohla byste říct, že je pro vás VŠ vzdělání nějakou kvalitou, kromě toho, že je to kvalifikace dál?

Jo, určitě mi přijde, že je to jako něco navíc.

V souvislosti s tím, jaké máte plány do budoucna, mě zajímá, jaká jste byla jako dítě, jaký jste měla zájmy a jak se vyvíjely a tak. Jaký vás bavily předměty.

No mě vždycky bavily takový ty flákačský, jestli to tak můžu říct, výtvarka, hudebka, čeština...

A flákačský protože jste se tam mohla flákat?

No mě to prostě bylo takový příjemnější, to zas nebylo o tom, že bych tam nic nemusela dělat, ale měla jsem k tomu jako lepší vztah, nebo nevím jak to říct.

Jasně jasně.

No ale tak v osmý devátý třídě jsem si říkala, jak je to úplně v klidu a proto jsem šla na G, protože nebylo nic, co by mě jako víc bavilo, měla jsem to ve všem tak jako stejný, i ty první roky na G jsem měla stejný známky ve všem, to byl jako takovej průměr. Ale až ve třetáku jsem si začala uvědomovat, že právě ty přírodovědné vědy pro mě vůbec nejsou. To jsem pochopila až tady na tom G, předtím jsem to nechápala rozdílně.

A jaký máte koníčky?

Tancuju, tancuju už od mala. Dělala jsem gymnastiku, když sem byla úplně malinká, asi čtyři roky, aerobik jsem dělala závodně. A pak od šestý třídy pět let jsem tancovala latinsko-americký tance a teď minulej rok už jsem se nepřihlásila do dalšího. Ale prostě tance, ten jsem dělala hodně.

A je to pro vás spíš relax nebo jste to chtěla dělat i na nějaký profesionální úrovni?

No vždycky jsem to brala spíš jako takovej koníček, protože když tancuju, tak na nic nemyslim a bylo to takový uvolnění, ale ten aerobik jsem dělala jako i závodně a to se mi strašně líbilo, že se jde jako i za nějakým cílem, jako nedělá se to už jen tak, už jsou potřeba nějaký výsledky, takže třeba s tou latinou jako chci začít znova. Já jsem právě neměla nikdy to štěstí, že bych na to tancování měla stálého partnera, ale kdybych ho měla, tak bych určitě chtěla na soutěže. Je to o ničem úplně jiným to tancování, když se jde za nějakým cílem, to se pak nefláká...

Byl ve vašem životě někdo nebo něco, co by vás v životě inspirovalo, někam posunulo, v čemkoliv?

Možná jako, nevím, jestli je to inspirace, ale když jsem se rozhodovala jít na G, já jsem totiž vůbec nechtěla jít na G, ale ségra jako byla taková inspirace, že ona to zvládá, že to udělala a tak.

Tím se dostáváme k rodině. Jak to máte s rodičema, jak vnímají vaše plánování budoucnosti?

My máme fakt jako skvělý vztahy, oni mě vyjdou ve všem vstříc, fakt jako podporujou mě ve všem, co prostě bych vždycky chtěla, jako že přijdu s nějakým nápadem a oni jo jo tak to je dobrý, jakože mi nevnučují nic, spíš se snažej, abych to jako vedla nějak dál. Třeba máma pořád jako apeluje na tu vysokou školu, jako prostě ať už si něco vyberu, že chce pro mě to nejlepší.

Kdybyste se rozhodla, že na ní nechcete, tak by tam jako byl nějaký problém?

To asi kdybych řekla, že nechci na vysokou z gymplu, tak asi jo, to asi máma by z toho nebyla nadšená, táta asi taky ne, ale hlavně u té mámy by to bylo jako že bych jí zklamala v něčem a myslím, že bych neudělala nejlíp. Ale není to tak, že chci na vysokou, protože máma chce taky, to je tak, že to tak mám, nic jiného asi nechci.

A rodiče jsou co?

Mamka učí na americký škole v Nebušicích, učí cizince češtinu, gramatiku, dřív učila jen na základce. A táta je daňovej poradce, dělá účetnictví.

Můžete říct, že jste si něco z jejich práce pro sebe odnesla?

Ty jo vůbec, třeba to účetnictví, jsem třeba někdy pomohla s něčím, ale vůbec se v tom nevyznám, to jsou pro mě úplně neznámý číslíčka. A mamka, jako učitelka bych teda nechtěla bejt vůbec, i když ona si to třeba vede sama tu práci, to mi připadá fajn. To bych taky chtěla bejt já, kdo si to vede, než aby byl někdo nade mnou a říkal, takhle to bude.

A ségra je co?

Je jí 21, studuje školu, studuje mezinárodní vztahy, dělala estetiku na UK a po dvou letech jí to přestalo bavit, bylo to náročný, nevěděla, k čemu to bude, tak šla na mezinárodní vztahy.

A vás by to tímhle směrem nezajímalo?

No jako ta estetika to vůbec, ale ty mez. Vztahy, to mi přišlo jako zajímavý, ale nevím, jestli bych si na to troufla.

Ale je to na ekonomce, to je hodně s tou matikou.

Hm, já vim, právě z toho důvodu spíš ne, spíš půjdu tou humanitní cestou.

Co všechno by vám VŠ měla přinést, co všechno byste z ní měla dostat?

No asi jako že se už fakt budu rozhodovat, co v ní budu dělat, ne teda celej život, ale aspoň nějakou tu práci, třeba nějakej obecněj rozhled, prostě ještě větší to se hodí vždycky.

Kdybyste si měla představit to ideální povolání, tak v jakých podmínkách byste nejradši pracovala, jako s lidma nebo sama...

No třeba asi bych nechtěla pracovat v nějaký firmě, sedět v kanceláři, ale zase úplně jako sama za sebe taky ne, jako mít celou tu váhu na sobě, no nevím no, možná jako menší nějakej kolektiv.

Je to pro vás těžko představitelný?

Já jako prostě nemám nějakej cíl, jako třeba někdo teď už ví, že chce dělat tohle, tak to já absolutně nejsem.

Jak jste říkala, že vás baví ty flákačský předměty, tak mi zkuste přiblížit, co vás na nich baví, co je vám na nich blízkého.

To je těžký...

Jako třeba větší volnost nebo cokoliv.

No je to možný, že je to takový uvolnění. Není to jako dějepis, chemie, vzorečky, data, je to volnější, můžu si zapojit fantazii. Ale bavila mě i třeba čeština...

Zajímá mě, jestli je pro vás přijatelný opustit domov pro studia...

No to asi by byl problém. Jako třeba na půl roku... ale někam do zahraničí, nešla bych třeba studovat do Plzně.

A proč?

Já mám hrozně ráda Prahu, narodila jsem se tu a neumím si představit, že bych bydlela někde jinde, jako kdybych byla sama, tak to by šlo, i když mám ráda hodně kamarádů, ale to jiný prostředí bych nezvládla. Muselo by to bejt fakt dočasně, jako nemám v plánu někam odejít, žít život někde jinde. Amerika... to ne, na chvíli jo, sice by se mi stejskalo, ale když jsem byla malá, tak jsem hodně cestovala, jako na tábory jsem jezdila, školy, školky v přírodě, to mi jako nevadilo bejt od rodičů, ale na dyl nechci jinam.

Máte nějakou životní filosofii, něco, čím se řídíte? To může být různý...

Já nevím, mít rodinu nebo...

No třeba.

To určitě bych chtěla žít takovej ten klasickej život, jako mít rodinku a tak, baráček, žít šťastně a bejt spokojená, najít si zaměstnání, takovej ten klasickej život, nejsem určitě někdo, kdo by v tomhle vybočoval.

Ještě by mě zajímalo, jestli je pro vás nějakým způsobem důležitý být ostatním prospěšná třeba ve své práci?

Tak to asi jo, asi bych nedělala nic, co by mělo přínos jenom pro mě...

Jak jste na tom v kontaktu a v pomáhání lidem?

Jo, to vždycky když je nějaký konflikt, tak se snažím pomoci, nebo jako zasáhnout, to jako nemám fakt ráda, když vidím, jak se někomu ubližuje, ani nemůžu koukat v TV na takovýto kontaktní sporty, mně je těch lidí hrozně líto. Když vidím na ulici, že se něco stane, tak se snažím pomoci, to jako určitě. I kamarády poslouchám, snažím se jim na to něco říct, vyslechnout, nevím, jestli poradit, odpovídat jim.

Jak si myslíte, že vás spolužáci vnímají?

Už jsem několikrát slyšela, že jsem hodná, kamarádka. Snažím se vždycky, co mám jim poradit, když někdo něco nemá, nepíše si. Myslím, že to docela oceňují. Asi pozitivně.

Co je pro vás na celý tý volbě, na tom rozhodování, i na tom studiu třeba potom nejtěžší?

Pro mě je vůbec každý rozhodování těžký, protože jsem hrozně nerozhodnej člověk a vždycky hrozně zvažuju, co proti a co pro. A i když se nějak rozhodnu, tak i zpětně se rozhoduju, jestli jsem udělala správně, jestli tohle je dobře. Takže se bojím všech voleb, vlastně se bojím i výběru tý vejšky, vlastně se bojím, že mě to nebude bavit a vyberu si úplně špatně.

Zajímalo by mě, jestli je něco, přes co byste fakt nešla, jako nějaká práce, že byste třeba musela dělat v kanceláři.

To bych asi nechtěla, vlastně bych to nikdy neudělala, že by nade mnou někdo stál a říkal, tohle budeš dělat, budeš tady sedět nebo i třeba budeš tady od tolika do tolika, takže ta kancelář to ne. Já si potřebuju třeba i něco řídit sama. Aby mi všichni říkali, co mám dělat, to nemám moc ráda. Spíš já si řeknu, teď udělám tohle, teď tohle...

Když máte prezentovat něco před skupinou lidí, tak jak vám to jde?

No většinou, většinou se teda stydím ze začátku, ale pak si řeknu, dyť sou to lidi, který znám, tak se pak rozmluvím. No snažím se většinou dobře připravit, co budu povídat, abych v tom byla jistá, a pak je to takový snažší, než abych v tom měla takovej zmatek. A pak je to v pohodě, ale ze začátku a prostě tyjo vzpomenout si vůbec na to téma, co mám povídat. Možná se bojím i trochu, kdyby to bylo třeba sto lidí a víc, tak bych byla jako dost nervózní.

Ještě mě napadá, vy jste říkala, že máte starší ségru, máte pocit, že by v té rodině rodiče přistupovali k ségře jinak než k vám?

Ne, to vůbec, vůbec si to nemyslím. Od dětství jsem nikdy neměla ten pocit. Někdo z kamarádů mi říkal, že třeba u nich v rodině je to tak, že teď se narodil nějaký sourozenec, teď je to jinak, ale u nás vůbec. Proto mám dobrý vztahy s rodinou. Nikdy jsem to nezpovírala. K voboum k nám přistupují stejně. I se ségrou máme hezký vztahy, že si i můžeme promluvit.

Že tam nejsou žádné bariéry, který byste musely řešit?

Vůbec.

Gabriela**Co máte v plánu dělat po G?**

Nejsem vůbec rozhodnutá, tak jako balancuju mezi přírodníma a humanitníma vědami, ale asi teď víc přemýšlím o přírodovědecké fakultě na UK.

Ale každopádně jít na VŠ?

Eště jsem přemejšlela o tom, ž bych třeba jela na rok někam studovat jazyky, ale pak bych určitě chtěla na VŠ.

Proč je pro vás důležitý mít VŠ?

No protože v dnešní době se to dost vyžaduje, i když si myslím, že nějaká inflace toho vzdělávání tady je, ty tituly trochu ztrácejí svůj význam a praxe se vyžaduje víc. Ale ještě pořád se to vyžaduje, takže si myslím, že to je důležitý.

Takže jako kvalifikace?

Přesně tak.

Mohla byste říct, že je pro vás VŠ nějakou hodnotou?

To těžko říct. Jako určitě, samozřejmě, ale myslím si, že v dnešní době to ztrácí ten pravej smysl.

Jakoby pro vás, že musí bejt ještě něco k tomu?

No.

Když se zamyslíte nad tím, tak v souvislosti s tím řekněte, jaká jste byla jako dítě, jaký jste měla zájmy, jak se to vyvíjelo a takhle.

No já jsem byla už odmlička, buď jsem chtěla bejt veterinářka, nebo herečka, takže jsem byla tak zvláště profilovaná, no nevím.

A zájmy jste měla jaký?

No umělecký a zároveň jsem si třeba ráda četla encyklopedie, takže já jsem odjakživa byla takhle napůl.

A dneska máte jaký zájmy?

Dneska tak jako nic moc. Jezdim na koni občas, takže zvířata a ráda si čtu, ale spíš vydržim u naučnejch knih.

A kdybyste měla říct, jaká jste, co vás baví, jaká jste povahově a tak?

To je hrozně těžký říct. Určitě vim, že nedokážu dělat věci, který mě nebavěj, to jako neumím, to se radši na to vykašlu. Ale myslím si, že když mě něco fakt baví, tak v tom dokážu bejt fakt dobrá, ale ještě jsem to úplně neobjevila. Jakože fakt u toho dokážu vydržet, ale to asi každej.

Takže jako hodně hledáte?

No hledám už docela dlouho.

A jak dlouho hledáte?

No v podstatě už od té doby, co nad tím už nějak vážněji uvažuju, nad tou vejškou a všema těma věcmi tak jako víc uvažuju...

Tak třeba teď od třet'áku?

To dýl, třeba už od tý devátý třídy na ZŠ.

Byl ve vašem životě někdo nebo něco, co by vás inspirovalo?

To zase úplně ne, jako nějaká konkrétní osoba, nebo několik osob. Ale obdivuju lidi za jejich skutky nebo události obecně. Ale že by to byl někdo, koho bych tak obdivovala, že bych si ho furt připomínala, tak to ne.

Můžete dát příklad?

Ted' mě napadá, protože jsem se to dozvěděla nedávno, Johana Budwig, to je biochemička, vymyslela něco kolem mastnejch kyselin, já o tom ještě moc nevím a byla sedmkrát nominovaná na Nobelovu cenu, ale kvůli nějakýmu lobbismu ji nedostala, ale udělala fakt významnej objev.

A co vaši rodiče, jak vás podporují nebo nepodporují v tom, co chcete dělat, co by si přáli, abyste byla?

Myslím si, že v rodičích mám hodně dobrou podporu, že cokoliv se rozhodnu, co jako bych chtěla dělat, tak budou pro. Že jediný, co by asi nechtěli je, abych s tou školou sekla, což ani nechci já. Minimálně vzdělávat se chci určitě. Sice to podle známek tak nevypadá, ale v budoucnu bych chtěla. Ale v rodičích mám hodně velkou oporu.

A budou vás i podporovat na VŠ finančně?

Určitě, v tomhle mám fakt výhodu.

A co jsou zaměstnáním?

Oba mají firmu, máma uklízací, táta stavební.

Je tam něco, co by vás u nich zaujalo, asi ne oborem, ale třeba, že se nějak vypracovali nebo tak?

No to určitě, jakože to se mi líbí, zvlášť u táty ten úplně z ničeho udělal firmu, jakože je fakt pracovitej, to já úplně nejsem, to na něm obdivuju hodně.

Máte sourozence?

Bráchu staršího.

Ten dělá co?

Ten dělá u mámy ve firmě, protože nedodělal střední školu. Takže to vlastně všechno leží tak jako na mně. Oni vědí, že chtěj, abych to udělala.

Cejtíte v tom trochu tlak?

Ne, to zas ne, ale vím, že by nebyli rádi, kdybych nešla. Tak jako SŠ musím udělat, to je jasný, a byli by určitě rádi, kdybych šla na vešku. Byla bych i první z rodiny, kdo by tam šel.

Takže vaši rodiče nemají VŠ?

Ne.

Cítíte, že by vaši rodiče přistupovali k bráchovi v něčem jinak než k vám?

No v něčem určitě. Já jsem o dost mladší, o 11 let, brácha už s náma ani nebydlí, takže já jsem ještě takový jejich malý děťátko. On už je přece víc samostatněm a tak...

Takže k němu se chovaj jako k dospělejšímu?

No on je sice o 11 let ale zase extra dospěle se nechová, ale asi jo, jakože už by měl bejt celkově samostatnější.

Když se zamyslíte nad ideální prací, kterou byste jednou mohla dělat, s čím nebo s kým byste nejradši chtěla pracovat?

No určitě s lidma, nejsem žádný sólista.

A myslíte s lidma nebo jako pro lidi?

No oboje, jako to je mi celkem jedno, nejlepší by bylo v týmu pro lidi. I by mě třeba bavilo víst ostatní.

Napadlo vás někdy, že byste svým povoláním chtěla bejt prospěšná?

No to určitě, mě by bavilo pomáhat lidem nebo zvířatům nebo přírodě. To bych určitě chtěla, aby to mělo nějaký větší smysl.

To by tam teda mělo bejt, ale nemáte zatím promyšlený, jakou by to mělo mít podobu.

Moc ne no. Přemýšlím nad tím každý den, ale zatím mě nic nenapadá.

Jaký úsilí chcete vynaložit, abyste se dostala na VŠ?

Ted' toho moc nedělám, já jsem v tomhle takovej dost líný člověk. Ale kdybych byla fakt rozhodnutá, že někam chci, tak proto udělám cokoli. Jakože bych se fakt kousla a šla bych do toho.

A je něco, co vám fakt vadí u lidí, nebo na práci, něco co byste fakt neskousla?

No určitě něco, co by jako nebylo v souladu s nějakým mým, mejma názorama, kdybych musela dělat něco, s čím nesouhlasím i když by to bylo jenom chvíli, tak by mi to fakt vadilo. Nebo kdyby to bylo něco, co uškodí někomu nebo něčemu.

Zkuste mi dát příklad.

Ted' mě napadlo něco s ekologií, kdyby to mělo poškozovat... tak by mi to vadilo.

Záleží vám teda na prosazování nějakých ideálů, kdyby to bylo tohle?

Já jsem takovej idealista no.

To mě navádí k další otázce, jestli máte nějakou životní filosofii nebo něco, čím se řídíte?

No to jako zatím ne, já se v tomhle hodně hledám. Ale věřící jako takovej nejsem, ale ateista taky ne, já jsem spíš takovej agnostik, zajímám se taky hodně o tu esoteriku.

Zkuste to rozšířit, vy jste mluvila o té ekologii, tak jestli máte nějaký takový přesvědčení?

No jako chtěla bych udělat ze světa lepší místo aspoň v něčem, jakože ať už v pomáhání přírodě nebo lidem, to by mě bavilo.

Ta ekologie teda není nic dominantního, to vás jen napadlo?

No taky už mě to napadalo, ale je ta takový odvětví, který souvisí se spoustou oborů, nevím, úplně bych to nešla studovat jako jeden obor.

Ještě mě napadá, jestli byste chtěla studovat mimo Prahu?

Jo já o tom i přemýšlím, protože jsem chvíli přemýšlela nad nějakou farmacií a ta je v Brně nebo Hradci Králové, to by mi nevadilo. Je fakt, že by mi vadilo být bez rodiny a bez kamarádů, ale šla bych do toho. Je teda ale fakt, že hledám školy, který je spíš v Praze, protože to by mi vyhovovalo

Jako bylo by to trochu těžký ta rodina a kamarádi?

No jako je fakt, že kdybych se měla rozhodnout mezi o něco horší školou v Praze a někde jinde, tak bych se možná rozhodla pro tu Prahu.

Jak by na váš odjezd reagovali vaši rodiče?

Myslím, že dobře, protože já v nich mám tu podporu, že by to bylo v pohodě.

A nebylo by jim to trochu líto?

Možná jako jo, ale byli by zas rádi, že se osamostatním a takovýhle věci a že studuju.

A teďka mě zajímá, co je pro vás na plánování té nejbližší budoucnosti nejtěžší?

No já se jako bojím, že se rozhodnu špatně, ale takhle se prostě přemýšlet nedá. Taky se bojím, že nejsem dost dobrá a takovýto věci. Ale je to taky tím, že jsem ještě nenašla něco, co mě bude bavit. Ale já se bojím, že to nenajdu ještě dlouho, že to najdu až po vejšce, když už budu třeba pracovat.

Ted' by mě zajímalo, jak to máte s vrstevníky, jak vám je v jejich kolektivu a tak.

Já si myslím, že jsem otevřenější, jako hodně a celkem dobře se cejtim jako.

A jak si myslíte, že vás vnímají ostatní?

Myslím si, že dobře, jako já celkově vycházím dobře s lidma, jako jak s vrstevníky, tak se staršíma lidma, mám spoustu kamarádů mezi vysokoškolákama i po vysoký škole. Vycházím dobře i s malejma dětma, jako já nevím, já se dokážu tak jako naladit.

Jak to máte, když máte prezentovat nějaký téma před kolektivem, tak jak vám v tom je?

To mě baví, když tomu jako rozumím tý tematice. Mě i baví říkat lidem nějaký informace. Ted' jsme se bavili, že bych mohla jít na pedagogiku, mě jako fakt baví předávat informace.

Ještě se vrátím k tomu, jaká jste byla, když jste byla malá, měla jste nějaký sny o tom, co byste chtěla dělat?

No jako sny vyloženě ne. Dlouho jsem chtěla být veterinář, ale to souviselo s tím, že jsem měla ráda zvířátka, chtěla jsem pomáhat a tak. Pak jsem chtěla být ta herečka, protože jsem chtěla hrát v těch hezkejších filmech a tak.

Helena

Co máte v plánu dělat po G?

Tak po G bych chtěla odcestovat. Chtěla bych jet na pár měsíců možná do Ameriky, to je můj takovej sen. S kamarádkou to plánujeme, chtěly bysme odjet za prací.

Takže zatím nemáte v plánu jít na VŠ?

Zatím mám v plánu odcestovat a pak se uvidí, jestli třeba tam si najdu školu, která by mě zajímala, tak zůstanu tam anebo se vrátím.

A dokážete si představit, že byste byla úplně bez toho VŠ vzdělání?

No tak myslím si, že pokud má člověk štěstí a po škole najde to, co ho baví a vydrží, tak ta VŠ není nutná, ale rozhodně si myslím, že je to plus.

V souvislosti s tím jaká jste teď, jaký máte zájmy, tak jaká jste byla jako dítě, jak se vaše zájmy vyvíjely a tak.

Mě přijde, že sem furt stejná, odmalička sem furt usměvavá, snažím se brát ten život pozitivně, nezaobírat se různěma maličkostma. Rozhodně čím jsem starší, tak víc problémů, ale snažím se to neřešit. Mám rodinu, kterou miluju, takže ty mi pomáhaj hodně.

Jak moc vás vaši rodiče podporují v tom, co byste chtěla dělat?

Moc, opravdu moc.

A nějakým způsobem je tam něco, co vám vymlouvají?

Tak oni chtěj abych hlavně byla šťastná, abych dělala, co mě baví a podporují mě v tom. Rozhodně mi třeba řeknou, ať se vyvaruju některých věcí, ale to jsou rodiče.

A něco konkrétního, před čím vás varovali?

Tak rozhodně, abych si dávala pozor na lidi, abych nevěřila každému.

A čím sou rodiče?

Tatka teďka rojíždí firmu na parkovací systémy a mamka mu pomáhá.

A máte sourozence?

Mám tři bratry a jednu sestru, akorát tatka je Angličan, takže tři jsou v Anglii a jeden brácha je tady. To jsou vlastně nevlastní, od maminky je brácha a ostatní tři jsou od tatky.

A v rodině žijete s kým, s tím bráchou?

No, on se odstěhoval, takže já jsem vlastně teď sama doma.

To je zajímavá rodinná konstelace. Cítíte třeba, že by někoho brali rodiče jinak?

Tak ono těm sourozencům, co jsou v Anglii, tak těm už je přes třicet, to už jsou dospělý lidi. Ale myslím si, že ne, že je to všechno přibližně stejný.

A teď mě zajímá váš plán odjet do zahraničí. Když si to představíte, tak bude tam něco těžkého pro vás?

Rozhodně bude těžký nechat tady rodinu. Ale myslím si, že mě baví se postavit na vlastní nohy, na vlastní pěst někam jet. My to plánujeme s tou kamarádkou, je dobrý mít s sebou nějakého parťáka. Myslím si, že to bude fajn, doufám v to, ale zas nemám růžový brýle.

Ještě by mě zajímalo, co všechno by vám ten výjezd měl přinést, co očekáváte?

Očekávám nový zkušenosti, poznat nové lidi, což mi může zas otevřít dveře někam dál.

Byl ve vašem životě někdo nebo něco, co by vás inspirovalo? Třeba životním stylem nebo zaměřením.

Tak já tancuju už několik let, tak rozhodně mě inspirujou lidi kolem mě. Jak v tom tancování, tak v životě. Neřekla bych, že jeden konkrétní člověk, ale když vidím cílevědomý lidi, tak se taky snažím být cílevědomá, jít si za svým.

A jde vám to?

Myslím, že jo. Jako nejsem člověk, kterej by šel přes mrtvoly, ale když jako bych něco chtěla, tak bych za tím šla.

A máte něco, co byste fakt chtěla, jako nějaký sen třeba?

No mám sen jít do té Ameriky a mít tam svoje taneční studio s dětma nebo organizovat nějaký akce by mě bavilo.

Takže je možný, že tam zůstanete třeba?

No určitě bych tam nezůstala tak, že bych už se nevracela zpátky, ale možná jo.

Takže byste chtěla ten tanec?

No to bych chtěla využít no.

Vy jste říkala s dětma, je vám blízká práce s dětma, je vám ta práce blízká?

Já už odmalička jsem si hrála s menšíma dětma, jakože se ráda o ně starám. Vždycky v tancování mi říkaj, že mi daj nějakou školičku, že se hnedka starám o všechny děti, to mě baví hrozně.

A co vás na tom nejvíc baví, máte potřebu jim jako předávat nějaký znalosti, nebo jste taková jako pečující?

No, pečující, mně přijde, že mi dávaj takovou radost do toho života.

Takže od nich taky dostáváte?

No to určitě.

Ještě by mě zajímalo, jestli jste se zamýšlela nad tím, jestli byste svým povoláním nebo životním stylem chtěla být ostatním prospěšná?

Určitě bych chtěla pomáhat lidem, jak přinášet radost, to si myslím, že je hodně důležitý v životě, tak nevím, určitě bych chtěla pomáhat lidem...

A máte konkrétní představu té pomoci? To, co jste zmínila, by mohlo být ono?

No třeba nebo přinášet tu radost tím tancem.

Ještě mě zajímá, jak to máte v kolektivu svých vrstevníků, jako tam máte třeba jako roli?

Tak já myslím, že na role bych to jako nedávala, ale že jsme všichni taková parta a bavíme se, není to nějaký kapitán, ale já v tom tancování tancuju za ty starší, takže těm lidem je třeba přes dvacet, takže si rozumím s těma staršíma, ale myslím si, že je to fajn, že jsme parta. Ale právě jako když vidím nějakou šikanu nebo jako to, tak se snažím vždycky zakročit, ale rozhodně mám svou hlavu.

Máte odvahu?

To určitě, když vim, že něco není správně, tak jako se postavím a nenechám to jenom tak.

A stalo se to někdy?

No třeba na základce někdo si někoho dobíral, tak jsem třeba zakročila, že jsem řekla, tohle není správný, takhle se nechovej.

Takže máte nějakou odhodlanost tohle v budoucnu dělat dál?

To určitě.

A myslíte si, že to dokážete rozpoznat i u těch dětí, že se tam něco děje nebo tak?

No já jako těch zkušeností moc nemám, že bych třeba byla ve školce nebo tak, ale myslím si, že jo, že by to šlo.

Ještě mě zajímá, jak to máte s prezentováním se před ostatními?

No jako třeba ve třídě, tak já jsem hroznej nervák, já se dycky klepu, zrudnu, ale když si věřím, tak je to lepší, ale vím, že na sobě musím pracovat, protože jsem fakt nervák. To prezentování není, jak bych si představovala i když mi pak lidi říkají, že na mě nebyla vidět tréma, takže to dobře zahraju.

Jak moc si věříte, že se vám ten váš plán podaří zrealizovat?

Já abych pravdu řekla, tak si věřím v některých věcech a v některých ne. V tom budoucím životě, že chci odjet, že chci pomáhat lidem, tak v tom si věřím, ale moc si nevěřím jako člověk, teď jak dospívám, tak je toho kolem prostě moc, že jako nejsem spokojená s tím, jak vypadám, takže musím na tom zapracovat.

Na tý sebedůvěře nebo na tom, jak vypadáte?

Na tý sebedůvěře.

Ještě mě zajímá, jak jste mluvila o tom tanci, tak jestli byste mi nepřiblížila, co na tom všechno máte na tom tanci?

Tak určitě ty lidi, protože mi připadá, že jsou otevřený, bezstarostný, že ten tanec přináší nějakou radost tomu člověku a může v tom vyjádřit své emoce, takže jsme všichni takoví pohodoví, snažíme se neřešit zbytečnosti, maličkosti, je to ta kultura lidí, co mě přitahuje.

Vy to máte hodně o těch lidech kolem sebe, že?

Hm, hm, já jsem hodně společenskéj typ. Nejsem moc introvert, ráda jsem mezi lidma, když je mám po ruce, jsem hodně povídavá, hodně komunikativní.

Ještě by mě zajímalo s kým nebo s čím byste chtěla pracovat. Vím, že jste mluvila o dětech, ale teď myslím jako třeba sama nebo v týmu?

No, to nevím, možná bych ráda začla třeba sama, kdyby mě třeba někdo vyškolil. A pak bych ráda něco dokázala jako třeba firmu nějakou, dělat v týmu. Nejsem člověk, který by chtěl za každou cenu pracovat sám.

Dokázala byste odhadnout, jaká ba ve vaší práci mohla být rizika, co by bylo těžký, jako třeba prosadit se na trhu práce nebo já nevím?

No tak si s lidma je to nejtěžší, že nevíte nikdy, jak se kdo zachová.

Vy jste k ostatním taková hodně citlivá, tak mě napadá, jak reagujete, když vás někdo odmítne, stáhnete se do sebe nebo jdete do nějakého konfliktu?

No jako jak kdy, je pravda, že jsem hodně citlivá, takže mě mrzí, když se někdo chová špatně jenom třeba kvůli tomu, že má špatnou náladu, ale zas nejsem člověk, který by se rozbrečel z toho, že má pětku.

Ještě by mě zajímalo, jak jste mluvila o tom odjezdu do zahraničí, tak jak to budou snášet vaši rodiče?

No mamka mi říkala, ať nejezdím nikam, že se jí bude stejskat. Ale já taky nevydržím bez rodiny dlouhou dobu, takže rozhodně bych se vracela domů.

Že tam máte silnou vazbu na ten domov?

No, to jo.

Honza

Tak mě by zajímalo, co chcete dělat po G, jaký máte plány?

No já to mám takový trochu zobecněnější po tý maturitě, že mám tři nebo čtyři vysoký školy, na který bych chtěl. Je to jaderná fyzika, architektura a pak marketing, management.

Hodně různorodý...

No, je.

Proč chcete mít vysokou školu jako takovou?

Tak určitě zajištění do budoucna, když dávám přihlášku do zaměstnání, tak se na to přihlíží, taky se dozvědět více informací v daném oboru.

V souvislosti s tím, jaký máte plány do budoucna, jaký jste byl jako dítě a jaké jste měl zájmy, jak se to vyvinulo v dnešní situaci?

Dítě myslíte jak?

Tak třeba na základce.

Tak na základce jsem měl dobrej vztah k matice, já jsem přestoupil na základku s matematickým zaměřením, pak na gymplu matika, matematickej seminář.

A jakej byste řekl, že jste dneska, jako co vás baví, co vás jako tak určuje? Nemusí to být jenom to zaměření, ale jakoby jakej jste.

Když chci něčeho fakt hodně dosáhnout, tak toho dosáhnou, ale v tomhle smyslu je těch věcí fakt hrozně málo. A jinak spíš takovej pohodářskej styl života, že jako nic moc nedělám...

A s tím, že jste pohodář, taky souvisí ta různorodost těch plánů, že si nejste jistej? Nebo jste si jistej tím, co byste chtěl nejvíc?

No na to se to hodně váže, že jakoby se vždycky nemůžu rozhodnout, do čeho jít, začnu dělat všechno najednou, pak najednou zjistím, že něco bylo úplně k ničemu. Se zaměřím na jedno téma a pak zjistím, že jsem zanedbal něco, tak nemůžu dokončit ani to jedno. Ale pak zjistím, že můžu nějak navázat, takže...

Ted' by mě zajímalo, jestli ve vašem životě byl někdo nebo něco, nějaká událost, která by vás inspirovala, čímkoli?

To snad ani ne.

Nebo jestli máte nějaký vzor nebo víc vzorů?

Já jako vystupuji z obecního mínění, snažím se mít všeobecný přehled, ale že by tam byl nějaký bod, podle čeho bych se orientoval, to zas nejde. Jediný bod je pro mě Albert Einstein.

V jakém smyslu, čím vás přitahuje?

Tak zaprvé byl vysoce inteligentní, vymyslel teorii relativity, podle čeho jsme se řídili ještě i dneska, i když se našli i nové způsoby, takže se řídíme už jen velmi malou částí. Takže zvládl vymyslet něco, co bylo na dalších x let dopředu.

Takže úspěchem, inteligencí, tím, že vynikal a šel si za svým?

Určitě, že vymyslel něco, podle čeho se řídí skoro celý svět.

Ted' by mě zajímalo, co vaši rodiče, jak se stavěj k vašim plánům do budoucna, jak vás podporují, nepodporují, jestli vám něco rozmlouvaj?

No tak rozmlouvání je hlavně v tom, abych nehrál na počítači a věnoval se více studiu no a podpora je v tom, že mi pomáhaj shánět G, obíhání s tou přihláškou. Samozřejmě výživa dítěte...

Jo, jasně...já jsem myslela spíš ta psychická podpora v tom, co chcete dělat.

No psychická podpora, oni rodiče moc často nejsou doma, samozřejmě jsou tam každý den, ale ne celý den, takže někdy přijedou večer, takže je to takový roztrhaný. Nemůžu jako říct ty rodinné vztahy, ale právě vyrůstáme tři v rodině, mám dvě sestry, starší a mladší. A starší se nějak řídí spíš podle sebe, samozřejmě ocení, když máma přijde a něco jí řekne. A mladší se dělá na tom, že je mladší. A já jsem uprostřed....

No, jak to vnímáte?

Tak nedostávám, jak bych to řek... tolik pozornosti jako ostatní...

A to, že jste jedinej kluk?

No, to má výhodu, jelikož my máme rodinný barák, tak je tam ještě babička s dědečkem, tak to je morální podpora od nich.

Jakože se ve vás viděj, že jste kluk?

No, určitě.

A co jsou rodiče povoláním?

Máma dělá kazatelku, českobratrská církev evangelická...

Jo, to maminku znám, M.Z., že jo?

Jo... No a táta dělal technika, pracoval ve dvaceti různých firmách, dělal nejdřív vzduchotechniku a teď se přesunul k silnicím a dálnicím, teď dělá na ŘSD.

A je něco na těch jejich povoláních, čím byste se inspiroval, co byste si od nich vzal?

No teď asi trochu od táty, jak dělal ty testy, tak tam byl jako technik, inženýr, tak jako po tý technický stránce mi to přijde zajímavý, tomu bych se určitě zčásti chtěl věnovat.

A u tý mámy třeba aspoň to zaměření nebo nějaký zájmy přesto, nebo vůbec?

U tý mámy, tak možná jediný, co je ta spolupráce s těma lidma, jakože je tam strašně velké kolektiv, kterej má tu víru v jenom tu jednu věc, to je otázka náboženství, ale je tam něco, co všechny spojuje a k tomu člověk částí přispívá.

No a mohl byste říct, jestli to křesťanství je pro vás nějakým způsobem určující v tom vnímání sebe sama?

Tak já se teďka spíš jako zpohanšťuju než spíš k těm věřícím.

Takže se už necítíte být křesťanem?

No, to nemůžu říct, je tam to, že pořád věřím v Boha, ale spíš si vytvářím takový vlastní náboženství, jakože si určuju toho Boha podle svých měřítek.

A máte potřebu vnímat ostatní lidi jakoby přes tu víru? Nebo, jak bych to řekla, jak má to křesťanství takový to, vidět toho člověka, prostě mu pomoci, tak jestli to tak taky máte, nebo to pro vás není důležité.

No tak, ne není důležitý, ale nějak se tím nezaobírám, pomáhat ostatním ano, ale je tam spíš hodně velká sobeckost, jsem sobeckej docela...

Vnímáte se tak?

No jako nemůžu říct tak sobeckej, jak se ukazuje v různých divadelních hrách. Ale mám to tak, že když může pomoci dalších milion lidí, tak proč zrovna já. Jako samozřejmě, když můžu přispět s něčím, co pro mě není vůbec žádný velký problém, tak to klidně udělám, ale když je tam potřeba víc iniciativy, tak to spíš ne.

Tak s tím souvisí další otázka, jestli je pro vás nějakým způsobem tématem, že byste chtěl být svojí prací prospěšnej ostatním lidem a nemusí to být tak, že byste musel pracovat v pomáhajících profesích, ale jak jste mluvil o tý fyzice třeba, tak kdybyste třeba vymyslel něco, co ostatním pomůže atd.

No já tak trochu sním o tom, jak jsou problémy s ropou a takhle, tak že bych vymyslel něco tak ideálního, že by to neznečišťovalo ovzduší a lidi by žili na vyšší životní úrovni.

Takže je to takový ekologický...

Ne jenom ekologie, ale aby třeba nebyli bezdomovci, ale spíš taková rovnost.

Můžete mi to ještě přiblížit, jak byste toho chtěl dosáhnout, teď jsem tomu úplně neporozuměla přes tu ropu.

No tak jako tou ropou bych asi nedosáhnul toho, že by nebyli bezdomovci, ale že by byla větší čistota. Ale ti bezdomovci jsou pro mě takovej problém, o kterým bych se chtěl víc zamyslet. Ale kdyby nebyli bezdomovci, tak by to bylo daleko lepší.

Takže to bezdomovectví vnímáte jako něco, co vás bije do očí?

Ňák tak.

A je vám těch lidí líto nebo to vnímáte jako širší společenskej problém, nebo jak to vidíte?

Já to říkám, že je to vina společnosti, že si to zavinila společnost sama. Je tam samozřejmě i ten individuální přístup, že ten člověk byl závislej na drogách a proto se stal bezdomovcem, ale je tam to proč je závislej na drogách, proto, že mu je ta společnost dala.

A jestli to vnímám dobře, tak je to něco, čemu byste se rád věnoval, jako nějak to vyřešil?

No myslím, že Sokrates nebo spíš Platon vymyslel ten model politea, že vládnu všichni všem. Jako přemejšlel jsem nad tím, ale vlastně to nejde udělat tenhle model přímo, že tam musí bejt pořád nějaká nadřazená osoba.

A jak moc je to teď pro vás na úrovni snu a jak moc jako něco, co byste chtěl opravdu zrealizovat?

No teď si to moc nemůžu připustit jako něco, co bych chtěl dělat do budoucna, je to pro mě spíš ten sen. Ale počítám, že budu žít minimálně do těch třiceti, takže do té doby by se mohlo něco změnit, to bych k tomu asi přispěl víc.

Ted' by mě zajímalo, když se vrátím k tomu studiu, co všechno by vám ta vysoká měla dát, co všechno byste z ní chtěl dostat?

No stát se jako... ne člověkem, ale dospělým, samozřejmě že už je mi osmnáct, ale že bych jako pocíťoval, že se něco změnilo, to určitě ne. No nevím, pokračování studia v tom, co mě baví, co je prospěšný pro můj život jako do budoucna.

A když se zaměřím na ty obory, který jste zmínil, tak co je to, co vás na tom jakoby nejvíc zajímá, co je to, co nejvíc vás přitahuje?

No zmiňoval jsem jako matiku, ale to je docela probádaný, jako že tam prostě se sice dá ještě něco vypočítat, ale že už to je nějak daný, že se to dá vypočítat za x let. Ale mě zajímá ta fyzika, že tam se dají objevit věci, který jsme nikdy neviděli, o ničem jsme neslyšeli...

Když se zaměřím na konkrétní práci, kterou byste mohl dělat. Tak s kým anebo s čím byste nejradši pracoval, ted' myslím nejvíc zeširoka. V týmu, sám za sebe, pro lidi, v kanceláři, ted' myslím ty podmínky, který byste si mohl vybrat.

Já bych si jako tak představoval firmu, s velkým rozšířením, různý obory. Moh bych to jako dělat s vejškou, ale to asi ne. Ideální by bylo dva ve vedení, s kamarádem. No a ty lidi aby se, když řeknu přesný číslo, tak tisíc lidí, aby tam pracovalo.

Chtěl byste pod sebou mít hodně lidí?

Jo.

Máte nějakou životní filosofii nebo něco, čím se v životě řídíte?

To snad ani ne. Jenom možná přežít, jakoby se udržet např. jako žralok mezi těma ostatníma se jako probojovat. Neříkám, že to je jenom moje, to je takový obecný, ostatní se s tím taky řídí, ať chtějí nebo nechťejí.

Ted' by mě zajímalo, co je pro vás na tom plánování budoucnosti nejtěžší?

Nejtěžší, tak jako nejbližší bod je maturita, předtím to bylo dostat se na G... no a pak budu dělat ty přijímačky na vejšku.

Je něco, co vám opravdu vadí? Může se to zaměřit i na tu budoucnost, jako nějaká situace třeba. Nebo to může být i u lidí něco, co jako neskousnete.

Já třeba na všechno většinou přistoupím. Teď bych nechtěl být považovaný za fašistu. Hitlera můžu překousnout, je to sice, jako genocida tam byla, ale dá se překousnout, protože osobnost Hitlera a ty události, který navazovaly, přispěly k vývinu lidstva. Vznikly nějaký organizace, výzkum se obecně posunul taky dopředu, takže tam není nic, co bych nepřekousnul.

Takže si na všem dokážete najít něco. Mě jde o to, jestli by se pro vás mohla objevit morálně dilematická situace, něco, co by bylo těžké rozhodnout.

Já se snažím na tom všem najít co nejvíc pozitiv, já fakt nevím, prostě všechno jde.

Co všechno chcete udělat pro to, abyste se dostal na VŠ?

No všechno, tak každopádně si musí člověk uvědomit, jestli mu stačí ta maturita. Samozřejmě je tu ta možnost dělat něco, co mě baví a nepotřebuju k tomu vejšku a zajistí to do budoucna. G, s tím se sice nedá nic dělat, ale určitě se tam dá najít něco, co člověka tak fascinuje, že tam nejde. Takže to se musí zhodnotit a já na tu vejšku chci jít. Chystám se pro to obětovat příští rok hodně času.

Ještě by mě zajímalo, jak si myslíte, že vás vnímají vaši vrstevníci a jak se cítíte vy sám v kolektivu vašich vrstevníků?

Tak to je taková otázka... tak samozřejmě byla základka, tam jsem měl nějaký spolužáky takhle, ta skončila před třema rokama, teď je G. Záleží na tom, koho jste tam měl předtím, měl jste tam někoho, koho znáte a ten je někde jinde, potom přijdete tam, kde je on a jak on působí, tak podle toho se k vám budou chovat ostatní...

A jak je to tady na tom gymplu?

No právě tady jsem moc lidí neznal, takže...

A vy jste přišel později do hotovýho kolektivu?

No, já jsem přišel do druháku... No a tady to bylo spíš, ne že bychom si nesesdli, ale nějak mě lidi neměli rádi... Teď v tom třetím ročníku jsem pochopil, že to jsou takový lidi, který... nejsou primitivnější, ale to jejich chování je divný. Tak si říkám v tom světě dobře, takhle jim to nechat projít občas, ale jindy jim to budu muset zarazit, protože na to společnost nebude přihlížet, co dělají a teďka v tom druhým ročníku jsem si nějak navykl na to jejich chování, také se dá rychle oponovat.

Takže vám nesesdnou ty lidi, ale už jste to jakoby zpracoval?

Jo. Ale samozřejmě je tam tak šest lidí, který jsou, řeknu, jako v pohodě, takže s nima nemám problémy, někam chodíme, ale pak je tam 19 lidí, který, nevím, samozřejmě jsou tam dominantní postavy ve třídě, který řídí, ale dá se to lehce negovat, snadno můžete vyjádřit svůj názor.

Jak vám je v tom, když máte prezentovat nějaké téma před kolektivem větším?

No, jsem takovej, mám strašnou trému většinou. I mluvit s cizím člověkem je pro mě jakoby těžší, samozřejmě to záleží, jakou mám ten den náladu, od citovýho chování. Tak taky záleží ta připravenost, jestli se na to člověk připraví nebo jen tak mele z pantu. A taky záleží n kolektivu, jestli člověka podrží nebo jestli ho v tom nechá plavat.

Ted' bych se ještě chtěla zaměřit na tu profesi, co všechno by vám to mělo přinášet?

No tak určitě by mě to mělo přinášet uspokojení a nevím, finanční odměnu a nevím, nový kolegy, který budou chtít dělat, co já, jako na stejný úrovni.

Ještě mě napadla jedna otázka, jak jste mluvil o tom, že jste si udělal svojí víru, jak to vnímaj rodiče, asi vás v tom vychovávali a ted'...

No tak jako že ted' moc nechodim do kostela... samozřejmě do kostela někdy si zajdu na kázání, ale nevím no, byli trochu jako našťvaný. Přimo jsem jim to jako nesdělil, spíš jim to neříkám přimo.

Takže tam není takovej trochu tlak, že byste tam měl chodit?

No, to vždycky řeknou, že bych tam měl jít. Ale máma vždycky ráno odejde do kostela se připravovat, takže tam moc není pro tlak prostor.

Karel N.

Já bych se vás chtěla zeptat, co máte v plánu jít dělat po G?

Chci jít na práva na Karlovu univerzitu.

Takže každopádně VŠ. Proč je pro vás důležité mít VŠ?

Tak aby se mi otevřely dveře, abych měl nějaký podklad k tomu, abych dělal svojí profesi, aby mě lidi brali vážně.

Máte pocit, že by to s tím gymplem tak nešlo?

Já myslim, že ne, že v dnešní době určitě ne, dneska už má skoro každěj vejšku.

Když se zamyslíte nad tím, jaké máte zájmy. Tak jaký jste byl jako dítě, jak se vaše zájmy vyvíjely a tak, kdy jste se rozhodl jít na práva?

Já jsem byl vždycky hodně na peníze, takže už odmala na hřišti jsem chtěl vybírat peníze od dětí. Tak pro mě, kam mě peníze zavedou, tam půjdu.

To říkáte trochu s nadsázkou...nebo je to dneska taky tak?

Ne, je to i dneska tak.

A jak to bylo se zájmy a s předměty, které vás baví?

Tíhnu k humanitním předmětům, k dějepisu, k angličtině.

Když mluvíte o právech, tak by mě zajímalo, co vás tam jako láká, bere a tak?

Co mě tam láká? Mě přijde, že když má člověk práva, tak může dělat cokoliv. Může být CEO, může bejt advokát, cokoliv, takže mi to přijde takový hodně univerzální... nebo politik.

Takže je to hodně o té kvalifikaci, že vás to připraví na nějakou dráhu... Máte nějakou představu, co konkrétně byste chtěl dělat?

Určitě bych chtěl založit nějakou firmu a možná jít do politiky.

A s tou politikou, proč to chcete dělat, protože je tam dobrý uplatnění nebo jak jste mluvil o penězích nebo to s tím nesouvisí?

Já myslím, že by to šlo, třeba tady ve škole jsem byl na projektu OSN, tak to mě bavilo.

Je pro vás v těch právech důležitý, tam je to o těch zákonech, je pro vás důležitá spravedlnost?

Jo, tak hlavně ale prosadit zájmy svého klienta.

Ted' by mě zajímalo, jestli ve vašem životě byl někdo nebo něco, co by vás inspirovalo?

Já mám svůj největší vzor Steva Jobse, to je můj životní vzor, vím o něm všechno, čtu jeho životopisy. Proto bych chtěl založit tu firmu a něco takového dokázat.

Co nejvíc se vám na něm líbí, co dokázal?

No vlastně to, že nikdy nešel po proudu, že šel proti proudu, že lidi mu říkali, že to nebude fungovat, že to nepude a on stejně to dokázal. A vlastně přetvořil to, jak dneska vypadá IT svět.

Tak vás vlastně neinspiruje ten IT svět, ale to...

Tak já mám rád počítače, to taky, ale vlastně jeho obchodní model, toho Applu.

Ted' by mě zajímali vaši rodiče, jak vás podporují v tom, co chcete dělat.

Rodiče mě podporují úplně ve všem, co dělám.

Úplně hladce, není tam něco, co by vám vymlouvali?

Ne, oni spíš tlačej, abych se rostl co nejvejš. Abych měl co nejlepší známky, abych ve sportech byl dobrej a tak.

A co jsou za povolání?

Máma tlumočí japonštinu a otec je architekt.

Máte sourozence?

Mám nevlastního bratra.

A vyrůstáte spolu v rodině?

Ne, toho vidím tak jednou za rok.

Takže prakticky jste jako sám... Já se vždycky ptám lidí, co nemají sourozence, jestli k vám rodiče přistupují s větším úsilím, víc se ve vás viděj...

Asi jo, je to možný.

Jak to bude s finančním podporováním, myslíte si, že vás budou finančně podporovat?

Asi jo.

Ted' by mě zajímalo, jestli je pro vás přijatelný, že byste studoval mimo Prahu?

V zahraničí bych chtěl studovat, jediné v zahraničí, Anglie nebo Amerika.

Jsou to i ted' reálné možnosti?

Jo, to se ted' snažím řešit.

Jak se v tom vidíte v tom studiu v zahraničí, je něco, co byste řešil jako těžký, v tom smyslu odpoutat se od známého a tak...

Já myslím, že ne, já rád cestuju, mám rád cizí města. Třeba ted' jsem byl studovat angličtinu v New Yorku a moc se mi tam líbilo, i když jsem tam nikoho neznal.

Tak vám to nevadilo?

Vůbec.

Co všechno by vám ta VŠ jako taková měla přinést, co všechno byste z ní chtěl dostat?

Tak určitě jako takovou průpravu do života.

Co všechno by měla být ta průprava?

Obchodní právo, abych ho jako moh použít v tom životě.

Věříte tomu, že vás to ta VŠ fakt naučí? Některý lidi mají pocit, že je ta VŠ kvalifikuje, ale zbytek se naučí až v praxi. Jak to máte vy?

Já bych řekl, že tak z třiceti procent mě to naučí, že pak zbytek bude z té praxe spíš.

A co je pro vás na té volbě nejtěžší. Jak školy, tak potom na tom studiu. Jestli třeba bude problém pro vás se učit?

No já se přiznám, že se moc neučím. Mně stačí, co pochytím z té hodiny a pak mám tak jako dvojky, trojky. Učit se je pro mě trochu problém.

Takže tohle by mohl bejt to těžký?

No.

Ale jinak to vidíte celkem hladce, věříte si v tom, že se tam dostanete?

Jo, to jo.

Jaká je možnost v tom zahraničí, dělá se tam přijímačky?

Tam se dělají přijímačky, musí být jazyková zkouška z angličtiny, motivační dopis a pak nějaký doporučení od profesorů.

Tak to je možná větší šance než tady na práva.

No tady se hlásí šest tisíc a berou devět set.

A to vnímáte jak?

Já myslím, že když se budu hodně připravovat, tak to zvládnou.

Ještě mě zajímá, jak to máte v kolektivu vrstevníků, jestli jste spíš uzavřenější nebo se bavíte rád s hodně lidma.

Já spíš mám radši pár dobrých kamarádů, takže jsem spíš takovej uzavřenější.

A jak si myslíte, že vás ostatní vnímají?

Jako asi takovýho uzavřeného, trochu snoba.

A vadí vám to, že vás vnímají jako snoba?

Ne, jsem rád právě ☺

Je to vaše součást?

Jo, já se tak cítím.

Co to pro vás znamená být snob?

Že mám rád dobré jídlo, značkový oblečení, svoje pohodlí.

A souvisí s tím taková ta touha se vypracovat, být dobrý?

Jo, jasně, to s tím souvisí.

Ted' by mě zajímalo, jak to máte v kolektivu, když máte něco prezentovat.

Právě jak mým vzorem je Steve Jobs, tak to byl mistr v prezentacích. Takže od něj se vlastně jako učím a myslím, že dobře, že to není ten problém.

Vy se od něj učíte i v těch jednotlivostech, to je dobrý.

Hm.

Já se vždycky ptám, jestli je pro vás nějakým způsobem téma být prospěšný ostatním skrz svoje povolání, skrz to, co bude dělat.

Jako tak jo, je to důležitý. Hlavně bych chtěl, když budete mít tu firmu dělat nějaký kvalitní výrobky, nechtěl bych toho moc zneužívat.

Vy jste to nijak ještě nespecifikoval...

To ještě nevím.

Jasně takže prospěšnost skrz tu kvalitu... Ještě se zeptám, jestli když odjedete do toho zahraničí, tak jak to budou snášet vaši?

Já si myslím, že by byli rádi, že v zahraničí je kvalitní studium.

A bylo by to, že byste tam studoval jako celou vejšku?

Jo.

Karel D.

Co máte v plánu po G?

Po VŠ bych chtěl dělat obor média komunikace, v podstatě něco s médii spolupracovat.

Proč byste celkově chtěl mít VŠ vzdělání?

Tak protože je to jako co jsem slyšel, co jsem viděl hodně prostředník, že kdo má vzdělání, tak se prosadí.

Takže je to o tom se prosadit?

No já se obávám, že je to i o těch titulech... Jakoby splnit tu maturitu a pak jít na vysokou, že na to jako lidi slyší, bohužel.

Jako samo o sobě by to pro vás tak důležitý nebylo?

Asi, jo oni některý ty VŠ jsou přínosný, ale to uvidím. Ale určitě se na to docela těším, že to nebude takový všeobecný jako G, ale bude to nějaký určitý obor, kterej mě bude bavit.

V souvislosti s tím, co vás baví, by mě zajímalo, jaký jste byl jako dítě, co vás bavilo, nebavilo...

Co mě bavilo? Tak já jsem vlastně po tátovi zdědil takovej talent v kreslení, takže mě bavilo hrozně kreslit. Tak jsem jako ve čtrnácti kreslil různé grafy. Kamarád dělal hudbu, tak jsem mu dělal na CD různé covery, tak to mě bavilo. Akorát teď studuju, tak jsem se k tomu nedostal.

Vy jste říkal grafy, takže to bylo i tím technickým směrem?

No ono to bylo jak kreslení, tak i do toho počítače, v dnešní době to jsou ty média, komunikace, reklama...

Takovýto rýsování tam bylo taky?

No ve photoshopu, grafika a tak...

A takhle jste to měl vždycky?

No až později, předtím jsem si jenom tak kreslil...

Ted' by mě zajímalo, jaký jste měl sny o povolání v minulosti...

Jako když jsem byl malej? Já jsem měl vždycky takový legrační tak třeba jezdec v rallye nebo tak... já jsem měl vždycky rád auta odmalička a pak takovýty popeláři, to je sen každého kluka a pak jsem chtěl ještě bejt právník, protože v rodině je děda právník a máma taky. Začínala jako učitelka, teď je právníčka. Ale teď už bych to nechtěl dělat.

A ta myšlenka, že chcete dělat média komunikace, vznikla kdy?

No tak v těch sedmnácti osmnácti, takže teď, je to novinka. Od té doby, co tady je ten seminář, média- komunikace, jsem se o to začal zajímat. Jsem zjistil, že jsou VŠ, že se to dá hodně využít v dnešní době...

A byl ve vašem životě někdo nebo něco, nějaká událost, která by vás inspirovala?

Tak v rodině to byl dědeček, protože on začínal už odmalička... v sedmnácti odešel od rodiny a začal, myslím u policie dělat a dostal se až k nějakému šéfování a pak se přemístil na jiný obor, na to právo. Takže mě inspiroval,

že na to jako měl tu touhu a bojoval s tím se všim, na tu dobu bylo asi těžký se prosadit a teďka je s tím spokojenej a teď se mu daří.

Takže tím snažením vás inspiroval?

Inspiroval mě tou touhou jít si za tím, co chce, takže to je taková moje inspirace...

A čím jsou vaši rodiče?

Máma je právnička a otec dělá v Zentivě, tam se vyráběj léky a on tam dělá s grafikou...

Takže tam je trochu ta inspirace, ne?

No, to jo.

A cejtíte to tak, že to pochází ten obor od toho táty...

No, z jeho rodiny, od něj přímo, my jsme vždycky kreslili, jako malej jsem s nim kreslil, i mě s tím jako pomáhal a bavili jsme se o tom.

A jak moc vás rodiče podporují v tom, co byste chtěl dělat?

Právěže hodně, já jsem za to vděčnej. Už teď mě honí k tomu, abych si něco vybral, co nejrychleji, tak jsem si vybral tohle a jsou úplně šťastný a snaže se mě v tom podporovat, co nejvíc. I hledat nějaký brigády jako v tom oboru.

A dokážete si představit, že kdybyste si vybral obor, kterej by se jim nelíbil, tak jestli by tam byly třenice? Nebo cítíte všeobecně jako svobodu v tom, co si vybrat.

Já myslím, že v tomhle mám svobodu, oni ňák nejsou to, že by měli s něčím problém. Spíš naopak budou rádi, že si něco zvolím sám.

A chtějí, abyste měl vysokou?

Nejsou tam tlaky takovýhle, ale jako budou rádi, já taky, že by mě přímo do toho nutili, to ne. Ale spíš to myslej kvůli mému dobru, že se to bude hodit a tak.

A ještě mě zajímá, jestli Vás budou finančně podporovat...

Já myslím, že jo, zatím mě podporují finančně dost, tak myslím, že jo. Ale jako chtěl bych jim to vrátit začas, chtěl bych se nějak snažit...

A přemejšlíte, že byste studoval i mimo Prahu?

O tom jsem přemejšlel a nejbližší mi byl asi Londýn.

A jaká je ta myšlenka studovat v Londýně?

Já bych se tam spíš jenom podíval, než abych tam studoval na VŠ. Nevim, jenom kvůli tomu jazyku, se v dnešní době hodí ta angličtina. Ale asi bych radši tu VŠ dělal tady a pak tak nějak spolupracoval...

Takže si nedokážete představit, že byste opustil domov?

Jako že bych opustil ČR a nějak bych tam žil, to si nedovedu moc představit.

A co nejvíc by vám chybělo?

Tak v dnešní době je tam člověk letadlem za 2 hod, ale asi ta rodina by mi chyběla a vůbec nějaká ta domácnost, sem se tady narodil, tak jsem zvyklej. I když tady jsou taky chyby, ale to je všude, ať už politika nebo.

A jiná alternativa jako mimo Prahu v rámci ČR?

To ne, já mám jenom Prahu. I když kdyby bylo něco zajímavějšího nebo výrazně lepšího, tak bych šel třeba do Brna, naši jsou napůl z Moravy, já už jsem teda narozený v Praze, ale nedělalo by mi to problém, i když radši bych tu Prahu, tady je všechno blízko, znám to tady, jsem na to zvyklej.

Máte sourozence?

Ne.

Tak já se vždycky jedináčků ptám, jestli nemaj pocit, že do nich rodiče vkládají víc nadějí a viděj se v nich. Máte to tak nebo ne?

Takhle já to vůbec nevidím. Oni se mě naopak snažej odradit od toho jejich oboru, protože už to znaj, vědí, jak to je. Spíš se mě snažej radit, co mě zajímá. Ale rozhodně mě do ničeho netlačej.

Mě by teď zajímalo, jak by mohlo vypadat vaše budoucí zaměstnání?

Jako co bych chtěl dělat? Tak chtěl bych nějak tu angličtinu využívat v komunikaci, abych mohl jet do toho Londýna a do Francie.

Zkuste to úplně konkrétně popsat, dělal byste spíš s lidma nebo s počítačem?

No asi s lidma i s počítačem, abych neseděl jak blázen někde v kanclu osm hodin sám. Aby ta práce byla taková, že by se dala využít ve více směrech, abych občas letěl někam jinam, měl nějakou prezentaci třeba. Ale určitě něco s počítačem, s grafikou, reklamou.

Takže možná něco tím obchodním směrem?

Taky no.

Jaký máte vztah k umění. Je to i váš směr, ne?

No, je. Od táty v podstatě, protože on mě hodně bral na výstavy od malička i architekturu, mi vždycky ukazuje kostely a tak, takže v tom umění jsem hodně takovej, že mě to i baví.

A je pro vás ta estetika důležitá i ve vašem životě?

No spíš mě to fascinuje, jako co bylo a co se děje i dneska. Chtěl bych přinést něco nového, ale přece jenom takovýto legendy, jako byl da Vinci, se nedají moc překonat.

A je to teda váš nějaký skrytej sen?

No je, ale vím, že bych se tím neuživil a vím, že v tom nejsem zas tak, že bych s tím pracoval s tou kresbou, mám to všechno takový napůl no. Jsou tady určitě lepší. Ale určitě by to byl jednou můj sen něco si takhle udělat nějakou kresbu nebo něco...

A v rámci toho oboru...v čem by to mohlo být dobrý?

No právě nad tím už jsem taky přemýšlel, že to je takový zvrhlý všechno, že si to formují, jak chtějí, ale co se týče té reklamy, tak aby si to lidi prostě pamatovali něco pěkného, aby to nebyly nějaký hnusný reklamní výrobky, co se člověku nutějí do očí, ale něco přínosného, třeba dělat loga pro nějaký charity, aby si to lidi pamatovali a aby věděli, od koho to je.

Takže je to přes to vizuálně?

No, přes to vizuálně a přes komunikaci já moc nejsem... tak spíš přes tu estetiku...

Jak to máte s prací s lidma, jak jste na tom s kontaktem s lidma?

Jako úplně bez problémů, jako já jsem šťastnej, když jsem někde ve společnosti a nemusím bejt sám... at' už při práci ve škole nebo mimo, tak já vždycky radši s někým. Sedět sám mi přijde takový ubíjející, hlavně nepodávám ty plný výkony, takhle je to příjemnější. Ale zase když dělám nějakou důležitou práci, tak jsem radši sám, ale třeba prezentaci dělám radši ve dvojici.

A jak to máte v kolektivu s lidma, jak si tam stojíte?

Já myslím, že úplně bez problémů, nemám problém s nikým, se všema se jako nějak bavím, nikdo mi nepřijde hnusnej, nebo nehnusnej, ale když někdo dělá něco hezkého, když umí kreslit, tak se s ním o tom bavím.

Jak jste na tom, když máte něco prezentovat před ostatníma lidma?

No když ty lidi znám, kdybych měl třeba vlastní firmu a měl jim něco prezentovat, tak je to v pohodě, ale když ty tam sedí třeba deset dvacet lidí, co neznám, tak mám občas problém, tak ta tréma tam na začátku je, ale pak už je to dobrý, prostě jde o to odprezentovat to, co chci... a jsme všichni jenom lidi.

Co všechno by vám mělo přinést studium na VŠ?

Tak určitě něco do toho oboru, abych to dál moh využívat, pak abych se nějak zlepšil v té komunikaci s lidma, ty jazyky, aby tam byly zakomponovaný, nevím, co ještě... prostě aby mi to bylo prospěšný do budoucna, ne abych měl nějaký titul, co s tím, o to mi nejde. Nový informace, všeobecný rozhled...

Vy jste tam zmínil charitu, to vás napadlo teď nebo už předtím?

No spíš až teď, ale to by bylo až po čase, nejdřív bych se musel dostat vejš na tom žebříčku, se vypracovat a pak bych rád dělal něco takhle...

Není vám to vzdálený, už jste s tím dělal?

Jako my jsme, nebo spíš rodiče, já jsem odmalička vedenej jako křesťan, jako neříkám, že každej křesťan je správnej, ale v tomhle odvětví třeba s těma bezdomovcema to znám, protože známe hodně farářů a hodně jim pomáháme, i když máme doma nějaký oblečení nebo hračky, tak jim to posíláme... ale zase nemám rád takový ty charity, že se někam posílaj peníze a nevím, kam to jde... já rád vidím, kam to jde, ne každému věřím.

Jak jste zmínil, že jste křesťan, tak se to nějak odráží na vašem vnímání světa?

Já jako nejsem takovej křesťan, že bych chodil každou neděli do kostela, ale odmalička jsem byl k tomu vedenej... ono se to nezdá, ale ono je v dnešní době dobrý v něco věřit, mít nějakou naději, furt jít dopředu, se na to nevykašlat, takže mě to posouvá dál...

A motivuje vás to taky v souvislosti s tou budoucností?

Motivuje, protože doufám, že to bude dobrý. Sice dnešní svět je takovej zkaženější, ale doufám, že se to zlepší...

Takže je to hodně o té naději?

No.

A jak skrze víru vnímáte lidi?

Jako každého normálního, protože jak nechodím každou neděli do kostela, tak to hodně neprožívám, spíš doufám, že něco existuje a tak to vnímám, já odsuzuju člověka podle toho, jaký je a ne podle toho, jestli je křesťan nebo není. Znáám lidi, který nechodě do kostela a jsou slušnější než lidi, kteří tam choděj, takže to je věc názoru, jak si ten člověk stojí...

A ještě by mě zajímala jedna věc, vy jste říkal, že svět médií je zkažený, tak jak jste to jakoby myslel?

Já jsem to myslel jako v těch zprávách a tak, že je to prostě jakože oni nás formují, už to není informování. Se tam třeba hodí nějaká válka a kdoví, jestli je to pravda... tohle bych přímo nechtěl dělat, mě by zajímala ta grafika a spolupracovat s něčím lepším, ne jako zprávy na Nově, se tam objeví zvířátka a takový blbosti, prostě něco solidního...

Napadá vás někdy takovýto dilema dělat něco, abyste si vydělal peníze nebo dělat něco dobrého, ale nebude za to moc peněz?

Ta estetika je právě jenom takovej sen... a ty média komunikace, tam se nebojím...

Já jsem spíš myslela, že vám v reklamě můžou za něco nabídnout hodně peněz, ale nemusí vám ta práce být příjemná...

No, to je dost o morálce... nevím, nedokážu to říct, ale myslím, že kdyby to nikomu neubližovalo vyloženě, tak bych to asi vzal.

A je nějaký artikl, který by byl pro vás nepřijatelný?

No nevím, možná na zbraně, na prosazování nějakého zla... nebo politiku, to bych taky nemoh jako.

Ani není nikdo, koho byste chtěl podporovat v té politice?

Ne.

Vy jste mluvil o manipulaci ve zprávách, tak napadla vás někdy manipulace v reklamě?

Jako třeba když bude reklama na auto, který je ve skutečnosti nefunkční a nekvalitní a ta reklama bude říkat, že auto je skvělý, za skvělou cenu a nebude to pravda, takže v tomhle ohledu to taky vidím u té reklamy, dost nám toho vnucují a nemusí to být dobrý... takže čím mén reklamy, tím kvalitnější zboží...

Takže s tím byste chtěl taky pracovat tady s tím vědomím....

Tak jako já s tím počítám, ale fakt je to obor, kterej bych teď jedinej mohl, protože si nepřijdu, že bych moh dělat něco inteligentnějšího.

Já si myslím, že můžete být i přínosem v té reklamě...

No právě, já bych to chtěl změnit do budoucna, ale budu počítat s tím, že budu zpočátku dělat něco, co nechci... něco si vydělat, nějak se prosadit, asi v každém oboru...

Michaela

Kam má te v plánu jít po G?

Já to nemám takhle úplně přesně rozplánovaný, chtěla bych zkusit nějaký herecký školy. Tohle je jediná představa, kterou mám, ne že je to jediná věc kterou bych chtěla dělat, ale zatím to nemám rozmyšlený, ale určitě si podám přihlášku.

Proč je pro vás důležitý mít VŠ?

Já jsem nad tím přemýšlela, proč je to důležité. Já odmalička počítám s tím, že VŠ je důležitá, už jenom proto, že moji oba dva rodiče jí mají. Já jsem nikdy nepřemýšlela nad tím, že bych na ní nešla.

A zkuste se zamyslet nad tím, proč je dobrý jí mít... je to o uplatnění nebo je to pro vás hodnota to vzdělání...

Tak pro mě je to určitě hodnota a hlavně kdybych chtěla dělat herectví, tak si nedokážu představit, že bych po SŠ měla jít někam hrát, to bych prostě nezvládla, protože bych neměla žádný zkušenosti, nikdo by mě to jako nenaučil. Takže potřebuju vědět jak nato.

Když se zamyslíte nad svým dětstvím, tak já jste byla jako dítě, jaké jste měla zájmy, jak se vyvíjely... kdy přišla myšlenka na herectví...

Já jsem odmalička byla vedená ke sportu a přišlo to tak před pěti rokama, ale jen tak prostě jsem si říkala, že by mě to mohlo bavit, mě už odmalička bavilo připravovat divadélka a tyhle věci. Jako já nemívám trému nikdy. Myslim, že bych v tom mohla bejt dobrá.

A jaký jste na ZŠ měla zájmy?

No ten sport a výtvarka... my jsme ty předměty měli jinak pojmenovaný. Třeba „člověk a společnost“ bylo něco jako občanka a děják... Já jsem chodila na Londýnskou, škola hrou...

A jaký jste měla jako dítě sny a představy o povolání?

Asi jsem chtěla bejt vrcholová sportovkyně...

A mělo to i reálnou podobu?

To jo, já jsem odmalička hrála volejbal a asi před třema rokama si mě vybrali do extraligy, takže to byl můj jedinej úspěch...

A jak to máte teď s tím sportem?

Já jsem o prázdninách přestala kvůli úrazu.

A je možný, že kdyby se to nestalo, tak byste v tom pokračovala?

Já jsem nad tím přemýšlela a pro mě to možná byl signál proč skončit. Každý dva roky jsem si říkala, jestli neskončit. Já jsem se nedokázala pořádně rozhodnout, jestli nepřejít do jiného týmu, ale zase jsem nechtěla odejít

z toho mýho. Byla jsem prostě hodně ohleduplná a nechtěla jsem za sebou nechat ty hráčky, trenérku. Ta na nás taky tlačila a byla naštvaná, když si mě vtáhli do tý extraligy... ale už mě to přestávalo bavit, protože mi to už nedávalo to, co dřív, už sem se neměla co naučit v tom týmu a tak nějak jsem přemejšlela, co s tím... už to nebylo jenom bejt vrcholová volejbalistka... a to už byl druhý úraz za dva roky, každý prázdniny se mi něco stalo...

Vidíte v tom nějakou souvislost?

Jo, myslím, že to tak mělo bejt. Už ten první úraz byl nějaký signál...

Něco jako osud?

Já si to myslím.

Jak se na vaše plánování budoucnosti dívají rodiče?

Tak máma by jako ráda, abych dokázala, co bych chtěla. Ale samozřejmě mě nechlácholí a říká, že je možný, že se mi to nepovede, tak já tomu nechávám nějaký zadní vrátka. Já tomu rozumím, akorát fakt nevím, co bych ještě mohla jiného zkusit...

Tak taky máte ještě čas se rozmyslet?

To jo.

A cejtíte podporu?

Jo, to jo.

A byl někdo, kdo by vám to rozmlouval?

To ne.

A máma vám dávala prostor pro realizaci svých plánů?

Jo, vždycky mě podporovala.

A finančně vás taky bude podporovat na VŠ?

Já myslím, že jo... i když samozřejmě bych si chtěla najít nějakou práci, abych nemusela být závislá na rodičích, ale když se podívám na svojí starší sestru, která je na VŠ, tak asi jo.

A čím jsou rodiče?

Maminka je... poradkyně prvního náměstka primátora, ona tam zastupuje strašně moc funkcí... a táta je ředitel firmy, která dělá... já nevím, jak to mám popsat.

Něco technického?

Jo.

A sestra?

Ta dělá VŠO, ekonomická škola tady na Národní.

Takže nemáte nikoho, kdo by vás inspiroval tady tím směrem, k herectví?

To ne.

A byl ve vašem životě někdo nebo něco, kdo by vás inspiroval?

Jo určitě, náš trenér na volejbale, kterej trénoval naší trenérku, když byla malá a ten nás naučil strašně moc věcí... neučil nás jenom tu techniku, ale i jako nás učil, jak ten volejbal brát... já nevím jak to vysvětlit... prostě nás učil i psychiku ve sportu, jak je důležitá a hrozně nás podporoval...

Vidíte nějakou spojitost herectví a sportu? Tam je to taky o těle...

To asi ne.

Co všechno byste chtěla dělat pro tu VŠ?

Tak začala jsem víc chodit do divadla, abych jako viděla, jaký hry by mě lákaly. Budu mít učitelku herectví, ještě budu mít učitelku zpěvu...

Takže se připravujete na talentovky na konkrétní školy?

Já bych chtěla DAMU a ještě mi paní psycholožka řekla o tý VOŠ herecký tady na Letný.

A je pro vás přijatelná myšlenka, že byste studovala mimo Prahu?

To určitě.

A bylo by to pro vás třeba v něčem těžký?

Asi ne. Těžký by to bylo, kdybych odjela někam do zahraničí, ale v ČR ne.

Kdybyste se zamyslela nad tou VŠ, tak, co všechno by vám měla přinést.

Tak chtěla bych, aby mě připravila na tu profesi....

Takže je to hodně o těch dovednostech?

Jo.

Když si představíte tu konkrétní práci třeba v divadle, bylo by tam pro vás něco těžkýho?

Tak určitě by to sebralo hodně času a já bych nechtěla, aby mi práce brala všechnen čas...

A teď na těch přijímačkách je něco, co je pro vás těžký?

No asi zpěv.

A teď se vám studuje jak?

No všelijak. Já od základky nejsem studijní typ. Teď poslední dobou se mi trošku začalo dařit, že si říkám, že je dobrý pro to něco dělat, ale dřív jsem na to fakt kašlala.

A co maturita, bojíte se, že neodmaturujete?

Bojim, ale snad to zvládnou.

A co ty přijímačky, tam je docela převis, jak to vidíte?

No nevěřím si. Ale půjdu to tam zkusit, uvidím, bude to taková zkouška, na čem zapracovat. Jak si budu zařizovat ty učitelky herectví, tak uvidím, jestli na to vůbec mám.

Vy jste zmínila, že máte sestru, tak jak to máte, máte pocit, že by rodiče měli k vám různý přístup?

To určitě ne. Já jsem měla vždycky díky té starší sestře snadnější cestu, ona mi prošlapala cestičky...

A jak to máte v kolektivu s vrstevníky?

No ve třídě, jsem se prvák druhák necejtila dobře. Ale mohla jsem si za to sama, protože jsem byla dost dominantní a snažila jsem se jim to dát najevo a v podstatě jsem je od sebe odradila. A teď nevím, co se stalo, asi jsem vyrostla po prázdninách a naučila jsem se mluvit s těma lidma a cejtim se tam hodně dobře.

A když to nefungovalo, tak jste měla přátele mimo školu?

Jo.

Ještě mě zajímá, jestli byste chtěla být ostatním svojí prací prospěšná, co pro vás to herectví znamená?

Pro mě to znamená to, že bych mohla dělat něco, co by mě bavilo a jinak jsem o tom moc nepřemýšlela.

A měla jste blízko vždycky ke kultuře a k takovým věcem?

To asi ne.

Klára

Co budete dělat po G?

Ještě v tom úplně nemám jasno, rozhoduju se, asi něco v humanitních oborech, uvidíme, no.

Určitě VŠ?

Rozhodně.

Proč je pro vás důležité mít VŠ?

Tak proto, že jsem na všeobecném G, nejsme na nic specializovaný, tak je potřeba se na něco specializovat, abych měla uplatnění nebo i pro sebe to беру, vlastně mě ani nenapadlo o tom uvažovat jinak.

V souvislosti s vašimi plány do budoucna mě zajímá, jaká jste byla jako dítě, jak se vaše plány vyvíjely, co vás bavilo, nebavilo...?

Jako dítě jsem trávila hodně času se svojí starší sestrou starší, to už není, protože se odstěhovala. Četla jsem si hodně, to zůstává do dneška, hodně jsem si kreslila...

Vždycky to bylo přes ty humanitní zájmy?

Asi jo, tak od té druhé třídy v té matice mě to nešlo...

Byl ve vašem životě někdo nebo něco, co by vás inspirovalo?

Vzor? Tak třeba za svůj vzor pokládám sira Nicholase Wintona, hodně mě oslovuje ten jeho příběh... nebo Václava Havla, Anne Frankovou.

V čem vás ty lidi přitahují?

Tím, že jenom nepřežívali, ale měli nějaký dosah kladný na svoje okolí.

Kladný dosah na okolí... Je to pro vás nějakým způsobem téma, že byste tak taky chtěla žít?

Asi určitě, no.

Čím jsou vaši rodiče?

Táta je překladatel a máma je výtvarnice, učí taky a restauruje.

A starší sestra?

Pracuje ve specializovaném obchodě s látkami, má vystudovanou textilní školu.

Takže tímhle směrem nebyla nějaká inspirace od nich, co se týče jejich povolání?

Tak překladatelství mě trochu láká, takže to ještě uvidíme.

Jak vaši rodiče řeší vaše rozhodování, jak moc vás chtějí podporovat?

Tak řeší to se mnou doma, není jim to rozhodně jedno. A podporují mě hodně, platí i školné a myslím, že s nějakou podporou můžu počítat i do budoucna... no taky bude záležet na tom, jestli budu dělat VŠ, při který budu moct dělat nějakou práci a tak.

Je třeba něco, kde by vás rodiče nechtěli vidět, něco před čím by vás varovali?

No to nevím, možná nějaký kriminální profese...

To jsem úplně nemyslela...Prostě cítíte v tom volnost, v tom rozhodování...

No to rozhodně...

A ta sestra, jak jste říkala, že jste s ní trávila hodně času, ovlivňuje vás nějak, je pro vás nějakým způsobem spojenkyní, nebo jak byste ten vztah popsala?

Tak vidáme se, takovej spojenec, povídáme si o věcech, který máme společný, máme ještě dva malý bratry, tak třeba řešíme je...

To mě taky zajímá s téma sourozencema... máte pocit, že by se třeba rodiče k vám chovali jinak než k ostatním sourozencům?

To asi ano, oni jsou o sedm let mladší a jsou to už kluci, tak jim prochází víc věcí, než nám.

A štvete vás to?

Někdy a taky už nejsem braná, co se ta starší sestra odstěhovala, někdy si připadám jako takovej třetí rodič...

Že máte tu dospělou roli?

Jo, že mě třeba poslouchají a tak, takový vztah mezi mnou a sestrou není, je odlišnej.

Měla jste v dětství nějaký sny o tom, co byste chtěla dělat?

Chtěla jsem být učitelka docela dlouho, malířka jako maminka...

Když se zaměřím na tu VŠ, tak co by vám měla přinést, co byste z ní chtěla dostat?

Tak chtěla bych se tam konkrétně specializovat, tady je to ho takový hodně všeobecný, potom nějaký uplatnění na trhu práce do budoucna, prohloubení znalostí...

Mohla byste říct, že je pro vás vzdělání hodnota?

Určitě.

Takže samo o sobě VŠ vzdělání, je pro vás taky důležitý?

Rozhodně... Ale taky záleží, kdo chce co dělat... když chce být někdo uměleckej kovář, tak to vzdělání není tak důležitý a taky to respektuju... nebo výtvarník.

S kým a s čím byste chtěla ideálně pracovat?

Chtěla bych nějakou práci, kde budu komunikovat s lidma, nechtěla bych být zavřená někde v kanclu, to by mi moc nevyhovovalo... a asi něco kreativního, abych neplnila jenom nějaký příkazy... to asi taky do jistý míry, abych měla nějakou tvůrčí možnost.

A sama za sebe nebo v týmu?

Tak umím si představit obojí. Možná ani jedno pořad, nějak to zkombinovat...

A ta práce s lidma, mělo by to být spíš pomáhací nebo byste jim chtěla předat nějaký znalosti?

Tak určitě by to mělo být něco, co by mělo nějakej hlubší smysl nejenom vydělat peníze a za ty si pak koupit jídlo, takže nějak pomáhací.

Ten hlubší smysl, co to pro vás znamená?

Určitá pomoc lidem, v tom vidím i takovej účel nebyť tu jenom sám pro sebe, mít nějakej vliv, v kladným slova smyslu.

Takže si přejete být ostatním prospěšná?

Jo.

Vy jste to zmínila i v souvislosti s těma vzorama, tak je ten hlubší smysl pro vás téma delší dobu?

Přesně, určitě.

I v rodině máte takové zaměření pro lidi?

Řekla bych, že jo, důraz na humanismus.

Máte nějakou životní filosofii, o kterou se opíráte?

No, jsem věřící, takže to může mít vliv na to, co jste se ptala.

To mi zkuste přiblížit, jak v souvislosti s vírou vidíte svou budoucnost.

Tak je to prostě dost důležitá stránka mého života, asi to má dopad i na morální hodnotě, takže tím může být inspirovaná...

Mě napadá, že v křesťanském poselství to je hodně, ta pomoc lidem...

Tak to vychází z toho vlastně, že jsou nemocnice, dětský domovy, ta pomoc slabým se s tím shoduje.

A máte pocit, že jste ve srovnání s ostatními lidmi třeba vnímavější?

To si netroufám říct.

A jak vás vnímá třeba kolektiv ostatních?

To hodně záleží, v jakém kolektivu, protože mí přátelé mě vidí jako úplně jinou osobu než třeba lidi ve třídě, chovám se jinak v rodině...

A jak třeba lidi ve třídě vidí to, že jste věřící...

No tak hodně se diví, což nevím, jestli je dobře. Hned na začátku jsme měli seminář z literatury a já jsem měla referát na bibli a někdo se mě zeptal proč, takže jsem říkala, že jsem věřící a že táta to překládal... Nesetkala jsem se s tím, že by to někomu hodně vadilo, občas mám takový diskuse, že někdo chce něco vědět, jakože se nechám ovládat něčím shůry, ale to je spíš nedostatečnou znalostí...

Takže necítíte velký překážky v komunikaci...

To ne.

Když se zamyslíte nad tou profesní a studijní budoucností, tak co je na tom vlastně nejtěžší?

Tak v tuhle chvíli je na tom nejtěžší se rozhodnout, co to vlastně bude, protože pořád ještě nemám jasno.

A na tom studiu by mohlo být těžké co?

Asi nezačít panikařit, protože to hned ze začátku nepůjde...

Stává se vám to?

Jo.

Nebo začínat v novém kolektivu, když na tý vysoký to není jako tady...

A tady se vám těžko začínalo?

Tady jsem šla do kolektivu, kde jsem nikoho neznala, což se mi předtím nestalo... takže to bylo pro mě docela těžký a navíc se vyrovnat s tím, že už ty lidi, co jsem znala, už nebudu vídat...

Je pro vás přijatelné studovat mimo Prahu?

To je dobrá otázka. V Čechách ne, ale v zahraničí jo. Ještě třeba Hradec Králové, kde znám lidi. Nedokážu si představit, že bych třeba odjela do Plzně a byla tam někde na kolejích, kde nikoho neznám.

A co teda to zahraničí?

To si umím představit, protože tam mám spíš vazby než ve zbytku republiky.

Můžete to nějak přiblížit?

Moji rodiče mají hodně přátel ve světě a jsou to vlastně i přátelé moji.

Takže by pro vás bylo dobrý, že byste tam už někoho znala?

Taky a taky je to větší zkušenost studovat v Belgii než studovat v Brně.

A nebylo by těžký opustit tu rodinu?

To asi jo, ale umím si to představit, je to schůdný.

A jak by to vnímali vaši rodiče?

Koukají se na to kladně, asi bych jim chyběla, asi máma by to hůř nesla, kdyby to bylo třeba na 4 roky.

Když se zaměřím na to, co byste jednou mohla dělat, tak by mě zajímalo, jestli je něco, co by vám vyloženě vadilo, cokoliv v souvislosti s profesí... co by vám bylo proti srsti?

Tak asi vydělávat třeba... nemohla bych pracovat v bance, kde se půjčují peníze lidem a oni si nepřečtou celou tu smlouvu, tu hvězdičku a pak člověk na tom vydělává... a neumím si představit nic technickýho, jako třeba počítače...nebo mi lidi říkají, že bych mohla být právník, ale to bych nechtěla, protože mi přijde, že tam nejde o to, kdo má pravdu a kdo je vinnej, ale o to, kdo to umí jak obhájit, případně zaplatit v Čechách...

Rozumím tomu tak, že vám jde o tu spravedlnost jako takovou...

No je to trochu naivní, ale jo.

Ne ne, to je dobrý, protože je dost lidí, kteří se chtějí stát právníky, mají úplně jiný motivace kromě spravedlnosti ...

Mně přijde, že lidi, co chtějí jít u nás na práva, tak říkají, že je to většinou proto, že je to dobře placený, což mi jako přijde, že by to byla motivace, ale úplně by mi to nestačilo...

Já mám trochu pocit z toho, co říkáte, že vám jde o to hájit pravdu....

No tak snad...

Ještě mi zkuste trochu přiblížit tu školu, na kterou byste chtěla jít...

To kdybych věděla, ale přemýšlím o pedagogický fakultě nebo o psychologii nebo o filosofický fakultě, to překladatelství by mě lákalo...

A co na té pedagogický fakultě?

No mě jako dost baví práce s dětma, i pracuju jako chůva, takže asi nějakou angličtinu, výtvarku, dějepis...

Celkově je to práce hodně s těma lidma...

To jo.

Marek

Co máte v plánu dělat po G?

No na vejšku určitě, a pokud vejška nevyjde, tak bych chtěl někam odcestovat třeba na rok, nebo spíš pracovat, ale hlavně se naučit jazyk, takže třeba do Anglie...

Přemýšlel jste nad tím, proč je pro vás důležitý mít VŠ?

No abych obstál v konkurenci, protože kdo nemá VŠ dneska v Česku, tak nemá moc šanci.

Takže je to hodně o té kvalifikaci?

No.

Jakým směrem by to mělo být?

To ještě úplně nevím, ale tak asi žurnalistika nebo jazyky...

Rád píšete?

No psaní moc ne, ale baví mě číst dost.

A když se zamyslíte nad tím, jaký jste byl jako dítě, co vás bavilo, kdy přišel nápad jít humanitním směrem.

Jako jít sem na G?

Ne, když mluvíte o tý žurnalistice...

Tak to vzniklo tady díky semináři a díky pani profesorce, která je jako v pohodě, sem si myslel, že to bude dobrý jako a je to právě i o těch médiích a chodíme na takový exkurze třeba do televize plus pořád sem chodí někdo z novin, kdo se tomu věnuje, takže to je takový rozmanitý, no baví mě to, no.

A když jste byl malej, tak jste měl jaký nápady, čím bejt?

Popelář sem chtěl bejt...

No a později?

Veterinář sem chtěl bejt a právník jako po tátovi...to jsem zavrhnul teď, protože humanitní studia nejsou nic pro mě, to samý dějepis a veterinář to mě taky přešlo, protože biologie nějak...

Takže vylučovací metodou?

No, tak nějak...

A jaký máte teď zájmy?

Teď nevím vůbec...

Jaký máte zájmy, co vás baví dělat?

Jo zájmy... tak četba, poslouchat hudbu, bejt venku s kamarádama...

Jaká četba... co vás nejvíc baví?

Příběh hlavně, to jak je napsaná ta knížka, ty vsuvky, to je prostě na vysoký kvalitě, se mi prostě líbí, když je dobře napsaná....

Takže je vám jedno, jaký je to žánr?

No to zas ne... já jsem dřív čet fantasy jenom hlavně kvůli těm příběhům... a teď čtu Stevena Kinga jenom, teď jsem asi přečet čtyři knížky... ale nějaký ty naučný publikace by mě asi nebavilo moc číst...

A když mluvíte o tom příběhu, tak je to něco, čím se odreagováváte nebo je to něco, co byste si chtěl třeba vzít i do dalšího studia?

Spíš útěk nebo jako relax... si vezmu tu knížku, si čtu, a pak se mi líp usíná... celej den na něco myslet, pořád testy, písemky zkoušení... večer si v klidu lehnu, všechno se rozplyne a já jenom vnímám ten příběh...

A co dělají vaši rodiče?

Táta je právník a máma pracuje v nadaci NROS, což je Pomozte dětem.

A vy jste říkal, že jste chtěl chvíliku bejt právník jako táta a ještě vnímáte nějakou inspiraci od rodičů?

Jako třeba dřív jo, ale teď už moc ne.

Ani nějaký malý věci, který byste si od nich jako okoukal nebo něco, nebo kdyby se vám líbilo, jak pracujou...

No možná bych to jako okoukal někdy, ale nějak jsem k tomu neměl prostor.

Ještě zůstanu u rodičů. Jak vidí vaše plány do budoucna, jak vás podporují?

No podporují mě ve všem, co se týče studia, a budou mě podporovat ve všem, co budu chtít dělat, pokud budu studovat někde.

Takže vám dávají volnost, ale v rámci toho studia... kdybyste chtěl jít pracovat, tak by to už tak nebylo...

No o to nejde, ale kdybych šel pracovat, tak už si budu platit doma nějaký věci nebo se budu stěhovat pryč, zatímco když budu studovat, tak budu furt bydlet doma a rodiče mě budou žít.

A oni by radši chtěli, abyste měl to vzdělání?

No, to chtěj.

Máte sourozence?

No, staršího bráchu, ten sem taky chodil a je teď na vejšce ve druháku. Na FHS, ale nějak ho to tam nebaví. Neudělal nějakou zkoušku, co měl udělat, aby ho tam nechali a pak na chodbě na něj tlačili, že musí něco podepsat a do toho hysterický rodiče na telefonu, že neudělal zkoušku a takhle a musel něco podepsat, že bude muset platit 15000, že bude mít možnost udělat druhý pokus, ale jakože nestuduje už na té škole, aby podepsal, že odchází, a že bude mít možnost pak za půl roku to opakovat tu zkoušku, ale zas jako jí nechce dělat, protože ho ta škola nebaví prej nebo co... a nejen to, třikrát to neudělal a ještě by měl platit peníze za něco, co nechce dělat.

Nějak vás tohle inspirovalo, že byste nechtěl dělat něco, co by vás nebavilo?

No to jo, nechtěl.

Byl ve vašem životě někdo nebo něco, co by vás inspirovalo?

Nevim.

A co třeba ty vaše knížky?

No jako to asi ne, já čtu, protože mě to baví a protože se tím odreaguju a že se mi líbí i ten styl, vyžívám se v tom. A když jsou tam takový dlouhý detailní popisy, tak to se mi líbí. Ale ti autoři mě inspirovali, ale ne tím, že bych šel něco psát....

To jsem ani nemyslela...

Tak třeba ten S. King, ty jeho knížky mě dost zaujaly.

Co všechno hodláte udělat proto, abyste se na tu školu dostal?

Jako všechno, co půjde, když na tu školu budu chtít jít, tak udělám cokoliv.

Jak se vám studuje teď na G?

Docela dobře, že bych z něčeho propad, to určitě ne.

Co všechno by vám měla dát VŠ?

Bejt připravenej pracovat nebo prostě vědět, co mám dělat, znalost v tom oboru.

Takže věříte tomu, že vás škola připraví na budoucí povolání?

Doufám.

Když se zamyslíte nad tím, co byste jednou mohl dělat, tak s kým nebo s čím byste chtěl dělat.

Tak práce venku jako na stavbě to asi ne, spíš s počítačem možná práce, kolektiv mi nevádí a šéf aby byl příjemnej.

A dělal byste radši s počítačem než se denně setkávat s lidma?

No to asi jo.

Jak je vám v kolektivu vrstevníků?

No jsem upovídaněj, ale jen s lidma, který znám dobře, když přijdu někam, kde mám 2 kamarády a je tam dalších 30, který neznám, tak jsem spíš tichej v rohu, ale pak je to v pohodě.

Chtěl byste studovat mimo Prahu?

Určitě. Zatím nevím co, ale kdybych se na žádnou školu nedostal, tak bych chtěl odjet někam do zahraničí.

Bylo by pro vás těžký opustit domov?

Nevím, asi v pohodě. Jako bylo by to odloučení od rodičů, a od místa, kde jsem žil deset let, jako všechno tady znám, město nazpaměť, všechny lidi, jako a pak přijedu někam, kde to neznám, nikdo tam není známej, tak to by bylo horší, ale uchylil bych se.

A co byste tam chtěl dělat?

Přímo nevím, Jet tam s kamarádem, kdekoliv pracovat. A získat na to jinej pohled, dát si odstup, odpočinout si od studia a pak bych přišel třeba na nějaký školy.

Jako jinej pohled na tu budoucnost?

No, změnit prostředí, to taky pomáhá.

Je pro vás těžký se rozhodnout pro VŠ, je to pro vás velká neznámá?

No já jsem žádnou nehledal, jako zaměření budou ty jazyky a ňák ta žurnalistika. A jako možná, možná chemie. Jako ta mě sice jde a baví mě, ale ne, abych to bral dopodrobna asi. Přece jenom je to těžký už teď.

Přemýšlel jste někdy nad tím, že byste chtěl být svojí prací ostatním prospěšnej?

No, to bych rád.

A jak?

No to... jakkoliv... nemám představu... jako nevadilo by mi to.

Co je na tý celý volbě pro vás nejtěžší?

No prostě učit se nazpaměť, jako pořád každý den půl roku, tři hodiny denně se učit na něco.

Ještě by mě zajímalo, jak by vaši rodiče reagovali na odjezd?

No jako jak jsem mluvil o tom bráchovi, tak oni mu to sami nabízeli, aby odjel někam na půl roku nebo tak, ale nechtěl. Tak proto jsem to vytáhl. Jako já bych jel určitě, kdyby mi to nabídli a nevěděl bych na jakou školu jít. Kdybych něco zkazil, tak bych jel hned. Mnohem radši než se hlásit na vejšku. Jako kdybych šel na tu jazykovou vejšku, tak bych se naučil perfektně anglicky a pak bych se vrátil, tak by to bylo mnohem lepší tam jít potom.

Takže je pro vás přijatelnější ta myšlenka, že byste odjel?

No to asi jo, ale zas ne sám, musel bych jet s někým, jako někam do Anglie jet sám, to ne.

Je to důležitý pro váš pocit bezpečí?

No jako že je tam někdo, koho znám a na koho se můžu obrátit, když to bude potřeba.

A je ve vašem životě něco, co vám fakt vadí, co nemáte rád?

Brokolici nemám rád...

Zkusím specifikovat, třeba ve škole, jestli vám něco vadí...

No, to studování je šílený pořad něco...

Nebo někomu vadí práce s lidma, práce s dětma...

Práce s dětma to asi ne. No a práce s lidma, radši bych preferoval to bez lidí než s lidma.

A dokázal byste říct proč?

No kvůli klidu... Radši budu sám než mezi neznámejma lidma, s každým se jako bavít. Nebo jak se něco třeba prodává, tak se furt bavít s lidma, padesáti šedesáti pořád dokola. Ale možná, že by mi to vůbec nevadilo, když už jako bych to pak dělal. Ale spíš mě baví taková práce, kde bych dělal, co mám a s nikým se nebavil.

Ještě mě zajímá, jestli máte nějakou životní filosofii nebo něco, podle čeho se řídíte.

To asi ne.

Mariana

Co budete dělat po G?

Tak asi nějakou VŠ. Uměleckou asi, možná DAMU herectví nebo něco s reklamou. Prostě umělecký věci, protože na ty technický, to jako úplně není ono.

Proč je pro vás důležité mít VŠ?

Tak pro mě to není zas tak úplně důležitý mít VŠ. Ale když chce člověk dělat to herectví, tak je potřeba na sobě pracovat a něco se sebou dělat s lidma, který se o to taky zajímají a tak.

Takže vám nejde o ten titul ale o tu přípravu.

No.

V souvislosti s vašimi plány do budoucna mě zajímá, jaká jste byla jako dítě, jak se vaše plány vyvíjely, co vás bavilo, nebavilo..., kdy přišel nápad jít tady tím směrem?

Já jako odmalička, asi..., všichni říkají, že jsem jako by nadaná na hudbu, chodila jsem na klavír, na zpěv. Jakoby do dramatického kroužku jsem nikdy nechodila, ale už jsem jako by někde hrála, takže to mě bavilo, tak když jsem přemýšlela, co bych jako mohla dělat

Že to jakoby už znáte...

No, právě

A co vaši rodiče, jak vás podporují nebo nepodporují, v tom co chcete dělat?

No tak rodiče mě jakoby do ničeho nenutí, že vlastně jakoby říkají, ne ať si dělám, co chci, ale ať dělám, co mě baví, že vlastně oni jako by jsou herci, tak máma mi říká, že by jako by nebyla ráda, kdybych to dělala, ale není to, protože by mě od toho odrazovala.

Že vám jenom předává ty zkušenosti?

No no.

A proč si myslíte, že by nebyla ráda, kdybyste to dělala?

No tak ona jakoby říká, že je to těžký s tou prací, že vlastně nestačí hrát jenom v divadlech, ale že musí hrát ve filmech a seriálech, aby se jako uživil, aby to za něco stálo.

A vnímáte tam taky... občas to herci říkají, takovej morální problém... že jako v tom divadle je to to pravý hraní a že v těch seriálech je to za ty prachy?

No všichni to tak jako berou, ale vlastně v dnešní době je to potřeba. Když to není to divadlo, to pravý hraní, je to potřeba.

A finančně vás budou podporovat?

To jo.

A je pro vás přijatelný, že byste studovala mimo Prahu?

No to jsem si říkala, že asi ne, že bych to tady jako nechtěla opouštět... já vim, že na tý VŠ člověk nemusí bejt pořád, ale dojíždět se mi nechce, bych chtěla zůstat tady... je mi dobře doma.

Byl ve vašem životě ještě někdo kromě rodičů, kdo vás ovlivnil nebo inspiroval?

Tak určitě rodiče, ona celá naše rodina je herecká, takže to má na mě docela vliv a potom, když jsem se rozhodla zajímat se o tu reklamu, tak jako bratrova přítelkyně pracuje v reklamce, tak jsem se o to začala hodně zajímat...

Takže je to taková alternativa?

No, to jo.

A jak moc vnímáte svoje šance ostat se na to herectví?

No nevím, právě že se toho docela bojím. Jako sice je pravda, že všichni z naší rodiny se tam dostali na poprvý ... ale nevím, jestli by se mi to taky jako povedlo... nevím

Je pro vás nějakým způsobem problém, že to dělá celá rodina, tak jestli by vám třeba mohl někdo říct, že je to z protekce?

No, já ani nevím, samozřejmě že když tam přijdu a řeknu, kdo jsem, tak když tam chodili čtyři lidi z mojí rodiny tak jako si řeknou aha... ale nevím.

Ale jestli máte víc potřebu prokazovat, že to není jenom o tom jménu...

Jo jako určitě to já bych jako takhle nechtěla a oni to tam asi takhle neberou.

Vy jste říkala, že vás inspirovali tím herectvím, tak byl někdo nebo něco, co bylo pro vás důležité třeba celkově životně?

Já nevím... nějaký vzor asi nemám.

Vy máte bratra a ještě nějaké sourozence máte?

Ještě mám tři nevlastní.

A u toho bráchy tam je taky nějaká inspirace tím co on dělá?

On je taky herec a hudebník a moderátor, takže mě to hodně inspiruje...

Takže vy to fakt máte ze všech stran.

No já to mám takhle.

A ten brácha když je starší, tak máte pocit, že by k němu rodiče přistupovali jinak, že vám třeba už prošlapal tu cestu?

No my jsme od sebe asi jedenáct let, takže já když jsem byla malá, tak on se brzy jako by odstěhoval, my bydlíme na kraji Prahy a on se odstěhoval do centra, takže jsem to ani neměla...

Když se vrátím k vašemu dětství, tak měla jste někdy nějaký sny o tom povolání, bylo to vždycky to herectví nebo někdy i jiným směrem?

No když jsem byla malá, tak jsem chtěla být slavná zpěvačka a mít kapelu, ale pak postupem času jsem zjistila, že to tady nechodí třeba jako v Americe, tak jsem to změnila... a pak už jsem o žádných povoláních nepřemýšlela až teď, když už bych se měla směřovat nějak...

Ještě mě hodně zajímá na tom herectví, co vás na tom přitahuje... třeba prezentovat se před ostatními nebo předat někomu kulturní zážitek...

No... já jakoby nejsem takovej člověk, kterej by se rád předváděl, ale jsem takovej člověk, kterého to baví, vlastně už jsem hrála v tom seriálu a ti lidi kolem, že spolu něco vytváříme, tak to mě bavilo... prostě lidi kolem sebe se mi líbilo

Přemýšlela jste někdy nad tím, že byste chtěla být lidem prospěšná, předat jim něco?

Jo určitě...

A nějakou konkrétní podobu...

No třeba v tom herectví... ono je to takový nemožný... ale dostat se do jiný země aby lidi viděli, že je možný se odsud někam dostat... jako spousta českých herců hraje v zahraničí jako třeba Karel Roden... ale je to hodně těžký se tam dostat... vlastně aby lidi viděli, že to jde.

Když jste říkala, že už jste hrála, tak jaká to pro vás byla zkušenost?

No jako velká... to bylo vlastně, jsem to točila si rok... to jsem chodila ještě na ZŠ, to bylo pořád, chodila jsem tam každý den, to byla taková náplň... Takže obrovská zkušenost, potkat se tam se staršíma hercem, co mají tu zkušenost a prostě tam s nima jakoby být, to baly velká zkušenost.

Co je pro vás na celém tom procesu nejtěžší?

No nevím... nějak prostě se jako by naučit vystupovat a prezentovat se, aby to bylo jako...

A jak vám je třeba ve škole, když se máte prezentovat pře ostatníma, jak vám je?

No jakoby když je to před třídou, kam chodím, tak to sice moc nemusím, ale není to, jakože bych se extra styděla, prostě si tam stoupnu a neřeším to. Ale když to jsou lidi, který neznám, tak to dělá hodně, ale ono je to taky na divadle a u filmu něco jiného. Máma je třeba úplně stejná jako já a prostě tam je a nevnímá to.

Co všechno byste chtěla z té VŠ získat?

Tak určitě nějaký ty zkušenosti a přípravu tý práce, toho budoucího povolání, nějaký vědomosti určitě a nevím, abych prostě někam nepřišla a necejtila se tam špatně a probíhalo to tam úplně jinak, než jsem si představovala.

Je něco, co byste fakt neskousla na tý profesi nebo na tom studiu... když žijete v tom prostředí, tak třeba víte, co řeší herci...

Tak určitě je těžký sehnat tu práci, ale je těžký vyžít jenom s platem z toho divadla... je důležitý vedle toho něco dělat, a když člověk vedle toho nic nemá, tak to jako není moc příjemný.

Takže tam vnímáte boj o uplatnění, je tam velká konkurence asi.

No to určitě.

Ještě mě vlastně napadá, jestli by vám nebylo proti srsti, kdybyste vnímala nějaký seriál jako hodně brakovej, tak jestli by to nebyl pro vás problém.

Tak určitě když člověk je někde, kde se mu to nezdá jako nejlepší... jako ono i když je to blbý, tak ho můžou pak v televizi vidět i jiný lidi a on může dostat i jiný možnosti.

Ještě mě napadá jak vám je mezi vrstevníkama tady ve škole?

Jo dobře v pohodě.

A jakou máte povahu?

No asi spíš taková otevřenější.

Ta alternativa, kdybyste se nedostala na to DAMU, tak to byste asi musela jít úplně jiným směrem.

No to bych asi musela, právě se toho jako bojím... jako kdybych dělala tu reklamu, tak by mi to zas tak nevadilo, asi by to nebylo tak těžký, nezhroutila bych se.

Když se zamyslíte nad tím, jaké byste měla ideální pracovní podmínky, radši v týmu, sama za sebe... pro lidi.

Asi v tom týmu s hodně lidma, ne jako pracovat sama, s více lidma v nějaký příjemný společnosti...

Je vám milejší hrát na kameru nebo mít rovnou kontakt s těma divákama?

No já jsem divadlo nehrála, ale asi lepší v tom filmu.

Že máte menší trému nebo že máte možnost si to jako opravit?

No obojí, je to příjemnější.

Marie R.

Co máte v plánu dělat po G?

Tak já bych chtěla něco s matematikou spojeného, buď na matfyz, nebo na ČVUT a na ČVUT jsem chtěla buď na dopravní, nebo na strojní.

Proč je pro vás důležitý mít VŠ?

Protože je to docela dobrý při dalším uplatnění a protože mě docela baví studovat, dovědět se víc věcí.

Jste takovej studijní typ?

Docela jo. Spíš jako mě baví to v těch hodinách, než že by mě bavilo doma sedět a hodiny se učit.

To jste první, kdo mi říká, že ho baví matematika... V souvislosti s vašimi plány do budoucna by mě zajímalo, jaká jste byla jako malá, co jste měla za zájmy, kdy přišel nápad jít tímhle směrem.

No tak vždycky mě bavilo třeba tancovat, hrála jsem si s legem, s plyšákama, puzzle jsem ráda stavěla...

A vidíte v tom nějakou podobnost, že je to takový technický?

Ani ne, já jsem vždycky myslela, že je to tím, že mám dva bráchy, tak jsem si hrála s autíčkama, legem a tak...

No a s tou matematikou, tak tat'ka je matematik a ekonom, tak je to spojený s tím.

A jaký vás třeba bavily předměty?

V podstatě všechno kromě chemie a biologie.

Byl ve vašem životě někdo nebo něco, co by vás inspirovalo?

Asi ne, mě tak vždycky přišlo, že když mě to baví, tak to chci dělat, než že by mě někdo inspiroval...

A co ten táta?

Tak mě to vždycky bavilo v těch hodinách, když jsme nad tím báдали. Mě přišlo vždycky dobrý, když mě to moh vysvětlit, když jsem tomu nerozuměla.

A co vaši rodiče, jak vás budou nebo nebudou podporovat v tom, co budete dělat?

Tak já myslím, že mejm rodičům e to jedno, co si vyberu, tak to podpoří. My to jako máme dobrý, že nemaj nějakou představu, ty budeš dělat tohle nebo tak.

Necejtíte tam žádněj tlak?

Ne.

A budou vás finančně podporovat?

Asi trochu jo.

Je pro vás přijatelná představa, že byste studovala mimo Prahu?

Jo.

A počítáte s tím v těch plánech?

Tak trochu, nejspíš si dám nějakou přihlášku do Brna, ale já tam mám rodinu, bydlí a brácha a babička.

A bylo by pro vás těžký opustit rodiče?

Já myslím, že zas tak ne. Já jsem byla v první třídě v Anglii, v šesté sedmé ve Španělsku, sice s rodičema, ale kdybych se měla přesunout do jiného města, kam bych se dostala za dvě hodiny, tak mi to nepříjde taková tragédie, když jsem byla tři tisíce km od zbytku rodiny.

A jaký to byly zkušenosti? Někam vás to posunulo?

Určitě, mně přijde, že člověk už jako nevnímá, že by musel mít ty jedničky v tý škole nebo prostě nějaký věci, co se tady řeší, mi přijdou tak zbytečný, teď mě nenapadá co...

Jako že se to v cizině řeší jinak?

Ne, spíš jako že člověk si udělá problém z něčeho, co vůbec problém není. Tady je vůbec problém se někam přihlásit, že vůbec někam půjdu, tak to člověk musel zařvat z té lavice, protože jinak by ho v životě nikdo neslyšel, prostě tam jsou v takový situaci, že vás to donutí něco udělat.

Takže to nutí k větší průbojnosti, víc se jako prosadit?

No. Já jsem takovej tichej typ, když nemusím, tak se moc neprosazuju. Tohle bylo těžký, ale když to vidím teď, tak mám pocit, že jsem tam toho zvládala mnohem víc než tady.

A teď to máte mezi těma lidma jak?

No tak když ty lidi znám a jsme kamarádi, tak mluvím za sto. Ale když ne, tak jsem taková ta tichá, trochu v pozadí.

A jak to máte s prezentováním témat před kolektivem?

Já jsem takovej hroznej trémista, takže je to pro mě vždycky vypětí.

A to jste se musela naučit v tý cizině, dělali jste to tam?

Jako dělali, ale tam mi to vůbec nepřišlo, třeba v tom Španělsku jsem se ani neklepala.

A čím to mohlo být?

No možná v tom cizím jazyce člověk nevnímá ty chyby.

A jak si myslíte, že vás vnímají ostatní?

Normální, občas trochu mimo.

Ta matika bývá taková neoblíbená, tak se vás často ptají o pomoc, nebo si myslí, že jste blázen, když chcete dělat matiku?

Já nevím, tak jako kamarádi mně občas řeknou o pomoc, ale jinak je jim to asi jedno.

A co dělá vaše maminka a bratři?

Máma je psychologka, jeden brácha je hudebník, violoncello a druhý studuje na ekonomce politologii.

A máte pocit, že se k vám přistupuje různě, že by se k bráchům přistupovalo jinak než k vám?

Mně přijde, že se k nám tak jako přistupovalo stejně.

A dávají vám všem svobodu v tom, co chcete dělat, vy máte všichni takový různorodý zaměření...

No, to jako u nás nikdy fakt nebyl problém, brácha jako řekl, že chce bejt hudebník, tak mu to umožnili.

A vy a bráchové máte jaký vztah?

Já bydlím jenom s tím hudebníkem, ale jsme v pohodě, občas se pohádáme, ale to je normální.

Jak byste chtěla být svojí prací prospěšná?

Jako nějak bych chtěla bejt prospěšná, ale teď mě moc nenapadá jak, jako třeba něco vyvinout, vymyslet.

S kým nebo s čím byste nejradši pracovala, v jakých podmínkách?

Mně by se líbilo něco vymýšlet, něco sestavit, nějak do toho dát trochu invence. Třeba i s někým, v nějakém menším kolektivu.

Takže by vám nevadilo pracovat s lidma v týmu.

Ne.

Ale máte preferenci v tom, že než učit tu matiku, tak byste chtěla dělat spíš ve výzkumu.

Asi jo. Jako mě by třeba i učit bavilo, možná, nevím, jestli na to úplně jsem, ale napadlo mě to.

Co všechno by vám ta VŠ měla přinést, co všechno byste chtěla dělat?

Tak jako se nějak zaměřit, abych byla schopná vykonávat nějaký to povolání nebo co. Seznámit se s nějakýma lidma, který budou mít stejný zaměření.

Takže neznáte někoho takovýho.

Moc ne. V naší třídě jsem jediná, koho baví matika. A z mých kamarádů, tak taky nikdo není.

A bylo by vám příjemný znát někoho takovýho?

Myslím si, že jo, že je to pak taková větší pohoda, třeba když jsme na semináři z matiky, tak najednou víc lidí se zapojí, začnem přemýšlet nad tím příkladem, tak na tom nemusím přemýšlet sama a ještě t všem okolo vysvětlit.

Dokázala byste mi vysvětlit, co vás na tý matice tak baví?

Mě jako strašně baví dojít k nějakýmu tomu řešení i když tam třeba mám deset chyb, ale jako k něčemu dojít.

Co je pro vás na tý volbě nejtěžší?

Nic mě nenapadá, snad to dobře dopadne.

A věříte si v tom?

Jak v čem, ale myslím si, že bych to měla udělat, když se dívám, jak jsem tady ve škole, jaký má výsledky, tak myslím, že bych to měla zvládnout.

Jak dlouho máte v tom zaměření takhle jasno?

Tak asi od devítky.

To nebývá tak častý...

Tak mě vždycky bavila ta matika, i když mě nikdy nenapadlo, že si tuhle školu vyberou lidi proto, že tady není matika, což bude asi příští rok, protože budeme mít jen seminář. A tím, že se tu nedělají ani přijímačky, tak mě ani nenapadlo, že to takhle bude. Takže já jsem chtěla dělat něco s matikou, ale nevěděla jsem co, to jsme pak vymysleli v tom průběhu.

Max

Co máte v plánu dělat po G?

Ted' jsme řešili s paní psycholožkou moje budoucí povolání. Vždycky jsem přemýšlel nad diplomacíí, nad mezinárodníma vztahama. Ale ted' to neguje to, že uvažuji, jestli je to vůbec pro mě dobrý, ale stejně bych tam měl směřovat do těch humanitních záležitostí, takže i nad tou psychologií jsem přemýšlel, že možná na filosofickou fakultu nebo na VŠE.

Proč je pro vás důležitý mít VŠ?

Mám pocit, že každý chce vydělávat, dnešní doba se pochopitelně točí jen kolem peněz, kolem vlastního požitku, ale vlastně bez té VŠ se člověk už pořádně neuživí. Dneska je taková konkurence, že je to taková honba za penězma.

Takže je to o tom uplatnění?

No spíš o tom uplatnění pak v té následující práci, ale ta doba je taková, že ten titul nepomůže.

V souvislosti s tím, co chcete dělat, by mě zajímalo, jaký jste byla jako dítě, co vás bavilo, nebavilo, jak se vaše zájmy vyvíjely a tak.

Já jsem ted' sepsal slohovou práci na volbu povolání a popsal jsem tam svůj vývoj vlastně... já jsem jako malej byl umělecky zaměřenej i ted' jsem umělecky zaměřenej. Takovýty dětský sny, kdy chce člověk bejt režisér, herec nebo úžasnej muzikant, tak já jsem chtěl bejt herec, pak na mě přišlo režisérství a pak jsem chtěl dělat hudbu a to jsem chtěl bejt hudebníkem, ale postupně jak se to vyvíjelo, tak jsem o tom začal uvažovat racionálně, a dostal jsem se k té diplomacii, možná ta psychologie.

A vaši rodiče vás podporují ve vašich plánech?

Moji rodiče naprosto podporují, teda co já vim.

Spíš jestli mají nějaký přání, kde by vás rádi viděli?

Oni jsou toho názoru, že je to můj život, že mě budou podporovat v čemkoliv, kam budu chtít jít. Člověk by měl být takový, jaký chce být, měl by mít svůj vlastní život. Dávají mi svobodu, nechťejí mě omezovat svými ideály.

A finančně vás budou podporovat na VŠ?

Ano. Tak samozřejmě na začátek mi dají nějakou finanční částku a pak už se budu muset postavit na svoje vlastní nohy

Je pro vás představitelný studovat mimo Prahu?

No je to pro mě představitelný, ale poměrně komplikovaný. Moc bych na to nepřistupoval. V zahraničí, ale třeba v Brně, to se mi moc nechce. Nechce se mi dojíždět. Kdyby to bylo v zahraničí, tak bych sbíral zkušenosti toho jazyka, ale v Čechách bych byl pořád v tom stejném, akorát bych musel dojíždět.

Je něco, co vás tady drží v Praze?

Určitě rodina. Jsem takovej, nechci říct konzervativní, prostě nerad se jakoby hejbu pryč. Radši jsem doma, mám rád svoji pohodu.

Byl ve vašem životě někdo nebo něco, co by vás inspirovalo?

Strašně mě ovlivnila moje ambiciózní přítelkyně. Je to rok a půl, předtím jsem byl takovej opravdu flegmatickej a ona byla ambiciózní, studium, jedničky a tím mě strašně ovlivnila a já jsem se začal snažit, strašně jsem se zlepšil v té škole. Já mám takovou špatnou vlastnost, že mě někdo musí k těm věcem dokopat a jako strašně mi pomohla. Nevnímám to jako oporu, ale jako pozitivum, že by se člověk měl snažit... vlastně je to jeho budoucnost.

A ta přítelkyně není motivací zůstat tady v souvislosti s tím studiem jinde?

Tak samozřejmě... jak jsem říkal rodina.

Co vás přitahuje na těch školách, které jste zmínil, co očekáváte? Je to taková práce s lidma...

No jak jste říkala, že je to práce s lidma, tak já zastávám ten názor, že od každého člověka se můžu něco naučit. Od každého získá určitou zkušenost. Poměrně rád pracuju s lidma, nejsem vyloženě jako samotář, že bych si dělal svoje, rád pracuju v týmu, nejsem osamělej vlk, i když jsem jím vždycky chtěl být.

A na té práci s lidma... dokážete si představit, že budete pomáhat lidem v té pomáhající profesi?

Já myslím, že jo, mně nikdy nedělalo problém si povídat s lidma. Lidi se mi občas svěří, mám na ně asi pozitivní vliv, tak by se to dalo využít.

Co všechno pro ty školy chcete udělat?

Tak určitě se tomu věnovat bude pro mě primární.

A co konkrétního?

Určitě tomu věnovat co nejvíc času... dělal bych pro to skoro všechno. Dělal bych všechno, co bych uznal za vhodné, abych se tam dostal.

Je pro vás důležitý být ostatním prospěšný?

Já jsem vždycky hrozně rád pomáhal lidem, vždycky jsem byl takovej ten, co mě každej zneužil pro moji dobrotu. Za dobrotu na žebrotu... Každý usiluje o to, aby byl nějak přijímanej tou společností a zároveň nějak prospěšnej. Určitě bych chtěl bejt prospěšnej.

Máte sourozence?

Jeden je bohužel po smrti a druhou mám nevlastní sestru.

A s kým žijete?

Moji rodiče jsou rozvedení. A já vlastně žiju v takovém trojúhelníku. Poslední rok. Dostal jsem řidičák, tak když se mi to hodí, tak jsem v centru, když potřebuju, tak jedu do Černošic, kde moje matka má dům a když má přítelkyně čas, tak jedu za ní, takže já vlastně takhle koluju.

A nastálo bydlíte u táty?

Ne u matky, ale tam teď moc nejsem, protože jsem poměrně dost časově vytíženěj, takže se mi víc hodí bejt v tom centru.

A co dělají rodiče?

Matka je módní návrhářka a otec je filmový architekt.

Je tam od nich v tomhle směru nějaká inspirace?

Vůbec, já trpím takovým tím syndromem, kterým trpí většina mladých lidí, že nechtěj dělat, co dělají jejich rodiče.

Ale někdy je to tak, že i když člověk strašně nechce, tak se trochu inspiruje.

Tak já určitě k tomu mám vlohy, že jsem vlastně kreativní a že mám dobrou orientaci v prostoru, to v sobě mám určitě zabudovaný, to jsou geny... nicméně móda mě netáhne, mám k tomu, dá se říct, odpor... vždycky jsem nenáviděl matiku a geometrii. Ale stereometrie, kde byly řezy v prostorech, tak to mi zase šlo, podíval jsem se na to a věděl jsem, kam říznout, ale konkrétní inspirace tam není.

Pavel

Co plánujete dělat po maturitě, jaký máte nápady?

No já to mám trochu složitější, protože každý tak nějak tuší, co by chtěl dělat, ale já jasno nemám. Já vím jako co bych nechtěl... fyziku chemii, matematiku. Mám rád psaní, svým způsobem i dějiny, ale ne takovou tou nudnou formou... dělám třeba historický šerm, takže takovou aktivnější... ale chtěl bych pracovat s psáním, s hlavou, s fantazií a takhle, což právě ta matematika, tam to moc nevidím.

Tak to není zas tak, že byste úplně nevěděl.

Mám tak z poloviny vyhráno, ale někdo chce třeba na ekonomku a připravuje se na to, tak to já říct nemůžu a právě už je třeták, tak by to chtělo a já pořád ty VŠ nevím.

Proč je pro vás důležitý mít VŠ?

Tak určitě asi z důvodu společenského, tak v týchle době je takovým zajetým zvykem, že člověk s VŠ má svým způsobem otevřený dveře potom v budoucnosti, když ten titul nemá, tak je to takový složitější. A je to taky otázka společenský prestiže taky dokázání sám sobě, že za něco stojím. Přece jenom, když člověk ví, že na to má, tak proč to potom nedokázat.

Takže to berete jako takový potvrzení...

...no jasně, že na to mám.

V souvislosti s vašimi plány mě zajímá, jaký jste byla jako dítě, jak se vaše plány vyvíjely, jaký jste dneska a tak...

Je to takový jako zvláštní, protože každý by měl být kolem toho osmnáctého, devatenáctého roku řekněme vyspělejší a já jsem tak nějak zamrzl v té fantazii. Když je nějaký problém, tak spíš než ho aktuálně začít řešit, tak ho buď obejít nebo ho nahradit něčím příjemnějším v té hlavě, ať už fantazií nebo čímkoliv, psaním, nebo hraním na piano. A dodneška s tím pořád bojuju. Dělá mi právě problémy se učit na nějaký ty testy, protože tu nepříjemnou věc tak trošku nahradím v té hlavě. A jinak asi tak jako normálně, mám zkušenosti, učím se ze svých chyb, takže ta situace je normální, jenom vím, že z toho dětství jsem si nechal to unikání od té reality.

Jaký jste měl zájmy?

Tak už jako dítě mě rodiče dali na lední hokej, z toho důvodu, abych získal nějakou sportovní přípravu. Jednak je to docela komplexní na pohybovej aparát, takže to bylo docela fajn. Takže já jsem si sám jako moc nevybíral, ale byl jsem tam vlastně daný. Na tom hokeji se mi jako líbil ten sport jako takový, ta rychlost na tom ledě. Na druhou stranu jsem se neshodl vůbec s klukama, protože jsem nebyl takovej ten, pro koho je alfa i omega hokej. A to jsem potom začal dost pociťovat jako v týmu, že jsem tam nebyl v úplně nejlepší pozici. Až teprve v patnácti jsem si uvědomil, že ten hokej vůbec nemusím dělat, že nemusím mít takovýto strachy, jako co budou říkat v šatně, že bych to jako vůbec nemusel zažívat. Takže jsem si řekl, že skončím a řekl jsem to i rodičům. Tak jsem skončil a najednou jsem začal přemýšlet, co bych dělal s tou fůrou volného času a zjistil jsem, že jsou tady lidi, co dělají historický šerm, že to existuje, že to není něco vybájeného, tak jsem tam šel a byl jsem moc příjemně překvapený, protože tam byli vlastně dospělí lidé, kteří se mnou v patnácti jednali jako se sobě rovným, bavili jsme se naprosto v klidu, bylo to úžasný. Najednou jsem věděl, že mě to může bavit a cejtil jsem se tam příjemně, což se s mejma vrstevníky rozhodně nedá říct. A bylo tam všechno historie, fantazie, příjemný lidi a bylo to fakt strašně hezký.

A vy jste zmínil, že jste se nechtěl stresovat tím, co o vás kdo řekne. Je to pro vás důležitý, co o vás ostatní řeknou?

Právě, že kdybych měl říct pravdu, tak je i když vim, že to není úplně dobře, že by člověk měl bejt sám sebou, ale dlouho mi záleželo na názorech druhých a choval jsem se tak, abych prostě zapadl. Třeba na tom hokeji jsem byl takovej divočejší, jsem rád dělal legraci a to se nesetkalo s pochopením ani na tom ledním hokeji, ani ve třídách, kde jsem byl. Jsem byl vždycky takovej trošku na chvostě. Pak kolem patnáctého roku jsem začal trochu přemýšlet a potlačovat to svoje blbnutí, tak od té doby vnímám, že je to lepší, tak nějak vnímám, že bych tak nějak měl bejt sám sebou a ne pořád se snažit zalíbit druhým. Ale je to těžký, protože jsem to dělal dost dlouhou dobu.

A jste možná citlivej na to, co říkají ostatní...

Dá se říct, že mi to úplně jedno není.

Jak vás rodiče podporují, jak se staví k vašim plánům do budoucna?

Tak rodiče mě podporují strašně moc, ať už to byl hokej, jakékoli sport nebo učení, tam byla podpora velká. Jedinej problém byl s tím, jak mám ty tendence utíkat od té skutečnosti, tak já jsem si jakoby zkazil svůj školní prospěch, kvůli tomu že jsem od té skutečnosti utíkal, ale ať už se stalo cokoli, tak co se týče podpory rodiny, tak ta byla vždycky obrovská, i když samozřejmě vědí, jak to se mnou vypadá v té škole, tak se mi snaží pomáhat.

A budou vás podporovat finančně na VŠ?

Tak pokud se tam dostanu a pokud se nějakým způsobem zvednu, abych ustál tu realitu, tak myslím, že určitě. Já bych byl teda rád, kdybych se dokázal o sebe postarat, abych nebyl závislej na jejich pomoci.

Co dělají rodiče?

Moje mamka vystudovala zahradní architekturu a teď dělá vedoucí městský části, se stará o zeleň a můj otec vystudoval ekonomickou a pracuje v bance jako finanční analytik.

A vnímáte v těch jejich zaměstnáních nějakou inspiraci, kterou byste tam jakoby mohl odkoukat?

U táty vůbec ne, ta matika mě nikdy nechytala. U mamky těžko říct, přírodu mám rád, ale že bych to šel studovat, že by mě třeba naplňovalo učit se tisíce latinských názvů květin, tak to ne.

A máte sourozence?

O tři roky mladšího bráchu.

Máte pocit, že by na vás byly v té rodině jiný nároky než na bráchu?

To určitě ne, na bráchu jsou stejné nároky, akorát brácha nemá stejné problémy jako já, že by od toho utíkal. Je třeba zajímavý, že neměl do páté třídy samé jedničky jako já, potom zůstal až do deváté třídy na ZŠ, kdežto já jsem šel už v páté třídě na G a on si stabilně držel ty výsledky, který se nebraly jako úplně dobrý oproti těm mejm jedničkám. Na druhou stranu on se udržel na G, kam pak šel a tady už se bral jinak. Kdežto já v primě jsem měl první čtyřky.

A kvůli prospěchu jste změnil ty G?

To první bylo soukromé, pak jsem přešel na státní, to bylo kvalitnější a pak jsem kvůli tomu mému flákání propadl z chemie a pak jsem se celý prázdniny naprosto nepochopitelně neučil n reparát, takže jsem tam šel naprosto nepřipravený a vybuchl jsem. Takže jsem ztratil rok.

A jak to teď vnímáte, to co se stalo?

Je to takovej zvláštní pocit, samozřejmě bych to rád udělal jinak, ale zároveň pocit bezmoci, protože si nejsem jistej, jestli bych to zase udělal. Říkám si, že by to už mělo bejt jinak, ale potom přijdu domu a pořád je spousta věcí, co dělat jinak, než se učit... knížka, klávesy, počítač... říct si, teď se musíš učit, nemá nejvyšší prioritu. I když vim, že je to pro mě důležitý, tohle všechno vnímám, tak se nedokážu dokopat.

Byl ve vašem životě někdo nebo něco, co by vás inspirovalo?

Tak to se úplně říct nedá, nevybavuju si nikoho. Je to zvláštní, ale jako vzor jsem nikoho moc nevnímal.

Míval jste jako dítě sny o ideálním povolání?

O povolání jsem nikdy nesnil, vždycky jsem snil o takovejch těch neskutečnejch věcech. Ale k povolání jsem se ve snech nikdy nedostal.

Ta fantazie je pro vás docela téma...

Právě se snažím se od ní ne odstříhnout... ale dlouho jsem měl hlavu v oblacích a tu realitu jsem moc nevnímal.

Co je pro vás nejtěžší na tý volbě?

Překonat sám sebe, vidím sám sebe jako největšího nepřítele, jako největší překážku, vnímám ty možnosti, který mám a který se mi každý den jako nabízí a je jich opravdu hodně a potom zjišťuju, že je prostě nevyužívám. Já pořád to plýtvám. Kdybych prostě dokázal sám se sebou spolupracovat tak by to nebyl žádný problém.

S kým nebo s čím by vám bylo blízky pracovat?

Nad tím jsem úplně nepřemýšlel, ale myslím, že by mi bylo blízky pracovat v nějakým týmu třeba, neříkám, že bych ho musel vést, i když by to nemuselo být úplně špatné. Nejsem si jistý, jestli bych vydržel osm hodin denně sedět v kanceláři u počítače. Byl bych rád, kdyby to bylo venku mezi lidma, kdyby se při tom cestovalo a hodně různorodých aspektů, ne monotónní práce, to by mě strašně ubíjelo.

Pro koho byste chtěl pracovat (pro lidi... pro firmu)?

Dá se říct, že bych s lidma určitě pracoval rád. Nechtěl bych dělat single práci, kde bych byl úplně zavřenej a měl svojí prácičku, to by mě nebavilo. V tom kontaktu s lidmi mám jasno, to by bylo lepší. A pomáhat lidem jako třeba právník, to by nemuselo být úplně špatný.

Je pro vás důležitý, abyste svou práci byl prospěšný společnosti, ostatním?

Tak... já nechci, aby to znělo sobecky, ale co se týče práce, tak na jedné straně ta prospěšnost je naplňující, na druhou stranu alfa omegou by bylo spíš to, abych mojí potencionální rodině nebo blízkým dokázal přinést nějakou radost a byl prospěšný hlavně jim. A prospěšnost druhým lidem bych měl až na druhým místě.

Občas na to myslíte, že byste chtěl mít jednu rodinu, napadá vás to?

Určitě, napadá, jako není to aktuální věc, kterou bych řešil, ale určitě bych rád, nechtěl bych skončit sám.

Co všechno by vám studium na VŠ a pak ta práce měla přinášet?

Tak aby ta práce byla naplňující a zároveň, aby se dal udržet nějaký životní standard, který by člověka dělal šťastným, neříkám, že by se člověk měl topit v penězích, ale zase když člověk dělá práci, která ho baví a zároveň stačí na nějaký ten život, tak to je ideální, to bych byl rád. Nechtěl bych jako dopadnout jako spousta lidí, že se nárazově nahrotil na test vůbec nad tou problematikou nepřemýšlí, že jim jde o ten titul. Ale bojím se, že to nakonec tak dopadne, protože zatím jsem nenašel žádný obor, který by mě zaujal všema aspekty.

Takže to, že byste dělal věci, co by vás nebavily, by mohla bejt nějaká překážka...

Asi jo, ale nerad bych to vnímal jako překážku, spíš bych se do toho chtěl umět ponořit. Kdyby VŠ měla proběhnout stejně jako G, tak to by nebylo úplně dobrý.

Jak to máte v kolektivu vrstevníků, jak si tam stojíte?

U mě to strašně záleží. Někdy je den, kdy jsem extrovert, bavím se s každým a jindy jsem radši se svými myšlenkami a přemejšlim si a jsem uzavřenější... a taky záleží na společnosti a na lidech. Já jsem se té společnosti hodně přizpůsoboval a mám tendenci to dělat i teď, když třeba jsem v kolektivu, ve třídě, tak jsem hodně veselej. Ale tak nějak člověk vnímá, že být sám sebou je fajn. Když jsem třeba s lidma ze šermu, tak člověk ví, že se nemusí snažit na ně zapůsobit, na něco si hrát, tak se člověk chová přirozeně a je to fajn.

Vy jste zmínil tu fantazii, a že vás baví tvůrčí psaní, je to tak?

Dá se říct, napsal jsem nějakou povídku a básničky.

Je to něco, co byste chtěl použít?

To právě úplně nevím, protože já to psaní vnímám jako zábavný proto, že je to nenucený, spontánní, volný, to dělám proto, že jsem se rozhodl a že mě to baví a mám nápad. Kdybych ho začal vnímat na úrovni profesionální, tak si úplně nejsem jistý, že bych to kouzlo vnímal. Já nejsem typ člověka, kterej by žil takovým uměleckým stylem života, to zas úplně ne. Je to pro mě takový osobní, kde se člověk může hodně realizovat.

Takže ta práce by šla nějakým jako reálnějším směrem?

Dá se říct, že i jo, že tady ty věci by mě drželi v té fantazijní rovině a zároveň bych měl práci, která by mě udržela nohama na zemi, to by bylo ideální kombinace.

A jak to máte s tím šermem, je to taky pro odreagování nebo z toho čerpáte pro nějaké další plány?

Tak vlastně co se týče šermu, tak ten už teď momentálně nedělám, ten jsem dělal od patnácti do osmnácti. Pořád to mám rád, pořád jezdím třeba s kamarádama na nějaké akce, ale začal jsem vnímat, taková ta moje reálná stránka mi začla říkat, jako k čemu mi ten šerm je do života a přemýšlel jsem, jestli bych ten čas neměl strávit lepším způsobem. Na jednu stranu je tam fantazie a na druhou stranu stránka reálná... a proto jsem začal dělat fitness a thajský box. Protože jsem už několikrát měl problémy, ať už to bylo na tom hokeji nebo... my máme dům na Vysočině a tam ty konflikty, že já jako pražák a o i z vesnice a byly situace, kdy jsem se neuměl pohybovat... a rád bych si byl jistější, nechci říkat, že bych tam rád všecky zmlátil a tak, ale mít takovou jistotu, že kdyby náhodou došlo na nejhorší...

Není to taky spojený s tím, jak jste říkal, že vám není jedno, co ostatní, tak se proti tomu jako obrnit?

Možná, já nepatřím mezi ty, co jsou si v tom konfliktu nejsilnější a odpálkují to slovně, chtěl bych mít co nejjistější pozici. A kdybych se dostal do situace, kdyby můj mladší bratr se dostal do problému, což se i několikrát stalo, v těch chvílích si uvědomuju, že jsem jako starší brácha moc neexceloval...

Dominika H.

Co máte v plánu dělat po G?

Můj velký plán je odcestovat na univerzitu do ciziny. Ještě nevím na jakou, mám vybraných asi šest univerzit, ale chci jít do Anglie.

Proč je pro vás důležitý mít VŠ?

Protože si myslím, že se to v životě hodí a že se chci někde prosadit.

Zkuste trochu specifikovat ty obory...

Vybrala jsem si něco mezi managementem, byznysem a developerstvím a pak realitní makléřství.

Jaká jste byla jako dítě, jak se vyvíjely vaše zájmy. Kdy přišly nápady na tyhle školy?

Já jako malá jsem měla vysněných hodně prací. Mě hrozně bavilo o tom přemýšlet. Chtěla jsem být právnička, to mně ale teď přešlo... Přemýšlela jsem nad tím, kam chci jít dál přes zimu. A uvědomovala jsem si už to, že když chci jít do ciziny, tak bych to měla začít řešit už teď, protože tam bude hodně problémů, věcí, který musím zařídit. Takže jsem se teď už dívala na nějaký ty specifický obory a vybrala jsem si tohle, ani nevím, jak mě vlastně napadlo k tomu se dostat.

Proč chcete jít do ciziny?

Protože se chci naučit dobře jazyk. Já chci jít do Anglie a pak ještě do Německa.

Bude tam pro vás něco těžkého?

Pro mě to bude celý těžký tam odjet nebo spíš se tam dostat. Ale jinak myslím, že ne, já tady s tím nemám problém.

Nebude se vám třeba stýskat po rodině?

Já to mám právě tak, že bydlím sama tady. Mámu mám v Německu, takže mě tady nic moc nedrží. To byl vlastně i důvod, proč jsem chtěla jít pryč.

Měla jste jako dítě nějaký sny o tom, co byste chtěla dělat?

Vím, že jsem jako malá chtěla vždycky umět hrozně moc jazyků a cestovat. Takže toho se tak nějak držím do teď.

A dá se říct, že tady ta potřeba vycestovat pochází z rodiny? Že vlastně maminka je taky v zahraničí?

No to taky. A hlavně přítel je v Londýně, takže to mě donutilo k tomu, že to musím zvládnout se tam dostat taky. Protože on to mě donutilo k tomu, že to musím zvládnout se tam dostat taky. Protože on dřív taky chodil sem na P., takže to je taková moje motivace, abych to zvládla, že se to dá jako zvládnout.

Vy jste zmínila takový, řekla bych, obchodní obory. Máte k tomu blíž k tomuhle zaměření?

Rodiče podnikaj, tak se toho jakoby držím, že vim, co to obnáší. Vlastně se bojím jít do něčeho jiného, dá se říct.

Takže i kdyby vás zajímalo něco jiného, tak byste do toho radši nešla.

No mě tohle asi spíš víc zajímá než ty ostatní obory. Já jsem si to jako vybírala docela pečlivě. Bylo tam něco okolo tří set kurzů právě. Tady to mě zajímalo jakoby nejvíc, že se dá s tím cestovat a kdybych se tam dostala na tu školu, tak můžu jít ještě na rok na Erasmus do zahraničí jinam, to se mi právě líbilo.

Jak to máte s rodičema, jak vás budou nebo nebudou podporovat ve vašich plánech?

No tak já vlastně bydlím jenom s mámou a ta je taková, že mě vlastně ve všem jakoby podporuje, takže říká, že je to na mě, ať se snažím, že to dělám vlastně pro sebe.

Necejtíte tam žádné tlak?

Právě že ne.

Vy jste říkala, že oba vaši rodiče podnikají?

No máma se svým přítelem podniká a táta dělá managera.

Takže je tam taková inspirace tímhle směrem?

Jo.

Máte sourozence?

Ne.

Nemáte jako jedináček pocit, že se ve vás rodiče vidí. Že by třeba mámě víc záleželo na tom, co budete dělat?

Asi jo.

Jak dlouho žijete sama?

No máma je v pracovním týdnu v Mnichově a o víkendech se sem vrací. Občas je týden tady, týden tam. Takhle je to asi okolo roku.

Jak to zvládáte ten život sama?

Docela těžce, ale já jsem si už na to jakoby zvykla.

A co je pro vás na tom nejtěžší?

To, že jsem každý den doma sama. Jak jsem jedináček, tak je to takový hrozně frustrující. Moc nikam nechodím, když mám toho hodně do školy. Ve škole jsem dlouho, pak jsem furt doma sama, tak mi chybí ten styk s ostatními, ta komunikace.

Jak to máte v kolektivu vrstevníků?

Ve třídě jako v pořádku. Když nemám tolik toho učení, tak někam jdu mezi kamarády a snažím se být s nimi, aby mi nebylo tak smutno. Jinak si myslím, že v tom není problém, že bych si s nimi nějak nerozuměla.

Byl nebo je ve vašem životě někdo nebo něco, co by vás inspirovalo pro život?

To nevím... Asi ten přítel, že se dostal do Londýna na univerzitu, že to chci zkusit taky, jestli na to mám nebo ne, takovej světlej bod.

Co všechno by vám VŠ měla přinést?

No já myslím, že by mi měla přinést hodně příležitostí v životě, protože tadyten obor, na kterej chci jít, je taková hodně komunikace s lidma a s těma sponzorama školy bych se zapojovala u nich do práce, takže praxe a pak to cestování.

S jakýma sponzorama?

To nejsou vyloženě sponzoři, ale oni nabízejí těm studentům, aby u nich pracovali, takže praxe.

A jak to budete mít finančně, dostanete nějaký stipendium?

Myslím si, že ne, ty školy jsou hrozně drahý, takže přemejšlim nad tím, že oni tam mají ty studentské půjčky, takže bych to udělala asi takhle.

Je pro vás důležitý být prospěšná ostatním?

Nad tím jsem nikdy nepřemýšlela.

Co je pro vás nejdůležitější na té profesi, co chcete dělat?

Takováto moje vlastní motivace, že to jednou dokážu, že jsem si to tak vzala a motivuje mě to k tomu, abych se k tomu dostala.

Máte v hlavě nějaký konkrétní povolání?

To ještě ne.

S kým nebo s čím byste chtěla pracovat?

No nevím, spíš bych v tom chtěla být sama jako podnikatel, abych nebyla na nikoho vázaná.

Jak jste na tom s prací s lidma?

S tím problém nemám.

Kdybyste si měla vybrat mezi prací s počítačem s lidma, tak co byste si vybrala?

To radši s lidma... Ještě jsem tam měla jeden obor média a reklama.

Co všechno děláte proto, abyste se tam dostala?

Tak právě já jsem ráda, že jsem si to uvědomila ještě brzo, že se tam chci dostat. Abych se tam dostala, potřebuju certifikát z angličtiny. S tím mám trochu problém, mám velký mezery, tak chodím na doučování každý týden. Plus vlastně na prázdniny odcestuju do zahraničí, abych si zlepšila ten jazyk, a musím si udělat ten certifikát.

A jsou tam přijímačky, nebo jak to je?

To je právě tak, že musím mít nějaký bodový hodnocení z toho certifikátu, pak musím napsat motivační dopis a dívat se mi na známky z deváté třídy a z maturity.

A co pro vás na tom celým bude nejtěžší?

Já se bojím toho, že neudělám ten certifikát, nic mě tak jako nestraší jako tohle.

A nějaký jako adaptační problémy v té cizině?

Já v Praze bydlím pět let, takže tohle mi nedělá problémy.

Budou tam nějaký dilemata, který byste musela řešit? Třeba mi lidi říkali, že půjdou na nějaký obor a bude tam spousta věcí, který by museli zkousnout, tak jestli to třeba taky budete řešit.

Tak já myslím, že tadyto se týká každý školy. Vždycky, když chci něčeho dosáhnout, tak musím něco překousnout, vždycky to něco obnáší.

Je něco, co je vám vysloveně proti srsti, něco, co byste dělat nechtěla?

Ani ne.

A je vám blízká ta komerční sféra, umíte nastavovat ty podmínky?

Asi jo.

Jakub

Co máte v plánu dělat po G?

Po maturitě doufám, že dostanu na práva a nějak dostuduju.

Proč je pro vás důležitý mít VŠ?

Tak já myslím, že pro mě osobně to tak důležitý není. Ten titul mi sice může pomoci, co se hledání práce týče, ale pro mě osobně asi ne. Prostě jenom co se tý práce týče, v dnešní době ta maturita není nic.

Jaký jste byl jako dítě, jak se vaše zájmy vyvíjely, kdy přišla myšlenka jít na práva?

No já už ji mám poměrně dlouho... Postupem času mi bylo jasné, že nějaký ty přírodovědný předměty asi nebude ono a fyzika matika taky ne. A co se pozdějšího uplatnění týče, tak jsou ty práva asi docela dobrý.

V tom dětství jste měl jaký zájmy?

Mě bavila historie. Starověkej Egypt, Řím, to jsem hodně žral a samozřejmě sporty.. ale hlavně ta historie.

Tak to vám asi zůstalo? Máte to i dneska, že vás to baví?

No.

To tam asi i využijete?

No v prváku, římský právo a tak.

Jaký vás bavívaly předměty?

No ten dějepis a do nějakýho okamžiku matika, ale to se pak zlomilo. Dneska je to podobný.

Jak se vaše rodina staví k vašim plánům jít na práva?

Určitě pozitivně, protože děda je právník, ségra studuje práva.

Je tam od nich nějaká inspirace?

Inspirace je.

Co dělají rodiče?

Maminka je učitelka matematiky, táta školí firmy.

Je tam něco, co jste od nich zájmově chytil?

Já myslím, že přes toho tátu ty práva trochu jdou, protože on do toho byl hodně tlačenej svým tátou, mým dědou a možná díky tomu na ty práva nikdy nešel... spíš dělá psychologii a takovýhle podivný vědy. Prostě právníčina je řemeslo, tak to u mě podporuje možná paradoxně.

Co ten děda, jak to vidí?

On je rád, sice ob generaci.

Cítil jste někdy nějaká omezení ze strany rodičů?

No to asi ne. Moji rodiče mi do toho nemůžou mluvit, protože každý z nich šel úplně jinam, než je tlačili rodiče.

Budou vás finančně podporovat?

No to asi jo. Jako samozřejmě bylo by hezký, kdybych se nějakým způsobem osamostatnil, ale uvidím. Snaha z mé strany bude nejvyšší možná.

Je pro vás přijatelný studovat mimo Prahu?

Jo.

A máte to v plánu?

Ne. Já chci na úkáčko.

Byl ve vašem životě někdo nebo něco, co by vás ovlivnilo?

Těch byla spousta samozřejmě... hodně mě ovlivňuje táta... asi celkově svým postojem, protože on není úplně konvenční, dělá hodně věcí, o kterých lidi říkají, že to nejde, že je to hloupost a většinou to je hloupost, ale dělá, co ho baví. Přestože na něho rodiče vyvíjeli tlak, aby dělal něco pořádného, tak nejdřív dělal v DropInu a teď dělá všechno možný a daří se mu dobře, protože se probojoval nějakou svojí vlastní cestou... Potom určitě jeden můj kamarád, kterej je starší o šest let. To je zase takovej génius, studuje 3 VŠ najednou, dopravku medicínu a tak a ten je zase přesnej opak, ten to má přes ty vysoké školy, přes ty tituly.

Takže obecně je to taková inspirace k nějakému výkonu?

Určitě.

Co všechno by vám mělo studium na VŠ přinést?

No tak hlavně ten titul. Já si osobně myslím, že je to takový pokrytectví. Tak jasně, dá to člověku nějaký znalosti, ale v dnešní době to funguje tak, že člověku, kterej nemá VŠ, tak se s ním nikdy nikde nebaví. Nepřijde mi to správný, přijde mi to hloupý a všechno, ale myslím si, že to takhle hodně funguje.

Je to taky o znalostech?

No tak u těch práv je to asi důležitý, že jo, ale myslím si, že se člověk může nějakým způsobem prosadit i bez těch znalostí, ale s tím titulem je to snazší.

Je pro vás vzdělání nějaká hodnota?

Určitě je to pro mě hodnota, studuju a hodlám studovat, ale asi ne ta nejvyšší, nepřikládá tomu zas takovou váhu.

Práva jsou nasměrovaná pro lidi. Přemýšlel jste někdy o tom, že byste chtěl být ostatním prospěšný?

To je těžký. U těch práv a u těch právníků, jak já to vnímám, tak z 99 % je to o vlastním prospěchu... ta prospěšnost lidem jako takovej je minimální... jako je to špatný.

Je pro vás nějakým způsobem důležitá spravedlnost? Já pořád chci vědět, proč chcete dělat právníka?

Protože si myslím, že právníci mají docela solidní příjmy, to je další problém, že právníků je teď hrozně moc, takže většina z nich skončí v kancelářích jako sekretářky, ale myslím si, že jinak jsou tam solidní peníze a ta spravedlnost tam hraje jenom velice malou roli

Nikola

Co byste chtěla dělat po G?

Já to ještě nemám moc rozmyšlený, ale ráda bych šla na optometrii, to je s brýlemi a tak a jinak bych chtěla na produkci a bavilo by mě připravování akcí a různých třeba muzikálů a takových věcí.

A chcete jít na VŠ?

Ta optometrie je VOŠ a ta produkce je VŠ.

Je pro vás důležitý mít VŠ?

Pro mě to ani moc důležitý není, já myslím, že jsou důležitý vědomosti než nějaká škola.

V souvislosti s vašimi plány mi zkuste říct, já jste byla jako malá, jaké jste měla zájmy, kdy jste chtěla jít už tímhle směrem a tak.

Tak plán se zrodil docela nedávno, ani si tím ještě nejsem moc jistá. Nikdy jsem jako malá neměla plán, za kterým bych si chtěla, jakože jít, jsem tak jako proplouvala životem a nevěděla jsem. Baví mě číst, malovat, ráda sportuju.

A jako malá jste měla nějaké nápady na zaměstnání?

Chtěla jsem bejt herečka, ale jak se zvyšoval ten věk, ta jsem začala víc a víc stydět a šlo to úplně mimo, teď bych to dělat nemohla.

Jaká byste řekla, že jste?

Jsem taková klidnější, mezi neznámejma lidma jsem hodně uzavřená, mezi bližšíma jsem hodně otevřená. Mám ráda lidi.

Co vaši rodiče, jak vnímají vaše plány do budoucna?

Tak táta by byl hodně rád, kdybych šla na tu optometrii, on si vlastně udělal svůj vlastní řetězec, tak mě do toho tlačí, ale já bych to nějak chtěla zvládnout obojí.

Napadlo vás to teda přes tátou?

Napadlo to spíš jeho, kterej mi předal tenhle nápad a já ještě v něm nejsem úplně jistá.

Byl to tlak nebo nabídka? Máte v tom svobodu?

No byla to nabídka, ale teď se začínám cejtit pod tlakem.

A co by se stalo, kdybyste si zvolila něco jiného?

To nevím, to asi zjistím.

A máma?

Moje mamka je zdravotní sestřička.

A inspirovala jste se někdy z jejího povolání nebo vůbec?

No moc ne, já se s ní nevidám, žiju s tátou.

Máte sourozence?

Mám, ale něžiju s nima.

Byla ve vašem životě nějaká událost nebo někdo, kdo by vás inspiroval?

Byl to můj přítel, kterej se věnuje umění a ten mi dal tady tu myšlenku s tou produkcí a plánování těch věcí, což by mě vlastně hrozně bavilo.

Takže ten vás vlastně inspiroval tím, že vám řekl, co byste mohla dělat?

Jo.

A sám dělá co?

Je herec a zpívá.

Je pro vás přijatelný studovat mimo Prahu?

Asi moc ne.

Proč?

Protože jsem tady v kontaktu s hodně lidma a ty lidi by mi hrozně chyběli... do toho zahraničí nevím, jestli bych úplně jela teď, ale za nějaký čas jo, ale třeba v dalších deseti letech to nemám v plánu, protože jsem tady na ty lidi hrozně upnutá a necejtim se na to.

Jak by na to reagovali vaši rodiče (nebo teda táta)?

Kdybych odjela do zahraničí a jela bych tam třeba studovat, tak to by byl hrozně rád, to by bylo všechno super, ale kdybych mu teď řekla, že se budu stěhovat jinam, tak by moc nadšenej nebyl, protože je na mě docela závislej v té pomoci nebo tak.

V jakým smyslu?

Domácnost.

A co přítel?

Ten mě tu dost drží.

Co všechno by vám vaše budoucí profese měla dát?

Láká mě na tom kontakt s lidma, nějaká jako, to zní blbě, nějaká důležitost... že se budu cejtit jako že... já nevím.

Jakože vám to dodá sebevědomí, že se budete cítit důležitá?

To nemyslim.

Tak prospěšnost ostatním?

To spíš.

Na to se vždycky ptám, jestli je pro vás důležité být prospěšná.

Určitě.

V jakých ideálních podmínkách byste chtěla pracovat?

Tak asi pro lidi, ale nechtěla bych být nikým moc omezená, chtěla bych si jet takovou tu svojí vlnu. Právě třeba v té produkci, tak je hodně toho volání a organizování a to by mi sedělo.

Co všechno se vám na té produkci líbí?

Tak ono je tam víc těch podoborů... já bych si vybrala ten, když třeba vezmu ten muzikál, tak se shání ty lidi a zařizuje se v kolik má kdo čas, vybíraj se ti herci, celý se to jakože plánuje a mě baví to proměřšlet a sjednocovat to.

Takovej jako management?

Jo.

Vy jste říkala, že jste trochu stydlivá...

Jsem jsem, ale dřív jsem byla hodně stydlivá, ale ten přítel mi hodně zvedá sebevědomí a je to s ním lepší, už to není takovej problém, nemám třeba moc ráda vystupování před hodně lidma a tak.

A co by se vám líbilo na té optometrii?

No mně se líbí, že je to taková čistá práce, ale já nevím, co by se mi na tom líbilo...

Ono si to s tou produkcí vůbec není podobný.

Není, to je hlavně kvůli tomu tatkoví, že si to hrozně přeje, tak bych se to snažila skloubit dohromady.

Jakože byste to byla schopná dělat, ale není to takovýto ono?

No.

Je pro vás ale důležitý tomu tátovi splnit přání?

Je, ale myslím, že to není tak úplně jeho přání a myslím, že by to mohl být schopnej překousnout, kdyby pochopil, že to není to, co chce dělat. Protože on sám taky neposlechnul rodiče a šel na medicínu, i když to oni nechtěli, takže myslím, že by to mohl pochopit.

Co všechno by vám to studium mělo přinést?

Vědomosti, možná nějaký kontakty, zkušenosti.

Máte nějakou životní filosofii?

Asi ne.

Nebo nějaký sen, kterého byste chtěla dosáhnout?

Já bych chtěla mít určitě hrozně moc velkou rodinu a je to pro mě asi nejdůležitější mít velkou šťastnou rodinu bez nějakých problémů, to he můj životní cíl.

Je to i důležitější než to, kde budete pracovat?

Myslím, že jo, ale člověk by měl dělat práci, která ho baví a co ho naplňuje. Takže ta práce je důležitá, pokud je to i práce za malý peníze, ale toho člověka to naplňuje.

Co to má být, aby vás to naplňovalo?

Musí mě to bavit a musím to dělat ráda a těšit se z toho, že to dělám.

Jak si stojíte v kolektivu vrstevníků?

Mezi lidma, co znám jsem otevřenější, akorát mám dost často problém tady na škole, já to neříkám nahlas, ale v duchu, mám prostě problém s názory tady ostatních lidí, protože mi přijde, že jsou všichni hrozně moc po penězích a zajímají je jenom peníze a to si myslím, že není správný.

A to vás trápí?

Spíš mě to štve.

A pro vás ty peníze nejsou důležitý?

Tak pro každého jsou důležitý, ale pro mě spíš abych se uživila, než abych si dopřávala luxus.

A máte pocit, že to ty lidi tady mají?

Myslím, že jo, protože dost lidí jde na práva a ne proto, že by je ta práce naplňovala, ale proto, že se říká, že právníci mají hodně peněz.

A jsou lidi, se kterýma si rozumíte?

Jo, jako já s tím nemám problém, jenom mě to vnitřně trošku zaráží, ale že bych nějak nahlas říkala svoje názory to ne.

A jak vy si myslíte, že vás ostatní vnímají?

Níjak špatně snad.

Jak to máte, když máte něco prezentovat před ostatníma?

Nemám to moc ráda, tohle vystupování před lidma, jako je to asi lepší trošku před lidma, který znám.

Je něco, co byste nikdy nedokázala udělat, co nemáte ráda?

Nic mě nenapadá...

Tak kdyby vám třeba někdo nabídl hodně peněz a vám by se to nelíbilo?

Mě jako nevaděj komerční věci, ale kdyby mi to nesedělo, tak do toho nepůjdu.

Vy jste říkala, že přítel se věnuje umění a vtáhl vás do téhle možnosti, je umění něco, co vás láká?

Mám hrozně moc ráda umění jakéhokoliv druhu, ale dělat věci v umění, když teda nemyslim lidi... teda nemohla bych bejt herečka, nemohla bych zpívat, protože to by lidi nepřežili, nebo i když ráda maluju, tak bych nemohla malovat, protože ty obrazy by určitě nebyly na výstavu, takže tohle se mi moc líbí, ale vim, že bych to nemohla dělat. Takže ta produkce se mi líbí, protože bych před lidma nevystupovala, ale zároveň jsem v tom okruhu umění.... Zajímá mě film, divadlo.

A v tom máte nějak jasno, že by se vám třeba nelíbilo dělat něco moc komerčního?

Mě by se právě asi líbilo dělat komerční věci, jsem tomu otevřená.

Co je pro vás na tom rozhodování nejtěžší?

No nejtěžší je to, jestli půjdu na tu optometrii nebo na to, co chci já, to bude asi hodně těžký.

Pavčina

Co budete dělat po G?

Tak asi bych chtěla jít na medicínu, jestli se mi to povede, jestli na to mám, uvidíme, ale v podstatě je to takovej můj sen už asi od malička, takový poslání v sobě cítím, že to má význam, smysl a je tam vidět ten výsledek, že si nedovedu představit, že bych dělala něco jiného. V poslední době teda nad tím začínám přemýšlet, že bych zkusila něco jiného, ale neumím si to představit.

Proč je pro vás důležitý mít VŠ?

Protože chci něčeho dosáhnout v životě a myslím, že lidi, který nemaj ten titul, tak toho... jako samozřejmě můžou bejt výjimky, že něčeho dosáhnout, ale že ten titul o tom člověku něco říká, že získám nějaký znalosti, prohloubím si ty středoškolský a můžu jet někam do zahraničí a pracovat v nějaký firmě, že kdybych neměla ten titul, tak mě asi těžko někde zaměstnají, třeba z pozice toho doktora.

Jaká jste byla jako malá, jak se vyvíjely vaše zájmy, od kdy jste chtěla bejt doktor?

Já mám totiž tátu doktora, takže to vidím u něj, že jako malý děti jsme si hrály na doktory, cejtím tu zodpovědnost za ty ostatní děti vždycky. Vždycky, když se někam jelo, tak jsem tý učitelce pomáhala se o ty kamaráda starat nebo když se někomu něco stalo, tak jsem u něho byla a pomáhala jsem mu. Často za mnou lidi chodili, že chtěli s něčím poradit, jsem byla taková vrba, do který mluvili.

A jste taková pořád?

Asi o, že mám takovou zodpovědnost za ty ostatní, že když se někam jede na nějakou akci, třeba se tam pije, tak v sobě mám takovou stopku...

Třeba jim řeknete, že je to špatně?

Tak já je nechám, ale když vidím, že někdo má dost, že jako přesáh, tak si ho vezmu stranou a trochu mu vyčini. Třeba jsem si chtěla udělat řidičák hlavně kvůli tomu, abych mohla někoho odvézt, ne kvůli sobě, ale spíš kvůli ostatním.

Mohla byste ještě trochu přiblížit, co všechno vás na tom lékařství zajímá?

Tak pro mě je důležitý, abych viděla ten výsledek toho, že kdyby pro mě přišel člověk, kterej má zlomenou nohu a já bych mu doporučila nějaký cviky nebo bych cvičila s ním a pomáhala mu, tak prostě se za pár let nebo za pár měsíců by se to zlepšilo, jel by třeba do lázní. Najednou bych viděla tu změnu, že má zase smysl života, že může dělat to, co předtím a že já jsem mu k tomu dopomohla.

Co všechno by vám VŠ měla přinést?

Tak určitě znalosti, abych pak mohla dělat tu práci. Získat nové kamarády, nové kontakty a plánuju možná vycestovat, nějaký ty výměnný nebo zahraniční pobyty, kde bych získala tu praxi.

Co dělají rodiče?

Táta je neurolog a máma je inženýrka. Její práci jsem se neinspirovala, jako matika, fyzika a tady ty předměty, jako nemám k nim úplně odpor, ale nemohla bych to dělat.

Cítíte jako jedináček, že se ve vás rodiče víc vidí?

Ten pocit nemám. Vždycky, když vidí, že bych chtěla něco dělat, tak mě v tom podporují, když vidí, že to má nějaký význam nebo tak. Kdybych řekla, že chci být zedník, tak mě to asi budou trochu rozmlouvat, vždycky to se mnou mysleli dobře, a i když jsem měla jiný názor než oni, tak mě podpořili.

Takže co se týče těch vašich plánů, tak je podporují?

Určitě.

A není tam nic, co by vám třeba rozmlouvali, třeba ten táta, když tomu rozumí?

Tak táta mi paradoxně rozmlouvá celou medicínu, abych tam nešla, ale vidí, že asi narazil, že to nepůjde. On chce, abych byla právnička, ale to vůbec nejde.

A v jakém smyslu chce... je to humorná nebo cejtíte fakt tlak?

Ne tak on to vždycky řekne třeba ze srandy, protože ví, že bych to nemohla dělat. Právníci se nemají vůbec špatně.

A proč vám ji rozmlouvá, tu medicínu?

Pracuje v tom, vidí, jak to chodí, to zdravotnictví není úplně v pořádku. Jedna věc jsou ty peníze, ale o to by ani tak nešlo, když člověk chce pomáhat lidem, tak na těch penězích nezáleží a druhá věc je, že jsou tam různé ty úplatky a než se člověk stane tím doktorem, tak ta praxe a než něčeho dosáhne, že je to taková dlouhá cesta.

Je u vás teda nejdůležitější být ostatním prospěšná?

Asi jo.

Jak si myslíte, že vás vnímají ostatní v kolektivu?

Většinou za mnou chodí, když mají nějaký problém, že vědí, že to nikomu neřeknu. Nebo jim pomáhám v chemii a v matici, si navzájem pomáháme... jenom si někdy říkám, že mě berou jenom jako v té škole, jako když jsme na nějakých lyžácích, tak se bavíme normálně, ale když mě napíšu, tak se to týká školy, což mě mrzí, že mě třeba neznají.

A když budeme mluvit o tom lékařství, tak máte nějakou konkrétní představu, s jakýma lidma by to mělo být?

Vůbec, já ještě nevím, jaký bych chtěla obor. Nevím, jestli bych úplně mohla pracovat s dětmi, protože vidět tam ty jo nějaký ty děti, který mají ty rakoviny a mají umřít, to nevím, jestli bych unesla. Takže asi dospělí. Nemohla bych být třeba chirurg, že bych nemohla operovat a tak, uvidíme.

Dokážete si představit, třeba někomu říct nepříznivou diagnózu?

Hm, když ten člověk pak třeba umře, to by bylo docela těžké.

Co je pro vás na celém tom procesu nejtěžší?

Když jsem se byla podívat na dni otevřených dveří na VŠ, tak jsem viděla spoustu mě podobných lidí a všichni maj zájem se tam dostat, tak abych se tam dostala.

A věříte si?

Snažím se. Tady je to těžký, tady jsou hodně humanitně zaměřený lidi, tak tady není těžký v tom být dobrá. Ale na tý VŠ tam půjdou všichni, kdo to chtějí dělat, tak to bude těžký se tam dostat a udržet. Ten prvak je hodně biflování, na těch vejškách všechny proházej.

Co všechno byste pro to chtěla udělat, abyste se tam dostala?

Všechno, to je můj sen, kterej bych si chtěla splnit. Momentálně se snažím mít nadprůměr, abych nemusela dělat přijímačky, takže nevím. A jde to, ještě musím dvě vysvědčení zvládnout, pak už by šlo jen o to se tam udržet.

Máte nějakou životní filosofii?

Já se snažím žít přítomností. Nemám vyloženě nějaký vzory. Obdivuju takový ty renesanční lidi, co zvládaj úplně všechno, ale že bych měla nějaký hesla. Asi žít okamžikem.

Byl ve vašem životě někdo nebo něco, co by vás inspirovalo?

Moji rodiče, že to někam dotáhli, třeba i přes sporty, že mě k tomu od malička vedli. Moji prarodiče byli dost nemocní, tak si říkám, že bych ji třeba jednou takhle chtěla pomoci, jako můj táta pomoh prarodičům, tak bych já chtěla pomoci svým rodičům.

Dokážete si na tom lékařství třeba představit nějakou situaci, která by byla proti vašemu gustu?

Tak nesnáším lhaní, přetvářku u lidí, to je mi proti srsti a zradu, kdybych něco řekla svým kamarádům a oni by to pak ventilovali dál, kdybych jim řekla, ať to neříkaj, pomlouvání, to bych asi neunesla, to se mi párkrát stalo.

Takže se dá říct, že jsou pro vás důležitý dobrý vztahy na tom pracovišti?

Určitě, ten kolektiv je pro mě hodně důležitým i netřídě, já jsem zatím měla štěstí i teď to tak je, myslím, že máme jednu z nejlepších tříd tady na škole a u tý medicíny. Hrozně mi vaděj ty úplatky. Když třeba nějaká paní má rakovinu a její syn je doktor a on zajde za těma lékařema, a oni jí vezmou přednostně nebo jí dají lepší péči. Myslím si, že by všichni lidi na tom měli být stejně, nezávisle na tom, jestli tam někoho maj. To já neovlivním...

To můžete ovlivnit...

No já jo, když budu doktorka, ale myslím jako celkově.

Je pro vás myslitelný, že byste studovala mimo Prahu?

Na dlouho ne, že bych tam vystudovala celou VŠ vůbec, ale na rok na půl, to jo.

Proč by to nebylo v pohodě?

Protože si myslím, že tady jako medicína na tom není tak špatně, jsme na dobrý úrovni, je to dobrý tady studovat, taky bych na to neměla jazykově. Spíš bych jako vycestovala, abych si udělala nějakou praxi, než abych opustila svoje kamarády, rodinu, to by bylo těžký. Já jsem byla čtyrky roky na Open gates, internátní škole, pak jsem přešla sem a jeden z důvodů bylo to, že jsem nechtěla studovat v zahraničí, protože ta škola se orientovala na lidi, který tam chtěj studovat, ten druhý stupeň je celej v angličtině a předpokládá se, že člověk pak půjde do zahraničí.

Takže přesto, že jste z Prahy, tak jste bydlela na intru?

Ze začátku to byla povinnost a teď z toho udělali denní studium, ale ono je to hodně humanitně zaměřený.

A co vám to dalo?

Hodně mi to dalo do praktického života, poznala jsem skvělé lidi, byli tam hodně moraváci, děti z dětských domovů, vůbec to nebyl problém, byly jsme kamarádi, tam jsem zažila úplně nejlepší kolektiv, do teď se scházíme.

Je něco, co vás určitě nebaví?

Já si myslím, že na každý věci se musej hledat nějaký pozitiva, nemám nic, co bych úplně nesnášela. Všechno zlý je k něčemu dobrý. Když se někdo hádá, tak mě to hodně ubíjí, ale jinak...

Filip**Co máte v plánu dělat po G?**

Po maturitě bych určitě chtěl nastoupit na VŠ a když mi to vyjde časově, tak bych chtěl pracovat. Já teď pracuju o víkendech. Chtěl bych studovat obor obchodní právo. Nebo nějaký školy to mají tak, že je tam spojená ekonomika, management a právo dohromady, takže už mám vybraných asi 5 škol.

Proč je pro vás důležitý mít VŠ?

No myslím si, že dneska už člověk bez VŠ není schopnej najít si práci, která by byla kvalitní.

Jaký jste byla jako dítě, jak se vyvíjely vaše zájmy?

Dlouho tady to zaměření nebylo, to se mi projevilo až vlastně ve druháku, kdy jsme ve škole, kdy jsme začali brát právo a to mě bavilo a víc jsem se začal bavit se svým dědečkem, kterej v tomhle oboru dělá.

A zaujal vás tím, co v životě dokázal nebo tím zaměřením?

No asi tím, co dokázal a hlavně co pořád dělá, ta náplň se mi líbí.

Co vás v dětství bavilo za předměty?

Společenské vědy, matika. Já jsem měl víc škol a na každý škole mě bavilo něco jiného. Takže se to střídalo.

A kdy se to ustálilo?

Dá se říct, že až tady na G.

Jakej jste, co vás baví?

Já mám těch zájmů strašně moc. Sportuju, hraju závodně americkéj fotbal, zároveň hraju na saxofon, baví mě angličtina, je toho hodně, hlavně ty sporty, chodím občas na nějaký ty přednášky právě s dědou, který jsou o dopravě, o lodním obchodu, takže to mě tak svým způsobem baví.

Co děláte za práci?

V DOXu, v centru současného umění, tam dělám informátora.

Jakým způsobem vás podporuje rodina?

Úplně naplno mě podporuje celá rodina, hodně to cejtím, že jako i rodiče mi pomáhají s nějakým tím výběrem škol, abych měl prostor ve studiu.

Mají nějakou konkrétní představu?

To ne, oni mě podporují v tom, co bych já chtěl. Oni mě podpořej v tom, o čem si myslejí, že ke mně sedí, kdyby to bylo naopak, tak mi to řeknou.

A bylo něco takovýho?

To ne.

A co dělají rodiče?

Mamka je finanční poradce, táta doted' dělal ředitele pobočky AAA a teď dělá ve firmě, která dělá pro Škodovku. Oba vystudovali ekonomku.

Cejtíte od nich nějakou inspiraci?

Já jsem dlouho chtěl dělat ekonomku, ale to právo mě bude bavit víc.

Ale to právo je pořád obchodní, ne?

To jo.

Co chcete udělat pro další studium?

Plánuju se na to připravovat nějakým studiem, abych měla nějaký přehled, kterej je potřeba k těm zkouškám na tu školu, chci být víc v kontaktu s dědou, abych měl přehled. Hlavní je udělat maturitu.

Jak vám jde studium tady?

Nemám s tím nějaký problémy.

Co je pro vás na tý volbě nejtěžší?

Trápí mě to udělat maturitu. Hlavně z češtiny, to mě nejvíc děsí.

Máte nějaký sourozence?

Ségru, ta je o sedm let starší, studuje mediální komunikaci.

A ta vás nějak ovlivnila?

Ta je pro mě takovou motivací, protože se učí fakt dobře.

Jak si stojíte v kolektivu vrstevníků?

Docela dobře. Bavím se s nima podle nálady, podle situace, občas mě baví si sednout s pár lidma, potom mě baví se sejít s velkou partou.

Co všechno by vám VŠ měla přinést?

Tak určitě to vzdělání, který mi umožní získat to dobrý místo, tu práci chtěl bych se dostat na místo, kde budu mít dostatečný příjem, abych měl nějakou rodinu, abych se o ni mohl postarat, abych se nedostal do problémů.

Je pro vás důležitý být ostatním prospěšný?

To jo. Kdybych měl bejt právník, tak většinou právník pracuje pro někoho nebo dělá pro někoho něco, takže bych byl pro nějakého člověka prospěšnej pro nějakého člověka nebo pro firmu.

Jak jinak byste mohl bejt prospěšnej?

Tak tohle se dá uplatnit, myslím, že ve více oborech, ale nějak jsem nad tím nepřemýšlel.

Je pro vás představitelný, že byste studoval mimo Prahu?

Když už mimo Prahu, tak mimo ČR. Já jsem takovej zarputilej pražák, taky tady mám rodinu a všechny a z jinejch měst nikoho neznám. Praha mně vyhovuje tím, že je to hlavní město, člověk je v centru dění. V tom zahraničí je to taková jiná věc pro mě, takovej jinej šálek kávy, dá se říct... ČR není na tom mezinárodním poli hlavní hráč, takže by to bylo možná víc než studovat tady, tím pádem studovat v Německu, v Anglii, ve Francii, tak to jsou země, že když tady někdo řekne, že tam studoval, tak to už nějak zní.

Takže je pro vás důležitá nějaká prestiž?

Jo.

A tu pro vás má ta Praha a pak to zahraničí?

Hm

Jak se vám prezentují věci před ostatníma?

Jako nějaký lidi to vnímaj tak, že se bojeje nebo se styděj, ale já to vnímám tak, že s tím nemám problém. Když ty lidi znám tak vůbec, potom jsou zase jiný věci, když mám hrát na ten saxofon, tak na koncertě tu trému mám, ale to k tomu patří. Já jsem na bejvalý škole jezdil s robotickým kroužkem na soutěže do zahraničí a tam jsem to musel prezentovat před tou porotou a to mi problém nedělalo.

Vnímáte nějaký překážky v realizaci toho vašeho plánu?

To ne, samozřejmě se něco může stát, ale teď překážky nevnímám.

Věříte sám sobě, že to zvládnete?

Věřím tomu.

Johan

Co máte v plánu dělat po G?

Chystám se odjet studovat do Berlína architektonickou školu.

Proč je pro vás důležité mít VŠ?

Myslím si, že to v dnešní době je důležitý a taky je to takovej mezikrok mezi SŠ a tou profesí, takže to беру jako takovou nutnost.

Jak ten váš plán vznikl?

To trvá dlouho. Už od dětství jsem chtěl být architekt, akorát se v tom tak postupně utvrzuju. A čím to bylo? Rodiče mají hodně rádi architekturu a mají spoustu kamarádů architektů, takže to bylo, že jsem v tom vyrůstal.

Od kdy jste chtěl být architektem?

Tak ve čtrnácti patnácti už jsem věděl, jaký domy se mi v té architektuře líbí a který ne, prostě mě bavilo se na ty domy dívat a jako to studovat, takže jsem to měla jasný už dlouho.

A předtím jste měl nějaký sny o povolání nebo zájmy?

Chtěl jsem bejt profesionální cyklista, jezdit Tour de France.

Projevovala se ta budoucí touha být architektem třeba i na vašich zájmech nebo hrách, jestli vás třeba bavilo si stavět?

Jo, to určitě, my jsme měli takový dřevěný stavebnice, ze kterých jsem si rád stavěl domy, železnice, to mě bavilo hodně, to jsem prožíval.

A jaký vás bavily předměty?

No mně šly takový předměty jako zeměpis, chemie mi nikdy moc nešla, fyzika, s tou to bylo podobný hlavně na střední, pak mě hodně bavil tělocvik.

A dneska vám jde co, souvisíte s tím, kam se chcete hlásit?

To umění a kultura mi vždycky šlo i mě hodně bavilo a mám dobrý základy z té minulý školy a taky hodně cestuju, tak to mám hodně zažitý.

Co budete potřebovat na té architektuře?

Tak němčinu, geometrii a to mě hodně baví, matika ne.

Budete dělat přijímačky?

To jo, ale hlavní částí je odevzdání portfolia a certifikát z němčiny.

A ta němčina není problém?

Ne, já jsem byl rok ve Švýcarsku a ještě si to chci příští rok vypilovat na Goethe Institutu, takže to by neměl bejt problém.

A jak vznikl nápad jet do Berlína?

Já jsem původně chtěl jet do Švýcarska, do Zurichu, já jsem tak žil v rodině a můj hostbrother studoval odnož týchle školy v Lausanne, ale v podstatě jsou to identický školy. To je jedna z nejlepších škol na světě, takže není těžký dostat se tam, ale udržet se, ten první ročník projde takovým sítím. To nejdůležitější bylo, že tam potřebuju maturitu z chemie, biologie, fyziky, to znamená, že by to pro mě bylo hodně složitý. Tak jsem volil alternativu, jedna je technická a druhá spíš umělecká a na obou mám kamaráda z Čech, takže mám představu.

A proč chcete jít do zahraničí?

Od té doby, co jsem byl ve Švýcarsku, protože mi přijde, že člověk by měl mít nějaký zkušenosti z ciziny a být schopným kvůli práci odjet na nějaký čas do ciziny a taky zažít si ten jazyk, ten se mi bude hodit v životě a studium na VŠ v Německu to podpoří.

Takže v tom vnímáte rozšíření schopností?

Určitě a přijde mi to víc perspektivní než tady v Čechách.

I pro to uplatnění?

I pro uplatnění a hlavně německy se mluví ve velké části Evropy a je to taky o tom, že když člověk vystuduje školu v Berlíně, než v Praze nebo v Liberci, tam jsou ty školy prostě prestižnější.

A jak je to s tou prestiží? Chcete se stát nějakým elitním architektem, abyste byl fakt jako dobrý, je to vaším snem?

To bych rád, ale v zásadě mi o to tolik nejde, jde mi o to, abych dělal, co mě baví a dělal tu architekturu. Taky si myslím, že díky tomu, že ta škola má větší prestiž než tady a že v Německu je daleko víc příležitostí, tak je větší šance k úspěchu. I když to není to nejdůležitější, prostě jsem všechno zkalkuloval a vyšlo mi to, že to asi bude nejlepší možnost odjet.

A jaká pro vás byla ta zkušenost v tom Švýcarsku?

Rodiče mě chtěli už poslat dýl a já jsem se pro to rozhodl sám a oni byli pro. Můj bratranec byl takhle rok v Norsku a hrozně si to pochvaloval a říkal, že to byla úžasná zkušenost do života a já jsem taky čet i nějaký knížky nebo jsem slyšel, jak student odjede do ciziny na zkušenou a já jsem vždycky chtěl takhle odjet a bavila mě němčina. Zvolil jsem si ten třeták, protože jsem mluvil s pár lidma a říkali, že je to nejstrategičtější rok, kdy toho není tolik. Švýcarsko, k tomu jsem dospěl tak, že jsem nechtěl úplně do Rakouska, protože to je jakoby blízko, vlastně často tam jezdíme. A do Německa se mi nechtělo, protože mám rád hory a chtěl jsem být v horách...

A čím jsou rodiče?

Táta podniká a máma má terapeutický centrum.

A jak se staví k vaší volbě?

Určitě to podporují, oba mají rádi architekturu, to je jejich takový hobby, vždycky se na tom vyřádějí, takže to vřele vítají.

A takový studování může být dost finančně náročný?

To asi jo, ale to může být něco, co mi otec nejradši zaplatí.

Máte nějaký sourozence?

Mám dva a sestra byla takhle na rok studovat v New Yorku, brácha je mladší, ten chodí sem na G.

A od té sěgry tam je nějaká inspirace tím vyjet ven?

Tohle bylo něco jiného, protože sestra tam jela vyloženě studovat tu školu a já jsem se chtěl naučit jazyk a poznat Švýcarsko i když jsem chodil do školy, tak to nebyla ta nejdůležitější věc.

A jak si stojíte v kolektivu vrstevníků?

Asi nejsem úplně outsider, snažím se s každým vycházet, a když to nejde, tak to nejde.

A jak vám jde prezentování nějakých témat před kolektivem?

Když mě to baví, tak mi to nedělá problém, ale záleží na situaci, před jakým je to publikem.

Co všechno byste chtěl ze studia VŠ dostat?

Nějaký celkový rozhled v té architektonické scéně, chtěl bych si udělat jasno v tom, co přesně bych chtěl dělat, protože architektura zahrnuje spoustu věcí, taky design a tak. Všechno mě hrozně láká. Někam zapadnout a vytvořit si tam takovej základní tábor.

Takže máte v plánu, že byste tam třeba zůstal?

Taky to zvažuju.

Jsou pro vás důležité ty vizuální věci v životě?

Jo, to jo. Hodně mi třeba záleží na tom, kde jsem, kde se nacházím, to pak ovlivní, jak se cítím, to u mě hraje velkou roli. Nemůžu být dlouho v prostředí, kde se mi to třeba nelíbí nebo mi nevyhovuje.

V čem byste chtěl být ostatním přínosem?

V architektuře, chtěl bych tam vnést další pohled, něco nového.

Je na té volbě pro vás něco těžkého?

Asi taková věc, která mě neláká je to, že si budu muset projít téma matematickejma předměty, protože to je důležité, a to mě nebaví. Ale jsem s tím srozuměnej, že to jinak nejde.

Máte silnou motivaci...

Chci to prostě dělat, věřím, že když budu hodně chtít, tak toho dosáhnu.

Byl ve vašem životě někdo nebo něco, kdo by vás ovlivnil?

V tomhle směru to byli asi rodiče, který prostě se pro nějaký dům nadchli, a měli to hodně rádi. Myslím si, že to, že se o tom hodně bavili s kamarádama, kteří měli něco rozestavěného, tak jsme se tam jeli podívat a mně se to vždycky líbilo. Jezdili jsme s pár architektama brzo ráno na kole a projížděli jsme Prahou a obdivovali jsme hezký domy a to mě hrozně bavilo.

Tomáš

Co máte v plánu dělat po G?

Nějakou tu VŠ určitě. Myslím, že ty, mezinárodní vztahy. Umím hodně jazyků. Jsem byl ve Francii, pak v USA, takže bych potřeboval udělat ještě nějaký zkoušky z těch jazyků, takový to FCE.

Proč je pro vás důležitý mít VŠ?

Abych mohl mít lepší zaměstnání a kdyby to nevyšlo, tak bych třeba vymyslel nějakou zábavnější práci někde u moře nebo tak.

Takže si dokážete představit, že byste se bez ní třeba obešel?

No jako hůř, určitě se chci dostat.

V souvislosti s vašimi plány mi zkuste říct, jaký jste byl, jako dítě jaké jste měl zájmy, kdy jste chtěl jít už tímhle směrem a tak.

Já jsem o tom právě nikdy moc nepřemýšlel ani teď nevím jako, co chci přesně dělat. Jako když jsem byl malej, tak jsem chtěl bejt podnikatel, pilot.

A to zaměření přes ty jazyky to bylo spíš daný tím, že jste měl možnost spíš vycestovat a potom jste si řekl, že by to mohlo bejt to ono?

Jo.

A mohl byste nějak přiblížit tu zkušenost ze zahraničí?

Tak když jsem byl malej, tak jsem žil pět let ve Francii u Paříže, potom dva a půl rou ve Švýcarsku v Ženevě, takže jsem byl bilingvní, už jsem to docela zapomněl, ale občas chodím na francouzské institut, minulý léto jsem byl ve Francii na stáži zase, v Nice na měsíc a to bylo kvůli otcovi, kterej tam pracoval a teď po prváku jsem chtěl vyjet na výměnný pobyt do USA a tam to bylo dobrý, tam jsem dokončil střední školu, tam mě dali do čtvrtáku, podle věku a tam jsem si taky užil.

Co ještě vám to dalo?

Jazykové zkušenosti, tu kulturu jsem hodně poznal.

Jak jste se srovnal s tím, že ta kultura je jiná?

To mě jako všichni varovali, jak jsem jel do toho USA a já nevím, jestli vůbec přišel nebo ne, jsem to přesně nepoznal. Podařilo se mi zapadnout, dělal jsem různé aktivity.

Je pro vás ještě teď myslitelný jet studovat mimo Prahu?

Určitě. Já bych chtěl studovat na nějaký francouzský škole.

Neměl jste nikdy problémy s tím, že jako opouštíte rodinu?

To bylo právě poprvý v tom prváku, ani jako já, spíš matka, ale jako přežil jsem to. Mně se stejskalo jediné o vánocích, to byl jedinej den za celý rok. Jsme si skypovali každý dva týdny a já jsem to přežil v pořádku docela.

A co dělají rodiče?

Otec je obchodník, studoval ekonomii a prodává po světě různé zařízení a často cestuje, prodává na letišti zařízení, který detekují výbušniny a matka pořádala kongresy přes nějakou agenturu.

Inspiroval jste se někdy tím jejich povolání?

Jako tu ekonomii dělám tady na škole, jako bavilo by mě to, ale to je tou učitelkou, kterou nikdo nemá rád. Včera tam byl absolvent, který dvě hodiny povídal, a hned mě to zajímalo a odnes, jsem si mnohem víc než za ten půlrok.

Takže je to hodně o lidech?

Asi o no.

Jak vás vaši rodiče podporují v tom, co byste mohl někdy dělat?

Jako oni do mě pořád hučí, ať se pro tu VŠ rozhodnu, nějaký ty zkoušky z angličtiny nebo francouzštiny ať si udělám, já jsem docela líný se tam do toho dokopat.

Je pro vás důležitý být prospěšný ostatním?

Spíš je důležitý, aby mě to bavilo. Nevím, kdyby to bylo něco, co ničí společnost, nějaká mafie, to by mi asi vadilo.

S kým anebo s čím byste ideálně chtěl pracovat?

Nevím, jestli v kanceláři zrovna, ale rád bych cestoval, po světě i po republice, mohlo by to mít něco společného se sportem.

Co všechno by vám VŠ jako taková měla přinést?

Ty zkušenosti, abych se naučil ten obor, aby mě to připravilo na ten život potom, na to povolání

Byl ve vašem životě někdo nebo něco, co by vás inspirovalo?

No ten můj otec, kterej se dostal hodně vysoko, co vystudoval a jaký má zaměstnání.

Máte sourozence?

Mladšího bratra.

Máte pocit, že k vám v té rodině přistupovali stejně?

Tak asi jako v každé rodině ten starší musí překonávat ty překážky jako první. Jak kdy, no. Třeba on si teď dělá řidičák, já už jsem ho dělal loni a pak jsem hned jezdil. On už ho má a oni ho nenechaj. Možná v něj tolik nemaj důvěru.

Máte nějakou životní filosofii?

Ani ne, o tom moc nepřemýšlím, o tom povolání jsem taky nepřemýšlel.

Isabel

Co máte v plánu dělat po G?

To ještě nevím. Jsem právě doufala, že se tam (u psychologů) něco dozvim. Jsem humanitně a umělecky zaměřená.

Proč je pro vás důležitý mít VŠ?

Abych věděla víc, abych měla víc zkušeností.

Je pro vás VŠ vzdělání nějaká hodnota?

Tak je to důležitý. Abych se víc vzdělala.

V souvislosti s tím, jaká jste teď, zkuste říct, jaká jste byla jako dítě, jaké jste měla zájmy, jak se vyvíjely?

Vždycky jsem byla umělecky zaměřená, měla jsem ráda hudbu, zpívala jsem, kreslila jsem, keramiku jsem dělala. A teď jsem taky a taky humanitně, mám ráda jazyky a tak.

Co dělají vaši rodiče?

Maminka je zubařka a táta podnikatel.

Je tam něco, čím byste se od nich inspirovala?

Možná u táty. On kupuje hračky ze zahraničí a pak je u nás prodává.

A čím se vám ta práce tak líbí?

Že vlastně pracuje s lidma z různých zemí a tak.

Jak moc vás rodiče podporují, mají nějaké přání?

To ne, spíš jim záleží na tom, abych si já vybrala, neříkaj mi, jakým směrem mám jít.

Máte sourozence?

Mladší sestru a mladšího bráchu.

A máte pocit, že by v té rodině bylo jinak přistupováno k vám než k nim?

To ne, stejně.

Budou vás rodiče podporovat i finančně?

Hm.

Je pro vás myslitelný, že byste studovala mimo Prahu?

Přemýšlela jsem, že bych studovala v USA nebo v Anglii.

Bylo by v tom zahraničí něco těžkého?

Jsem tomu otevřená, chtěla bych to zkusit. Byla jsem v Anglii, tak trochu umím anglicky.

Nestýskalo by se vám?

Určitě jo, ale je to nová zkušenost a je to potřeba něco takového.

Jak si myslíte, že by se s tím srovnala vaše rodina?

Myslím, že dobře. Oni myslí na mě, takže co je dobrý pro mě, je dobrý i pro ně.

Byl ve vašem životě někdo nebo něco, co by vás inspirovalo? Třeba i malý věci?

Nenapadá mě nic.

Jak jste mluvila o tom uměleckém zaměření, tak mi zkuste říct, co je nejvíc na tom pro vás důležitý?

Ráda kreslim, ale i ráda něco zařizuju třeba i pokoj, kde co má být nebo tak. Ráda radím lidem s oblečením.

Jak to máte s prací s lidma?

Jo je (to důležitý).

Kdybyste si mohla představit ideální práci, jaká by byla?

Ráda bych pomáhla těm lidem.

A napadá vás něco konkrétního?

Ráda bych jezdila třeba do Afriky a tam bych nějak pomohla. Nebo jako učitelka, tím bych taky pomohla těm dětem, že bych je něco naučila.

A s tou Afrikou jste měla na mysli humanitární pomoc?

No.

Ale to je ještě úplně mimo to vaše zaměření.

My máme známý třeba v Nepálu, tak mě napadlo, že bych tam jela, tak mám tu možnost tam jet.

Jak vás to napadlo? Táhne se to s váma dlouho?

Ne ne, to mám až teď z internetu, když třeba nějaký celebrity pomáhají.

No tak vidíte, že vás něco inspirovalo.

No jo.

Je teda pro vás důležitý být ostatním prospěšná?

To jo. Chtěla bych být vzorem.

Máte nějakou životní filosofii?

Nemám.

Co všechno by vám VŠ měla přinést?

Chtěla bych se setkat s novými lidmi, chtěla bych nové zkušenosti, vzdělávat se víc.

Je něco, co vám fakt vadí, přes co byste nešla?

Nemám moc ráda matematiku, nechtěla bych jít těma přírodními vědami.

A něco, co vám vadí třeba v práci, třeba někomu vadí pracovat pro hodně lidí, že je uzavřenější.

No já jsem spíš uzavřenější.

Jak to máte v kolektivu, jak se cítíte?

Jsem spíš uzavřená, spíš naslouchám.

Když máte něco prezentovat?

Jsem nervózní. Nevím proč, ale je pro mě z nějakého důvodu lepší prezentovat před cizími lidmi. Že mě ty lidi neznají, neví, co mají čekat.

A potom v té práci byste radši pracovala v týmu?

Asi jo.

Co všechno by vám ta práce měla dát?

Tak měla by mě bavit, abych se do ní těšila. Mělo by mi to dát nové věci, zážitky.

Co je na té volbě pro vás nejtěžší?

Bojím se toho stresu.

Ještě mě napadá, jak jste mluvila o těch celebritách, tak jestli se ráda inspirujete tím veřejným děním a co konkrétně vás jako zajímá?

Tohle jsem četla na webu drbárna, tam se píše o těch celebritách, to mě zajímá. Je to hezký, když čtu, že někdo někomu pomoh, taky bych chtěla něco takovýho udělat.

Dominika L.

Co máte v plánu dělat po G?

Tak mě baví humanitní obory, ale jinak nemám představu.

Proč je pro vás důležitý mít VŠ?

Po G je důležitý jít na VŠ, protože není zaměřený.

A mohla byste říct, že je pro vás VŠ vzdělání nějakou hodnotou?

Asi určitě. Je to určitě důležitý a je to taky moje priorita.

V souvislosti s vaším zaměřením mi řekněte, jaká jste byla jako dítě, jaký jste měla zájmy, jak se to vyvíjelo?

Já jako malá jsem hodně tančila a sportovala, to nějak nevyšlo, tak jsem šla na G. Doted' tancuju, už jsem se přeorientovala, dřív mě bavila chemie a biologie a teď mě baví ty humanitní, dějepis.

Co dělají vaši rodiče?

Můj táta je podnikatel a máma nepracuje.

A je něco, co byste si od nich odnesla?

Oni maj takovej svůj volnej čas hodně. To se mi líbí, ne že jsou v práci od rána do večera.

A jak moc vás podporujou v tom, co byste chtěla dělat po G?

Oni říkaj, že jsem dospělá, že je to moje volba, chtějí, abych byla samostatná.

Máte sourozence?

Starší sestru. Ta chodí na psychologii a nějakou teologickou fakultu, studuje dvě školy zároveň.

A je něco u ní, co by vás inspirovalo?

Ta psychologie, ona říká, že je to hodně zajímavý a že jí to hrozně baví. Furt jezdí na nějaký výjezdy s lidma.

A jak to máte v rodině, přistupovali k vám stejně?

Já myslim, že mi vždycky nadržovali a víc mi dovolovali, protože ona byla starší, tak se o ní báli víc a pak už věděli, že se nic nestane.

V souvislosti s vaší rodinou mě zajímá, jestli byste chtěla studovat mimo Prahu?

Přemejšlela, ale já bych asi nedokázala opustit svoje kamarády a rodinu.

Byl ve vašem životě někdo nebo něco, co by vás inspirovalo?

Můj současnej přítel, on studuje na UK politologii, to je fakt dobrá škola, tak bych se mu ráda trochu vyrovnala.

Co všechno by vám VŠ měla přinést?

Určitě větší vzdělání a nějaký zkušenosti, jakoby praxi.

V jakých ideálních podmínkách byste nejradši pracovala?

Určitě pracovat s lidma, nechtěla bych bejt v nějaký výzkumný laboratoři, někde si tam něco pitvat nebo tak. Aby ti lidi byli příjemný, aby tam nebylo nějaký až moc velký soutěžení mezi sebou, nějaký velký rozepře, prostě pohodová atmosféra.

Je to pro vás důležitý ty dobrý vztahy?

To nemám ráda, když se lidi hádaj.

A máte to i mezi vrstevníky?

No snažim se. Oni mě maj docela rádi, ale já jsem na druhou stranu i docela hádává.

Napadlo vás někdy, že byste svou práci chtěla být ostatním prospěšná?

No není to pro mě nejvíc důležitý, ale byla bych ráda, kdybych byla prospěšná.

A co je teda nejvíc důležitý?

Aby mě to nějak zajistilo.

Co všechno budete dělat proto, abyste se na nějakou školu dostala?

Tak určitě se hodně učit.

A jak to máte s učením teď?

Docela mi to jde kromě matematiky a fyziky, tam se učim, abych nepropadla.

Co je pro vás na tý volbě nejtěžší?

Tak určitě maturita. Ale všichni říkaj, že maturita je proti tomu, jaký je to potom na VŠ, je nic. Tak doufám, že dostuduju.

Je pro vás taky důležitý, ten výběr té školy?

Určitě. Já vůbec netuším, kam půjdu.

A jak to měla ta vaše sestra, ta když má tak dva různý obory, tak se třeba taky rozhodovala delší dobu?

No ona šla nejdřív na tu teologii, protože jí nejdřív bavilo se učit o náboženství a pak během prvého roku udělala přijímačky na psychologii, že by chtěla pracovat s lidma.

Máte to taky tak, že byste chtěla pomáhat lidem?

I jim pomáhat i bejt v jejich společnosti, ale radši pomáhat, radit nebo tak.

S tím razením máte nějaký zkušenosti?

Za mnou docela moje kamarádky choděj pro radu.

Je něco, co fakt nemáte ráda?

Nemám ráda, když lidi lžou nebo když někoho pomlouvaj.

A v tom zaměstnání by bylo něco, co byste neskousla?

Asi práci s dětma, já moc nemám ráda malý děti.

Máte nějakou životní filosofii?

Právě že ne, já spíš žiju tou přítomností, že se moc neohlížím na minulost ani na budoucnost. Mě otravuje, když všichni řeší, co bylo a co bude.